

Црвен крст на Република Македонија

ЖЕНЕВСКИ КОНВЕНЦИИ ОД 12 АВГУСТ 1949 И ДОПОЛНИТЕЛНИ ПРОТОКОЛИ ОД 1977

Септември, 2018

**ЖЕНЕВСКИ
КОНВЕНЦИИ ОД
12 АВГУСТ 1949
И
ДОПОЛНИТЕЛНИ
ПРОТОКОЛИ
ОД 1977**

ЦИП ?????

Содржина

I (ПРВА)

ЖЕНЕВСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА ПОЛОЖБАТА НА РАНЕТИТЕ И БОЛНИТЕ ВО ВООРУЖЕНИТЕ СИЛИ ВО ВОЈНА ОД 12 АВГУСТ 1949 ГОДИНА

Долупотпишаните, полномошници на владите застапени на Дипломатската конференција одржана во Женева од 21 април до 12 август 1949 година, заради ревидирање на Женевската конвенција за помош на ранетите и болните во војските во војна од 27 јули 1929 година, се согласија со следното:

Глава I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член I

Почитување на Конвенцијата

Високите страни договорнички се обврзаа дека ќе ја почитуваат и ќе обезбедат почитување на оваа Конвенција во сите околности.

Член 2

Примена на Конвенцијата

Освен одредбите што треба да стапат на сила уште за време на мирот, оваа Конвенција ќе се применува во сите случаи на објавена војна или на некој друг вооружен судир што ќе избие меѓу две или повеќе Високи страни договорнички, дури и ако едната од нив не ја признава воената состојба.

Конвенцијата, исто така, ќе се применува во сите случаи на делумна или целосна окупација на територијата на една Висока страна договорничка, дури и ако таа окупација не наиде на каков и да било воен отпор.

Иако една од Силите во судирот не е учесник на оваа Конвенција, Силите учеснички на Конвенцијата сепак ќе останат обврзани со неа во своите меѓусебни односи. Тие, покрај тоа, ќе бидат обврзани со Конвенцијата во однос на таа Сила, ако таа Сила ја усвои и ги применува нејзините одредби.

Член 3

Судири кои немаат меѓународен карактер

Во случај да избие вооружен судир кој нема карактер на меѓународен судир на територијата на една од Високите страни договорнички, секоја од Страните во судирот ќе биде должна да ги применува, како минимум, следниве одредби:

- (1) Спрема лицата кои не учествуваат непосредно во непријателствата, подразбирајќи ги тука и припадниците на вооружените сили што го положиле оружјето и лицата неспособни за борба поради болест, рани, лишување од слобода, или од која и да било друга причина, ќе се постапи во секоја прилика човечно, без какво и да е неповолно разликување засновано врз раса, боја на кожата, вера или убедување, пол, раѓање или имотна состојба, или на кое и да било друго слично мерило.

За таа цел се забранети и се забрануваат, во се-кое време и на секое место, кон горе наведените лица следниве постапки:

- а) повреди кои се нанесуваат на животот и телесниот интегритет, особено сите видови убиства, осакатувања, суровост и мачење;
- б) земање на заложници;
- в) повреди на личното достоинство, особено навредливи и понижувачки постапки;
- г) изрекување и извршување на казни без претходно судење од страна на редовно востановен суд, придружени со сите судски гаранции кои цивилизираните народи ги признаваат за неопходни.

- (2) Ранетите и болните ќе бидат прифатени и негувани.

Некоја непристрасна хуманитарна организација, како што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, може да им понуди свои услуги на Страните во судирот.

Страните во судирот ќе се трудат, по пат на посебни спогодби, да ги стават во сила целината, или еден дел, на одредбите од оваа Конвенција.

Примената на претходните одредби нема да има влијание врз правната положба на Страните во судирот.

Член 4

Примена од неутралните сили

Неутралните сили, по аналогија, ќе ги применуваат одредбите на оваа Конвенција и врз ранетите и болните како и врз членовите на санитетскиот и верскиот персонал, кои им припаѓаат на вооружените сили на Страните во судирот и кои ќе бидат примени или интернирани на нивната територија, а исто така и на собраните мртви лица.

Член 5

Траење на примената

На заштитените лица што паднале во раце на непријателот, оваа Конвенција ќе се применува се до моментот на нивното конечно репатрирање.

Член 6

Посебни спогодби

Освен спогодбите експлицитно предвидени во членовите 10,15, 23, 28, 31, 36, 37 и 52, Високите страни договорнички ќе можат да склучуваат други посебни спогодби по секое прашање за кое ќе сметаат дека треба посебно да се уреди. Ниедна посебна спогодба не ќе може да ја влоши положбата на ранетите и болните, како и на членовите на санитетскиот и верскиот персонал, онака како што таа е уредена со оваа Конвенција, ниту да ги ограничи правата што оваа Конвенција им ги признава.

Ранетите и болните, како и членовите на санитетскиот и верскиот персонал ќе продолжат да ги уживаат повластиците од овие спогодби се додека Конвенцијата е применлива во однос на нив, освен ако постојат спротивни одредби, експлицитно внесени во погоре наведените, или во подоцнежните спогодби, или ако постојат поповолни мерки што кон нив ги презела некоја од страните во судирот.

Член 7

Неоткажување од правата

Ранетите и болните, како и членовите на санитетскиот и верскиот персонал не може во никој случај да се откажат, ни делумно ни во целост, од правата што им ги обезбедува оваа Конвенција и посебните спогодби спомнати во претходниот член, цоколку такви постојат.

Член 8

Сили заштитнички

Оваа Конвенција ќе се применува во соработка и под надзор на Силите заштитнички, чија должност е да ги заштитуваат интересите на Страните во судирот. За таа цел, Силите заштитнички ќе можат, покрај својот дипломатски и конзуларен персонал, да именуваат делегати од своите сопствени државјани, или од државјаните на другите неутрални Сили. За тие делегати мора да се добие одобрение од Силата при која тие ја вршат својата мисија.

Страните во судирот ќе ја олеснат задачата на претставниците и делегатите на Силите заштитнички во најголема можна мерка.

Претставниците или делегатите на Силите заштитнички не смеат во никој случај да ги пречекоруваат границите на својата мисија, онака како што е таа одредена со оваа Конвенција. Тие особено ќе бидат должни да водат сметка за императивните потреби на безбедноста на државата во која ги вршат своите должности. Нивните активности може да се ограничат, по исклучок и привремено, единствено кога тоа го бараат императивни воени причини.

Член 9

Активностите на меѓународниот комитет на Црвениот крст

Одредбите на оваа Конвенција не претставуваат пречка за хуманитарната дејност која Меѓународниот комитет на Црвениот крст, или за која било друга непристрасна хуманитарна организација, би ја презеле со

согласност на заинтересираните Страни во судирот, со цел да се заштитат и да им се укаже помош на ранетите и болните, како и на членовите на санитетскиот и верскиот персонал.

Член 10

Замени за Силите заштитнички

Државите договорнички ќе можат во секое време да се спогодат извршувањето на задачите што им ги поставува оваа Конвенција на Силите заштитнички да го доверат на една организација која ги дава сите гаранции за непристрасно и успешно спроведување на тие задачи во дело.

Ако ранетите и болните или членовите на санитетскиот и верскиот персонал не се користат или престанат да се користат, од која и да било причина, со дејноста на една Сила заштитничка, или една организација определена сообразно со првиот став, Силата која ги држи ќе биде должна да бара од некоја неутрална држава, или од некоја таква организација, да ги прими на себе должностите кои врз основа на оваа Конвенција им припаѓаат на Силите заштитнички што ги определиле Страните во судирот.

Ако на тој начин не може да се обезбеди заштита, Силата која ги држи ранетите и болните, или членовите на санитетскиот или верскиот персонал, ќе ја побара или прифати, во рамките на одредбите од овој член, понудата на услугите од некоја хуманитарна организација, каква што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, да ги применува хуманитарните функции кои врз основа на оваа Конвенција ги вршат Силите заштитнички.

Секоја неутрална Сила, или секоја организација што ја повикала заинтересираната Сила, или која за погоре наведените цели понудила свои услуги, ќе биде должна да делува со чувство на одговорност кон Страната во судирот чии припадници се лица заштитени со оваа Конвенција, и ќе биде должна да даде доволни гаранции дека е во состојба да ги прими врз себе должностите што се во прашање и да ги врши непристрасно.

Претходните одредби не можат да се стават вон сила со посебни спогодби меѓу Силите од кои една, макар и привремено, би била ограничена во својата слобода на преговарање во однос на другата Сила, или кон нејзините сојузници, поради воените настани, особено во случај на окупација на целокупната нејзина територија, или на еден нејзин значителен дел.

Кога и да се спомнува во оваа Конвенција Силата заштитничка, тоа исто така се однесува и на организациите што ја заменуваат во смисла на овој член.

Член 11

Постапка за помирување

Во сите случаи каде што тие ќе сметаат дека е тоа корисно и во интерес на заштитените лица, особено во случај на недоразбирање меѓу Страните во судирот во врска со примената или толкувањето на одредбите на оваа Конвенција, Силите заштитнички ќе пружат свои добри услуги, со цел да се реши несогласувањето.

За таа цел секоја од Силите заштитнички може, по повик од една страна или, по своја иницијатива, да им предложи на Страните во суди-

рот да се состанат нивните претставници а особено органите на власта на кои им е доверена судбината на ранетите и болните, како и членовите на санитарскиот и верскиот персонал, по можност на погодно избрана неутрална територија. Страните во судирот ќе бидат должни да ги прифаќаат предлозите што во таа смисла би им биле поднесени. Силите заштиткички ќе можат, ако е неопходно, да им предложат за одобрување на Страните во судирот некоја личност која е припадник на една неутрална Сила, или личност што ќе ја упати Меѓународниот комитет на Црвениот крст, која ќе биде поканета да учествува на тој состанок.

Глава II

РАНЕТИТЕ И БОЛНИТЕ

Член 12

Заштита и нега

Припадниците на вооружените сили и другите лица наведени во следниов член, што ќе бидат ранети или болни, ќе уживаат почитување и заштита во секоја прилика.

Со нив човечно ќе постапува и ќе ги негува Страната во судирот во чија власт се наоѓаат, без каква и да било неповолно разликување засновано врз пол, раса, националност, вероисповед, лолитички мислења, или врз кое и да било друго слично мерило.

Строго е забранет секој обид за повреда на нивниот живот и нивната личност и, особено, нивното убивање или истребување, мачење, вршење над нив биолошки опити, намерно неукажување лекарска помош или нега, ниту пак создавање на такви услови кои нив би ги изложиле на зарази или инфекции.

Единствено причините на лекарската итност дозволуваат првенствено во поглед на укажување нега.

Спрема жените ќе се постапува со сите посебни обсири што се должат на нивниот пол.

Страната во судирот, принудена да ги напушти ранетите или болните на својот непријател, ќе остави со нив, до колку воените приципи тоа го допуштаат, еден дел од својот санитарски персонал и материјал за да помогне во нивната нега.

Член 13

Заштитени лица

Оваа Конвенција ќе се применува на ранетите и болните што им припаѓаат на следните категории:

- 1) Припадниците на вооружените сили на една Страна во судирот, како и на припадници на милициите или доброволните единици што влегуваат во состав на тие вооружени сили.
- 2) Припадниците на другите милиции и на припадниците на други доброволни единици, подразбирајќи ги тука и припадниците на

организираните движења на отпорот што не припаѓаат на една Страна во судирот и кои дејствуваат на својата територија, или надвор од неа, дури и таа територија да е окупирана, под услов тие милиции, или доброволни единици, подразбирајќи ги тука и овие организирани движења на отпорот, ги исполнуваат следните услови:

- а) да бидат командувани од лице одговорно за своите потчинети;
 - б) да имаат определен знак за разликување препознатлив на далечина;
 - в) отворено да носат оружје;
 - г) во своите дејствија да се придржуваат кон воените закони и обичаи.
- 3) Припадниците на редовните вооружени сили што ќе изјават дека и припаѓаат на една влада, или власт што не ја признала Силата под чија власт се наоѓаат.
 - 4) Лицата што ги придружуваат вооружените сили, иако непосредно не влегуваат во нивниот состав, како што се цивилни членови на посадите на воените воздухоплови, воени дописници, снабдувачи, членови на трудови единици, или служби чија должност е да се грижат за вооружените сили, под услов за тоа да добиле овластување од вооружените сили во чија придружба се наоѓаат, кои за таа цел ќе им издадат лична карта слична на приложениот образец.
 - 5) Членовите на посадите, подразбирајќи ги тука командантите, пилотите и учениците на трговската морнарица и посадите на цивилното воздухопловство на Страните во судирот, кои не уживаат поповолен третман врз основа на другите одредби на меѓународното право.
 - 6) Населението на неокупирана територија кое, поради приближувањето на непријателот, спонтано ќе се крене на оружје, за да им пружи отпор на силите што навлегуваат, а кое немало време да се организира во редовни вооружени сили, доколку отворено го носи оружјето и ги почитува воените закони и обичаи.

Член 14

Статус

Водејќи сметка за одредбите од членот 12, ранетите и болните на една војувачка страна, кои паднале под власта на непријателот, ќе бидат воени заробеници и на нив ќе се применуваат правилата на меѓународното право за воените заробеници.

Член 15

Барање на ранетите. Евакуација

Во секое време, а особено по борбите, Страните во судирот ќе ги преземат без одлагање сите можни мерки да се пронајдат и соберат ранетите и болните, да се заштитат против ограбување и малтретирање и да им се обезбеди потребната нега, како и да се пронајдат мртвите и да се спречи нивното ограбување.

Секогаш кога тоа приликите го допуштаат, ќе се склучи примирје, прекин на огнот или локални спогодби со цел да се отстранат, разменат и пренесат ранетите што останале на бојното поле.

Локалните спогодби можат, исто така, да се склучат меѓу Страните во судирот поради евакуација, или размена на ранетите и болните од една опсадена, или опколена зона, како и поради премин на санитарскиот и верскиот персонал и санитарскиот материјал во таа зона.

Член 16

Запишување и испраќање на информации

Страните во судирот се должни, во што е можно покус рок, да направат записник за сите податоци кои можат да помогнат во идентификувањето на ранетите, болните и умрените од противничката страна, што паднале под нејзина власт.

Тие податоци по можност треба да содржат:

- а) означување на Силата чии припадници се тие;
- б) бројот на воената единица, полкот, личниот или серискиот број;
- в) презиме;
- г) лично име или имиња;
- д) датум на раѓањето;
- ѓ) секој друг податок што се наоѓа на личната исправа, или на плочката за идентитет;
- е) датум и местото на заробувањето или смртта;
- ж) податоци за ранетите, болеста, или причината на смртта.

Горенаведените податоци, во најкус можен рок, мора да се достават до Бирото за известувања, предвидено во член 122 од Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година, што ќе ги достави до Силата на која и припаѓаат тие лица преку Силата заштитничка и Централната агенција за воените заробеници.

Страните во судирот ќе подготват и ќе соопштуваат една на друга, преку истото биро, прописно потврдени умреници, или списоци на смртните случаи. Тие, исто така, ќе приберат и една на друга ќе си достават преку истото биро половината од двојните плочки за идентитетот, тестаментите и други документи од важност за семејството на умрените, пари и воопшто сите предмети што ќе се најдат кај мртвите, а кои имаат некоја вистинска, или сентиментална вредност. Тие предмети, како и предметите за кои не е утврдено на кого му припаѓаат, ќе се испратат во запечатени пакети со спроводна изјава која ќе ги содржи сите подробности потребни за идентификување на умрениот сопственик, како и полн попис на содржината на пакетот.

Член 17

Постапување со мртвите. Служба за гробови

Страните во судирот ќе се грижат пред закопувањето, или кремирањето на мртвите, што ќе се врши одделно, доколку тоа приликите го дозволат, да се изврши внимателен и по можност лекарски преглед на труповите,

со цел да се утврди смртта, да се востанови идентитетот и по можност за тоа да се поднесе извештај. Половината од двојната плочка за идентитетот, или самата плочка, ако таа е единечна, треба да остане на трупот.

Труповите смеат да се кремираат само ако тоа го наложуваат за-должителни хигиенски причини, или причини што произлегуваат од веро-исповеста на умрените. Во случај на кремирање, околностите и причините за тоа ќе бидат детално наведени во умреницата или во службено потврде-ниот список за смртните случаи.

Покрај тоа, Страните во судирот ќе се грижат умрените лица да бидат пристојно погребани, по можност сообразно со обредите на вероисповеста на која и припаѓаат, гробовите да им бидат почитувани, групирани по мож-ност според националноста на умрените, пристојно оддржувани и да бидат така обележани, што да можат секогаш да се пронајдат. За таа цел тие во, почетокот на непријателствата ќе организираат Официјална служба за гро-бови, со цел да се овозможат евентуални ископувања на погребаните, да се обезбеди идентификувањето на труповите, каде и да се наоѓаат гробовите, и нивниот евентуален пренос во земјата на потеклото. Овие одредби исто така ќе се применат и во однос на пепелта што ја чува Слудбата за гробови, се додека земјата на потеклото не извести за последните мерки што сака да ги преземе во врска со тоа.

Штом ќе дозволат околностите, а најдоцна по завршувањето на не-пријателствата, тие служби со посредство на Бирото за известување, спом-нато во ставот 2 од членот 16, ќе ги разменат списоците кои ќе ги содржат точното место и ознаките на гробовите, како и податоците што се однесу-ваат на мртвите што се погребани на тоа место.

Член 18

Улога на населението

Воената власт може, повикувајќи се на милосрдieto, да ги повика жителите што се под нејзина управа, доброволно да ги соберат и негуваат ранетите и болните, обезбедувајќи им на лицата што се одзвале на пока-ната заштита и потребни олеснувања. Во случај противничката страна да го завземе, или поврати тоа подрачје под своја контрола, таа на тие лица и понатаму ќе им укажува заштита и олеснувања.

Воената власт ќе им дозволи на жителите и друштвата за помош, дури и во завземените или окупирани подрачја, доброволно да ги собираат и негуваат ранетите, или болните, без оглед на тоа чии државјани се тие. Ци-вилното население е должно да ги почитува тие ранети и болни, а особено не смее над нив да врши насилни дејства.

Никој не смее да биде вознемируван, или казнуван, поради тоа што им укажувал нега на ранетите или болните.

Одредбите од овој член не ја ослободуваат окупационата Сила од об-врските што таа ги има кон ранетите и болните во поглед укажувањето на санитетска и морална помош.

Глава III

САНИТЕТСКИТЕ ЕДИНИЦИ И УСТАНОВИ

Член 19

Заштита

Постојаните установи и подвижните санитарски единици на Санитетската служба не можат во ниту една прилика да бидат предмет на напад, туку Страните во судирот во секое време ќе ги почитуваат и заштитуваат. Ако паднат во раце на противничката страна, тие можат да ја продолжат својата работа се додека Силата што ги заробила самата не обезбеди неѓа потребна на ранетите и болните што се наоѓаат во тие установи и единици.

Член 20

Заштита на болнички бродови

Болничките бродови, што уживаат право на заштита според Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите, болните и бродоломците на вооружените сили на море од 12 август 1949 година, не смеат да бидат напаѓани од копно.

Член 21

Престанок на заштита на санитарските установи и единици

Заштитата што ја уживаат постојаните установи и подвижните санитарски единици од Санитетската служба може да престане само ако тие се употребат, покрај нивните хумани должности, за вршење на работи штетни за непријателот. Сепак, заштитата престанува дури по упатувањето на задолжително предупредување, при што во сите погодни случаи ќе се остави разумен рок и дури откако тоа предупредување ќе остане без дејство.

Член 22

Услови кои не ги лишуваат санитарските единици и установи од заштита

Следните услови нема да се сметаат дека ја лишуваат некоја санитарска единица или установа од заштитата обезбедена со член 19:

- (1) кога персоналот на единицата, или установата, е вооружен и го употребува своето оружје за сопствена одбрана, или за одбрана на своите ранети и болни;
- (2) кога, во недостиг на вооружени болничари, единицата или установата ја чува одделение војници, стража или вооружена придружба;
- (3) кога во единицата или установата се наоѓа лично оружје или муниција одземени од ранетите и болните, а кое уште не е предадено на надлежната служба;
- (4) кога во единицата и установата се наоѓа персонал, или материјал од ветеринарска служба, а кои не претставуваат нивен составен дел;

- (5) кога хуманитарната дејност на санитетските единици, или установи, или на нивниот персонал, се протега и на ранетите и болните цивилни лица.

Член 23

Санитетски зони и места

Високите страни договорнички уште за време на мирот, а Страните во судирот по започнувањето на непријателствата, можат да основаат на својата сопствена територија и, ако за тоа постои потреба, на окупираните територии, санитетски зони и санитетски места така организирани за да ги заштитат од дејствата на војната ранетите и болните, како и персоналот на кој му е доделена задача на уредување и управување со тие зони и места, и негата која треба да им се даде на во нив собраните лица.

Штом ќе започнат непријателствата и во текот на нивното траење заинтересираните Страни можат меѓу себе да склучат спогодби за взаемно признавање на санитетски зони и места што би ги утврдиле. За таа цел тие ќе можат да ги остварат одредбите предвидени во Нацртот на спогодбата приложен кон оваа Конвенција, внесувајќи во него евентуални дополнувања за кои ќе сметаат дека се потребни.

Силите заштитнички и Меѓународниот комитет на Црвениот крст се повикуваат да понудат свои добри услуги со цел да се олесни востановувањето и признавањето на тие санитетски зони и места.

Глава IV

ПЕРСОНАЛОТ

Член 24

Заштита на постојаниот персонал

Санитетскиот персонал исклучиво ангажиран за пронаоѓање, прибирање, транспорт и нега на ранетите и болните, или за спречување на болестите, персоналот исклучиво ангажиран за управување со санитетските единици и установи, како и воените свештеници, придодадени кон вооружените сили, мора да се почитуваат и заштити во секоја прилика.

Член 25

Заштита на помошниот персонал

Членовите на вооружените сили специјално обучени, во случај на потреба, за помошни болничари, медицински сестри или носачи на ранети при пронаоѓањето, прибирањето, транспортот или негувањето на ранетите и болните, исто така ќе бидат почитувани и заштитени, ако ги вршат овие служби во моментот кога ќе стапат во допир со непријателот, или кога ќе паднат во негови раце.

Член 26

Персоналот на друштвата за помош

Персоналот на националните друштва на Црвениот крст како и персоналот на другите Доброволни друштва за укажување помош, кои уредно се признати и овластени од своите влади, се изедначуваат со персоналот наведен во членот 24, а можат да бидат употребени за истите должности како и персоналот наведен во членот 24, под услов персоналот на тие друштва да биде подложен на воените закони и правила.

Секоја Висока страна договорничка ќе ги соопшти на другата Страна, било уште за време на мирот, било во почетокот, или во текот на непријателствата, но во секој случај пред навистина да ги ангажира, имињата на друштвата што таа ги овластила да и укажуваат помош, под нејзина одговорност, на регуларната санитарска служба на нејзините вооружени сили.

Член 27

Друштва на неутралните земји

Признато друштво на некоја неутрална земја може да укажува помош со својот санитарски персонал и своите единици на некоја Страна во судирот само со претходна согласност на неговата сопствена влада и по одобрение од самата Страна во судирот. Тој персонал и тие единици се ставаат под надзор на таа Страна во судирот.

Неутралната влада и ја соопштува таа согласност на противничката страна на онаа држава што ја прифаќа таа помош. Страната во судирот што ја прифаќа таа помош е должна, пред секое користење на таа помош, за тоа да ја извести противничката страна.

Таа помош во никој случај не смее да се смета како мешање во судирот.

Членовите на персоналот, наведени во ставот еден, мораат уредно да бидат снабдени со лични карти предвидени во членот 40 пред да ја напуштат неутралната земја на која и припаѓаат.

Член 28

Задржан персонал

Персоналот означен во членовите 24 и 26 може да биде задржан, ако падне во раце на противничката страна, само додека тоа го бараат здравствената состојба, духовните потреби и бројот на воените заробеници.

Членовите на персоналот кои на тој начин ќе бидат задржани, нема да се сметаат за воени заробеници. Покрај тоа, тие ќе се користат во најмала рака со сите одредби на Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година. Тие ќе продолжат да ги вршат, во рамките на воените закони и прописи на Силата која ги задржала, а под власта на нејзините надлежни органи и сообразно со професионалната совест, своите лекарски и духовни должности во полза на воените заробеници, првенствено на оние вооружени сили, на кои и самите тие им припаѓаат. Освен тоа, тие при вршењето на своите лекарски и духовни должности, ќе ги уживаат и следниве олеснувања:

- а) Ќе бидат овластени повремено да ги посетуваат воените заробеници што се наоѓаат во трудовите единици, или во болниците сместени надвор од логорот. Силата која ги задржала ќе им ги стави на располагање потребните превозни средства за таа цел.
- б) Во секој логор, воениот лекар со највисок чин ќе биде одговорен пред воените власти на логорот за професионалните дејности на задржаниот санитарски персонал. За таа цел, страните во судирот уште во почетокот на непријателствата ќе се согласат за соодветните чинови на својот санитарски персонал, подразбирајќи го тука и персоналот на друштвата наведен во членот 26. За сите барања во врска со нивните должности, тој лекар, како и воените свештеници, ќе имаат непосреден пристап кај воените и медицинските власти на логорот, кои ќе им ги пружат сите олеснувања потребни за преписката во врска со тие барања.
- в) Иако подложен на внатрешната дисциплина на логорот во кој се наоѓа, задржаниот персонал не смее да се принудува на каква и да било работа, надвор од неговите лекарски или верски должности.

Во текот на непријателствата, Страните во судирот ќе се согласат за евентуалните заменувања на задржаниот персонал и ќе ја утврдат постапката на тоа заменување.

Ниедна од претходните одредби не ја ослободува Силата што го држи овој персонал од нејзините обврски кон воените заробеници во санитарски и верски поглед.

Член 29

Статусот на помошниот персонал

Членовите на персоналот, означен во член 25, што паднал во рацете на непријателот, ќе се сметаат за воени заробеници, но ќе се употребуваат за вршење на нивните санитарски должности, доколку за тоа се укаже потреба.

Член 30

Враќање на санитарскиот и религиозниот персонал

Членовите на персоналот, чие задржување не е неопходно во смисла на одредбите од член 28, ќе и бидат вратени на Страната во судирот чии припадници се, штом ќе се отвори лат за нивното враќање и штом тоа ќе го допуштат воените потреби.

Додека чекаат на своето враќање, тие не се сметаат за воени заробеници. Сепак, тие ќе се користат со сите одредби од Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година.

Тие и понатаму ќе ги вршат своите должности под раководство на противничката страна, а првенствено ќе се ангажираат за негување на ранетите и болните на онаа Страна во судирот чии припадници се.

При своето заминување, тие ќе ги земат со себе имотот, предметите за лична употреба, вредностите и инструментите што им припаѓаат.

Член 31

Избор на персоналот при враќање

Изборот на персоналот за враќање според членот 30, ќе се изврши без оглед на неговата раса, вероисповед, или политичко мислење, а првенствено според хронолошкиот ред на нивното заработување и здравствената состојба.

Штом ќе започнат непријателствата, Страните во судирот можат да го утврдат, по пат на посебни спогодби, процентот на персоналот што треба да се задржи во однос на бројот на заробениците, како и распоредот на тој персонал по логорите.

Член 32

Враќање на персоналот што им припаѓа на неутралните земји

Не може да бидат задржани лицата означени во членот 27 што ќе паднат во рацете на противничката страна.

Доколку нема поинаква спогодба, тие ќе имаат дозвола да се вратат во својата земја или, ако тоа не е можно, на територијата на Страната во судирот во чија слудба се наоѓале, штом ќе се отвори пат за нивното враќање и штом тоа ќе го допуштат воените потреби.

Чекајќи го своето враќање, тие ќе продолжат со својата работа под раководство на противничката страна; тие првенствено ќе се ангажираат за негување на ранетите и болните на онаа Страна во судирот, во чија служба се наоѓале.

При своето заминување, тие ќе ги земат со себе имотот, предметите за лична употреба и вредностите, инструментите, оружјето и по можност средствата за транспорт што им припаѓаат.

Страните во судирот ќе му обезбедат на тој персонал, додека се наоѓа во нивна власт, иста исхрана, исто сместување, исти принадлежности и иста плата, како и на соодветниот персонал на своите вооружени сили. Храната во секој случај мора да биде доволна по количество, квалитет и разновидност, за да може наведениот персонал да биде во нормална здравствена состојба.

Глава V

ЗГРАДИ И МАТЕРИЈАЛ

Член 33

Згради и складишта

Материјалот на подвижните санитетски единици на вооружените сили, што ќе падне во раце на непријателот, ќе биде наменет за негување на ранетите и болните.

Зградите, материјалот и складиштата на постојаните санитетски установи на вооружените сили, остануваат и натаму потчинети на военото право, но не можат да бидат употребени за некоја друга цел се додека им се потребни на ранетите и болните. Меѓутоа, командантите на војската што е во војна можат да ги користат во случај на итна воена потреба, под услов

претходно да се преземени потребните мерки за благо- состојба на болните и ранетите што тука се негуваат.

Материјалот и складиштата за кои се говори во овој член не смеат намерно да се уништуваат.

Член 34

Имотот и друштвата за помош

Движниот и недвижниот имот на друштвата за помош, на кои им се признати повластици според оваа Конвенција, се смета како приватна сопственост.

Право на реквизиција признато на војувачките страни со воените закони и обичаи се врши само во случај на итна потреба и тоа само откако претходно ќе се обезбеди благосостојбата за ранетите и болните.

Глава VI

САНИТЕТСКИ ТРАНСПОРТИ

Член 35

Заштита

Транспортите на ранетите и болните, или санитетскиот материјал, мораат да се почитуваат и да се заштитуваат на истиот начин како и подвижните санитетски единици.

Кога тие транспортни возила ќе паднат во рацете на противничката Страна, на нив се применуваат воените закони, под услов Страната во судирот што ќе ги заплени во секој случај да ја земе врз себе грижата за ранетите и болните што се наоѓаат во нив.

Цивилниот персонал, и сите превозни средства што произлегуваат од реквизицијата, подлежат на општите правила на меѓународното право.

Член 36

Санитетски воздухоплови

Санитетските воздухоплови, Т. е. воздухопловите што се употребуваат исклучиво за евакуирање на ранети и болни, како и за пренос на санитетски персонал и материјал, не смеат да бидат предмет на напад, туку војувачките страни мораат да ги почитуваат за време на летовите што тие ги вршат на височина, во време и по маршрутите кои се посебно договорени меѓу заинтересираните војувачки страни.

Тие, покрај националните бои, мораат да носат и јасно забележлив карактеристичен знак за распознавање (амблем), предвиден во членот 38, на својата долна, горна и на страничните површини. Тие мораат да бидат снабдени и со секој друг знак или средство за распознавање, кои со спогодба се утврдени меѓу војувачките страни било во почетокот, било во текот на непријателствата.

Доколку не е поинаку договорено, забрането е надлетување на непријателска територија, или територија што ја окупира непријателот.

Санитетските воздухоплови мораат да му се потчинат на секој повик да се спуштат на земја. Во случај на така наметнатото спуштање, воздухопловот со лицата што се наоѓаат на него, може, по евентуалниот преглед, да го продолжи својот лет.

Ако дојде до ненадејно спуштање на непријателска територија, или на територија окупирана од непријателот, ранетите и болните, како и екипажот на воздухопловот, стануваат воени заробеници. Со санитетскиот персонал мора да се постапува сообразно со членот 24 и членовите што следуваат.

Член 37

Летање над неутралните земји. Истоварување на ранетите

Санитетските воздухоплови на Страните во судирот можат, според одредбите од вториот став, да прелетаат преку територијата на неутрални сили и, во случај на потреба, на неа да се спуштат или да ја употребуваат за снабдување. Тие се должни претходно да ги известат неутралните Сили за своето прелетување преку нивната територија и да се потчинат на секоја покана за спуштање, на земја или вода. Тие се заштитени од напад само додека летаат по маршрутите, на височини и во време посебно договорени меѓу Страните во судирот и заинтересираната неутрална Сила.

Меѓутоа, неутралните Сили можат да постават услови, или ограничувања во поглед на прелетувањето на својата територија од страна на санитетските воздухоплови, или во поглед на нивното спуштање. Тие евентуални услови или ограничувања ќе се применуваат на ист начин во однос на сите Страни во судирот.

Ранетите и болните што санитетскиот воздухоплов, со согласност на локалните власти, ќе ги растовори на неутрална територија, неутралната држава мора да ги задржи кога тоа го бара меѓународното право, за тие да не можат повторно да земат учество во воените операции, доколку не постои поинаква спогодба меѓу неутралната Сила и Страните во судирот. Трошоците околу сместувањето и интернирањето ќе бидат на товар на Силата на која тие се потчинети.

Глава VII

КАРАКТЕРИСТИЧЕН АМБЛЕМ

Член 38

Амблем на Конвенцијата

Како признание на Швајцарија, хералдичкиот знак за распознавање на Црвениот крст на бело поле, обратно од редот на федералните бои, се задржува како амблем и знак на распознавање на санитетската служба во вооружените сили.

Покрај тоа, за земјите кои веќе ги употребуваат како амблеми, наместо црвениот крст - црвената полумесечина или црвениот лав и сонце на бело поле, тие се исто така признати во смисла на оваа Конвенција.

Член 39

Употреба на амблемот

Амблемот, под надзор на надлежната воена власт, ќе се наоѓа на знамињата, на лентите што се носат околу рака, како и на сета опрема во Санитетската служба.

Член 40

Идентификување на санитетскиот и религиозниот персонал

Персоналот, за кој се говори во членот 24, и во членовите 26 и 27, на левата рака носи прицврстена лента, отпорна на влага и снабдина со карактеристичниот амблем, што ја издава и на која става жиг воената власт.

Тој персонал исто така носи со себе, покрај плочката за идентитет предвидена во членот 16, посебна лична карта со карактеристичниот амблем. Таа лична карта мора да биде отпорна на влага и да има такви размери, што да може да се стави во џеб. Таа треба да биде испишана на националниот јазик и да го содржи барем презимето и името, датумот на раѓањето, чинот, бројот на матрикулата на својот носител, како и да потврди во кое својство тој има право на заштита во согласност со оваа Конвенција. На личната карта мора да се наоѓа фотографија на носителот и, покрај тоа, неговиот потпис, или отпечатоците на прстите, или и едното и другото. На неа мора да биде притиснат сув жиг на воената власт.

Личната карта мора да биде еднообразна во рамките на едни вооружени сили и што е можно повеќе од сличен тип во вооружените сили на Високите страни договорнички. Страните во судирот можат да се послужат со образецот кој е приложен како пример во оваа конвенција. Тие една на друга, во почетокот на непријателствата, ќе се информираат за образецот што го употребуваат. Секоја лична карта, по можност, ќе се подготви барем во два примерока, од кои едниот останува на чување во домицилната земја.

Горенаведениот персонал не може во никој случај да биде лишен од своите знаци, ниту од својата лична карта, ниту од правото да носи лента. Во случај да ги изгуби, тој има право да добие дупликат од личната карта и замена за загубените знаци.

Член 41

Идентификување на помошниот персонал

Персоналот означен во член 25 носи, само додека врши санитетски должности, бела лента околу раката која во средината има минијатурен знак за распознавање, што ја издава и на која става жиг воената власт.

Воените документи за идентификување што ги има воениот персонал ќе ја специфицираат неговата посебна обука, привремениот карактер на неговите должности и овластувањето што го има за носење на лентата.

Член 42

Обележување на санитетските единици и установи

Карактеристичното знаме на оваа Конвенција може да се истакне само на оние санитетски единици и установи, на кои таа им дава право да бидат почитувани и само со согласност на воените власти.

Во подвижните единици, како и во постојаните установи, покрај него може да се истакне и националното знаме на Страната во судирот на која и припаѓа единицата или установата.

Меѓутоа, санитетските единици што ќе паднат во раце на непријателот го истакнуваат само знамето на оваа Конвенција.

Страните во судирот, доколку воените причини тоа го допуштаат, ќе превземаат потребни мерки на непријателските копнени, воздухопловни и поморски сили да им ги направат јасно видливи карактеристичните амблеми што ги означуваат санитетските единици и установи, со цел да се отстрани можноста од секаква непријателска акција.

Член 43

Обележување на единиците на неутралните земји

Санитетските единици на неутралните земји кои, под условите предвидени во членот 27, се овластени да вршат услуги на една војувачка страна, покрај знамето на оваа Конвенција, ќе го истакнат и националното знаме на таа војувачка страна, ако таа го користи правото што и го дава членот 42.

Доколку надлежните воени власти не наредат поинаку, тие санитетски единици можат во секој а прилика да го истакнуваат своето знаме, дури и ако паднат во рацете на противничката страна.

Член 44

Ограничувања во употребата на амблемот. Исклучоци

Амблемот на Црвениот крст на бело поле и зборовите “Црвен крст” или “Женевски крст” можат, со исклучок во случаите предвидени во следните ставови од овој член да се употребуваат, било за време на мирот или за време на војната, единствено за означување или заштита на санитетските единици и установи, персоналот и материјалот кои се заштитени со оваа Конвенција и со другите меѓународни конвенции кои регулираат слични прашања. Тоа исто важи и во поглед на амблемите за кои се говори во членот 38, став втори, за земјите што ги употребуваат. Националните друштва на Црвениот крст и другите друштва за кои се говори во членот 26 имаат право да го употребуваат карактеристичниот амблем со кој Конвенцијата дава заштита само во рамките на овој став.

Освен тоа националните друштва на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце) можат во време на мир, сообразно со националното законодавство, да го употребуваат името и амблемот на Црвениот крст за други свои дејности, кои се во согласност со принципите донесени од страна на меѓународните конференции на Црвениот крст. Кога тие дејности продолжуваат и за време на војна, условите за употреба на амблемот мораат да бидат такви што да не може да се смета дека тие ја под-

разбираат заштитата која ја обезбедува Конвенцијата амблемот ќе биде пропорционално мал и тој не може да се става на лентата околу раката ниту на покривите од зградите.

Меѓународните организации на Црвениот крст и нивниот уредно ополномоштен персонал се овластени во секое време да се служат со амблемот на Црвениот крст на бело поле.

По исклучок, во согласност со националното законодавство, и со експлицитно одобрение на некое од националните друштва на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце) амблемот на оваа Конвенција може да се употребува во мирно време за означување на превозните средства кои служат како амбулантни коли и за обележување на положбата на станиците за помош исклучиво определени за укажување бесплатна нега на ранетите и болните.

Глава VIII

ИЗВРШУВАЊЕ НА КОНВЕНЦИЈАТА

Член 45

Детално извршување. Непредвидливи случаи

Секоја Страна во судирот е должна, преку своите врховни команданти, во поединости да го обезбеди извршувањето на претходните членови, како и да се погрижи за регулирањето на непредвидливите случаи, сообразно со општите принципи на оваа Конвенција.

Член 46

Забрана на репресали

Забранети се репресалии против ранетите, болните, персоналот, зградите или опремата што ги заштитува Конвенцијата.

Член 47

Дисеминација на Конвенцијата

Високите Страни договорнички се обврзуваат во своите земји да вршат, во мирно време, како и за време на војна, што е можно поширока дисеминација на текстот на оваа Конвенција, а особено проучувањето на нејзините одредби да го внесат во програмите на воената настава, а по можност и во граѓанската настава, за со начелата на Конвенцијата да може да биде запознаено целокупното население, особено вооружените сили што учествуваат во борбите, санитарскиот персонал и воените свештеници.

Член 48

Преводи. Правила за примена

Високите страни договорнички ќе си доставуваат една на друга, преку Швајцарскиот федерален совет, а за време на непријателствата со по-

средство на Силите заштитнички, службени преводи на оваа Конвенција, како и закони и правилници што ќе ги донесат со цел да се обезбеди нејзината примена.

Глава IX

СУЗБИВАЊЕ НА ЗЛОУПОТРЕБИТЕ И ПОВРЕДИТЕ

Член 49

I. Општи разгледувања. Кривични санкции

Високите страни договорнички се обврзуваат дека ќе ја преземат секоја законодавна мерка потребна заради пропишување на ефикасни кривични санкции против лицата што извршиле, или што наредиле да се изврши некој а од тешките повреди на оваа Конвенциј а што се определени во следниов член.

Секоја Страна договорничка ќе биде должна да ги пронаоѓа лицата осомненичени дека извршиле или наредиле да се изврши некоја од тие тешки повреди и таа ќе биде задолжена да ги изведе пред своите сопствени судови, без оглед на нивното државјанство. Таа исто така може, ако тоа го сака повеќе, а според условите предвидени во нејзиното законодавство, да ги предаде на судење на некоја друга Висока страна договорничка заинтересирана за судско гонење, доколку таа Висока страна договорничка располага со доволни докази против спомнатите лица.

Секоја Висока страна договорничка ќе преземе потребни мерки со цел да ги спречи делата спротивни на одредбите на оваа Конвенција, а кои не претставуваат тешки повреди определени во следниов член.

Обвинетите во секоја прилика ќе ги уживаат гаранциите на соодветно судење и одбрана, кои не смеат да бидат понеповолни од оние кои се предвидени во членот 105 и следните членови на Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година.

Член 50

II. Тешки повреди

Тешките повреди, на кои се однесува претходниот член, се повреди кои опфаќаат едно од следните дела, ако тие се извршени против лица или имот заштитени од Конвенцијата: умислено убиство, мачење или нечовечно постапување, подразбирајќи ги тука и биолошките опити, намерно предизвикување на големи страдања, или нанесување на сериозни повреди на телото или здравјето, уништување или присвојување на имот кое не е оправдано од воени потреби и кое е извршено во големи размери и на незаконит и самоволен начин.

Член 51

III. Одговорности на Страните договорнички

На ниедна Висока страна договорничка нема да и биде дозволено да биде ослободена, ниту да ослободи некоја друга Страна договорничка, од одговорноста што самата таа, или другата Страна договорничка, ја имаат поради повредите предвидени во претходниот член.

Член 52

Истражна постапка

По барање на една Страна во судирот по повод секоја наводна повреда на Конвенцијата, ќе се отвори истрага на начин што ќе го утврдат заинтересираните страни.

Ако не е постигната спогодба за истражната постапка, Страните ќе се согласат да изберат арбитер кој ќе реши за постапката што треба да се примени.

Откако ќе се утврди повредата, Страните во судирот ќе ја прекинат и спречат во најкус можен рок.

Член 53

Злоупотреба на амблемот

На сите поединци, друштва, претпријатија или компании, како јавни така и приватни, со исклучок на оние кои на тоа имаат право врз основа на оваа Конвенција, им се забранува во секое време употреба на амблемот или ознаката “Црвен крст” или “Женевски крст”, како и секој знак или назив кој претставува нивно имитирање, без оглед на тоа каква цел има таа употреба и од кога се усвоени тие знаци или називи.

Со оглед на признанието укажано на Швајцарија со усвојувањето на заменетите федерални бои и на забуната што оттаму може да настане меѓу грбот на Швајцарија и карактеристичниот амблем на оваа Конвенција, забранета е во секое време употребата од страна на приватни лица, друштва или претпријатија, грбот на Швајцарската конфедерација, како и на секој знак кој претставува негово имитирање, било како заштитни или трговски знаци, или како елементи од тие знаци, било со цел спротивна на трговската лојалност, било во прилики кои можат да го навредуваат Швајцарското национално чувство.

Меѓутоа, Високите страни договорнички, кои не биле учесници во Женевската конвенција од 27 јули 1929 година, можат да им дадат на поранешните корисници на амблеми, ознаки, називи или знаци спомнати во првиот став, рок од најмногу три години, сметајќи од влегувањето во сила на оваа Конвенција, во рамки на кој тие треба да престанат со нивната употреба, со тоа што во овој рок таа употреба не може, за време на војна, да ја дава заштита од оваа Конвенција.

Забраната востановена во првиот став од овој член исто така се применува, без дејство врз здобиените права на поранешните корисници, на амблемите и називите предвидени во вториот став на членот 38.

Член 54

Спречување на злоупотреба

Високите страни договорнички, чие законодавство не е адекватно, ќе преземат потребни мерки за спречување и сузбивање во секое време, на злоупотребите за кои се говори во членот 53.

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 55

Јазици

Оваа Конвенција е составена на англиски и на француски јазик. Два-та текста се еднакво автентични.

Швајцарскиот федерален совет ќе се погрижи да се изработат службени преводи на Конвенцијата на руски и на шпански јазик.

Член 56

Потпишување

Оваа Конвенција, која го носи денешниот датум, може, до 12 февруари 1950 година, да биде потпишана во името на Силите претставени на Конференцијата што ја започна работата во Женева на 21 април 1949, како и во името на Силите кои не се претставени на Конференцијата, а се потписници на Женевските конвенции од 1864, 1906 или 1929 година за олеснување полодбата на ранетите и болните во војските во војна.

Член 57

Ратификација

Оваа Конвенција ќе биде ратификувана колку што е можно побргу, а инструментите од ратификацијата ќе се депонираат во Берн.

За депонирањето на секој инструмент од ратификацијата ќе се состави записник, чиј заверен препис Швајцарскиот федерален совет ќе им го достави на сите Сили во чие име Конвенцијата ќе биде потпишана до тогаш, или чие пристапување дотогаш ќе биде нотификувано.

Член 58

Стапување на сила

Оваа Конвенција ќе стапи на сила шест месеци по депонирањето на најмалку два ратификациони инструменти.

Потоа, таа за секоја Висока страна договорничка ќе стапи на сила шест месеци по депонирањето на нејзиниот ратификационен инструмент.

Член 59

Однос кон претходните Конвенции

Оваа Конвенција ги заменува Конвенциите од 22 август 1864, од 6 јули 1906 и од 27 јули 1929 година во односите меѓу Високите страни договорнички.

Член 60

Пристапување

Почнувајќи од денот на нејзиното влегување во сила, оваа Конвенција ќе биде отворена за пристапување на секоја Сила во чие име оваа Конвенција не е потпишана.

Член 61

Нотификација на пристапувањата

Пристапувањата кон оваа Конвенција ќе се нотификуваат по писмен пат до Швајцарскиот федерален совет и ќе се ефектуираат по истекот на шест месеци од денот на нивниот прием.

Швајцарскиот федерален совет ќе ги извести за пристапувањата сите Сили во чие име ќе биде потпишана Конвенцијата, или чие пристапување ќе биде нотификувано.

Член 62

Непосредно дејство

Ситуациите предвидени во членовите 2 и 3 ќе ги стават веднаш во дејство ратификациите што Страните во судирот ги депонирале и пристапувањата што ги нотификувале пред или по почетокот на непријателствата или окупацијата. Швајцарскиот федерален совет по најбрз пат ќе ги испраќа соопштенијата за ратификациите, или пристапувањата, примени од Страните во судирот.

Член 63

Откажување

Секоја од Високите страни договорнички ќе биде слободна да ја откаже оваа Конвенција. Откажувањето по писмен пат ќе биде нотификувано до Швајцарскиот федерален совет, кој ќе им го пренесе на владите на сите Високи страни договорнички.

Откажувањето ќе почне да произведува дејство една година по неговата нотификација до Швајцарскиот федерален совет. Меѓутоа, откажувањето нотификувано истовремено додека Силата што го поднела е вклучена во судир, нема да има дејство се до склучувањето на мир и се додека не бидат завршени операциите поврзани со ослободувањето и репатрирањето на лицата заштитени со оваа Конвенција.

Откажувањето ќе важи само во однос на силата што го поднела. Тоа нема никакво дејство врз обврските што Страните во судирот остануваат должни да ги извршуваат врз основа на принципите на правото на наро-

дите, што произлегуваат од обичаите востановени меѓу цивилизираните народи, од законите на човечноста и од наложувањата на општата совест.

Член 64

Регистрирање во Обединетите нации

Швајцарскиот федерален совет ќе ја регистрира оваа Конвенција при Секретаријатот на Обединетите нации. Швајцарскиот федерален совет, исто така, ќе го известува Секретаријатот на Обединетите нации за сите ратификации, пристапувања и откажувања што ќе ги добие по повод оваа Конвенција.

Во потврда на тоа, потписниците, откако ги депонираа своите полномоштва, ја потпишаа оваа Конвенција.

Работено во Женева, на 12 август 1949 година, на англиски и француски јазик. Оригиналот ќе биде депониран во архивата на Швајцарската конфедерација. Швајцарскиот федерален совет ќе достави заверен препис од Конвенцијата до секоја држава потписничка, како и до државите што ќе и пристапат на Конвенцијата.

Прилог I

НАЦРТ СПОГОДБА ЗА САНИТЕТСКИ ЗОНИ И МЕСТА

Член 1

Санитетските зони се строго наменети на лицата наведени во член 23 од Женвската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните во вооружените сили во војната од 12 август 1949 година, како и за персоналот чија должност е уредување и управување со тие зони и места и укажување нега на лицата што се сместени во нив.

Меѓутоа, лицата кои постојано престојуваат во тие зони имаат право во нив и понатаму да останат.

Член 2

Лицата кои, по кој и да било основ, се наоѓаат во некоја санитарска зона, не смеат да вршат никаква работа што стои во непосредна врска со воените операции, или со производство на воен материјал како во самата зона, така и надвор од неа.

Член 3

Силата што формира една санитарска зона ќе ги преземе потребни мерки за забранување пристап во таа зона на сите лица кои немаат право во неа да престојуваат или да влезат.

Член 4

Санитетските зони ќе ги исполнуваат условите:

- а) тие ќе претставуваат само мал дел од територијата што се наоѓа под власта на Силата што ги формирала;
- б) тие ќе бидат малку настанети во однос на своите можности за сместување;
- в) тие ќе бидат оддалечени и во нив нема да има никакви воени објекти, ниту важни индустриски постројки, или административни усганои;
- г) тие нема да се наоѓаат на подрачјата кои можат да бидат од значење за водење на војната.

Член 5

Санитетските зони ќе ги имаат следните обврски:

- а) сообраќајните врски и превозни средства со кои тие располагаат нема да се употребуваат за превоз на воен персонал, или воен материјал, дури ни за транзит;
- б) тие во никој случај нема да се бранат со воени средства.

Член 6

Санитетските зони мораат да бидат обележани со црвени крстови (со црвени полумесечини, со црвени лавови и сонце) на бела основа, кои се поставени на рабовите од областите и на зградите. Ноќе тие можат да се обележуваат на сличен начин со соодветно осветлување.

Член 7

Уште за време на мир, или при започнувањето на непријателствата, секоја Сила ќе им достави на сите Високи страни договорнички список на санитарски , зони на териториите што се наоѓаат под нејзина власт. Таа исто така ќе ги извести и за секоја нова зона создадена во текот на непријателствата. Штом противничката Страна ќе ја прими погоре споменатата нотификација, зоната е уредно востановена.

Доколку, меѓутоа, противничката Страна смета дека условите од оваа спогодба не се исполнети, таа може да го одбие признавањето на зоната, итно соопштувајќи и го своето одбивање на Страната одговорна за зоната, или условувајќи го своето признавање со заведување контрола предвидена во член 8.

Член 8

Секоја Сила што признала една или повеќе санитарски зони што ќе ги востанови противничката Страна, има право да бара една или повеќе посебни комисии за утврдување дали зоните ги исполнуваат условите и обврските што ги поставува оваа Спогодба.

За таа цел, членовите на посебните комисии ќе имаат во секое време слободен пристап во разни зони и ќе модат во нив дури постојано да престојуват. Ним , ќе им се дадат сите олеснувања за нивните должности на инспекција.

Член 9

Во случај кога посебните комисии ќе забележат факти што им изгледаат спротивни на одредбите на оваа спогодба, тие веднаш за тоа ќе ја известат Силата која ја управува зоната и ќе и дадат рок од пет дена тоа да го исправи. Тие за тоа ќе ја известат Силата што ја признала зоната.

Ако по истекот на овој рок, Силата која ја управува зоната не постапи по предупредувањето што и е упатено, противничката страна може да изјави дека веќе не е обврзана со оваа Спогодба во поглед на таа зона.

Член 10

Силата што создала една или повеќе санитарски зони и места, како и противничките Страни на кои нивното постоење им е нотификувано, ќе наменуваат лица што ќе бидат членови на посебните комисии спомнати во членовите 8 и 9, или ќе повикаат неутрални сили тие да ги именуваат овие лица.

Член 11

Санитарските зони не можат, во никој случај, да бидат предмет на напад. Страните во судирот во секое време мораат да ги заштитиуваат и почитуваат.

Член 12

Во случај на окупација на една територија, санитарските зони што се наоѓаат на неа ќе продолжат да бидат почитувани и употребувани како такви.

Меѓутоа, окупационата Сила може да ја измени нивната намена под услов да ги преземе сите мерки за безбедност на лицата што се сместени во нив.

Член 13

Оваа Спогодба исто така ќе се применува на местата што Силите ќе ги определат за исти цели како и санитарските зони.

II (ВТОРА)

ЖЕНЕВСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА ПОЛОЖБАТА НА РАНЕТИТЕ, БОЛНИТЕ И БРОДОЛОМНИЦИТЕ НА ПОМОРСКИТЕ ВООРУ- ЖЕНИ СИЛИ ОД 12 АВГУСТ 1949 ГОДИНА

Долупотпишаните полномошници на владите застапени на Дипломатската конференција, одржана во Женева од 21 април до 12 август 1949 година, со цел ревизија на Х-та Хашка конвенција од 18 октомври 1907 за прилагодување кон поморска војна на начелата на Женевската конвенција од 1906 година, се согласија за следното:

Глава I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Почитување на Конвенцијата

Високите страни договорнички се обврзуваат дека ќе ја почитуваат оваа Конвенција и дека ќе обезбедат нејзино почитување во секоја прилика.

Член 2

Примена на Конвенцијата

Освен одредбите што ќе бидат применувани уште за време на мирот, оваа Конвенција ќе се применува и во случај на објавена војна или некој друг вооружен судир што ќе избие меѓу две или повеќе Високи страни договорнички, дури и ако една од нив не ја признала воената состојба.

Конвенцијата исто така ќе се применува во сите случаи на делумна или целосна окупација на територијата на една Висока страна договорничка, дури и ако таа окупација не наиде на вооружен отпор.

Иако една од Силите во судирот не е учесник на оваа Конвенција, Силите учеснички во Конвенцијата ќе останат обврзани со неа во цвоите меѓусебни односи. Тие, покрај тоа, ќе бидат обврзани со Конвенцијата кон таа Сила, ако истата ги прифаќа и ги применува нејзините одредби.

Член 3

Судири кои немаат меѓународен карактер

Во случај да избие вооружен судир кој нема карактер на меѓународен судир на територијата на една од Високите страни договорнички, секоја од Страните во судирот ќе биде должна да ги применува, како минимум, следниве одредби:

- (1) Кон лицата кои не учествуваат непосредно во непријателствата, подразбирајќи ги тука и припадниците на вооружените сили што го положило оружјето и лицата неспособни за борба поради болест, рани, лишување од слобода, или од која и да било друга причина, ќе се постапи во секоја прилика човечно, без какво и да е неповолно разликување засновано врз раса, боја на кожата, вера или убедување, пол, раѓање или имотна состојба, или на кое било друго слично мерило.

За таа цел, кон горенаведените лица, се забранети и се забрануваат, во секое време и на секое место, следниве постапки:

- а) повреди кои се нанесуваат на животот и телесниот интегритет, особено сите видови убиства, осакатувања, суровост и мачење;
- б) земање на заложници;
- в) повреди на личното достоинство, особено навредливи и понижувачки постапки;
- г) изрекување и извршување на казни без претходно судење од страна на редовно востановен суд, придружени со сите судски гаранции кои цивилизираните народи ги признаваат за неопходни.

- (2) Ранетите и болните ќе бидат прифатени и негувани.

Некоја непристрасна хуманитарна организација, како што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, може да им понуди свои услуги на Страните во судирот.

Страните во судирот ќе се трудат, по пат на посебни спогодби, да ги стават во сила целината, или еден дел, на одредбите од оваа Конвенција.

Примената на претходните одредби нема да има влијание врз правната положба на Страните во судирот.

Член 4

Поле на примена

Во случај на непријателства меѓу сувоземните и поморските сили на Страните во судирот, одредбите на оваа Конвенција ќе се применуваат само на силите кои се на брод.

Силите симнати од бродот ќе бидат веднаш потчинети на одредбите на Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните во вооружените сили во војната од 12 август 1949 година.

Член 5

Примена од неутралните Сили

Неутралните Сили, по аналогија, ќе ги применуваат одредбите на оваа Конвенција на ранетите, болните и бродоломниците, на членовите на санитетскиот и верскиот персонал кои им припаѓаат на вооружените сили на Страните во судирот, а кои ќе бидат примени или интернирани на нивната територија, како и на собраните мртви.

Член 6

Посебни спогодби

Освен спогодбите експлицитно предвидени со членовите 10, 18, 31, 38, 39, 40, 43 и 53, Високите страни договорнички ќе можат да склучуваат и други специјални спогодби за секое прашање за кое би сметале дека треба посебно да се уреди. Ниедна специјална спогодба не ќе може да ја влоши положбата на ранетите, болните и бродоломниците, како и на членовите на санитетскиот и верскиот персонал, онака како што е тој уреден со оваа Конвенција, ниту да ги ограничи правата што таа им ги признава.

Ранетите, болните, бродоломниците, како и членовите на санитетскиот и верскиот персонал, ќе ги уживаат повластите од овие спогодби, се додека Конвенцијата се применува на нив, освен ако постојат спротивни одредби експлицитно внесени во погоре наведените или во подоцнежните спогодби, или ако некоја од Страните во судирот кон нив презела поповолни мерки.

Член 7

Невозможност на откажување од правата

Ранетите, болните и бродоломниците, како и членовите на санитетскиот и верскиот персонал, во никој случај не можат да се откажат, ни делумно ни во цедост, од правата што им ги обезбедува оваа Конвенција и специјалните спогодби спомнати во претходниот член, доколку такви постојат.

Член 8

Сили заштитнички

Оваа Конвенција ќе се применува во соработка и под надзор на силите заштитнички, чија должност е да ги заштитуваат интересите на Страните во судирот. За таа цел, Силите заштитнички ќе можат, покрај својот дипломатски и конзуларен персонал, да назначат делегати меѓу своите сопствени државјани или меѓу државјаните на другите неутрални сили. За овие делегати мора да се добие одобрение од Силата при која тие ја вршат својата мисија.

Страните во судирот ќе ја олеснат, во најширока можна мера, задачата на претставниците или делегатите на Силите заштитнички.

Претставниците или делегатите на Силите заштитнички во никој случај не смеат да ги пречекорат границите на својата мисија според оваа Конвенција. Тие особено ќе водат сметка за императивните потреби на безбедноста на државата во која ги вршат своите должности. Нивните активноти можат да се ограничат, како исклучителна и привремена мерка, единствено кога тоа го бараат императивните воени причини.

Член 9

Активности на МОдредбите на оваа Конвенција не претставуваат пречка за хуманитарната дејност што би ја презел Меѓународниот комитет на Црвениот крст, или некоја друга непристрасна хуманитарна организација, по одобрение на заинтересираните Страни во судирот, со цел да се заштитат и да им се олесни положбата на ранетите, болните и бродоломниците, како и на членовите на санитетскиот и верскиот персонал.

Член 10

Замена за Силите заштитнички

Високите страни договорнички ќе можат, во секое време, да се согласат вршењето на должностите што ги поставува оваа Конвенција на Силите заштитнички да го доверат на организација која ги дава сите гаранции за непристрасно и успешно спроведување.

Ако ранетите, болните и бродоломниците, или членовите на санитетскиот и верскиот персонал не се користат или престанат да се користат, од која и да било причина, со дејноста на една Сила заштитничка или една организација одредена согласно првиот став, силата која ги држи ќе побара од некоја неутрална земја, или од некоја таква организација да ги прими на себе должностите, кои врз основа на оваа Конвенција и припаѓаат на Силата заштитничка што ја одредиле Страните во судирот.

Ако на тој начин не може да се обезбеди заштита, Силата која ги држи ранетите, болните и бродоломниците или членовите на санитетскиот и верскиот персонал, ќе биде должна да побара од некоја хуманитарна организација, како што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, да ги прими врз себе хуманитарните должности, кои врз основа на оваа Конвенција ги имаат Силите заштитнички, односно ќе биде должна да ги примени, во рамките на одредбите на овој член, услугите што ќе и ги понуди таквата организација.

Секоја неутрална Сила или некоја организација поканета од заинтересираната Сила или која за погоре наведените цели понудила свои услуги ќе биде должна, при вршењето на својата дејност, да остане свесна за одговорноста кон Страната во судирот, чии припадници се лица заштитени со оваа Конвенција, и ќе биде должна да даде доволни гаранции дека е во состојба да ги прими врз себе должностите што се во прашање и истите да ги врши непристрасно.

Од претходните одредби не може да се отстапи со посебни спогодби меѓу Силите од кои една, макар и привремено, кон друга Сила или кон нејзини сојузници би била ограничена во својата слобода на преговарање поради воените настани, особено во случај на окупација на целокупната нејзина територија или на еден нејзин значителен дел.

Каде и да се споменува во оваа Конвенција Силата заштитничка, тој израз истовремено означува и организации што ја заменуваат во смисла на овој член.

Член 11

Постапка за помирување

Во сите случаи во кои тие би сметале дека е во интерес на заштитените лица, особено во случај на несогласување меѓу Страните во судирот во вр-

ска со примената или толкувањето на одредбите на оваа Конвенција, Силите заштитнички ќе ги понудат своите добри услуги за да се реши несогласувањето. За таа цел, секоја од Силите заштитнички може по покана од една Страна или по своја иницијатива, да им предложи на Страните во судирот да се состанат и, а особено органите одговорни за ранетите, болните и бродоломниците, како и членовите на санитетскиот и верскиот персонал, по можност на погодно избрана неутрална територија. Страните на во судирот ќе бидат должни да ги прифатат предлозите што во таа смисла би им биле дадени. Силите заштитнички ќе можат, ако тоа е неопходно, да им предложат на одобрување на Страните во судирот некоја личност која е припадник на една неутрална Сила, или личност што ќе ја делегира Меѓународниот комитет на Црвениот крст и која ќе биде поканета да учествува на тој состанок.

Глава II

РАНЕТИТЕ, БОЛНИТЕ И БРОДОЛОМНИЦИТЕ

Член 12

Заштита и нега

Припадниците на вооружените сили и други лица, наведени во следниот член, кои ќе се најдат на море и ќе бидат ранети, болни или кои ќе претрпат бродолом, во секоја прилика ќе бидат почитувани и заштитени, имајќи предвид дека изразот “бродолом” се применува на секој бродолом, какви и да биле причините поради кои тој се случил, подразбирајќи го тука принудното спуштање на морската површина на или од воздухоплов.

Страната во судирот која ги држи во своја власт со нив ќе постапува човечно и ќе ги негува, без каква и да било неповолна дискриминација заснована на пол, раса, националност, вера, политичко мислење или на некое друго слично мерило. Строго се забранети секој обид за загрозување на нивниот живот или насилство врз нивната личност, а посебно, нивното убивање или истребување, вршењето тортура или биолошки опити врз нив, намерното неукажување лекарска помош или нега, изложувањето на услови на загадување или зараза создадени за таа цел.

Единствено причините на лекарската итност дозволуваат предност во поглед на давање нега.

Спрема жените ќе се постапува со сите посебни обсири што се должат на нивниот пол.

Член 13

Заштитени лица

Оваа Конвенција ќе се применува на ранетите, болните и бродоломниците на море кои припаѓаат на следните категории:

- 1) Припадниците на вооружените сили на една Страна во судирот, како и припадници на милиции или доброволни единици што влегуваат во состав на тие вооружени сили.

- 2) Припадниците на другите милиции и припадници на другите доброволни единици, подразбирајќи ги тука и припадниците на организираниите движења на отпорот што и припаѓаат на една Страна во судирот и кои дејствуваат на својата територија, или надвор од неа, дури и таа територија да е окупирана, под услов тие милиции, или доброволни единици, подразбирајќи ги тука и овие организирани движења на отпорот, да ги исполнуваат следните услови:
 - а) да бидат командувани од лице одговорно за неговите потчинети;
 - б) да имаат определен знак за разликување препознатлив на далечина;
 - в) отворено да носат оружје;
 - г) во своите дејствија да се придржуваат кон воените закони и обичаи.
- 3) Припадниците на редовните вооружени сили што ќе изјават дека и припаѓаат на една влада, или власт што не ја признала Силата под чија власт се наоѓаат.
- 4) Лицата што ги придружуваат вооружените сили, иако непосредно не влегуваат во нивниот состав, како што се цивилни членови на посадите на воените воздухоплови, воени дописници, снабдувачи, членови на трудови единици, или служби чија должност е да се грижат за вооружените сили, под услов за тоа да добиле овластување од вооружените сили во чија придружба се наоѓаат, кои за таа цел ќе им издадат лична карта слична на приложениот образец.
- 5) Членовите на посадите, подразбирајќи ги тука командантите, пилотите и учениците на трговската морнарица и посадите на цивилното воздухопловство на Страните во судирот, кои не уживаат поповолна постапка врз основа на другите одредби на меѓународното право.
- 6) Населението на неокупирана територија кое, поради приближувањето на непријателот, спонтано ќе се крене на оружје, за да им пружи отпор на силите што навлегуваат, а кое немало време да се организира во редовни вооружени сили, доколку отворено го носи оружјето и ги почитува воените закони и обичаи.

Член 14

Израчување на завојуваните сили

Секој воен брод на една војувачка Страна има право да бара да му се предадат ранетите, болните или бродоломниците што се наоѓаат на воените болнички бродови, на болничките бродови на друштвата за помош или на приватни поединци, како и на трговските бродови, јахтите и други пловила, која и да била нивната државна припадност, доколку здравствената состојба на ранетите и болните го дозволува нивното преместување и доколку воениот брод располага со адекватни капацитети за неопходен медицински третман.

Член 15

Ранетите примени на неутрален воен брод

Ако ранетите, болните или бродоломниците ги прими неутрален воен брод или неутрален воен воздухоплов, ќе биде обезбедено, кога тоа го бара меѓународното право, тие да не можат да земат натамошно учество во воените операции.

Член 16

Ранетите паднати во непријателски раце

Според одредбите од член 12, ранетите, болните и бродоломниците на една војувачка Страна, што паднале во рацете на непријателот, ќе бидат воени заробеници и на нив ќе се применуваат одредбите на меѓународното право за воените заробеници. Запленивачот може да реши, според приликите, дали е целесообразно да ги задржи, или да ги упати во некое пристаниште на неговата земја, во некое неутрално пристаниште, или дури во пристаниште на непријателска територија. Во последниов случај, воените заробеници што се на тој начин вратени во својата земја не можат да служат војска за време траењето на војната.

Член 17

Ранетите истоварени во неутрално пристаниште

Ранетите, болните или бродоломниците, кои во согласност со локалните власти, се истоварени во некое неутрално пристаниште, неутралната сила мора да ги чува, како што тоа го бара меѓународното право, за да не земат повторно учество во воените операции, доколку не постои поинаква спогодба меѓу неутралната Сила и војувачките Сили.

Трошоците околу болничкото сместување и интернирањето ги покрива Силата од која зависат ранетите, болните или бродоломниците.

Член 18

Барање на ранетите по борбата

По секоја борба, Страните во судирот ќе ги преземат без одлагање сите можни мерки за пронаоѓање и собирање на бродоломниците, ранетите и болните, за да ги заштитат од ограбување и малтретирање, да им ја обезбедат потребната нега, како и да ги бараат мртвите и да спречат тие да бидат ограбени. Секогаш кога тоа околностите го дозволуваат, Страните во судирот ќе склучат локални спогодби за евакуација по морски пат на ранетите и болните од запоседнатата или опколената зона и за премин на санитарскиот и верскиот персонал и опрема што се упатуваат во таа зона.

Член 19

Запишување и испраќање на информации

Страните во судирот ќе ги забележат, во што е можно покус рок, сите податоци што можат да помогнат во идентификувањето на бродоломници-

те, ранетите, болните или мртвите на противничката Страна, што паднале во нивни раце. Тие податоци по можност треба да содржат:

- а) означување на Силата чиј припадник е односното лице;
- б) број на воената единица, полкот, личен или сериски број;
- в) презиме;
- г) лично име или имиња;
- д) датум на раѓањето;
- ѓ) секој друг податок што се наоѓа на личната исправа или на плочката на идентитетот;
- е) датум и место на заробувањето или смртта;
- ж) податоци за раните, или болеста, или причината за смртта.

Погоре наведените податоци, во најкус можен рок, ќе бидат доставени до Бирото за известување, предвидено во членот 122 од Женевската од 12 август 1949 година, кое ќе ги достави до силата на која тие лица им припаѓаат, со посредство на Силата заштитничка и на Централната агенција за воени заробеници.

Страните во судирот ќе подготват и ќе соопштат една на друга, преку истото Биро, потврди за смртта или прописно потврдени списоци на умрените. Тие, исто така, ќе ги приберат и достават, преку истото Биро, половината од двојната плочка за идентитетот, или самата плочка ако таа е поединечна, тестаментите, или другите документи од важност за семејството, парите и воопшто, сите предмети најдени кај умрените, а кои имаат некоја стварна или сентиментална вредност. Тие предмети, заедно со неидентификуваните предмети, ќе бидат испратени во запечатени пакети, со спроводна изјава, која ќе ги содржи сите подробности потребни за идентификување на умрениот сопственик, како и целосен попис на содржината на пакетот.

Член 20

Постапување со мртвите

Страните во судирот ќе се грижат дека на погребувањето на мртвите во море, кое ќе се врши поединечно доколку тоа приликите го дозволат, ќе му претходи внимателен и по можност лекарски преглед на труповите, со цел да се констатира смртта, да се утврди идентитетот и да се овозможи сочинување на извештај. Таму каде што постои двојна плочка за идентитетот, половината од таа плочка треба да остане на трупот.

Ако труповите се истоварени, на нив ќе се применат одредбите на Женевската конвенција за подобрување положбата на ранетите и болните во вооружените сили во војна од 12 август 1949 година.

Член 21

Апели до неутралните бродови

Страните во судирот можат да апелираат на милосрдieto на заповедниците на неутралните трговски бродови, јахти или други пловила, да ги

преземат и негуваат ранетите, болните или бродоломниците, како и да ги прибираат мртвите.

Бродовите од сите видови што ќе одговорат на тој апел, и оние што доброволно ќе ги прифатат ранетите, болните или бродоломниците, ќе уживаат посебна заштита и олеснувања при давање таква помош.

Тие во никој случај не можат да бидат заплени поради таков транспорт; но во отсуство на спротивни ветувања, тие остануваат изложени на заплenuвање поради повреди на неутралноста што евентуално ќе ги извршат.

Глава III

БОЛНИЧКИТЕ БРОДОВИ

Член 22

Нотификација и заштита на воените болнички бродови

Воените болнички бродови, т. е. бродовите што Силите ги изградиле или опремиле специјално и исклучиво за помош на ранетите, болните и бродоломниците, за нивно лекување и транспортирање, во никој случај не можат да бидат нападнати или заплени, туку секогаш ќе бидат почитувани и заштитувани, под услов нивните имиња и описи да им бидат соопштени на Страните во судирот десет дена пред нивната употреба.

Описот што мора да го содржи нотификацијата ги опфаќа: бруто регистерската тонажа, должината од задниот до предниот дел на бродот и бројот на јарболите и оците.

Член 23

Заштита на санитетските установи на брегот

Установите на брегот, што имаат право на заштита според Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните во вооружените сили во војна од 12 август 1949 година, ќе бидат заштитени од бомбардирање или напад од море.

Член 24

I. Болничките бродови употребени од друштвата за помош и приватни лица на Страните во судирот

Болничките бродови што ги употребуваат националните друштва на Црвениот крст, службено признатите друштва за помош или приватните лица, уживаат иста заштита како воените болнички бродови и ќе бидат исклучени од заплenuвање, ако Страната во судирот на која и припаѓаат им дала службен налог и доколку се исполнети одредбите од членот 22 за нотификација.

Овие бродови мораат да бидат снабдени со исправи од надлежните власти, во кои се изјавува дека биле под нивна контрола за време на опремувањето при тргнувањето.

Член 25

II. Неутрални земји

Болничките бродови што ги употребуваат националните друштва на Црвениот крст, службено признатите друштва, за помош или приватните лица од неутрални земји, ќе уживаат во иста заштита како воените болнички бродови и ќе бидат исклучени од заплenuвање, под услов да се ставиле под контрола на една од Страните во судирот, со претходна согласност на своите сопствени влади и со овластување од таа Страна во судирот, доколку се исполнети одредбите од членот 22 за нотификација.

Член 26

Тонажа

Заштитата предвидена во членовите 22, 24 и 25 ќе се применува на болничките бродови од секоја тонажа и на нивните чамци за спасување, каде и да дејствуваат. Меѓутоа, за да се обезбеди максимум на удобност и безбедност, Страните во судирот ќе настојуваат, за пренос на ранетите, болните и бродоломниците на голема оддалеченост и на отворено море, да ги користат само болничките бродови чија носивост е поголема од 2.000 бруто тони.

Член 27

Крајбрежните пловила за спасување

Под исти услови како што се предвидени во членовите 22 и 24, исто така, ќе се почитуваат и заштитуваат помалите пловила што за крајбрежните операции на спасување ги употребуваат државата или службено признатите друштва за помош, доколку тоа го дозволуваат потребите на операциите.

Исто така, колку што е можно, ќе се постапува со постојаните крајбрежни инсталации што тие пловила исклучиво ги употребуваат за свои хуманитарни мисии.

Член 28

Заштита на бродските болници

Во случај да избие борба на воените бродови, бродските болници мора да се почитуваат и штедат колку што е можно повеќе. Бродските болници и нивната опрема се потчинети на военото право, но тие не смеат да се употребуваат за друга цел, додека им се потребни на ранетите и болните. Меѓутоа, командантот што ги држи под своја власт може, во случај на итна воена потреба, откако ќе обезбеди соодветна грижа за ранетите и болните што се сместени во нив, да ги употреби за други цели.

Член 29

Болнички бродови во окупираните пристаништа

Секој болнички брод што се наоѓа во пристаниште што паднало во рацете на непријателот, ќе добие дозвола да исплови од тоа пристаниште.

Член 30

Користење на болничките бродови и малите пловила

Бродовите наведени во членовите 22, 24, 25 и 27 ќе укажуваат помош и нега на ранетите, болните и бродоломниците, без оглед на нивното државјанство.

Високите страни договорнички се обврзуваат тие бродови да не ги употребуваат за какви и да било воени цели. Тие бродови нема на кој и да било начин да ги попречуваат движењата на борбените единици. За време и по борбата, тие дејствуваат на сопствен ризик.

Член 31

Право на контрола и преглед

Страните во судирот имаат право на контрола и преглед на бродовите спомнати во членовите 22, 24, 25 и 27. Тие можат да ја одбијат помошта на тие бродови, да им наложат да се отстранат, да им наредат да тргнат по одреден правец, да ја контролираат употребата на нивното радио и сите други средства на комуницирање, па дури и да ги задржат најмногу седум дена од моментот на прегледот на бродот, ако тоа го наложува сериозноста на околностите.

Тие можат привремено да постават комесар на бродот, чија единствена задача ќе биде обезбеди извршување на наредбите, дадени врз основа на одредбите од горниот став.

Страните на судирот, колку што е можно ќе ги запишат во дневникот на болничкиот брод, на јазик разбирлив за него наредбите што му ги даваат на заповедникот на бродот.

Страните во судирот можат, било еднострано или врз основа на посебна спогодба, да постават на своите бродови неутрални набљудувачи, што ќе го проверуваат строгото придржување кон одредбите на оваа Конвенција.

Член 32

Престој во неутрално пристаниште

Бродовите спомнати во членовите 22, 24, 25 и 27 не се изедначуваат со воените бродови во поглед на нивниот престој во неутралното пристаниште.

Член 33

Пренаменети трговски бродови

Трговските бродови што ќе бидат трансформирани во болнички бродови не можат да ја менуваат својата намена додека траат непријателствата.

Член 34

Престанување на заштитата

Заштитата што им припаѓа на болничките бродови и бродските болници може да престане ако тие се употребат, покрај своите хуманитар-

ни должности, за вршење на акти штетни за непријателот. Меѓутоа, заштитата може да престане само по задолжително даденото предупредување, кое во сите погодни случаи ќе остави разумен рок, и откако тоа предупредување ќе остане без дејство.

Болничките бродови, особено, не можат да имаат ниту да употребуваат тајна шифра за своите безжични или други начини на комуницирање.

Член 35

Услови поради кои не престанува заштитата на болничките бродови

Како услови што ги лишуваат болничките бродови или бродските болници од заштитата што им припаѓа, нема да се сметаат следните:

- 1) Фактот дека персоналот на тие бродови или болници е вооружен за одржување на редот, за сопствена одбрана или за одбрана на ранетите и болните.
- 2) Присуството на бродот на апарати наменети исклучиво за обезбедување на пловидбата или за пренесување на вести.
- 3) Пронаоѓањето на болничките бродови или во бродските болници на лично оружје и муниција одземени од ранетите, болните и бродоломците, а кои уште не се предадени на надлежната служба.
- 4) Фактот дека хуманитарните дејности на болничките бродови и бродските болници или нивниот персонал се протегаат и на граѓанските лица кои се ранети, болни или коишто претрпеле бродолом.
- 5) Транспортот на опрема и персонал исклучиво наменети за санитарски должности, над вообичаените потреби.

Глава IV ПЕРСОНАЛ

Член 36

Заштита на персоналот на болничките бродови

Верскиот, лекарскиот и болничкиот персонал на болничките бродови и нивните посади ќе бидат почитувани и заштитувани; тие не смеат да бидат заробени додека се наоѓаат во служба на болничките бродови, било на нив да има или да нема ранети и болни.

Член 37

Верскиот, лекарскиот и болничкиот персонал наменет за лекарска или верска служба на лицата спомнати во членовите 12 и 13, што ќе падне во рацете на непријателот, ќе биде почитуван и заштитуван; тој може да продолжи со вршењето на должностите, се додека е тоа потребно за негата на ранетите и болните. Персоналот потоа ќе биде вратен, штом главниот командант, под чија власт се наоѓа, тоа ќе го смета за можно. При

напуштањето на бродот, тој со себе може да ги земе предметите што се негова лична сопственост.

Меѓутоа, ако се утврди дека е нужно да се задржи еден дел од овој персонал за санитарски или верски потреби на воените заробеници, ќе се преземат сите можни мерки за негово истоварување што е можно побрзо.

При истоварувањето задржаниот персонал се потчинува на одредбите на Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните на вооружените сили во војна од 12 август 1949 година.

Глава V

САНИТЕТСКИ ТРАНСПОРТИ

Член 38

Бродови употребени за превоз на санитарски материјал

Бродови изнајмени за таа цел ќе бидат овластени да пренесат опрема исклучиво наменета за лекување на ранетите и болните членови на вооружените сили или за спречување на болести, под услов за поединостите за нивниот пат противничката Сила да биде известена и таа да го одобри. Противничката Сила го задржува правото да ги прегледа транспортните бродови, но не и да ги зароби, ниту да ја заплени транспортната опрема.

Со спогодба на Страните во судирот, на таквите бродови можат да се постават неутрални набљудувачи, за проверка на транспортираната опрема. За таа цел опремата мора да биде лесно достапна.

Член 39

Санитарски воздухоплов

Санитарскиот воздухоплов, т. е. воздухопловот што се употребува исклучиво за евакуирање на ранетите, болните и бродоломниците, како и за пренос на санитарскиот персонал и опрема, не смее да биде предмет на напад, туку Страните во судирот ќе го почитуваат додека лета на височина, во време и по маршрута посебно договорени меѓу заинтересираните Страни во судирот.

Тие ќе бидат јасно обележани со карактеристичен амблем, предвиден во членот 41, заедно со нивните национални бои, на својата долна, горна и страничните површини. Тие ќе бидат снабдени и со секој друг знак или средство за распознавање, што се утврдени со спогодба меѓу Страните во судирот, било на почетокот, или во текот на непријателствата.

До колку не е поинаку договорено, забрането е надлетување на непријателска територија или територија што непријателот ја окупирал.

Санитарските воздухоплови мораат да се потчинат на секој повик за спуштање на земја или на вода. Во случај на такво спуштање, воздухопловот со лицата што се наоѓаат на него може, по евентуалниот преглед, да го продолжи своето летање.

Ако дојде до случајно спуштање на земја или на вода, на непријателска територија или на територија окупирана од непријателот, ранетите, болните и бродоломниците, како и посадата на воздухопловот, ќе етанат воени заробеници. Со санитаритекиот персонал ќе се постапува согласно членовите 36 и 37.

Член 40

Летање над неутрални земји. Истоварување на ранетите

Според одредбите од ставот 2, санитарските воздухоплови на Страните во судирот можат да прелетаат преку територијата на неутралните Сили и на нив да се спуштат во случај на потреба или заради снабдување. Тие претходно ќе ги известат неутралните Сили за своето прелетување преку нивната територија и ќе се потчинат на секој повик за спуштање на земја или на вода. Тие се заштитени од напад само додека летаат по маршрута, на височина и во време посебно договорени меѓу Страните во судирот и заинтересираните неутрални Сили.

Меѓутоа, неутралните Сили можат да постават услови или ограничувања во поглед на прелетувањето преку нивната територија од страна на санитарскиот воздухоплов или во поглед на неговото спуштање. Тие можни услови или ограничувања ќе се применуваат подеднакво кон сите Страни во судирот.

До колку не постои поинаква спогодба меѓу неутралните Сили и Страните во судирот, ранетите, болните или бродоломниците што санитарскиот воздухоплов, во согласност со локалните власти, ги истоварил на неутрална територија, ќе бидат задржани од неутралната Сила, кога тоа го бара меѓународното право, за да не земат повторно учество во воените операции. Трошоците на нивното сместување и интернирање се на товар на Силата од која тие зависат.

Глава VI

КАРАКТЕРИСТИЧЕН АМБЛЕМ

Член 41

Употреба на амблемот

Под надзор на надлежната воена власт, амблемот на црвениот крст на бело поле ќе се наоѓа на знамињата, на лентите што се носат околу рака, како и на сета опрема во санитарската елужба.

Меѓутоа, за земјите што веќе употребуваат како амблем, наместо црвениот крст - црвена полумесечина или црвен лав и сонце на бело поле, тие амблеми, исто така се признати во смисла на оваа Конвенција.

Член 42

Идентификување на санитарскиот и верскиот персонал

Персоналот, за кој се говори во членовите 36 и 37, носи прицврстена на левата рака лента отпорна кон вода и снабдина со карактеристичен амблем, издаден од воената власт и со нејзин жиг.

Тој персонал, покрај плочката за идентитет, предвидена во членот 19, ќе носи со себе исто така посебна лична карта, со карактеристичен амблем. Таа лична карта ќе биде отпорна на вода и ќе има такви размери што може да се стави во џеб. Таа ќе биде испишана на националниот јазик и ќе ги содржи барем презимето и имињата, датумот на раѓање, чинот и службениот број на носителот и ќе потврди во кое својство тој има право на заштита согласно оваа Конвенција. На личната карта ќе се наоѓа фотографијата на носителот и исто така, негов потпис, или отпечатоци на прстите, или и едното и другото. На неа ќе биде втиснат сув жиг на воената власт.

Личната карта ќе биде еднобразна во рамките на истите вооружени сили и, што е можно повеќе, според сличен модел во вооружените сили на Високите страни договорнички. Страните во судирот можат да се послужат со образецот што е приложен, како пример, кон оваа Конвенција. Тие ќе се информираат взаемно, во почетокот на непријателствата, за образецот што го употребуваат. Секоја лична карта ќе се издаде, по можност, барем во два примерока, од кои еден останува на чување во земјата на сопственикот на личната карта. Горенаведениот персонал не може, во никој случај, да биде лишен од неговите знаци или од личната карта, ниту од правото да носи лента. Во случај да ги загуби, тој има право да добие дупликат на личната карта и замена за загубените знаци.

Член 43

Обележување на болнички бродови помали пловила

Бродовите означени во членовите 22, 24, 25 и 27, ќе бидат карактеристично обележани на следниот начин:

- а) сите нивни надворешни површини ќе бидат бели;
- б) на секоја страна од бродскиот труп, како и на хоризонталните површини, ќе се насликаат по еден или повеќе крстови со темно црвена боја, што е можно поголеми, за да може од море и од воздух да се обезбеди нивна најдобра видливост.

Сите болнички бродови, заради распознавање, ќе го истакнуваат националното знаме и покрај тоа, ако припаѓаат на некоја неутрална држава, и знамето на Страната во судирот чие раководство го прифатиле. Бело знаме со црвен крст ќе се вее на главниот јарбол, на што е можно поголема височина.

Чамците за спасување на болничките бродови, крајбрежните чамци за спасување и сите мали пловила што ги употребува Здравствената служба, ќе бидат обоени со бела боја со јасно воочливи темно црвени крстови и, воопшто, на нив ќе се применува горенаведениот систем за идентификување на болничките бродови.

Горенаведените бродови и пловила, што сакаат и ноќе и за време на намалена видливост да си обезбедат заштита, на која имат право, ќе мораат да ги преземат, во согласност со Страната во судирот во чија власт се наоѓаат, потребните мерки за да можат својата боја и карактеристичните амблеми да ги направат доволно видливи.

Болничките бродови што непријателот, врз основа на член 31, привремено ќе ги задржи, мораат да го спуштат знамето на Страната во судирот,

во чија служба се наоѓаат или чие раководство го прифатиле. Ако крајбрежните чамци за спасување продолжат, во согласност со окупаторската Сила, да дејствуваат во некоја окупирана база, тие можат да бидат овластени, кога ќе ја напуштат својата база и понатаму да ги истакнуваат сопствените национални бои, заедно со знамето на црвен крст на бела основа, под услов за тоа претходно да ги известиле сите заинтересирани Страни во судирот.

Сите одредби од овој член, што се однесуваат на знакот на црвениот крст, исто така, се применуваат и на другите амблеми, спомнати во членот 41.

Страните во судирот, во секое време, ќе се грижат да склучат взаемни спогодби, со цел да ги применат најсовремените расположливи методи, за да се олесни идентификувањето на болничките бродови.

Член 44

Ограничување на злоупотреба

Карактеристичните знаци предвидени во членот 43, можат да се употребуваат за време на мирот и за време на војната, единствено заради означување или заштита на таму спомнатите бродови, со исклучок на случаите што би ги предвидела некоја друга меѓународна конвенција или спогодба меѓу сите заинтересирани Страни во судирот.

Член 45

Спречување на злоупотреба

Високите страни договорнички, чие законодавство сеуште не е адекватно, ќе ги преземат потребните мерки за да ја спречат и сузбијат, во секое време, злоупотребата на знаците за распознавање, предвидени во членот 43.

Глава VII

ИЗВРШУВАЊЕ НА КОНВЕНЦИЈАТА

Член 46

Детално извршување. Непредвидливи случаи

Секоја Страна во судирот, преку своите врховни команданти, ќе обезбеди детално извршување на претходните членови, и ќе се погрижи за регулирање на непредвидените случаи, согласно општите начела на оваа Конвенција.

Член 47

Забрана на репресалии

Забранети се репресалиите против ранетите, болните и бродоломниците, персоналот, бродовите или опремата заштитени со оваа Конвенција.

Член 48

Дисеминација на Конвенцијата

Високите страни договорнички се обврзуваат во своите земји, за време на мирот, и за време на војната, што е можно пошироко, да го распространуваат текстот на оваа Конвенција, а особено проучувањето на нејзините одредби да го внесат во програмите на воената настава и, по можност, во граѓанската настава, така што со начелата на Конвенцијата да се запознае целокупното население, особено вооружените сили кои учествуваат во борбите, санитетскиот персонал и воените свештеници.

Член 49

Преводи. Правила за примена

Високите страни договорнички заемно ќе си доставуваат, преку Швајцарскиот федерален совет, а за време на непријателствата со посредство на Силите заштитнички, службени преводи на оваа Конвенција, како и на законите и правилниците кои би ги усвоиле, со цел да се обезбеди нејзината примена.

Глава VIII

СУЗБИВАЊЕ НА ЗЛОУПОТРЕБИТЕ И ПОВРЕДИТЕ

Член 50

I. Општи разгледувања. Кривични санкции

Високите страни договорнички ќе преземат секаква законодавна мерка потребна за ефективни кривични санкции против лицата што извршиле, или што издале наредба да се изврши, некој а од тешките повреди на оваа Конвенција, определени во следниот член.

Секоја Висока страна договорничка ќе биде должна да ги пронаоѓа лицата осомничени дека извршиле, или наредиле да се извршат, такви тешки повреди и истите да ги изведе пред своите сопствени судови, без оглед на нивното државјанство. Таа може, исто така, ако тоа повеќе го сака, а според одредбите предвидени во нејзиното законодавство, да ги предаде овие лица на судење кај некоја друга Висока страна договорничка, до колку таа располага со доволни докази против нив.

Секоја Висока страна договорничка ќе ги преземе потребните мерки за да ги спречи делата спротивни на одредбите на оваа Конвенција, а кои не претставуваат тешки ловреди дефинирани во следниот член.

Обвинетите, во секоја прилика, ќе ги уживаат гаранциите за исправно судење и одбрана, кои не смеат да бидат помалку поволни од оние предвидени во членот 105 и следните членови на Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година.

Член 51

II. Тешки повреди

Тешките повреди на кои се однесува претходниот член, се повреди што опфаќаат некое од следниве дела, ако се извршени против лица или имот заштитени со Конвенцијата: умислено убиство, мачење или нечовечно постапување, вклучително и биолошките опити, намерно предизвикување големи страдања или нанесување сериозни повреди на телото или здравјето, како и уништување или присвојување на имот, неоправдано со воени потреби, а извршено во големи размери и на недозволен и самоволен начин.

Член 52

III. Одговорност на Страните договорнички

Не е дозволено ниедна Висока страна договорничка да биде ослободена, ниту таа да ослободи некоја друга Висока страна договорничка, од одговорност за повредите предвидени во претходниот член.

Член 53

Истражна постапка

По барање од една Страна во судирот, по повод секоја наведена повреда на Конвенцијата, ќе се отвори истрага, на начин што ќе го утврдат заинтересираните Страни.

Ако за постапката на истрагата не се постигне спогодба, Страните ќе се согласат да изберат арбитер, кој ќе реши за постапката што треба да се примени.

Откако се утврди повредата, Страните во судирот истата ќе ја прекратат и ќе ја сузбијат, во најкус можен рок.

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 54

Јазици

Оваа Конвенција е составена на англиски и француски јазик. Двата текста се еднакво автентични.

Швајцарскиот федерален совет ќе се погрижи да се изработат службени преводи на Конвенцијата на руски и на шпански јазик.

Член 55

Потпишување

Оваа Конвенција, што ќе го носи денешниот датум, е отворена за потпишување до 12 февруари 1950 година, во името на Силите претставени на Конференцијата, што ја започна својата работа во Женева на 21 април 1949

година; како и во името на Силите што не се претставени на Конференцијата, а се потписници на X-та Хашка конвенција од 18 октомври 1907 за приспособување на поморската војна на начелата на Женевската конвенција од 1906, или на Женевските конвенции од 1864, 1906 или 1929 година за олеснување на положбата на ранетите и болните во војските во војна.

Член 56

Ратификација

Оваа Конвенција ќе биде ратификувана колку што е можно побрзо, а инструментите на ратификацијата ќе бидат депонирани во Берн.

За депонирањето на секој инструмент од ратификацијата ќе се состави записник, чии заверени преписи Швајцарскиот федерален совет ќе ги достави до сите Сили во чие име Конвенцијата е потпишана, или чие пристапување е нотификувано.

Член 57

Влегување во сила

Оваа Конвенција ќе стапи на сила шест месеци по депонирањето на најмалку два инструменти од ратификацијата.

Потоа, таа за секоја Висока страна договорничка ќе стапи на сила по истекот на шест месеци од депонирањето на нејзиниот инструмент од ратификацијата.

Член 58

Однос кон Конвенцијата

Оваа Конвенција ја заменува X-та Хашка конвенција од 18 октомври 1907 за приспособувањето на поморската војна на начелата на Женевската конвенција од 1906 година, во односите меѓу Високите страни договорнички.

Член 59

Пристапување

Почнувајќи од денот на нејзиното влегување во сила, оваа Конвенција ќе биде отворена за пристапување на секоја сила во чие име таа не е потпишана.

Член 60

Нотификација за пристапувањата

Пристапувањата ќе се нотификуваат по писмен пат до Швајцарскиот федерален совет и ќе се ефектуираат по истекот на шест месеци од денот на нивното примање.

Швајцарскиот федерален совет ќе ги извести за пристапувањето сите Сили, во чие име Конвенцијата е потпишана, или чие пристапување е нотификувано.

Член 61

Непосредно дејство

Ситуациите предвидени во членовите 2 и 3 веднаш ќе ги ефектуираат ратификациите кои се депонирани и пристапувањата кои се нотификувани од Страните во судирот, пред или по почетокот на непријателствата или окупацијата. Швајцарскиот федерален совет по најбрз пат ќе ги испрати сите ратификации или пристапувања добиени од Страните во судирот.

Член 62

Откажување

Секоја од Високите страни договорнички ќе биде слободна да ја откаже оваа Конвенција.

Откажувањето по писмен пат ќе биде нотификувано до Швајцарскиот федерален совет, кој ќе им го пренесе на владите на сите Високи страни договорнички.

Откажувањето ќе почне да произведува дејство една година по неговата нотификација до Швајцарскиот федерален совет. Меѓутоа, откажувањето нотификувано истовремено додека Силата што го поднела е вклучена во судир, нема да има дејство се до склучувањето на мир и се додека не бидат завршени операциите поврзани со ослободувањето и репатрирањето на лицата заштитени со оваа Конвенција.

Откажувањето ќе важи само во однос на силата што го поднела. Тоа нема никакво дејство врз обврските што Страните во судирот остануваат должни да ги извршуваат врз основа на принципите на правото на народите, што произлегуваат од обичаите востановени меѓу цивилизираните народи, од законите на човечноста и од наложувањата на општата совест.

Член 63

Регистрирање во Обединетите нации

Швајцарскиот федерален совет ќе ја регистрира оваа Конвенција при Секретаријатот на Обединетите нации. Швајцарскиот федерален совет, исто така, ќе го известува Секретаријатот на Обединетите нации за сите ратификации, пристапувања и откази што ќе ги прими по повод оваа Конвенција.

Во потврда на тоа, потписниците, откако ги депонираа своите полномоштва, ја потпишаа оваа Конвенција.

Изготвено во Женева, на 12 август 1949 година, на англиски и француски јазик. Оригиналот ќе биде депониран во Архивите на Швајцарската конфедерација. Швајцарскиот федерален совет ќе достави заверен препис од Конвенцијата до секоја од државите што ја потпишале, или што и пристапиле.

III (ТРЕТА)

ЖЕНЕВСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ПОСТАПУВАЊЕ СО ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ ОД 12 АВГУСТ 1949 ГОДИНА

Долу потпишаните полномошници на владите застапени на Дипломатската конференција, одржана во Женева од 21 април До 12 август 1949 година, со цел да се измени Конвенцијата склучена во Женева на 27 јули 1929 година, која се однесува на постапување со воените заробеници, се согласија за следново:

Дел I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Почитување на Конвенцијата

Високите страни договорнички се обврзуваат дека ќе ја почитуваат оваа Конвенција и ќе обезбедат нејзино почитување во секоја прилика.

Член 2

Примена на Конвенцијата

Освен одредбите што ќе бидат остварувани за време на мирот, оваа Конвенција ќе се применува во случај на објавена војна или на секој друг вооружен судир што ќе избие меѓу две или повеќе Високи страни договорнички, дури и ако една од нив не ја признала воената состојба.

Конвенцијата, исто така, ќе се применува во сите случаи на делумна или целосна окупација на територијата на една Висока страна договорничка, дури и ако таа окупација не наиде на воен отпор.

Иако една од Силите во судирот не е учесник во оваа Конвенција, силите учесници на Конвенцијата ќе останат обврзани со неа во своите меѓусебни односи. Тие, покрај тоа, ќе бидат обврзани со Конвенцијата кон таа Сила, ако таа сила ја прифаќа и ги применува нејзините одредби.

Член 3

Судири кои немаат меѓународен карактер

Во случај да избие вооружен судир кој нема карактер на меѓународен судир на територијата на една од Високите страни договорнички, секоја

од Страните во судирот ќе биде должна да ги приме нува, како минимум, следкиве одредби:

- (1) Во однос на лицата кои не учествуваат непосредно во непријателствата, подразбирајќи ги тука и припадниците на вооружените сили што го положило оружјето и лицата неспособни за борба поради болест, рани, лишување од слобода, или од која и да било друга причина, ќе се постапи во секоја прилика човечно, без какво и да е неповолно разликување засновано врз раса, боја на кожата, вера или убедување, пол, раѓање или имотна состојба, или на кое и да било друго слично мерило.

За таа цел се забранети и се забрануваат, во секое време и на секое место, кон горе наведените лица следниве постапки:

- а) повреди кои се нанесуваат на животот и телесниот интегритет, особено сите видови убиства, осакатувања, суровост и мачење;
 - б) земање на заложници;
 - в) повреди на личното достоинство, особено навредливи и понижувачки постапки;
 - г) изрекување и извршување на казни без претходно судење од страна на редовно востановен суд, придружени со сите судски гаранции кои цивили-зираните народи ги признаваат за неопходни.
- (2) Ранетите и болните ќе бидат прифатени и негувани.

Некоја непристрасна хуманитарна организација, како што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, може да им понуди свои услуги на Страните во судирот.

Страните во судирот ќе се трудат, по пат на посебни спогодби, да ги стават во сила целината, или еден дел, на одредбите од оваа Конвенција.

Примената на претходните одредби нема да има влијание врз правната положба на Страните во судирот.

Член 4

Воени заробеници

- А. Воени заробеници, во смисла на оваа Конвенција, се лица што и припаѓаат на една од следните категории, а кои паднале под власта на непријателот:
 - 1) Припадниците на вооружените сили на една Страна во судирот, како и припадници на милиции или доброволни единици што влегуваат во состав на тие вооружени сили.
 - 2) Припадниците на другите милиции и припадници на другите доброволни единици, подразбирајќи ги тука и припадниците на организираните движења на отпорот што и припаѓаат на една Страна во судирот и кои дејствуваат на својата територија, или надвор од неа, дури и таа територија да е окупирана, под услов тие милиции, или доброволни единици, подразбирајќи ги тука и организираните движења на отпорот, да ги исполнуваат следните услови:

- а) да бидат командувани од лице одговорно за неговите потчинети;
 - б) да имаат определен знак за разликување препознатлив на далечина;
 - в) отворено да носат оружје;
 - г) во своите дејствија да се придржуваат кон воените закони и обичаи.
- 3) Припадниците на редовните вооружени сили што ќе изјават дека и припаѓаат на една влада, или власт што не ја признала Силата под чија власт се наоѓаат.
- 4) Лицата што ги придружуваат вооружените сили, иако непосредно не влегуваат во нивниот состав, како што се цивилни членови на посадите на воените воздухоплови, воени дописници, снабдувачи, членови на трудови единици, или служби чија должност е да се грижат за вооружените сили, под услов за тоа да добиле овластување од вооружените сили во чија придружба се наоѓаат, кои за таа цел ќе им издадат лична карта слична на приложениот образец.
- 5) Членовите на посадите, подразбирајќи ги тука командантите, пилотите и учениците на трговската морнарица и посадите на цивилното воздухопловство на Страните во судирот, кои не уживаат поповолна постапка врз основа на другите одредби на меѓународното право.
- 6) Населението на неокупирана територија кое, поради приближувањето на непријателот, спонтано ќе се крене на оружје, за да им пружи отпор на силите што навлегуваат, а кое немало време да се организира во редовни вооружени сили, доколку отворено го носи оружјето и ги почитува воените закони и обичаи.
- Б. Како воени заробеници според оваа Конвенција ќе бидат третирани исто така:
- 1) Лица што им припаѓаат или им припаѓале на вооружените сили на окупираната земја, ако окупаторската сила смета за потребно, поради таа припадност, да ги интернира, дури и ако во почетокот ги пуштила на слобода додека траеле непријателствата надвор од територијата што таа ја окупираше, особено кога тие лица направиле неуспешен обид да се спојат со вооружените сили на кои им припаѓаат а кои се ангажирани во борбата, или кога тие не се одзвале на повикот што им е упатен за нивно интернирање.
 - 2) Лицата што и припаѓаат на една од категориите наведени во овој член, примени од неутрални или невојувачки Сили, на нивна територија, а кои се должни да ги интернираат врз основа на меѓународното право, без прејудиирање на некое поповолно постапување што тие Сили можат да решат да им го дадат и со исклучок на членовите 8, 10, 15, 30 став 5, 58-67, 92, 126, како и, кога постојат дипломатски односи меѓу Страните во судирот и заинтересираната неутрална или невојувачка Сила, на оние членови кои се однесуваат на Силата заштитничка. Кога

такви дипломатски односи постојат, Страните во судирот од кои зависат тие лица ќе можат кон нив да вршат должности на Сила заштитничка според оваа Конвенција, без преудииирање на должностите што тие Страни редовно ги вршат согласно дипломатските и конзуларните обичаи и договори.

- В. Овој член на ниеден начин не влијае врз статусот на санитетскиот и верскиот персонал како што е предвидено со членот 33 од оваа Конвенција.

Член 5

Почеток и крај на примената

Оваа Конвенција ќе се применува на лицата спомнати во членот 4 од моментот кога паднале под власт на непријателот, се до нивното конечно ослободување и репатријација.

Ако постои сомневање дали лицата кои извршиле некој воен акт и кои паднале во рацете на непријателот припаѓаат на некоја од категориите наброени во членот 4, тие лица ќе уживаат заштита на оваа Конвенција се додека надлежен суд не ја определи нивната положба.

Член 6

Посебни спогодби

Покрај спогодбите експлицитно предвидени во членовите 10, 23, 28, 33, 60, 65, 66, 67, 72, 73, 75, 109, 110, 118, 119, 122 и 132, Високите страни договорнички можат да склучуваат други специјални спогодби за сите прашања за кои сметаат дека треба посебно да се уредат. Ниедна специјална спогодба не може да ја влоши положбата на воените заробеници, онака како што е уредена со оваа Конвенција, ниту да ги ограничи правата што Конвенцијата им ги признава.

Воените заробеници ќе продолжат да ги уживаат повластиците од овие спогодби се додека Конвенцијата се применува на нив, освен кога спротивни одредби се содржани во горе наведените, или подоцнежните спогодби, или кога поповолни мерки кон нив би презела некоја од Страните во судирот.

Член 7

Невозможност за откажување од правата

Воените заробеници не можат во никој случај да се откажат, ни делумно, ни во целина, од правата што им ги обезбедува оваа Конвенција, како и од специјалните спогодби споменати во претходниот член, доколку такви постојат.

Член 8

Сили заштитнички

Оваа Конвенција ќе се применува во соработка и под надзор на Силите заштитнички чија должност е да ги заштитат интересите на Страните во

судирот. За таа цел, Силите заштитнички можат, покрај својот дипломатски и конзуларен персонал, да именуваат делегати меѓу своите споствени државјани, или меѓу државјаните на другите неутрални Сили. Тие делегати мора да добијат одобрение од Силата кај која ја вршат својата мисија.

Страните во судирот ќе им ја олеснат, во најголема можна мерка, задачата на претставниците или делегатите на Силите заштитнички.

Претставниците или делегатите на Силите заштитнички нема во никој случај да ги пречекорат рамките на својата мисија според оваа Конвенција. Тие особено водат сметка за императивните потреби на безбедноста на државата во која ги извршуваат своите должности.

Член 9

Активности на Меѓународниот комитет на Црвениот крст

Одредбите на оваа Конвенција не претставуваат пречка за хуманитарните активности што ги превзема Меѓународниот комитет на Црвениот крст или некоја друга непристрасна хуманитарна зација, по одобрение од заинтересираните Страни во судирот, за заштита и помош на воените заробеници.

Член 10

Замени за Силите заштитнички

Високите страни договорнички можат во секое време да се спогодат вршењето на должностите што оваа Конвенција им ги поставува на Силите заштитнички да и го доверат на една организација што ги дава сите гаранции за непристрасност и ефикасност.

Кога воените заробеници не се користат или ќе престанат да ги користат, од која и да било причина, активностите на една Сила заштитничка, или на една организација предвидена во првиот став од овој член, Силата која ги држи воените заробеници ќе побара некоја неутрална држава, или некоја таква организација, да ги прими врз себе должностите кои според оваа Конвенција ги врши Силата заштитничка определена од Страните во судирот.

Ако на тој начин не може да се обезбеди заштитата, Силата која ги држи воените заробеници ќе ги побара или прифати, во рамките на одредбите на овој член, услугите што ќе и ги понуди некоја хуманитарна организација, како што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, да ги преземе хуманитарните должности кои врз основа на оваа Конвенција ги врши Силата заштитничка.

Секоја неутрална Сила или организација, поканета од заинтересираната Сила, или која за наведените цели ги понудила своите услуги, ќе биде должна да делува со чувство на одговорност кон Страната во судирот од која зависат лицата заштитени со оваа Конвенција и ќе биде должна да даде доволно гаранции дека е во состојба да ги преземе соодветните должности и истите да ги врши непристрасно.

Претходните одредби не можат да се стават вон сила со посебни спогодби меѓу Силите од кои една е ограничена, макар и привремено, во своја-

та слобода да преговара со друга Сила или со нејзини сојузници поради воени настани, особено во случај кога целокупната, или значителен дел од територијата на таа Сила е окупиран.

Кога и да се спомнува Сила заштитничка во оваа Конвенција, тој израз ги означува и организациите што ја заменуваат во смисла на овој член.

Член 11

Постапка за помирување

Во случаите каде што тие сметаат дека е препорачливо и во интерес на заштитените лица, особено во случај на несогласување меѓу Страните во судирот во врска со примената или толкувањето одредбите на оваа Конвенција, Силите заштитнички ќе понудат свои добри услуги со цел да се реши несогласувањето.

За таа цел, секоја од Силите заштитнички може, на повик од една Страна или по своја иницијатива, да им предложи на Страните во судирот составок на нивните претставници, а особено на властите одговорни за воените заробеници, по можност на погодно избрана неутрална територија. Страните во судирот ќе бидат обврзани да ги остваруваат предлозите што за таа цел им се даваат. Силите заштитнички можат, ако е потребно, да им предложат на одобрување на Страните во судирот некоја личност која е припадник на една неутрална Сила, или е делегирана од Меѓународниот комитет на Црвениот крст, која ќе биде поканета да учествува на тој состанок.

Дел II

ОПШТА ЗАШТИТА НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 12

Одговорнот за постапување со заробеници

Воените заробеници се во рацете на непријателската Сила, но не на поединци, или на воени единици што ги заробиле. Независно од личните одговорности што можат да постојат, Силата што ги држи е одговорна како со нив се постапува.

Силата што ги држи воените заробеници може да ги предаде само на Сила која е страна во оваа Конвенција и откако Силата што ги држи ќе се увери дека силата што ги прифаќа е расположена и е во состојба да ја применува Конвенцијата. Кога воените заробеници на тој начин ќе бидат предадени, одговорноста за примената на Конвенцијата паѓа врз Силата што ги прифатила додека тие и се доверени.

Покрај тоа, во случај таа сила да пропушти да ги изврши одредбите на Конвенцијата, за некое важно прашање, Силата што ги предала воените заробеници, по предупредување од Силата заштитничка, ќе преземе ефикасни мерки за корекција на таквата состојба, или ќе бара враќање на воените заробеници. По вакви барања мора да се постапи.

Член 13

Човечно постапување со заробениците

Со воените заробеници во секое време мора човечно да се постапува. Секој незаконит акт или пропуст од страна на силата што ги држи, а кој ќе причини смрт или сериозно ќе го загрози здравјето на воениот заробеник што се наоѓа во нејзина власт, е забранет и ќе биде сметан како сериозна повреда на оваа Конвенција. Посебно, ниеден воен заробеник не може да биде подложен на телесно осакатување или на медицински или научни опити, од кој и да било вид, ако тоа не е оправдано со медицински, дентален или болнички третман на заробеникот, а е вршено во негов интерес. Воените заробеници исто така мораат во секое време да бидат заштитувани, особено од акти на насилство или застрашување и против навреди и јавно љубопитство. Мерки на репресалии кон воените заробеници се забранети.

Член 14

Почитување на личноста на заробениците

Воените заробеници имаат во секоја прилика право на почитување на нивните личности и нивната чест. Спрема жените ќе се постапува со сите обсири кои се должат на нивниот пол и тие во сите случаи ќе уживаат подеднакво поволно постапување како и мажите. Воените заробеници го задржуваат својот целосен граѓански капацитет како во моментот на нивното заробување. Силата што ги држи не може да го ограничи вршењето на таквиот капацитет, било во рамките или надвор од својата територија, освен во онаа мерка, во која тоа го бара самото заробеништво.

Член 15

Издржување на заробениците

Силата во чија власт се воените заробеници должна е да го обезбеди нивното бесплатно издржување и да им укаже бесплатна лекарска нега што ја бара нивната здравствена состојба.

Член 16

Еднакво постапување

Водејќи сметка за одредбите на оваа Конвенција кои се однесуваат на чинот, полот и во согласност со привилегираното постапување што би им било признато поради нивната здравствена состојба, возраст или стручни квалификации, Силата што ги држи воените заробеници ќе постапува кон сите нив на ист начин, без какво и да е неповолно разликување засновано врз раса, националност, вероисповед, политичко мислење, или други разликувања засновани на слични мерила.

Дел III ЗАРОБЕНИШТВО

Оддел I

ПОЧЕТОК НА ЗАРОБЕНИШТВО

Член 17

Испитување на заробениците

Секој воен заробеник ќе биде должен да ги каже, кога по тој повод ќе биде испитуван, само своето презиме, имињата и чинот, датумот на раѓање и бројот на воената единица, полкот, личниот или серискиот број или, во недостиг на тоа, еквивалентна информација.

Во случај тој умислено да го прекрши ова правило, се излага на опасност да му се ограничат привилегиите согласно неговиот чин или статус.

Секоја Страна во судирот е должна да ги снабди лицата во нејзина надлежност, кои можат да станат воени заробеници, со лична карта која ги содржи презимето, имињата и чинот на сопственикот, неговиот воен број, бројот на полкот, личниот или серискиот број, или еквивалентна информација, и датумот на раѓањето. Личната карта може, покрај тоа, да содржи потпис или отпечатоци на прстите на сопственикот, или и едното и другото, како и секоја друга информација што Страната во судирот би сакала да ја додаде во врска со лицата што им припаѓаат на нејзините вооружени сили. Доколку е можно, таа ќе има големина од 6,5 x 10 см. и ќе се издава во два примерока. Воениот заробеник ќе ја покаже таа лична карта на секое барање, но таа во никој случај не може да му се одземе.

Над воените заробеници не смее да се врши никаква физичка или ментална тортура, ниту некој друг вид на принуда со цел од нив да се добијат податоци од кој и да било вид. Воените заробеници што ќе одбијат да одговараат, не смеат да бидат застрашувани, навредувани, ниту изложени на какви и да било непријатности или незгоди.

Воените заробеници кои, со оглед на нивната физичка или ментална состојба, се неспособни да дидат свои лични податоци ќе и бидат предадени на згрижување на санитетската служба. Идентитетот на тие заробеници ќе се утврди со сите расположливи средства, во рамките на одредбите од претходниот став.

Испитувањето на воените заробеници ќе се врши на јазик што тие го разбираат.

Член 18

Имот на заробениците

Сите работи и предмети за лична употреба со исклучок на оружје, коњи, воена опрема и воени документи ќе останат во сопственост на воените

заробеници, како и нивните метални шлемови, маски против гасови и други предмети што им биле предадени за лична заштита. Работите и предметите што служат за нивно облекување или исхрана, исто така ќе останат во нивна сопственост, дури и ако тие дел од нивната службена воена опрема.

Воените заробеници во ниеден момент нема да бидат без лични исправи. Силата што ги држи ќе им издаде такви документи на оние воени заробеници кои ги немаат.

Знаците на чинот и државјанството, одпикувањата и предметите кои имаат претежно лична или сентиментална вредност, не смеат да им се одземат на воените заробеници.

Парите што ги имаат воените заробеници кај себе не можат да им бидат одземени, освен по наредба на офицер, а откако во специјален список ќе биде забележан нивниот износ и описот на нивниот сопственик и откако на овој ќе му се издаде потврда со сите потребни поединости, со читлива ознака на името, чинот и единицата на лицето што истата ја издало. Паричните износи во валутата на Силата што ги држи, или кои, по барање од воениот заробеник, се заменети за таа валута, ќе се прокнижат во полза на сметката на заробеникот, согласно членот 64.

Силата што ги држи воените заробеници може на овие да им одземе вредносни предмети само од безбедносни причини; во тој случај ќе биде применета истата постапка како и при одземањето на парите.

Таквите предмети, како и парите одземени во некоја друга валута поинаква од валутата на Силата што ги држи воените заробеници и чиј сопственик не барал замена, таа Сила ќе ги чува и ќе им ги врати на воените заробеници во нивниот првобитен облик, по завршувањето на нивното заробеништво.

Член 19

Евакуација на заробениците

Воените заробеници ќе бидат, во најкус можен рок по заробувањето, евакуирани во логори кои се доволно оддалечени од борбената зона, за да бидат надвор од опасноста.

Привремено можат да се задржат во опасната зона само оние воени заробеници кои, поради рани или болести, би биле изложени на поголема опасност при евакуирањето, отколку ако би останале таму каде што се.

Додека чекаат на своето евакуирање од борбената зона, воените заробеници не смеат непотребно да бидат изложени на опасност.

Член 20

Услови на евакуација

Евакуирањето на воените заробеници секогаш ќе се врши човечно и под услови слични на оние што ги имаат единиците на Силата што ги држи воените заробеници, при менувањата на нивната положба.

Силата што ги држи ќе ги снабди евакуираните воени заробеници со доволни количества храна и вода за пиење, како и со потребната облека и лекарска нега.

Таа ќе ги преземе сите целисходни мерки на претпазливост за обез-

бедување на нивната сигурност за време на евакуирањето и ќе состави, што е можно побрзо, список на евакуираните воени заробеници.

Ако воените заробеници за време на евакуирањето, мораат да поминат низ преодни логорн, нивниот престој во тие логори ќе биде што е можно покус.

Оддел II

ИНТЕРНИРАЊЕ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Глава I ОПШТИ ЗАБЕЛЕШКИ

Член 21

Ограничување на слободата на движењето

Силата што ги држи може да ги интернира воените заробеници. Таа може да им наметне обврска да не се оддалечуваат надвор од одредените граници на логорот во кој се интернирани или, ако тој логор е ограден, да не ја преминат неговата ограда. Според одредбите на оваа Конвенција кои се однесуваат на казнените и дисциплинските санкции, воените заробеници не можат да бидат држани во затвор, освен ако таа мерка е неопходна заради заштита на нивното здравје, и тогаш само додека продолжуваат околностите што тоа затворање го направиле неопходно.

Воените заробеници можат да бидат делумно или целосно ослободени, на збор, или со ветување, доколку тоа го дозволуваат законите на Силата од која зависат. Овие мерки особено ќе се применуваат во случаите кога можат да придонесат за унапредување на состојбата на нивното здравје. Ниеден заробеник нема да биде принудуван да го прифати ослободувањето на збор, или со ветување.

Штом ќе започнат непријателствата, секоја Страна во судирот ќе и ги соопшти на противничката Страна законите и прописите што им дозволуваат, или забрануваат, на нејзините државјани да прифатат слобода на збор, или со ветување. Заробениците пуштени на слобода на збор, или со ветување, согласно така соопштените закони и прописи, ќе бидат обврзани со својата лична чест, како кон Силата од која зависат, така и кон онаа што ги заробила, совесно да ги исполнуваат обврските од нивните зборови или ветувања. Во такви случаи силата од која зависат е должна да не бара ниту да прифати од нив каква и да било служба која е во спротивност со дадениот збор или ветување.

Член 22

Места и услови за интернирање

Воените заробеници можат да бидат затворени само во згради што се наоѓаат на цврста земја и кои ги даваат сите гаранции дека се хигиенски и

здрави. Освен во посебни случаи кои се оправдани со интересот на самите заробеници, тие не можат да бидат затворени во казни заводи.

Воените заробеници интернирани во нездрави области, или каде климата е штетна за нив, ќе се преселат, што е можно побрзо, во предел со поповолна клима.

Силата што ги држи воените заробеници ќе ги групира во логори, или делови на логори, водејќи сметка за нивната националност, нивниот јазик и нивните обичаи, под услов тие заробеници да не бидат одделени од воените заробеници што им припаѓаат на вооружените сили во кои служеле во моментот кога се заробени, освен ако самите се согласат на тоа.

Член 23

Безбедност на заробениците

Ниеден воен заробеник не смее во ниеден момент да биде испратен, или задржан во области во кои би бил изложен на огнот на борбената зона, ниту неговото присуство може да се употребува за заштита на извесни точки или области од воените дејствија.

Воените заробеници ќе располагаат со засолништа против бомбардирања од воздух и други воени опасности во иста мерка како и локалното цивилно население. Со исклучок на оние ангажирани во заштитата на своите простории против тие опасности, тие ќе можат да влезат во таквите засолништа што е можно побрзо, штом ќе биде даден знак за тревога. Секоја друга заштитна мерка преземена во полза на населението ќе се примени исто така и на нив.

Силите што ги држат воените заробеници ќе ги соопштуват на заинтересираните сили, со посредство на Силите заштитнички, сите корисни информации за географската положба на заробеничките логори.

Кога обсервите од воен карактер тоа ќе го дозволат, логорите на воените заробеници дење ќе бидат означени со буквите PW или PG, и тоа така поставени да бидат јасно видливи од височина. Заинтересираните Сили можат, меѓутоа, да се согласат и во однос на друг систем на означување. Само заробеник во воени логори може да биде означен како таков.

Член 24

Постојани транзитни логори

Транзитни или логори за проверување од постојан вид ќе бидат уредени под услови опишани во овој Оддел, а заробениците во нив ќе ја уживаат истата постапка како и во другите логори.

Глава II

СМЕСТУВАЊЕ, ИСХРАНА И ОБЛЕКУВАЊЕ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 25

Сместување

Воените заробеници ќе бидат сместени под подеднакво поволни услови како и оние за единиците на Силата што ги држи, а кои се сместени во истата област. Тие услови ќе соодветствуваат на навиките и обичаите на заробениците и нема, во никој случај, да бидат штетни по нивното здравје.

Претходните одредби особено ќе се применуваат на собите за спиење на воените заробеници, како во поглед на вкупната површина и минималната кубатура на воздухот, така и на општите инсталации, постелите и покривачите.

Просториите наменети за употреба од страна на воените заробеници, поединечна или колективна, ќе бидат наполно заштитени од влага и адекватно загреани и осветлени, особено меѓу стемнувањето и времето кога се гасне светлината. Против опасност од пожар мора да се преземат сите мерки на претпазливост.

Во сите логори во кои престојуваат жени воени заробенички, истовремено кога и воени заробеници мажи, за нив треба да се обезбедат одделни соби за спиење.

Кога обсервите од воен карактер тоа ќе го дозволат, логорите на воените заробеници дење ќе бидат означени со буквите PW или PG, и тоа така поставени да бидат јасно видливи од височина. Заинтересираните Сили можат, меѓутоа, да се согласат и во однос на друг систем на означување. Само заробеник во воени логори може да биде означен како таков.

Член 26

Исхрана

Основното секојдневно јадење мора да биде доволно по количество, квалитет и разновидност, за да можат воените заробеници да бидат во добро здравје и да се спречи губењето во тежина или недоволната исхрана. Исто така, ќе се води сметка за начинот на исхраната на кој заробениците навикнале.

Силата што ги држи ќе им дава на оние воени заробеници што работат, додаток во храна, потребен за вршење на работата на која се ангажирани. На воените заробеници мора да им се обезбеди вода за пиење во доволно количество. Употреба на тутун е дозволена.

Воените заробеници ќе учествуваат, колку што е можно, во подготвувањето на своите јадења; за таа цел тие ќе можат да бидат ангажирани во работа во кујните. Покрај тоа, ним ќе им се даде прибор сами да подготвуваат дополнителна исхрана со која располагаат.

За трпезариите и мензите мора да се обезбедат адекватни простории.

Забранети се сите колективни дисциплински мерки во врска со исхраната.

Член 27

Облекување

Силата што ги држи воените заробеници ќе им обезбеди во доволно количество облека, долна облека и чевли, водејќи притоа сметка за климата во облагга во која се наоѓаат заробениците. Униформите на непријателските вооружени сили што ги запленила Силата што ги држи воените заробеници, ако одговараат на климата, треба да се употребуваат за облекување на воените заробеници.

Силата што ги држи воените заробеници ќе се грижи за редовното заменување и поправка на тие предмети. Покрај тоа, воените заробеници што работат, ќе добиваат соодветна облека каде што карактерот на работата тоа го бара.

Член 28

Кантини

Во сите логори ќе бидат отворени кантини во кои воените заробеници ќе можат да ги набавуваат прехранбени продукти, сапун, тутун и предмети за редовна употреба. Продажната цена не смее во никој случај да ја премине цената на локалниот пазар.

Добивката од логорските кантини ќе се употреби во полза на воените заробеници; за таа цел ќе се создаде посебен фонд. Претставникот на заробениците ќе има право да соработува со управата на кантината и во раководењето со овој фонд.

При укинувањето на еден логор, активата на посебниот фонд ќе се предаде на некоја меѓународна социјална организација, за да се употреби во корист на воените заробеници од истата националност од која биле и заробениците што го придонесле за тој фонд. Во случај на општа репатријација, таквите добивки ќе останат кај Силата што ги држи воените заробеници, до колку меѓу заинтересираните Сили не биде склучена поинаква спогодба.

Глава III

ХИГИЕНА И ЛЕКАРСКА НЕГА

Член 29

Хигиена

Силата што ги држи воените заробеници ќе биде должна да ги преземе сите хигиенски мерки потребни да се обезбеди чистота и здравје во логорите и да се спречат епидемии.

Воените заробеници ќе можат да употребуваат, дење и ноќе, простории кои се придржуваат до правилата за хигиена, заради одржување на постојана чистота. Во логорите во кои престојуваат жени воени заробеници, за нив ќе бидат обезбедени посебни уреди.

Освен тоа, покрај бањите и тушевите со кои логорите ќе бидат снабдени, на воените заробеници ќе им се обезбеди доволно количество вода и сапун за одржување на нивната лична хигиена и за перење на личните алишта; за таа цел ќе им се обезбедат потребните инсталации, средства и време.

Член 30

Лекарска нега

Секој логор ќе има соодветна амбуланта во која воените заробеници ќе добиваат нега што им е потребна, како и погодна исхрана. Во случај на потреба, за болните од заразни и душевни болести ќе се предвидат простории за изолирање.

Воените заробеници болни од некоја тешка болест, или чија состојба бара специјално лекување, хируршка интервенција, или прием во болница, мора да се примаат во секоја воена или цивилна медицинска установа на лекување, дури и ако нивната репатријација се предвидува во блиска иднина. Посебни олеснувања ќе бидат дадени за нега на инвалидите, особено на слепите, како и за нивна рехабилитација, до репатријацијата.

Воените заробеници првенствено ќе ги негува лекарскиот персонал на Силата чии припадници се и, по можност, персонал од нивна националност.

Воените заробеници не смеат да бидат спречени да одат на лекарски преглед. Властите што ги држат ќе му издадат на секој лекуван заробеник, на негово барање, службено уверение со означен карактер на неговата болест или рани, за траењето на лекувањето и укажаната нега. Препис од уверението ќе биде испратено до Централната агенција за воени заробеници. Трошоците на лекувањето, вклучително и оние за потребните апарати за одржување на воените заробеници во добра здравствена состојба, особено за забни и други протези, и за очила, ќе ги покрие Силата што ги држи заробениците.

Член 31

Здравствени прегледи

Здравствените прегледи на воените заробеници ќе се вршат најмалку еднаш месечно. Тие ќе го опфатат контролирањето и бележењето на тежината на секој заробеник. Здравствените прегледи посебно ќе имаат за цел да ги контролираат неговата општа здравствена состојба, исхраната и чистотата, како и откривањето на заразните болести, особено туберкулозата, маларијата и половите болести. За таа цел ќе се применуваат најефикасни расположливи методи, на пример периодични радиографски снимки во серии на микрофилмови заради откривање на почетни форми на туберкулоза.

Член 32

Заробеници ангажирани за вршење медицински должности

Воени заробеници кои иако не припаѓаат на санитетската служба на своите вооружени сили, како се лекари, хирурзи, заболечари, медицински

сестри или лекарски помошници, можат да бидат повикани од страна на Силата што ги држи заробениците да ја вршат својата лекарска должност во интерес на воените заробеници зависни од истата Сила. Тие, во тој случај, и натаму ќе останат воени заробеници, но кон нив ќе се применува истата постапка како и кон соодветниот лекарски персонал задржан од Силата што ги држи воените заробеници. Тие ќе бидат ослободени од секоја друга работа според членот 49.

Глава IV

САНИТЕТСКИ И ВЕРСКИ ПЕРСОНАЛ ЗАДРЖАН ЗА УКАЖУВАЊЕ ПОМОШ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 33

Права и привилегии на задржаниот персонал

Членовите на санитарскиот и верскиот персонал, задржани од Силата што ги држи воените заробеници заради укажување помош на воените заробеници, нема да бидат сметани за воени заробеници. Меѓутоа, тие ќе ги уживаат како минимум повластите и заштитата на оваа Конвенција, како и сите потребни олеснувања за укажување лекарска нега и верска помош на воените заробеници.

Тие ќе продолжат да ги вршат, во рамките на воените закони и прописи на Силата што ги држи воените заробеници, а под контрола на нејзините надлежни органи и согласно својата професионална совест, своите лекарски и духовнички должности во полза на воените заробеници кои првенствено им припаѓаат на вооружените сили чии членови се и тие. Исто така, тие при вршењето на својата лекарска и верска дејност, ќе ги уживаат следните олеснувања:

- а) Ќе бидат овластени повремено да ги посетуваат воените заробеници што се наоѓаат во трудовите единици, или во болниците смесени надвор од логорот. Власта што ги држи ќе им ги стави на располагање за таа цел потребните превозни средства;
- б) Во секој логор, воениот лекар со највисок чин, ќе биде одговорен пред воените власти на логорот за се што се однесува на активностите кај задржаниот санитарски персонал. За таа цел, Страните во судирот уште во почетокот на непријателствата ќе се согласат за соодветните чинови на санитарскиот персонал, подразбирајќи го тука и персоналот на друштвата за кои се говори во членот 26 од Женевската конвенција за подобрување положбата на ранетите и болните на вооружените сили во војна од 12 август 1949 година. Тој лекар со највисок чин, како и воените свештеници, ќе имаат непосреден пристап кај надлежните логорски власти за сите прашања што се однесуваат на нивните должности. Тие власти ќе им ги дадат сите олеснувања потребни за преписка во врска со тие прашања;
- в) Иако е потчинет на внатрешната дисциплина на логорот во кој се

наоѓа, задржаниот персонал не смее да биде принуден на каква и да било работа поинаква од неговите лекарски, односно верски должности.

Во текот на непријателствата, Страните во судирот ќе се согласат за можно заменување на задржаниот персонал и ќе ја утврдат постапката на тоа заменување.

Ниедна од претходните одредби не ја ослободува Силата што ги држи воените заробеници од нејзините обврски кон нив во санитарски или духовен поглед.

Глава V

ВЕРСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛНИ И ФИЗИЧКИ АКТИВНОСТИ

Член 34

Верски должности

На воените заробеници ќе им се остават најшироки можности за исповедување на нивните верски должности, вклучително и присуството на верските служби, под услов да се придржуваат кон вообичаената дисциплина пропишана од воените власти.

За верските служби ќе се обезбедат погодни простории.

Член 35

Задржани воени свештеници

Воените свештеници што ќе паднат во рацете на непријателската Сила и ќе останат, или ќе бидат задржани заради укажување помош на воените заробеници, ќе бидат овластени да ги вршат слободно своите свештенички услуги меѓу нивните совереници, во согласност со нивното верско убедување. Тие ќе се распоредат во разни логори и трудови единици во кои се наоѓаат воените заробеници што им припаѓаат на истите вооружени сили и кои говорат на ист јазик, или припаѓаат на иста вероисповед. Тие ќе ги користат потребните простории, вклучително и превозните средства предвидени во членот 33, за посетување на воените заробеници надвор од нивниот логор. Тие, под ограничување на цензура, ќе уживаат слобода на преписка по прашања кои се однесуваат на нивните верски должности, со црквените власти на земјата што ги држи и со меѓународните верски организации. Писмата и поштенските картички, што за таа цел би ги испраќале, ќе се додаваат на квотата предвидена во членот 71.

Член 36

Заробеници кои се релigioзни свештеници

Воените заробеници кои се свештеници од некоја вероисповед, а не биле воени свештеници во својата сопствена војска, ќе добијат дозвола, без

оглед на нивниот чин, слободно да ја вршат службата во својата заедница. За таа цел со нив ќе се постапува исто како со воените свештеници што ги задржала Силата која ги држи воените заробеници. Тие нема да се принудуваат на каква и да било друга работа.

Член 37

Заробеници без свештеник од нивната вероисповед

Кога воените заробеници не користат услуги од задржаниот воен свештеник, ниту од заробеник свештеник од нивната вероисповед, тогаш на барање од заинтересираните заробеници ќе се именува свештеник кој и припаѓа на нивната или на слична вероисповед или, во негово отсуство, квалификувано световно лице, кога тоа е можно од конфесионална гледна точка. Тоа именување, кое подлежи на одобрение од Силата што ги држи воените заробеници, ќе се изврши во согласност со заедницата на заинтересираните заробеници и, каде што е потребно, со одобрение од локалните верски власти од истата вероисповед. Така именуваното лице ќе се придржува до сите прописи востановени од Силата која ги држи заробениците, во интерес на дисциплината и воената безбедност.

Член 38

Рекреација, учење, спортови и игри

Почитувајќи ги личните наклоности на секој заробеник, Силата што ги држи воените заробеници ќе ги поттикнува интелектуалните, образовните и рекреационите стремежи, спортовите и игрите меѓу воените заробеници, и ќе ги презема потребните мерки за нивно вршење, обезбедувајќи соодветни простории и потребна опрема.

Заробениците ќе имаат можности за физички вежби, вклучително за спортови и игри и на користење слободен простор. За таа цел ќе се обезбеди доволно слободен простор во сите логори.

Глава VI ДИСЦИПЛИНА

Член 39

Управување. Поздравување

Секој логор на воените заробеници ќе биде ставен под непосредна власт на еден одговорен офицер кој им припаѓа на редовните вооружени сили на Силата што ги држи воените заробеници. Тој офицер ќе има примерок од оваа Конвенција; ќе се грижи за тоа со нејзините одредби да бидат запознати персоналот и чуварите на логорот, и ќе биде одговорен, под надзор на својата влада, за нејзината примена.

Воените заробеници, со исклучок на офицерите, должни се да ги поздравуваат и да им укажуваат надворешни знаци на почитување на сите

офицери на Силата што ги држи воените заробеници, предвидени со прописите кои важат во нивната сопствена војска.

Офицерите воени заробеници должни се да ги поздравуваат само офицерите од повисок чин на оваа Сила; тие се, меѓутоа, должни да го поздравуваат командантот на логорот, без оглед на неговиот чин.

Член 40

Знаци и одликувања

Носењето на знаци на чинот и националноста, како и одликувањата, е дозволено.

Член 41

Изложување на Конвенцијата и на прописите и одредбите за заробениците

Во секој логор, на местата достапни за сите воени заробеници, ќе биде изложен, на јазикот на заробениците, текстот на оваа Конвенција и кејзините прилози и содржината на сите специјални спогодби предвидени во членот 6. Примероци ќе бидат обезбедени, на нивно барање, за заробениците кои немаат пристап до изложениот текст.

Прописите, наредбите, огласите и публикациите од секаков вид, кои се однесуваат на владеењето на воените заробеници, ќе им бидат соопштени на јазикот што тие го разбираат. Таквите прописи, наредби и публикации ќе бидат изложени на горе опишаниот начин, а примероци од нив ќе му бидат врачени на заробеничкиот повереник. Сите наредби и заповеди, упатени одделно до заробениците, мораат да бидат составени на јазик што тие го разбираат.

Член 42

Употреба на оружје

Употребата на оружје против воените заробеници, посебно против оние што бегат, или се обидуваат да избегаат, ќе претставува само крајна мерка на која секогаш ќе и претходат предупредувања приспособени на приликите.

Глава VII

ЧИНОВИ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 43

Соопштување на чиновите

Штом ќе започнат непријателствата, Страните во судирот една на друга ќе и ги соопштат звањата и чиновите на сите лица наведени во членот 4 од оваа Конвенција, за да се обезбеди еднакво постапување кон заробениците од еднаков чин. Звањата и чиновите што подоцна се востановени, ќе бидат предмет на слични соопштенија.

Силата што ги држи воените заробеници ќе ги признава унапредувањата на чинот на воените заробеници, за кои ќе биде прописно известувана од страна на Силата на која тие и припаѓаат.

Член 44

Постапување со офицерите

Со офицерите и заробениците од еднаков статус, ќе се постапува со обсири кои се должат на нивниот чин и нивната возраст.

За да се обезбеди службата во офицерските логори, ним ќе им се додели доволен број војници воени заробеници од истите вооружени сили кои, доколку тоа е можно, говорат со ист јазик, водејќи притоа сметка за чинот на офицерите и заробениците од еднаков статус. Тие не можат да бидат принудувани на каква и да било друга работа.

На офицерите на сите можни начини ќе им биде олеснето самостојното надгледување во трпезаријата.

Член 45

Постапување со другите заробеници

Со воените заробеници кои не се офицери, и со заробениците од еднаков статус, ќе се постапува со обсири кои се должат на нивниот чин и нивната возраст.

На заробениците на сите можни начини ќе им биде олеснето самостојното надгледување во трпезаријата.

Глава VIII

ПРЕМЕСТУВАЊЕ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ ПО НИВНОТО ДООЃАЊЕ ВО ЛОГОРОТ

Член 46

Услови

Силата што ги држи воените заробеници, при донесувањето на одлуката за нивно преместување, ќе води сметка за интересите на самите заробеници, особено со тоа да не се зголемуваат тешкотиите за нивната репатријација.

Преместувањето на воените заробеници секогаш ќе се врши човечно и под услови кои не се понеповолни од оние што ги уживаат, при своите преместувања, единиците на Силата која ги држи воените заробеници. Постојано ќе се води сметка за климатските услови на кои воените заробеници се навикнале, а условите на преместувањето нема во никој случај да бидат на штета на нивното здравје.

Силата што ги држи воените заробеници ќе ги снабди, за време на преместувањето, со доволни количества храна и вода за пиење за да ги одржува во добро здравје, како и со потребна облека, сместување и лекарска нега. Таа ќе ги преземе сите соодветни мерки на претпазливост, особено во

случај на патување по море или во воздух, за да ја осигури нивната безбедност за време на превозот, а пред нивното тргнување ќе состави список на сите заробеници што се преместуваат.

Член 47

Околности што го исклучуваат преместувањето

Болните или ранетите воени заробеници нема да се преместуваат се додека патувањето може лошо да влијае врз нивното оздравување, освен ако нивната безбедност тоа императивно го бара.

Ако фронтот се приближува кон некој логор, воените заробеници од тој логор нема да се преместуваат, освен ако нивното преместување може да се изврши под адекватно сигурни услови, или ако, останувајќи каде што се, се изложуваат на многу поголеми опасности отколку во случај на преместување.

Член 48

Постапка при преместување

Во случај на преместување, воените заробеници службено ќе бидат известени за заминувањето и за новата поштенска адреса. Таквото известување ќе им биде дадено благовремено, за да можат да го подготват својот багаж и да го известат своето семејство.

Ќе им биде дозволено да си ги земат со себе своите лични предмети, својата преписка и пакети пристигнати на нивна адреса. Тежината на тој багаж може да се ограничи, ако тоа околностите на преместувањето го бараат, на она што секој заробеник може разумно да го носи, но истата во никој случај не смее да премине дваесет и пет килограми.

Преписката и пакетите упатени до нивниот поранешен логор ќе бидат доставени без одлагање. Командантот на логорот ќе ги преземе, во согласност со заробеничкиот повереник, потребните мерки за да се обезбеди преносот на заедничкиот имот на воените заробеници и багажот што заробениците не можат да ги земат со себе, поради ограничувањето донесено врз основа на вториот став од овој член.

Трошоците на преместувањето ќе ги покрие Силата што ги држи воените заробеници.

Оддел III

РАБОТА НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 49

Општи забелешки

Силата што ги држи воените заробеници може да ја користи работата на физички здравите воени заробеници, водејќи сметка за нивната возраст, пол, чин и физички способности, а особено за да ги одржи во добра

состојба на физичко и ментално здравје.

Подофицерите воени заробеници можат да се користат само за надзорни работи. Оние што тоа не го работат, можат да бараат некоја друга погодна работа, што ќе им се даде во рамките на можностите.

Ако офицерите, или лицата со на нив еднаков статус, бараат некоја погодна работа, таа ќе им се даде во рамките на можностите, но тие во никој случај не можат да бидат принудени да работат.

Член 50

Дозволена работа

Освен работите во врска со управувањето, инсталациите или одржувањето на логорот, воените заробеници можат да се подложат само на работи вклучени во подолу наведените категории:

- а) земјоделство;
- б) индустрии поврзани со производство или екстракција на сировини и преработувачки индустрии, со исклучок на металуршката, машинската и хемиската индустрија; јавните работи и градежните работи од невоен карактер или цел;
- в) транспорт и снабдување на магацините од невоен карактер или цел;
- г) трговски дејности, уметности и вештини;
- д) домашни служби;
- ѓ) јавни комунални услуги што немаат воен карактер или цел.

Во случај на повреда на погоре наведените одредби, воените заробеници ќе можат да се користат со правото на жалба, согласно членот 78.

Член 51

Услови на работа

На воените заробеници мора да им се обезбедат погодни услови за работа, особено во поглед на сместувањето, исхраната, облеката и опремата; тие услови нема да бидат полоши од оние што ги уживаат државјаните на Силата што ги држи воените заробеници вработени на слична работа; исто така ќе се води сметка за климатските услови.

Силата што ги држи воените заробеници во користењето на нивната работа ќе ја обезбеди, во областите во кои работат тие заробеници, примената на домашните закони за заштита на работата и, особено, прописите за безбедноста на работниците.

Воените заробеници ќе примат обука и ќе бидат снабдени со средства за заштита погодни за работата што треба да ја вршат, а кои се еквивалентни на оние предвидени за државјаните на Силата што ги држи воените заробеници. Во рамките на одредбите од членот 52, воените заробеници можат да бидат изложени на нормални ризици како и цивилните работници.

Условите за работа во никој случај не можат да се направат потешки преку дисциплински мерки.

Член 52

Опасна или понижувачка работа

Ниеден воен заробеник, доколку не е доброволец, не може да биде употребуван за работи штетни по здравјето или од опасна природа.

Ниеден воен заробеник нема да биде распореден на некоја работа која може да се смета како понижувачка за припадник на сопствените вооружени сили на Силата во чие заробеништво се наоѓа.

Чистењето на мини, или други слични оружја, ќе се сметаат за опасна работа.

Член 53

Траење на работата

Траењето на работниот ден на воените заробеници, вклучително и времето потребно за одење и враќање од работа, нема да биде претерано големо и не смее, во никој случај, да ја надмине должината на работниот ден дозволена за цивилните работници во таа област, кои се државјани на Силата што ги држи воените заробеници вработени на иста работа.

На воените заробеници задолжително ќе им се даде, кон средината на секојдневната работа, одмор, не покус од еден час. Тој одмор ќе биде ист како и одморот предвиден за работниците на Силата што ги држи воените заробеници, ако овој последниот е подолг. Покрај тоа, секоја седмица ќе им се овозможи непрекинат одмор од дваесет и четири часа, првенствено во недела или во оној ден кој во нивната земја се користи како ден за одмор. Секој заробеник што работел една година ќе има право на одмор од осум дена едноподруго, за кое време ќе му се плаќа надомест за работата.

Ако се употребуваат начини на работа како што е договор за дело, тие начини не смеат работното време да го направат претерано долго.

Член 54

Надомест за работа. Несреќи на работа и болести

Надоместот за работа што им се плаќа на воените заробеници ќе се утврди според одредбите на членот 62 од оваа Конвенција.

Воените заробеници кои се жртви на несреќа при работа, или ќе се разболат во текот, или како последица на работата, ќе ја добијат целата неѓа што ја бара нивната состојба. Освен тоа, Силата што ги држи воените заробеници ќе им издаде лекарско уверение, кое ќе им овозможи да поднесат свои барања до Силата чии се припадници, а ќе достави и препис од тоа уверение до Централната агенција на воените заробеници, предвидена во членот 122.

Член 55

Лекарски преглед

Способноста за работа на воените заробеници повремено ќе се проверува по пат на лекарски прегледи, а најмалку еднаш месечно. При тие прегледи особено мора да се води сметка за карактерот на работите на кои воените заробеници се подложени.

Ако некој воен заробеник смета дека е неспособен за работа, ќе му се дозволи да се пријави кај надлежниот лекар на својот логор. Лекарите и хирурзите можат да препорачаат оние заробеници, кои според нивно мислење се неспособни за работа, да бидат ослободени од неа.

Член 56

Трудови единици

Организирањето и управувањето со трудовите единици издвоени од логорот ќе биде сличен на режимот што постои во логорите на воените заробеници.

Секоја трудова единица и понатаму ќе се наоѓа под контрола и како административен дел на еден заробенички логор. Воените власти и командантот на тој логор ќе бидат одговорни, под раководство на својата влада, за почитување на одредбите на оваа Конвенција во трудовите единици.

Командантот на логорот ќе води уреден список на трудовите единици што му припаѓаат на неговиот логор и ќе им го соопшти на делегатите на Силата заштитничка, Меѓународниот комитет на Црвениот крст или на другите организации што им укажуваат помош на воените заробеници, а што би го посетиле логорот.

Член 57

Заробеници што работат за приватни работодавачи

Постапувањето со воените заробеници што работат за приватни лица, дури и кога овие се одговорни за нивното чување и заштита, нема да биде полошо од постапувањето предвидено со оваа Конвенција. Силата што ги држи воените заробеници, воените власти и командантот на логорот на кој му припаѓаат овие заробеници, ќе бидат целосно одговорни за издржување, нега, постапување и плаќање на надомест за работата на тие воени заробеници.

Тие воени заробеници ќе имаат право да останат во врска со поверениците на заробениците во логорите на кои им припаѓаат.

Оддел IV

ПАРИЧНИ СРЕДСТВА НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 58

Готови пари

Штом ќе започнат непријателствата и додека не се постигне спогодба за тоа прашање со Силата заштитничка, Силата што ги држи воените заробеници може да го утврди највисокиот износ во готови пари или во некоја слична форма што воените заробеници можат да го имаат кај себе. Секој вишок што тие законито го имаат и кој им е одземен или задржан, ќе

биде ставен, како и други пари дадени на чување од нивна страна, на нивна сметка и тие не можат да бидат заменети со некоја друга валута без нивна согласност.

Кога на воените заробеници ќе им се одобри надвор од логорот да купуваат услуги или артикли, исплатувајќи ги во готови пари, тие исплати ќе ги вршат самите воени заробеници, или управата на логорот, која ќе ги стави на товар на сметките на воените заробеници. Силата што ги држи воените заробеници за тоа прашање ќе ги донесе потребните прописи.

Член 59

Готовински износи одземени од заробениците

Готовинските износи одземени од воените заробеници согласно членот 18, во моменот на нивното заробување, а кои се во валутата на Силата што ги држи, ќе бидат прокнижени во полза на нивните посебни сметки, согласно одредбите на членот 64 од овој Оддел.

Исто така ќе бидат ставени на нивните посебни сметки паричните износи, во валутата на Силата што ги држи воените заробеници, што настанале поради претворањето на паричните износи во други валути, а што им се одземени на воените заробеници во исто време.

Член 60

Плати

Силата што ги држи воените заробеници ќе им исплатува на сите нив определен износ како месечна плата, чија висина ќе биде одредена со претворањето на следните износи во валутата на споменатата Сила, и тоа:

- Прва категорија: заробеници со понизок чин од водник: осум швајцарски франци;
- Втора категорија: водници и други подофицери, или заробеници со еквивалентен чин: дванаесет швајцарски франци;
- Трета категорија: ополномоштени офицери од чин помал од мајор или заробеници со еквивалентен чин: педесет швајцарски франци;
- Четврта категорија: мајори, потполковници, полковници или заробеници со еквивалентен чин: шеесет швајцарски франци;
- Петта категорија: генерали или воени заробеници со еквивалентен чин: седумдесет и пет швајцарски франци.

Меѓутоа, заинтересираните Страни во судирот можат, по пат на посебни спогодби, да ја изменат висината на износот што на воените заробеници од наведените категории им припаѓа како месечна плата.

Освен тоа, ако износите предвидени во првиот став би биле претерано високи во споредба со платата што им се дава на припадниците на вооружните сили на Силата што ги држи воените заробеници, или ако тие, од која и да било причина, сериозно ја компромитираат таа Сила, тогаш, до склучувањето посебна спогодба со Силата од која зависат за-

робениците за промена на горенаведените износи, Силата што ги држи воените заробеници:

- а) ќе продолжи да ги кредитира сметките на заробениците во износите означени во првиот став;
- б) привремено ќе може да ги ограничи износите на разумна висина, кои однапред се исплатуваат како плата и се ставаат на располагање на воените заробеници за нивна употреба; меѓутоа, за заробениците од прва категорија тие суми не смеат никогаш да бидат пониски од оние што Силата која ги држи воените заробеници им ги исплатува на припадниците на своите вооружени сили.

Причините за секое ограничување ќе и бидат без одлагање соопштени на Силата заштитничка.

Член 61

Додаток на плата

Силата што ги држи воените заробеници ќе прима парични пратки што Силата, чии припадници се воените заробеници, им ги доставува како додаток на платата, под услов износите да бидат исти за секој заробеник од иста категорија, да им се испраќаат на сите заробеници од таа категорија што и припаѓаат на оваа Сила и да се книжат, што е можно побрзо, на нивните посебни сметки, согласно одредбите на членот 64. Тие додатоци на платата не ја ослободуваат Силата што ги држи воените заробеници од ниедна од обврските што ги има врз основа на оваа Конвенција.

Член 62

Надомест за работа

Воените заробеници ќе примаат непосредно од властите што ги држат правичен надомест за работата. Висината на надоместот ќе ја утврдат тие власти, но таа никогаш не смее да биде пониска од четвртина швајцарски франци за еден цел работен ден. Силата што ги држи воените заробеници ќе ги информира заробениците, како и Силата чии припадници се тие, со посредство на Силата заштитничка, за висината на утврдениот дневен надомест за работа.

Власгите што ги држат воените заробеници ќе им исплатуваат исто така надомест за работата и на оние заробеници, кои се постојано одредени на должности, или на занаети во врска со управата, инсталациите или одржувањето на логорот, како и на заробениците повикани да вршат духовни или лекарски должности во полза на своите другари.

Надоместот за работа на заробеничкиот повереник, на неговите советници и, евентуално, на неговите помошници, ќе им се исплатува од фондот кој се пополнува со добивките од кантината. Висината на овој надомест ќе го утврди повереникот, а ќе го одобри командантот на логорот. Ако тој фонд не постои, властите што ги држат воените заробеници ќе им исплатуваат на тие заробеници правичен надомест за нивната работа.

Член 63

Трансфер на паричните средства

На воените заробеници им е дозволено да примаат парични пратки што им се испраќаат лично или колективно.

Секој воен заробеник ќе располага со активата на својата сметка, на начин како што е предвидено во следниот член, во рамките утврдени од страна на Силата што ги држи воените заробеници, и која ќе ги исплатува бараните износи. Со исклучок на финансиските или девизните органичувања што Силата што ги држи воените заробеници ги смета за суштински, воените заробеници ќе можат да вршат плаќања во странство. Во тој случај, исплатите што воените заробеници ги испраќаат на лицата што ги издржуваат, ќе имаат приоритет.

Во секој случај, воените заробеници ќе можат, ако Силата на која и припаѓаат се согласи со тоа, да вршат плаќања во својата сопствена земја по следната постапка: Силата што ги држи воените заробеници ќе и достави на споменатата Сила, со посредство на Силата заштитничка, известување со сите потребни податоци за воениот заробеник, корисниците на плаќањата, како и висината на износот што треба да се исплати, изразена во валутата на Силата што ги држи воените заробеници. Тоа известување ќе го потпишат заробениците и командантот на логорот. Силата што ги држи воените заробеници ќе ја задолжи сметката на заробеникот со тој износ; тие износи таа ќе и ги одобри на силата на која и припаѓаат заробениците.

Заради примена на претходните прописи, Силата што ги држи воени-те заробеници може да го користи образецот на Правилникот содржан во прилогот V од оваа Конвенција.

Член 64

Сметки на заробениците

Силата што ги држи воените заробеници ќе отвори за секој од нив сметка која ќе ги содржи барем следните податоци:

1. износите на заробеникот, или што тој ги примил како плата, како надомест за работа, или од некој друг извор; износите во валутата на Силата што ги држи воените заробеници одземени од заробеникот; износите одземени од заробеникот и претворени, по негов барање, во валутата на споменатата Сила;
2. износите предадени на заробеникот во готови пари или во слична форма; извршени плаќања за негова сметка и по негово барање; износите пренесени според членот 63 став трети.

Член 65

Постапка со сметките на заробеникот

Секоја ставка внесена во сметката на еден воен заробеник ќе биде потпишана, или парафирана, од тој заробеник, или од повереникот што дејствува во негово име.

На воените заробеници во секое време ќе им се дадат разумни олеснувања за преглед и добивање преписи на нивните сметки, кои исто така мо-

жат да бидат проверувани од претставниците на Силата заштитничка при посетување на логорот.

При преместувањето на воените заробеници од еден логор во друг, нивните лични сметки ќе бидат преметени со нив. Во случај воените заробеници да се преместуваат од Силата што ги држи кај друга сила, така ќе се преместуваат и износите што им припаѓаат, а не се во валутата на Силата што ги држи воените заробеници. За сите други парични износи што ќе бидат на активата на нивната сметка, ќе им се издаде потврда.

Заинтересираните Страни во судирот можат да се спогодат една на друга да си доставуваат, со посредство на Силата заштитничка и во одредени временски интервали, изводи од сметките на воените заробеници.

Член 66

Затворање на сметките

Кога заробеништвото ќе престане, со ослободувањето на воениот заробеник, или со неговата репатријација, Силата што го држи ќе му издаде изјава потпишана од страна на надлежниот офицер, со која потврдува износот на неговото побарување. Исто така, Силата што ги држи воените заробеници, на владата чии припадници се воените заробеници ќе и достави, со посредство на Силата заштитничка, списоци од сите известувања за заробениците чие заробеништво престанало поради репатријација, ослободување, бегство, смрт или на кој и да било друг начин, и кои ги покажуваат состојбите на нивните сметки. Секоја страница на овие списоци службено ќе биде потврдена од овластен претставник на Силата што ги држи воените заробеници.

Секоја од горенаведените одредби на овој член може да биде променета со заемна спогодба на било кои две Страни во судирот.

Силата чиј припадник е воениот заробеник, ќе биде одговорна да му го исплати побарувањето кое, на крајот на неговото заробеништво, му го должи Силата што го држела во заробеништво.

Член 67

Регулирања на побарувањата меѓу Страните во судирот

Износите што им се исплатени како плати на воените заробеници согласно членот 60 ќе се сметаат како да се извршени во името на Силата чии припадници се тие. Таквите плати, како и сите плаќања извршени од страна на споменатата Сила согласно членот 63, став трети, и членот 68, ќе бидат предмет на спогодби меѓу заинтересираните Сили, по завршувањето на непријателствата.

Член 68

Барање за надомест

За секое барање за надомест што ќе го постави воениот заробеник поради несреќа на работа или некое друго онеспособување што му се случило додека работел, ќе биде известена Силата чиј припадник е тој, со посредство на Силата заштитничка. Согласно одредбите на членот 54, Силата

што ги држи воените заробеници во секој случај на воениот заробеник ќе му даде изјава со која се потврдуваат карактерот на повредата или онеспособувањето, околностите под кои до нив дошло и податоци за лекарската и болничката нега што му биле укажани. Таа изјава ќе ја потпише одговорниот офицер на Силата што ги држи воените заробеници, а податоците од медицински карактер ќе ги потврди лекарот на санитетската служба.

Секое барање за надомест што ќе го поднесе воениот заробеник во врска со личните предмети, пари или предмети од вредност, што врз основа на членот 18 му биле одземени од Силата што ги држи воените заробеници, и што не му се вратени во времето на неговата репатријација, како и секое барање за надомест во врска со некоја загуба што заробеникот и ја припишува како грешка на Силата што ги држи воените заробеници, или на некој од нејзините службеници, исто така ќе биде доставено до Силата на која и припаѓа. Покрај тоа, личните предмети потребни додека воениот заробеник се наоѓа во заробеништво ќе бидат заменети, на товар на Силата што ги држи воените заробеници. Таа, во секој случај, ќе му даде изјава на заробеникот што ќе ја потпише одговорниот офицер и која ќе ги содржи сите расположливи информации за причините поради кои тие предмети, пари или предмети од вредност не му биле вратени. Препис од таа изјава ќе биде доставен на Силата чиј припадник е заробеникот со посредство на Централната агенција за воени заробеници, предвидена во членот 123.

Оддел V

ОДНОСИТЕ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ СО НАДВОРЕШНИОТ СВЕТ

Член 69

Известување за преземените мерки

Штом воените заробеници паднале под нејзина власт, Силата што ги држи ќе ги информира, како и Силите чии припадници се, со посредство на Силата заштитничка, за мерките предвидени за извршување на одредбите на овој Оддел. Тие, исто така, ќе ги информираат заинтересираните страни за секоја промена на таквите мерки.

Член 70

Заробеничка картичка

На секој воен заробеник ќе му биде овозможено, штом ќе биде заробен или најдоцна една седмица по неговото пристигнување во логор, дури ако е во прашање и преоден логор, а исто така и во случај на болест или преместување во болница или во друг логор, непосредно да испрати поштенска картичка до своето семејство, од една страна, и до Централната агенција за воени заробеници предвидена во членот 123, од друга страна, слична по можност на образецот приложен кон оваа Конвенција, со која ќе ги извести роднините за своето заробување, адреса и состојбана

здравјето. Овие картички ќе бидат испрат ни што е можно побрзо, без одлагање од која и да било причина.

Член 71

Допишување

На воените заробеници ќе им се дозволи да испраќаат и да примаат писма и картички. Ако Силата што ги држи воените заробеници смета за потребно да го ограничи бројот на писмата и на картичките што ги испраќа секој заробеник, таа мора да дозволи испраќање најмалку на две писма и четири картички месечно, не сметајќи ги заробеничките картички предвидени во членот 70, а прилагодувајќи се најмногу што е можно кон обрасците приложени кон оваа Конвенција. Други ограничувања можат да се пропишат само ако Силата заштитничка оправдано смета дека тие се во интерес на заинтересираните воени заробеници, поради тешкотиите на кои наидува Силата што нив ги држи при изнаоѓањето на доволен број квалификувани лингвисти за вршење на потребната цензура. Ако преписката упатена до заробениците мора да се ограничи, таа одлука може да ја донесе само Силата чии припадници се тие, евентуално по барање од Силата што ги држи воените заробеници. Тие писма и картички мораат да бидат испратени со најбрзи средства со кои располага Силата што ги држи воените заробеници; нивното испраќање не смее да се одлага ниту задржува од причини на дисциплина.

На воените заробеници што одамна не примиле пошта или се во неможност да добијат вести од своето семејство, ниту истите да ги испратат по редовен поштенски пат, како и оние што се на голема оддалеченост од своите домови, ќе им биде дозволено да испраќаат телеграми на товар на нивната сметка кај Силата што ги држи, или ќе бидат исплатени со парите со кои располагаат. Заробениците ќе ја корисат оваа мерка и во итни случаи. Преписката на воените заробеници ќе се води, по правило, на нивниот мајчин јазик. Страните во судирот можат да дозволат преписка и на други јазици. Торбите со заробеничка пошта мора да бидат внимателно запечатени, снабдени со ознаки кои јасно ќе ја обележат нивната содржина и адресирани до поштата на определувањето.

Член 72

Пратки со помош

I. Општи начела

На воените заробеници им е дозволено да примаат по пошта, или на некој друг начин, поединечни или колективни пратки кои особено содржат прехранбени продукти, облека, лекови и предмети од верски, образовен или забавен карактер што можат да одговараат на нивните потреби, подразбирајќи ги тука и книгите, верските предмети, научна опрема, испитни материјали, музички инструменти, спортска опрема и материјали кои им овозможуваат на воените заробеници продолжување на нивните студии или културни дејности.

Тие пратки на никој начин не ја ослободуваат Силата што ги држи воените заробеници од обврските што ги има врз основа на оваа Конвенција.

Единствени ограничувања што можат да се стават на тие пратки ќе бидат оние што ќе ги предложи Силата заштитничка во интерес на самите воени заробеници, или Меѓународниот комитет на Црвениот крст, или некоја друга организација што им укажува помош на воените заробеници, само во поглед на нивните пратки, а од причини на исклучителна пренапруганост на превозните и сообраќајните средства.

Условите за испраќање на поединечните пратки или колективната помош ќе бидат, во случај на потреба, предмет на посебни спогодби меѓу заинтересираните Сили, кои во никој случај не смеат да го одлагаат приемот на испратената помош од страна на воените заробеници. Книгите не смеат да се испраќаат во истите пратки со облеката или храната. Санитетскиот материјал по правило ќе се испраќа во колективни пратки.

Член 73

II. Колективна помош

Во отсуство на посебни спогодби меѓу заинтересираните Сили за условите за прием и распределување на колективните пратки за помош, ќе се применуваат правилата и прописите за колективните пратки, приложени кон оваа Конвенција.

Погоре предвидените посебни спогодби не можат во никој случај да го ограничат правото на поверениците да преземат пратки од колективната помош, наменети на воените заробеници, да вршат нивна распределба, или да располагаат со нив во интерес на заробениците.

Тие спогодби не можат, исто така, да ги ограничат правата на претставниците на Силата заштитничка, на Меѓународниот комитет на Црвениот крст, ниту на која и да било друга организација што им укажува помош на воените заробеници и која е одговорна за доставувањето на колективните пратки, да ја надгледува нивната распределба на оние на кои им се наменети.

Член 74

Ослободување од поштенски и транспортни трошоци

Сите пратки од помошта наменети на воените заробеници ќе бидат ослободени од сите увозни, царински и други давачки.

Преписката, пратките од помошта и овластените пратки на пари адресирани до воените заробеници, или што тие ги испраќаат по пошта, било непосредно, било со посредство на Бирото за известување предвидено во членот 122, и Централната агенција за воени заробеници предвидена во членот 123, ќе бидат ослободени од сите поштенски такси, како во земјите од кои се испраќаат и примаат, така и во земјите низ кои минуваат.

Трошоците за транспорт на пратките од помошта наменети на воените заробеници, кои, поради својата тежина или од кои да било други причини, не можат да им бидат доставени по пошта, ќе бидат на товар на Силата што ги држи воените заробеници на сите територии под нејзина контрола. Другите Сили договорнички на Конвенцијата ќе ги покриваат трошоците за транспорт преку своите територии.

Во отсуство на посебни спогодби меѓу заинтересираните Сили, трошоците што произлегуваат од транспортот на тие пратки, поинакви од трошоците за кои важат предвидените ослободувања, паѓаат на товар на испраќачите.

Високите страни договорнички ќе се грижат да ги намалат, колку што е тоа можно, износите за телеграмите што ги испраќаат воените заробеници, или што се адресирани до нив.

Член 75

Посебни транспортни средства

Во случај кога воените операции би ги спречиле заинтересираните Сили да ги исполнат нивните обврски за обезбедување на транспортот на пратките предвидени во членовите 70, 71, 72 и 77, заинтересираните Сили заштитнички, Меѓународниот комитет на Црвениот крст или некоја друга организација прифатена од Страните во судирот, можат да го преземат обезбедувањето на преносот на тие пратки со соодветни средства (вагони, камииони, бродови или авиони, и.т.н.) За таа цел, Високите страни договорнички ќе се погрижат да ги снабдат со тие транспортни средства и да овозможат нивно движење особено со издавање на потребните безбедносни документи.

Тие транспортни средства, исто така, можат да се употребат и за испраќање на:

- а) кореспонденција, списоци и извештаји разменети меѓу Централната агенција за известување предвидена во членот 123 и Националното биро предвидено во членот 122;
- б) кореспонденцијата и извештаи за воените заробеници што Силите заштитнички, Меѓународниот комитет на Црвениот крст или некоја друга организација што им укажува помош на заробениците, ги разменуваат било со своите сопствени делегати, било со Страните во судирот.

Овие одредби во ништо не го ограничуваат правото на секоја Страна во судирот да организира други транспортни средства, ако тоа повеќе го сака, или да издава документи, под заемно договорени услови, на таквите транспортни средства.

Во отсуство на посебни спогодби, трошоците предизвикани со употреба на тие транспортни средства сразмерно ги покриваат Страните во судирот чии државјани ги користат тие услуги.

Член 76

Цензура и прегледување

Цензурата на кореспонденцијата упатена до воените заробеници, или на онаа што тие ја испраќаат, ќе се врши во најкус можен рок. Поштата ќе биде цензурирана само од државата испраќач и државата примач, и тоа од секоја само по еднаш.

Прегледувањето на пратките наменети за воените заробеници не смее да се врши под услови што ќе ја изложат на влошување состојбата на стоки-

те содржани во нив; освен во случај на пишувани или печатени работи, тоа ќе се врши во присуство на примачот, или на од него уредно овластен другар-затвореник. Испорачувањето на поединечните и колективните пратки на заробениците нема да се одлага под изговор на тешкотии во врска со цензурата.

Секоја забрана на водење на преписка донесена од Страните во судирот, од воени или политички причини, ќе биде само привремена и во што е можно покусо траење.

Член 77

Подготовка, извршување и пренесување на правни документи

Силите што ги држат воените заробеници ќе ги обезбедат сите олеснувања за доставување, со посредство на Силата заштитничка или на Централната агенција за воени заробеници предвидени во членот 123, на акти, исправи или документи наменети за воените заробеници или испратени од нив, а особено полномоштва и тестаменти.

Во сите случаи, тие ќе им го олеснат подготвувањето и извршувањето на тие документи на воените заробеници; тие особено ќе им дозволат да консултираат некој правник и ќе ги преземат потребните мерки за автентификација на нивните потписи.

Оддел VI

ОДНОСИ МЕЃУ ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ И ВЛАСТИТЕ

Глава I

ЖАЛБИ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ НА ЗАРОБЕНИЧКИТЕ УСЛОВИ

Член 78

Жалби и преставки

Воените заробеници имаат право до воените власти под чија власт се наоѓаат да поднесуваат претставки во поглед на заробеничките услови на кои се подложени.

Тие исто така имаат неограничено право да се обраќаат до претставниците на Силите заштитнички, било преку поверениците, или непосредно, ако тоа го сметат за потребно, за да им укажат на прашањата за кои можат да се жалат во врска со заробеничките услови.

Тие претставки и жалби нема да бидат ограничени, ниту ќе се сметаат за дел на квотата за кореспонденција спомната во членот 71. Тие мораат веднаш да се доставуваат. Тие не смеат да бидат повод за никакво казнување, дури и кога ќе произлезе дека се неосновани.

Поверениците можат до претставниците ка Силите заштитнички да испраќаат повремени извештаи за состојбата во логорите и за потребите на воените заробеници.

Глава II

ПРЕТСТАВНИЦИ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 79

Избор

Во сите места во кои има воени заробеници, со исклучок на местата во кои се наоѓаат офицери, заробениците ќе бираат слободно и со тајно гласање, на секои шест месеци, а исто така и во случај да е испразнето местото, повереници кои имаат должност да ги претставуваат пред воените власти, Силите заштитнички, Меѓународниот комитет на Црвениот крст и некоја друга организација што би им дошла на помош. Тие повереници можат повторно да бидат избрани.

Во логорите за офицери и лица со еквивалентен статус, или во мешани логори, за повереник ќе биде признат офицер воен заробеник со повисок чин. Во офицерските логори нему ќе му помагаат еден или повеќе советници избрани од офицерите; во мешаните логори неговите помошници ќе се избираат меѓу и од страна на воените заробеници што не се офицери.

Во трудовите логори на воените заробеници ќе бидат сместени офицери-воени заробеници од истата националност, заради вршење на административни должности за кои во логорот се одговорни воените заробеници. Овие офицери можат да бидат избрани за повереници согласно одредбите од првиот став на овој член. Во тој случај, за помошници на поверениците ќе се избираат лица од воените заробеници што не се офицери.

Секој избран повереник мора да биде одобрен од Силата што ги држи воените заробеници пред тој да стапи на должност. Ако Силата што ги држи воените заробеници одбие да го одобри воениот заробеник избран од неговите другари во заробеништво, таа мора да и ги соопшти на Силата заштитничка причините за своето одбивање.

Во сите случаи повереникот мора да биде од иста националност, јазик и обичаи како и воените заробеници што ги претставува. Така, воените заробеници распоредени во разни делови на еден логор, според својата националност, јазик и обичаи, ќе имаат за секој дел свој сопствен повереник согласно претходните ставови.

Член 80

Должности

Поверениците се должни да придонесат за физичката, духовната и интелектуалната благосостојба на воените заробеници.

Посебно, ако воените заробеници решиле да организираат меѓу себе систем на заемно помагање, тоа организирање ќе биде на подрачјето на по-

верениците, независно од посебните задачи што им се доверени со другите одредби од оваа Конвенција.

Поверениците нема да бидат одговорни, само поради нивните должности, за извршените прекршоци од страна на воените заробеници.

Член 81

Овластувања

Од поверениците не може да се бара да вршат некоја друга работа, ако исполнувањето на нивните должности со тоа би било отежнато. Поверениците можат од заробениците да одредат помошници што им се потребни.

Ним ќе им се дадат сите материјални олеснувања, а особено извесна слобода на движење потребна за исполнување на нивните должности (инспектирање на трудовите единици издвоени од логорот, прием на залихи итн.).

На поверениците ќе им се дозволи да ги посетуваат просториите во кои се интернирани воените заробеници, а овие ќе имаат право слободно да го консултираат својот повереник.

На поверениците ќе им се дадат и сите олеснувања потребни за одржување на поштенска и телеграфска врска со властите што ги држат воените заробеници, со Силите заштитнички, со Меѓународниот комитет на Црвениот крст и нивните делегати, со Мешовитите лекарски комисии, како и со организациите што им даваат помош на воените заробеници. Поверениците на трудовите единици ќе ги уживаат истите олеснувања при својата преписка со повереникот на главниот логор. Таа преписка нема да биде ограничена ниту ќе се смета дека претставува составен дел на квотата за која се говори во членот 71.

На поверениците кои се преместени ќе им биде оставено доволно време да ги упатат своите наследници во тековните работи.

Во случај на отстранување од должноста, причините за тоа ќе бидат соопштени на Силата заштитничка.

Глава III

КРИВИЧНИ И ДИСЦИПЛИНСКИ САНКЦИИ

I. Општи одредби

Член 82

Применливо законодавство

Воените заробеници ќе бидат потчинети на законите, уредбите и наредбите што важат во вооружените сили на Силата што ги држи воените заробеници; таа е овластена да преземе судски или дисциплински мерки кон секој воен заробеник што ги повредува тие закони, уредби или наредби.

Меѓутоа, не се дозволени постапки или казнувања спротивни на одредбите од оваа глава.

Ако некој закон, уредба или наредба на Силата што ги држи воените заробеници таа ги прогласи за казниви делата извршени од страна на воениот заробеник, а истите дела не се казниви ако ги изврши припадник на нејзините вооружени сили, за таквите дела можат да се пропишат само дисциплински казни.

Член 83

Избор на дисциплински или судски постапки

Определувајќи се дали постапката за наводен прекршок извршен од воениот заробеник ќе биде дисциплинска или судска, Силата што ги држи воените заробеници ќе обезбеди надлежните власти да постапат најблаго и, секогаш кога тоа е можно, да пристапат кон дисциплински а не судски мерки.

Член 84

Судови

На воениот заробеник може да му суди единствено воен суд, освен ако постојните закони на Силата што ги држи воените заробеници експлицитно не ги овластуваат граѓанските судови да му судат на припадникот на нејзините вооружени сили за наводен прекршок извршен од воениот заробеник.

Воениот заробеник не може во никој случај да биде изведен пред суд кој не дава суштински гаранции за независност и непристрасност кои се општо признати и, особено, чија постапка не му ги обезбедува на обвинетиот правата и средствата за одбрана предвидени во членот 105.

Член 85

Прекршоци извршени пред заробувањето

Воените заробеници што се гонат врз основа на законите на Силата што ги држи, за дела што ги извршиле пред да бидат заробени, ќе ги задржат, дури и ако се осудени, повластиците на оваа Конвенција.

Член 86

“Non bis in idem”

Воениот заробеник може да биде казнет само еднаш за исто дело, или по исто обвинение.

Член 87

Казни

Воените власти и судови на Силата што ги држи воените заробеници можат против воените заробеници да ги изрекуваат само оние казни што за исти дела се предвидени и за припадниците на вооружените сили на таа Сила.

При определувањето на казната, судовите или властите на Силата што ги држи воените заробеници ќе го земат предвид, во што е можно поголема мерка, фактот дека обвинетиот, кој не е државјанин на Силата што ги држи воените заробеници, не е обврзан кон неа на верност и дека тој се наоѓа во нејзината власт поради околности независни од неговата волја. Тие судови или власти ќе можат слободно да ја намалат казната предвидена за прекршок за кој заробеникот е обвинет, а нема да бидат обврзани да ја применат минималната пропишана казна.

Забрането е секое колективно казнување за индивидуални дела, секоја телеска казна, секое затворање во простории што не се осветлени со дневна светлина и, воопшто, секоја форма на мачење или суровост.

Силата што ги држи воените заробеници не може ниеден од нив да го лиши од неговиот чин, ниту да го спречи да носи ознаки на чинот.

Член 88

Извршување на казни

Офицерите, подофицерите и војниците воени заробеници, кога издржуваат некоја дисциплинска или судска казна, нема да бидат подложени на построго постапување од она што е предвидено за истата казна за припадниците од соодветен чин на вооружените сили на Силата што ги држи воените заробеници.

Жените - воени заробеници не можат да се казнуваат со построги казни, ниту со нив, додека издржуваат казни, може да се постапува построго отколку со жените што им припаѓаат на вооружените сили на Силата што ги држи воените заробеници, а кои се казнети за сличен прекршок.

Со воените заробеници, откако ќе ги издржат дисциплинските или судските казни, не смее да се постапува поинаку отколку со другите воени заробеници.

II. Дисциплински казни

Член 89

Општи разгледувања

I. Видови на казни

Дисциплинските казни што можат да се применат на воените заробеници се следните:

- 1) парична казна до 50 отсто од платата и надоместот за работа што би ги примиле според одредбите на членовите 60 и 62 за период не подолг од триесет дена;
- 2) укинување на привилегиите што се над постапувањето гарантирано со оваа Конвенција;
- 3) принудна работа која не може да премине два часа дневно;
- 4) затвор.

Казната предвидена под број 3) не може да се примени на офицерите.

Дисциплинските казни во никој случај нема да бидат нечовечки, брутални, или опасни за здравјето на воеките заробеници.

Член 90

II. Траење на казните

Траењето на одделни казни не може во никој случај да биде поголемо од триесет дена. Во случај на дисциплински прекршок, времето поминато во притвор пред расправата, односно изрекувањето на казната, ќе се одбие од изречената казна.

Погоре предвидениот максимум од триесет дена не може да се прече-кори, дури и кога воениот заробеник одговара за неколку дела во моментот кога му се изрекува казната, без оглед дали тие дела да се поврзани, или не.

Периодот меѓу донесувањето на дисциплинската казна и нејзиното извршување не може да изнесува повеќе од триесет дена.

Во случај воениот заробеник да биде казнет со нова дисциплинска казна, меѓу извршувањето на секоја казна ќе има период од најмалку три дена, ако должината на едната од нив изнесува десет дена или повеќе.

Член 91

Бегства I. Успешно бегство

Бегството на воениот заробеник ќе се смета за успешно во случај кога:

- 1) тој ќе се придружи кон вооружените сили на Силата чиј припадник е, или кон оние на некоја сојузничка Сила;
- 2) тој ќе ја напушти територијата што се наоѓа под контрола на Силата што ги држи воените заробеници, или територијата на некоја нејзина сојузничка;
- 3) тој ќе се најде на брод под знаме на Силата чиј припадник е, или на сојузничка Сила, во територијалните води на Силата што ги држи воените заробеници, под услов бродот да не е под нејзина контрола.

Воените заробеници кои, откако успеале да избегаат во смисла на овој член, одново ќе бидат заробени, нема да бидат подложени на никаква казна поради своето поранешно бегство.

Член 92

II. Неуспешно бегство

Воен заробеник кој ќе се обиде да избега, па е фатен пред да успее во бегството во смисла на член 91, може да биде казнет само со дисциплинска казна за тоа дело, дури и во случај на поврат.

Фатениот воен заробеник ќе им биде предаден без одлагање на надлежните воени власти.

Наспроти членот 88, став четврти, воените заробеници казнети по неуспешното бегство, можат да бидат подложени на посебен надзорен режим. Тој режим не смее да биде штетен за состојбата на нивното здравје,

мора да се издржува во логор за воени заробеници и не смее да повлекува со себе укинување на ниедна од гаранциите што на заробениците им ги дава оваа Конвенција.

Член 93

III. Поврзани прекршоци

Бегството или обидот за бегство, дури и како повторен прекршок, нема да се смета како отежнувачка околност ако воениот заробеник биде изведен пред суд за прекршок извршен во текот на бегството или обидот за бегство.

Согласно принципот содржан во членот 83, прекршоците извршени од воените заробеници во единствена цел - да си го олеснат бегството и кои не содржат никакво насилство против животот, било да се работи за прекршоци против јавен имот, за кражба без намера за збогатување, за прибавување и употреба на лажни исправи, за носење на цивилна облека, повлекуваат со себе само дисциплински казни.

Воените заробеници што помагале во бегството, или во обидот за бегство, можат по тој основ да бидат казнети само со дисциплинска казна.

Член 94

IV. Известување за повторно заробување

Ако избеганиот воен заробеник е повторно заробен, за тоа ќе биде известена Силата чиј припадник е тој, на начин предвиден во членот 122, доколку била известена за неговото бегство.

Член 95

Постапка I.Притвор за време на истрага

Воениот заробеник осомненичен за дисциплински прекршок, за време на истрагата нема да биде ставен во притвор, освен ако истата мерка се применува и на осомничените за слични дела припадници на вооружените сили на Силата што ги држи воените заробеници, или ако тоа е битно за интересите на редот и дисциплината во логорот.

Времето што воениот заробеник го поминува во притвор за дисциплински прекршок ќе биде сведено на минимум и не може да трае подолго од четириесет дена.

Одредбите на членовите 97 и 98 од оваа глава ќе се применуваат и на воените заробеници што се наоѓаат во притвор поради дисциплински прекршоци.

Член 96

II. Компетентни власти и правото на одбрана

Делата што претставуваат дисциплински прекршоци ќе бидат веднаш предмет на иследување.

Не навлегувајќи во надлежноста на судовите и вишите воени власти, дисциплински казни изрекува само офицер што има дисциплинска власт

во својство на командант на логорот, или одговорен офицер што го замекува, или на кого тој ја пренел дисциплинската власт.

Таа власт во никој случај не може да се пренесе на воен заробеник, ниту може да ја врши воен заробеник.

Пред секое изрекување на дисциплинска казна, обвинетиот ќе добие прецизна информација за прекршоците што му ставаат на товар, и ќе му се даде можност да го објасни своето однесување и да се брани. Ќе му се дозволи, особено, да повика сведоци и да се послужи, ако е потребно, со услугите на квалификуван преведувач. Одлуката ќе му биде соопштена на обвинетиот воен заробеник и на повереникот.

Команданот на логорот е должен да води список на изречените дисциплински казни; тој список ќе им стои на располагање на претставниците на Силата заштитничка.

Член 97

Извршување на казната I. Простории

Воените заробеници во никој случај не смеат да се преместуваат во казнени установи (затвори, казнени заводи, итн.) за да ги издржуваат таму дисциплинските казни.

Сите простории во кои се издржуваат дисциплинските казни мораат да одговараат на хигиенските барања предвидени во членот 25. На казнените воени заробеници ќе им се овозможи да одржуваат лична хигиена, согласно членот 29.

Офицерите и лицата со еквивалентен статус нема да го издржуваат затворот во исти простории со подофицири или војници.

Жените воени заробеници, што издржуваат дисциплинска казна, ќе се држат во простории одделени од оние во кои се мажите и ќе бидат ставени под непосреден надзор на жени.

Член 98

II. Суштинска заштита

Воените заробеници што се наоѓаат во затвор поради дисциплинска казна, ќе продолжат да ги уживаат повластите од одредбите на оваа Конвенција, освен доколку истите не се нужно неприменливи поради фактот што тие се затворени. Во никој случај тие не можат да бидат лишени од повластите содржани во одредбите на членовите 78 и 126.

Воениот заробеник што е дисциплински казнет не може да биде лишен од повластите поврзани со неговиот чин.

На воените заробеници што се дисциплински казнети секој ден ќе им се дозволи да се движат и да поминат најмалку два часа на свеж воздух.

Ним ќе им биде дозволено, на нивно барање, да се јавуваат на секојдневните лекарски прегледи, ќе им биде укажана нега што ја бара нивната здравствена состојба и, во случај на потреба, ќе бидат пренесени во логорската амбуланта, или во болница.

Тие ќе имаат дозвола да читаат и да пишуваат, како и да испраќаат и

да примаат писма. Меѓутоа, пакетите и паричните пратки може да им бидат одземени се до завршување на казната; дотогаш, за нив ќе се грижи повереникот на затворениците, кој прехранбените производи подложни на расипување, што се наоѓаат во лакетите, ќе ги предаде на логорската болница.

III. Судска постапка

Член 99

Основни правила I. Општи принципи

Ниеден воен заробеник не смее да биде суден или осуден за дело што не е забрането во законодавството на Силата што ги држи воените заробеници, или во меѓународното право, што биле во сила во време кога тоа дело е извршено.

Никаква морална или физичка присила не смее да се врши врз воен заробеник за да се наведе да признае дека е виновен за делото за кое е обвинет.

Ниеден воен заробеник не може да биде осуден пред да има можност да се брани и да ја искористи помошта на стручен бранител или советник.

Член 100

II. Смртна казна

Воените заробеници и Силите заштитнички ќе бидат известени колку што е можно побрзо за кривичните дела што се казнуваат со смртна казна според законите на Силата што ги држи воените заробеници.

Ниедно друго цело не може да биде казнето со смртна казна без согласност на Силата чии припадници се воените заробеници.

Смртната казна не може да биде изречена против воен заробеник, освен ако, согласно членот 87 став втори, вниманието на судот било особено свртено кон фактот дека обвинетиот не е државјанин на Силата што ги држи воените заробеници, не е обврзан кон неа со никаква обврска на верност, како и дека се наоѓа во нејзина власт поради околности независни од негова волја.

Член 101

III. Одложување на извршувањето на смртната казна

Ако врз воениот заробеник е изречена смртна казна, пресудата нема да се изврши пред истекот на рокот од најмалку шест месеци, сметајќи од моментот кога до Силата заштитничка на означената адреса ќе пристигне подробно известување, предвидено во членот 107.

Член 102

Постапка I. Услови на правосилност на пресудата

Воениот заробеник може да биде правосилно осуден само ако пресудата ја изрекле истите судови и по истата постапка како и кон лицата што

им припаѓаат на вооружените сили на Силата што ги држи воените заробеници и ако, освен тоа, се почитувани одредбите од ова поглавје.

Член 103

Притвор до судењето (Одбивање од пресудата, постапување)

Секоја судска истрага против воениот заробеник ќе се води толку брзо, колку што го дозволуваат тоа околностите и на таков начин што постапката да заврши што е можно побрзо. Воениот заробеник не може да биде држан во притвор додека го чека судењето, освен ако таа мерка се применува и на припадниците на Силата што ги држи воените заробеници за слични дела, или ако тоа е битно за интересите на националната безбедност. Тој притвор во никој случај не смее да трае подолго од три месеци.

Траењето на притворот на воениот заробеник ќе му се одбие од пресудата за затвор на која тој ќе биде осуден, и за тоа ќе се води сметка при определувањето на казната.

Одредбите од членовите 97 и 98 од оваа глава ќе се применуваат на воениот заробеник додека тој е во притвор, чекајќи го судењето.

Член 104

III. Известувањето за покренување на постапка

Во сите случаи во кои Силата што ги држи воените заробеници ќе реши да преземе судска постапка против воен заробеник, таа за тоа ќе ја извести Силата заштитничка што е можно побрзо, а најмалку три седмици пред почетокот на судењето. Овој период од три седмици ќе започне да тече од моментот кога тоа известување ќе стигне до Силата заштитничка, на адресата што последната претходно и ја соопштила на Силата што ги држи воените заробеници.

Тоа известување ќе ги содржи следните податоци:

- (1) презиме и име на воениот заробеник, неговиот чин, бројот на неговата воена единица, полкот, личниот или сервискиот број, датумот на неговото раѓање и, ако тоа е потребно, неговата професија или занает;
- (2) место на интернирањето, или затворањето;
- (3) опис на обвинувањето или обвинувањата за кои воениот заробеник ќе биде суден, со наведување на законските одредби што за нив можат да се применат;
- (4) означување на судот што ќе го суди тој случај, како и датумот и местотото предвидени за почеток на претресот.

Силата што ги држи воените заробеници ќе достави исто соопштение и до повереникот на воениот заробеник.

Ако во почетокот на претресот не е поднесен доказ дека горе наведеното соопштение е примено страна на Силата заштитничка, воениот заробеник и неговиот повереник, најмалку три недели пред почетокот на претресот, истиот не може да се одржи и мора да се одложи.

Член 105

IV. Права на средства за одбрана

Воениот заробеник ќе има право да биде придружуван од еден од неговите другари заробеници, да го брани квалификуван адвокат или советник што сам ќе го избере, да повика сведоци и, ако тоа го смета за нужно, да користи услуги на овластен преведувач. Силата во чие заробенштво се наоѓа ќе го извести за тие права благовремено, пред претресот.

Ако воениот заробеник не избрал адвокат или советник, него ќе му го определи Силата заштитничка, кого ќе го има на располагање најмалку една седмица. По барање од Силата заштитничка, Силата што ги држи воените заробеници ќе и достави список на квалификувани лица за водење одбрана. Во случај ни воениот заробеник, ни Силата заштитничка да не избрале бранител, Силата што ги држи воените заробеници ќе определи еден квалификуван адвокат или советник да ја води одбраната.

Адвокатот или советникот кој ја води одбраната на воениот заробеник ќе има на располагање период од најмалку две седмици пред почетокот на судењето, како и други потребни олеснувања за подготвување на одбраната на обвинетиот. Тој особено може слободно да го посетува обвинетиот и со него да разговара без сведоци. Тој може да разговара и со сите сведоци на одбраната, вклучително и со воените заробеници. Тој ќе ја ужива користа од овие олеснувања се до истекот на рокот за поднесување на жалба или молба.

Поединостите од обвинението или обвиненијата против воениот заробеник, како и актите кои воопшто му се соопштуваат на обвинетиот врз основа на постојните закони во вооружените сили на Силата што ги држи воените заробеници, ќе му бидат соопштени на обвинетиот воен заробеник на јазикот што го разбира, благовремено пред почетокот на судењето. Истото соопштение под исти услови ќе му биде испратено и на адвокатот или советникот што ја води одбраната на воениот заробеник.

Претставниците на Силата заштитничка имаат право да присуствуват на претресот, освен ако претресот морал, по исклучок, да се одржи во тајност на интерес на државната безбедност. Во тој случај Силата што го држи воениот заробеник ќе ја извести Силата заштитничка за таа околност.

Член 106

V. Жалба

Секој воен заробеник има, под исти услови како и припадниците на вооружените со право ги држи воените заробеници, право на жалба или молба против секоја пресуда што се однесува на него, заради поништување или преиначување на пресудата, или повторно судење. Тој ќе биде целосно информиран за неговото право на жалба или молба, како и за роковите за искористување на тоа право.

Член 107

VI. Известување за пресудата

За секоја изречена пресуда над воениот заробеник веднаш ќе биде известена Силата заштитничка, во форма на кусо соопштение, и со назначување дали воениот заробеник има право на жалба за поништување на пресудата, или за повторно судење. Тоа соопштение, исто така, ќе му се достави и на повереникот на воениот заробеник. Тоа ќе му се достави и на обвинетиот воен заробеник на јазик што го разбира, ако пресудата не била изречена во негово присуство. Исто така, Силата што го држи воениот заробеник веднаш ќе и ја соопшти на Силата заштитничка одлуката на воениот заробеник да го користи или да се откаже од своето право на жалба.

Освен тоа, ако воениот заробеник е конечно прогласен за виновен, или ако пресудата изречена во прв степен е смртна казна, Силата што го држи воениот заробеник копу што е можно побрзо ќе се обрати до Силата заштитничка со детално соопштение кое ќе содржи:

- (1) точен текст на пресудата и казната;
- (2) резимиран извештај за прелиминарната истрага и за претресот, подвлекувајќи ги особено елементите на обвинението и одбраната;
- (3) означување, во случај на потреба, на установата во која ќе се издржува казната.

Соопштенијата предвидени во претходните ставови ќе бидат доставени до Силата заштитничка на адресата што таа претходно ја доставила до Силата што го држи воениот заробеник.

Член 108

Извршување на казните. Казнени правила

Казните изречени над воените заробеници врз основа на пресуди што станале извршни, ќе се издржуваат во истите установи и под исти услови што важат и за припадниците на вооружените сили на Силата што ги држи воените заробеници. Тие услови мораат во секој случај да одговараат на потребите на здравјето и хуманоста.

Жена воен заробеник, против која ќе биде изречена една таква казна, ќе биде сместена во одделни простории и ќе се наоѓа под надзор на жени.

Во секој случај, воените заробеници осудени на казна лишување од слобода, ќе ги користат одредбите на членовите 78 и 126 од оваа Конвенција. Освен тоа, ним ќе им се дозволи да примаат и испраќаат преписка, да примаат барем еден пакет со помош месечно, да имаат редовно излегување на чист воздух, лекарска нега што ја бара нивната здравствена состојба, како и духовна помош што би можеле да ја побараат. Казните што можат да се применат против нив ќе бидат во согласност со одредбите на членот 87, став трети.

Дел IV КРАЈ НА ЗАРОБЕНИШТВОТО

Оддел I НЕПОСРЕДНО РЕПАТРИРАЊЕ И СМЕСТУВАЊЕ ВО НЕУТРАЛНИ ЗЕМЈИ

Член 109 Општи одредби

Страните во судирот ќе бидат должни, во рамките на ставот трети од овој член, да ги вратат во нивната земја, без оглед на бројот или чинот, тешко ранетите и тешко болните воени заробеници, откако ќе се грижат за нив се додека бидат подготвени за транспортирање, согласно првиот став од следниот член.

За време траењето на непријателствата, Страните во судирот ќе се грижат, во соработка со заинтересираните неутрални Сили, да организираат сместување во неутрални земји на болните и ранетите воени заробеници спомнати во ставот два од следниот член. Тие, освен тоа, ќе можат да склучат спогодби заради непосредно репатрирање, или интернирање во неутрална земја, на здравите воени заробеници кои долго време поминале во заробеништво.

Ниеден болен или ранет воен заробеник што е предвиден за репатрирање во смисла на првиот став од овој член, не може да биде репатриран спротивно на својата волја за време на непријателствата.

Член 110 Случаи на репартирање и сместување

Непосредно ќе бидат репатрирани:

- (1) неизлечиви ранети и болни, чија ментална или физичка способност изгледа дека претрпела големо оштетување.
- (2) ранети и болни кои, според лекарското мислење, не можат да оздрават во текот на една година, чија состојба бара лекување, и чија ментална или физичка способност изгледа дека претрпела големо оштетување;
- (3) ранети и болни кои оздравеле, но чија ментална или физичка способност изгледа дека претрпела големо и трајно оштетување.

Можат да бидат сместени во неутрална земја:

- (1) ранети и болни чие оздравување може да се очекува во текот на една година од датумот на ранувањето, или од почетокот на болеста, ако лекувањето во неутрална земја може да ги зголеми изгледите за посигурно и побрзо оздравување;
- (2) воените заробеници чие ментално или физичко здравје, според

лекарско мислење, е сериозно загрозено со продолжување на заробеништвото, а со чие сместување во неутрална земја таквото загрозување би можело да се отстрани.

Условите што мораат да ги исполнат воените заробеници сместени во неутрална земја, за да се дозволи нивно репатрирање, ќе се утврдат, како и нивниот статус, со спогодба меѓу заинтересираните Сили. Во начело, треба да бидат репатрирани оние воени заробеници сместени во неутрална земја, што им припаѓаат на следните категории:

- (1) оние чија здравствена состојба се влошила така што ги исполнуват условите за непосредна репатријација;
- (2) оние чија ментална или физичка способност, и по лекувањето, останува во голема мера оштетена.

Доколку не постојат посебни спогодби склучени меѓу заинтересираните Страни во судирот да ги утврдат случаите на онеспособеност или болест што повлекуват непосредно репатрирање или сместување во неутрална земја, тие случаи ќе се утврдуват согласно со начелата поместени во Моделот за спогодба за непосредно репатрирање и сместување во неутрални земји на ранетите и болните воени заробеници, и во Правилникот за мешаните лекарски комисии, приложени кон оваа Конвенција.

Член 111

Интернирање во неутрална земја

Силата што ги држи воените заробеници, Силата чии припадници се тие и една неутрална Сила што ќе ја изберат тие две Сили, ќе се потрудат да склучат спогодби кои ќе овозможат воените заробеници да бидат интегрирани на територијата на спомнатата неутрална Сила до престанокот на непријателствата.

Член 112

Мешовити лекарски комисии

По започнувањето на непријателствата ќе бидат определени Мешовити лекарски комисии за да ги прегледаат болните и ранетите воени заробеници и да ги донесат сите соодветни одлуки во врска со нив. Именувањето, должностите и функционирањето на тие комисии ќе бидат во согласност со одредбите на Правилникот приложен кон оваа Конвенција.

Меѓутоа, воените заробеници што, според мислењето на лекарските власти на Силата што ги држи, се очигледно тешко ранети или тешко болни, можат да бидат репатрирани и без преглед од страна на Мешовитата лекарска комисија.

Член 113

Заробеници со право на преглед од Мешовитата лекарска комисија

Покрај оние што ќе бидат определени од страна на лекарските власти на Силата што ги држи, ранетите или болните воени заробеници што им

припаѓаат на подолу наброените категории ќе имаат право да бидат прегледани од Мешовитите лекарски комисии предвидени во претходниот член:

- (1) ранетите и болните што ќе ги предложи лекарот или воениот лекар, нивен сонародник или државјанин на една Страна во судирот, која е сојузничка на Силата чии припадници се тие, а кој ги врши своите должности во логорот;
- (2) ранетите и болните што ќе ги предложи нивниот повереник;
- (3) ранетите и болните што ќе ги предложи Силата чии припадници се, или организација призната од таа Сила, која им дава помош на заробениците.

Воените заробеници што не припаѓаат на една од трите погоре наведени категории, сепак можат да излезат на преглед пред Мешовитите лекарски комисии, но ќе бидат прегледани по заробениците од наведените категории.

Лекар или воен лекар од исто државјанство со заробениците што бараат преглед од Мешовита лекарска комисија, како и нивниот повереник, ќе имаат дозвола да присуствуваат на тој преглед.

Член 114

Заробеници жртви на несреќни случаи

Воените заробеници кои се жртви на несреќни случаи, исклучувајќи ги оние што самите намерно се повредиле, ќе се користат со одредбите на оваа Конвенција, во врска со репатрирањето или сместувањето во неутрална земја.

Член 115

Заробеници кои издржуваат казна

Ниеден воен заробеник казнет со дисциплинска казна, а кој ги исполнува условите предвидени за репатрирање или сместување во неутрална земја, не смее да биде задржан поради тоа што не ја издржал казната.

Воените заробеници, притворени во врска со судска истрага или пресуда, а кои се предвидени за репатрирање или за сместување во неутрална земја, можат да се користат со тие мерки пред завршувањето на постапката, или пред извршувањето на казната, ако Силата што ги држи се согласи на тоа.

Страните во судирот една на друга ќе ги соопштат имињата на оние заробеници што ќе бидат задржани до завршувањето на постапката, односно извршувањето на казната.

Член 116

Трошоци на репатрирањето

Трошоците на репатрирањето на воените заробеници, или нивниот превоз во неутрална земја, ќе ги покрие Силата на која и припаѓаат тие за-

робеници, почнувајќи од границите на Силата што ги држи.

Член 117

Активност на репатрирањето

Ниеден заробеник што е репатриран не смее да биде вработен во активна воена служба.

Оддел II

ОСЛОБОДУВАЊЕ И РЕПАТРИРАЊЕ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ ПО ЗАВРШУВАЊЕТО НА НЕПРИЈАТЕЛСТВАТА

Член 118

Ослободување и репатрирање

Воените заробеници ќе бидат ослободени и репатрирани, без одлагање, по завршувањето на активните непријателства.

Доколку спогодбата меѓу Страните во судирот, склучена со цел да завршат непријателствата, не содржи одредби за тоа, или ако таква спогодба нема, секоја од Силите што ги држи воените заробеници сама ќе состави и ќе го изврши без одлагање планот за нивното репатрирање, согласно со начелото изразено во претходниот став.

И во едниот и во другиот случај усвоените мерки ќе им се соопштат на воените заробеници.

Трошоците за репатрирање на воените заробеници ќе се распределат во сите случаи правично меѓу Силата што ги држи воените заробеници и Силата чии припадници се тие. Оваа распределба ќе се спроведува според следните начела:

- а) кога тие две Сили се граничат една со друга, Силата чии припадници се воените заробеници ќе ги покрие трошоците за нивното репатрирање, почнувајќи од границите на Силата што ги држи;
- б) кога тие две Сили не се граничат една со друга, Силата што ги држи воените заробеници ќе ги покрива трошоците на транспортот на воените заробеници на својата територија до својата граница, или до своето товарно пристаниште најблиско до територијата на Силата чии припадници се тие. Заинтересираните Страни ќе се согласат правично да ги распоредат меѓу себе преостанатите трошоци на репатрирањето. Склучувањето на оваа спогодба во никој случај нема да биде оправдување за одлагање на Репатрирањето на воените заробеници.

Член 119

Поединости на постапката

Репатрирањето ќе се изврши под услови слични на оние предвидени во членовите од 46 до 48 од оваа Конвенција за преместување на воените заробеници, водејќи сметка за одредбите на членот 118 и за оние содржани во следните ставови.

При репатрирањето, предметите од вредност одземени од воените заробеници, според членот 18, и износите во странска валута што не биле заменети за валутата на Силата што ги држи воените заробеници, ќе им бидат вратени. Предметите од вредност и износите во странска валута кои, од кои и да било причини, нема да им бидат вратени на воените заробеници при нивното репатрирање, ќе му се предадат на Бирото за информирање предвидено во членот 122.

На воените заробеници ќе им биде дозволено да ги земат со себе своите лични предмети, како и кореспонденцијата и пакетите пристигнати на нивна адреса. Тежината на тие предмети може да биде ограничена, ако условите на репатрирањето тоа го бараат, на она што заробеникот може разумно да го носи. Во секој случај, на секој заробеник ќе му биде дозволено да земе со себе најмалку дваесет и пет килограми.

Другите лични предмети на заробеникот што е репатриран ќе ги чува Силата што го држела, која ќе му ги испрати штом со Силата чиј припадник е заробеникот ќе склучи спогодба со која се регулираат условите на транспортот на тие предмети и плаќањето на трошоците за истиот.

Воените заробеници против кои се водат кривични постапки со обвинување за злосторство, можат да бидат притворени се до завршувањето на таквите постапки и, ако тоа е неопходно, се до крајот на издржувањето на казната. Истото ќе се примени на воените заробеници што се веќе осудени поради злосторства.

Страните во судирот ќе ги соопштат една на друга имињата на воените заробеници притворени до крајот на постапката, или до завршувањето на казната.

Страните во судирот ќе склучат спогодба за формирање на комисији за пронаоѓање на растурените заробеници и за обезбедување на нивното репатрирање во најкус можен рок.

Оддел III

СМРТ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 120

Тестаменти, умреници, закон, кремирање

Тестаментите на воените заробеници ќе се составуваат така што да ги исполнуваат условите за полноважност пропишани со законодавството на земјата на нивното потекло, која ќе ги лреземе потребните мерки со тие услови да ја залознае Силата што ги држи воените заробеници. По барање

од воениот заробеник, а во секој случај по неговата смрт, тестаментот без одлагање ќе и се достави на Силата заштитничка; заверен примерок ќе и биде испратен на Централната агенција.

Умрениците, според образецот приложен кон ова Конвенција, или списоците што ги заверува одговорниот офицер, на сите лица што умреле како воени заробеници, најбрзо што е можно ќе бидат испратени до Бирото за информирање на воените заробеници, основано согласно членот 122. Во умрениците или заверените списоци ќе има поединости за идентитетот, наброени во ставот трети од членот 17, како и за датумот и местото на смртта, причината за смртта, датумот и местото на закопот, и сите поединости потребни за идентификување на гробовите.

На закопот или кремирањето на воениот заробеник ќе му претходи лекарски преглед на телото за да се констатира смртта, да се овозможи составување на извештај и, ако е неопходно, да се утврди идентитетот на покојникот. Властите што ги држат воените заробеници ќе водат грижа за тоа воените заробеници што умреле во заробеништво да бидат цесно погребани, по можност согласно црковните обреди на вероисповедта на која и припаѓаат, како и нивните гробови да бидат почитувани, уредно одржувани и обележани така што секогаш да можат да бидат пронајдени. Кога тоа ќе биде можно, умрените воени заробеници кои припаѓаат на иста Сила, ќе се погребуваат на исто место.

Умрените воени заробеници ќе се погребуваат во поединечни гробови само кога неизбежни околности бараат употреба на колективни гробови. Труповите можат да се кремираат само поради императивни причини на хигиена, поради вероисповеста на покојникот, или согласно неговата изразена желба во таа смисла. Во случај на кремирање, тоа ќе биде наведено во умреницата, како и причините за кремирањето.

За да можат гробовите секогаш да бидат пронајдени, сите поединости за погребите и за гробовите ќе бидат регистрирани од Службата за регистрирање на гробови основана од Силата што ги држи воените заробеници. Списоците на гробовите и поединостите за воените заробеници погребени на гробиштата, или на друго место, ќе се достават до Силата чии припадници биле тие заробеници. Одговорноста да се грижи за тие гробови и да го бележи секој подоцнежен пренос на труповите ја има Силата што ја контролира територијата, ако е учесничка во оваа Конвенција. Овие одредби исто така се применуваат и на пепелта на умрените што ја чува Службата за регистрирање на гробовите, се до нејзиното соодветно распоредување согласно желбите на земјата на потекло.

Член 121

Заробеници убиени или ранети во посебни околности

Секоја смрт или сериозно ранување на еден воен заробеник што го предизвикал, или за кое постои сомневање дека го предизвикал некој стражар, друг воен заробеник, или кое и да било друго лице, како и секој смртен случај чија причина е непозната, ќе биде веднаш предмет да службена истрага од страна на Силата што ги држи воените заробеници.

Известување за тој предмет ќе биде веднаш испратено до Силата заштитничка. Ќе бидат земени изјави од сведоци, особено изјави на воени-

те заробеници, а извештај што ги вклучува таквите изјави ќе биде испратен до Силата заштитничка.

Ако истрагата ја утврди вината на едно, или повеќе лица, Силата што ги држи воените заробеници ќе ги преземе сите мерки за судско гонење на одговорното лице или лица.

Дел V

БИРО ЗА ИНФОРМИРАЊЕ И ДРУШТВА ЗА ПОМОШ НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 122

Национално Биро

По избивањето на судирот и во сите случаи на окупација, секоја од Страните во судирот ќе формира едно службено Биро за информирање за воените заробеници што се наоѓаат во нејзина власт. Неутралните или невојувачките Сили, кои на својата територија примиле лица што и припаѓаат на една од категориите предвидени во членот 4, ќе преземат иста акција кон тие лица. Заинтересираната Сила ќе се погрижи Бирото за информирање за воените заробеници да добие потребно сместување, опрема и персонал, за да може успешно да работи. Таа има право да вработи воени заробеници во такво Биро, под условите наведени во Одделот на оваа Конвенција што се однесува на работата на воените заробеници.

Секоја од Страните во судирот ќе му ги достави, во најкус можен рок, на своето Биро информациите за кои се говори во четвртиот, петтиот и шестиот став на овој член, што се однесуваат на секое непријателско лице што и припаѓа на една од категориите предвидени во членот 4, а кои паднале под нејзина власт. Неутралните или невојувачките Сили ќе преземат иста акција кон лицата што припаѓаат на тие категории, а кои ги примиле на своја територија.

Бирото веднаш ќе ги испрати тие информации, со најбрзи средства, до заинтересираните Сили, со посредство на Силите заштитнички, како и на Централната агенција предвидена во членот 123.

Тие информации треба да овозможат брзо да бидат известени заинтересираните семејства. Во рамките на одредбите на членот 17, информациите ќе ги содржат, колку што со нив располага Бирото за информирање, за секој воен заробеник, неговото презиме, име, чин, број на воената единица, полот, личниот или серискиот број, место и точен датум на раѓањето, означување на Силата чиј припадник е, име на таткото и моминско презиме на мајката, име и адреса на лицето што треба да биде известно, како и адреса на која може да биде испратена преписката до заробеникот.

Бирото за информирање ќе прима од разни надлежни служби податоци за преместувањата, ослободувањата, репатрирањата, бегствата, сместувањата во болница, смртните случаи и ќе ги доставува на начин предвиден во ставот трети погоре. Исто така, известувањето за здравствената состојба на воените заробеници кои се тешко болни или тешко ранети редовно ќе се

доставува, по можност секоја недела.

Бирото за информирање, исто така, ќе има обврска да дава одговори на сите молби што му се упатуваат во врска со воените заробеници, вклучително и оние што умреле во заробеништвото; тоа ќе ги направи сите истраги потребни за добивање на бараните информации со кои не располага.

Сите писмени соопштенија што ги дава Бирото ќе бидат заверени со потпис или со печат.

Бирото за информирање ќе има, освен тоа, обврска да ги собира и да им ги доставува на заинтересираните Сили сите лични предмети од вредност, подразбирајќи ги тука и износите во валути поинакви од онаа на Силата што ги држи воените заробеници, како и документите со важност за блиските роднини, а што ги оставиле воените заробеници при репатрирањето или ослободувањето, бегството или смртта. Тие предмети ќе бидат испратени од страна на Бирото во запечатени пакети кон кои ќе бидат приложени изјави со јасни и целосни поединости за идентитетот на лицата на кои тие предмети им припаѓаат, како и комплетна листа за содржините на пакетите. Другите лични предмети на тие воени заробеници ќе се доставуваат согласно склучените спогодби меѓу заинтересираните Страни во судирот.

Член 123

Централна агенција

Централна информативна агенција за воените заробеници ќе биде формирана во неутрална земја. Меѓународниот комитет на Црвениот крст ќе им предложи на заинтересираните Сили, ако тоа го смета за потребно, организирање на една таква Агенција.

Функцијата на таа Агенција ќе биде да ги собира сите информации за воените заробеници до кои може да дојде по службен или приватен пат, и да ги доставува колку што е можно побрзо до земјата на потеклото на воените заробеници, или до Силата чии припадници се тие. Таа ќе ги добие од Страните во судирот сите олеснувања за извршување на таквите доставувања.

Од Високите страни договорнички, а особено од оние чии припадници ги користат услугите на Централната Агенција, се бара на истата да и пружаат финансиска помош што може да ја побара.

Горенаведените одредби не смеат да се толкуваат како ограничување на хуманитарната дејност на Меѓународниот комитет на Црвениот крст и на Друштвата за помош споменати во членот 125.

Член 124

Ослободување од давачки

Националните Бироа за информирање и Централната агенција за информирање ќе уживаат ослободување од поштенски такси, како и сите ослободувања предвидени во членот 74 и, во рамките на можностите, ослободување од плаќање на телеграфски такси, или во најмала рака значително намалување на тие такси.

Член 125

Друштва за помош и други организации

Доколку тоа го дозволат мерките што тие би ги сметале за неопходни за заштита на својата безбедност или на секоја друга оправдана потреба, Силите што ги држат воените заробеници ќе им укажуваат најдобар прием на претставниците на верските организации, друштвата за помош, како и на секоја друга организација што би дошла на помош на воените заробеници. Тие на нив, како и на нивните уредно акредитирани делегати, ќе им ги овозможат сите потребни олеснувања за посетување на заробениците, распределба на помошта и материјалот од секое потекло наменет за верски, просветни, или рекреациони цели, или ќе им помогнат во организирањето на слободното време во рамките на логорите. Наведените друштва или организации можат да бидат основани на територијата на Силата што ги држи воените заробеници, или во некоја друга земја, или можат да имаат меѓународен карактер.

Силата што ги држи воените заробеници може да го ограничи бројот на друштвата и организациите чии делегати се овластени да ги вршат своите активности на нејзината територија и под нејзин надзор, под услов таквото органичување да не го слречува ефективното укажување на адекватна помош на сите воени заробеници.

Посебната положба на Меѓународниот комитет на Црвениот крст на тоа подрачје ќе биде во секое време призната и почитувана.

Штом помошта или материјалот одреден за погоре наведените цели ќе им биде предаден на воените заробеници, или веднаш лотоа, на друштвото за помош, или на организацијата на испраќачот, ќе им бидат досгавени сметкопотврди за секоја пратка, што ќе ги потпише повереникот на тие заробеници.

Сметкопотврдите што се однесуваат на тие пратки ќе ги предадат истовремено и административните власти што ги чуваат заробениците.

Дел VI

ИЗВРШУВАЊЕ НА КОНВЕНЦИЈАТА

ОДДЕЛ I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 126

Претставниците или делегатите на Силите заштитнички се овластени да ги посетуваат сите места во кои се наоѓаат воените заробеници, особено местата каде што тие се интернирани, затворени и каде што работат и ќе имаат пристап во сите простории што ги користат заробениците; тие се, исто така, овластени да ги посетат сите места каде што заминуваат, поминуваат и доаѓаат заробениците што се преместуваат. Тие можат да разговараат со заробениците, а особено со нивниот повереник, без присуство на сведоци, било лично или со посредство на преведувач.

На претставниците и делегатите на Силите заштитнички ќе им се даде целосна слобода да ги изберат местата што сакаат да ги посетат. Траењето и зачестеноста на тие посети не можат да се ограничат. Тие посети можат да се забранат само поради неопходна воена потреба, и тогаш само по исклучок и привремено. Силата што ги држи воените заробеници и Силата чии припадници се тие, можат да се спогодат, ако за тоа постои потреба, на сонародниците на тие воени заробеници да им се дозволи да присуствуваат на посетите.

Делегатите на Меѓународниот комитет на Црвениот крст ќе ги уживаат истите повластици. Именувањето на тие делегати ќе биде условено со одобрување на Силата во чија власт се наоѓаат воените заробеници на кои им се прави посета.

Член 127

Дисеминација на Конвенцијата

Високите страни договорнички се обврзуваат да вршат, во време на мир, како и во време на војна, запознавање на населението со текстот на оваа Конвенција што е можно пошироко во своите земји, а особено нејзиното проучување да го внесат во програмите на воената настава, и по можност, во граѓанската настава, за да можат начелата на Конвенцијата да бидат познати на сите нивни вооружени сили и на целото население.

Воените или други власти, кои во време на војната примаат врз себе одговорност кон воените заробеници, мораат да го имаат текстот на Конвенцијата и да бидат посебно обучени во познавањето на нејзините одредби.

Член 128

Преводи. Правила за примена

Високите страни договорнички ќе си ги доставуваат една на друга преку Швајцарскиот федерален совет, а за време на непријателствата со посредство на Силите заштитнички, службените преводи на оваа Конвенција, како и законите и правилниците што би ги усвоиле со цел да ја обезбедат нејзината примена.

Член 129

Кривични санкции. I. Општи забелешки

Високите страни договорнички се обврзуваат дека ќе преземат секоја законодавна мерка потребна за пропишување на соодветни кривични санкции против лицата што извршиле, или што издале наредба да се изврши, некоја од тешките повреди на оваа Конвенција определени со следниот член.

Секоја страна договорничка ќе има обврска да ги бара лицата осомничени дека извршиле, или дека наредиле да се изврши, некоја од тешките повреди, и таа ќе ги изведе тие лица, без оглед на нивното државјанство, пред своите судови. Таа исто така ќе може, ако тоа повеќе го сака, а според одредбите на нејзиното сопствено законодавство, да ги предаде тие лица за судење на некоја друга Висока Страна договорничка, доколку таа располага со доволни докази против спомнатите лица. Секоја Страна дого-

ворничка ќе преземе потребни мерки за да ги спречи сите дела спротивни на одредбите на оваа Конвенција, а кои не претставуваат тешки повреди определени во следниот член.

Во сите околности, обвинетите лица ќе ги користат гаранциите за соодветно судење и одбрана, кои нема да бидат помалку поволни од оние што се предвидени во членот 105 и следните членови на оваа Конвенција.

Член 130

II. Тешки повреди

Тешки повреди, на кои се однесува претходниот член, се оние што опфаќаат едно од следните дела ако тие се извршени против лица или имот заштитени со Конвенцијата: умислено убиство, мачење или нечовечно постапување, подразбирајќи ги тука и биолошките експерименти, намерно предизвикување големи страдања или нанесување сериозни повреди на телото или здравјето, принудување воен заробеник да им служи на вооружените сили на непријателската Сила, или негово лишување од правото на фер и регуларно судење според оваа Конвенција.

Член 131

III. Одговорности на Страните договорнички

Ниедна Висока Страна договорничка не може да се ослободи самата, ниту некоја друга Висока Страна договорничка, од одговорноста што таа самата, или друга Висока Страна договорничка, ја имаат поради повреди предвидени во претходниот член.

Член 132

Истражна постапка

По барање на една Страна во судирот, по повод секоја наводна повреда од Конвенцијата, ќе биде отворена истрага, на начин што ќе го утврдат заинтересираните Страни.

Ако не се постигне спогодба за постапката на истрагата, Страните ќе се согласат да изберат арбитар кој ќе реши за постапката што треба да се примени.

Откако повредата ќе се утврди, Страните во судирот ќе ја отстранат и спречат во најкус можен рок.

ОДДЕЛ II

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 133

Јазици

Оваа Конвенција е составена на англиски и на француски јазик. Два-та текста се еднакво автентични.

Швајцарскиот федерален совет ќе се погрижи да се изработат службени преводи на Конвенцијата на руски и шпански јазик.

Член 134

Однос кон Конвенцијата од 1929 година

Оваа Конвенција ја заменува Конвенцијата од 27 јули 1929 година во односите меѓу Високите страни договорнички.

Член 135

Однос кон Хашката конвенција

Во односите меѓу Силите обврзани со Хашката конвенција за законите и обичаите на војната на копно, било да се работи за Конвенцијата од 29 јули 1899 година, или за онаа од 18 октомври 1907 година, а кои Сили учествуваат во оваа Конвенција, последната Конвенција ќе ја дополнува Главата II од Правилникот приложен кон погоре споменатите Хашки конвенции.

Член 136

Потпишување

Оваа Конвенција, која го носи денешниот датум, е отворена за потпис до 12 февруари 1950 година, во име на Силите претставени на Конференцијата што ја започна работата во Женева на 21 април 1949 година; како и во име на Силите што не се претставени на Конференцијата, а кои учествуваат во Конвенцијата од 27 јули 1929 година.

Член 137

Ратификација

Оваа Конвенција ќе биде ратификувана колку што е можно побрзо, а инструментите на ратификацијата ќе се депонираат во Берн.

За депонирањето на секој инструмент од ратификацијата ќе се состави записник, чиј заверен препис Швајцарскиот федерален совет ќе им го достави на сите Сили во чие име Конвенцијата била потпишана, или чие пристапување било нотификувано.

Член 138

Стапување на сила

Оваа Конвенција ќе стапи на сила шест месеци по депонирањето на најмалку два инструменти на ратификацијата.

По тоа, таа за секоја Висока страна договорничка ќе стапи на сила по истекот на шест месеци по депонирањето на нејзиниот инструмент на ратификацијата.

Член 139

Пристапување

Почнувајќи од денот на нејзиното влегување во сила, оваа Конвенција ќе биде отворена за пристапување на секоја Сила во чие име оваа Конвенција не е потпишана.

Член 140

Нотификација за пристапувањата

Пристапувањата кон оваа Конвенција ќе се нотификуваат по писмен пат до Швајцарскиот федерален совет и ќе произведуваат свое дејство по истекот на шест месеци од денот на примањето.

Швајцарскиот федерален совет ќе ги извести за пристапувањата сите Сили во чие име Конвенцијата била потпишана, или чие пристапување било нотификувано.

Член 141

Непосредно дејство

Ситуациите предвидени во членовите 2 и 3 ќе ти стават веднаш во дејство ратификациите депонирани и пристапувањата нотификувани од Страните во судирот пред или по почетокот на непријателствата или окупацијата. Швајцарскиот федерален совет ќе ги испраќа по најбрз пат соопштенијата за ратификациите или пристапувањата примени од Страните во судирот.

Член 142

Отказ од Конвенцијата

Секоја од Високите страни договорнички ќе биде слободна да ја откаже оваа Конвенција.

Откажувањето по писмен пат ќе биде нотификувано до Швајцарскиот федерален совет, кој ќе им го пренесе на владите на сите Високи страни договорнички.

Откажувањето ќе почне да произведува дејство една година по неговата нотификација до Швајцарскиот федерален совет. Меѓутоа, откажувањето нотификувано истовремено додека Силата што го поднела е вклучена во судир, нема да има дејство се до склучувањето на мир и се додека не бидат завршени операциите поврзани со ослободувањето и репатрирањето на лицата заштитени со оваа Конвенција.

Откажувањето ќе важи само во однос на силата што го поднела. Тоа нема никакво дејство врз обврските што Страните во судирот остануваат должни да ги извршуваат врз основа на принципите на правото на народите, што произлегуваат од обичаите востановени меѓу цивилизираните народи, од законите на човечноста и од наложувањата на општата совест.

Член 143

Регистрирање при Обединетите нации

Швајцарскиот федерален совет ќе ја регистрира оваа Конвенција при Секретаријатот на Обединетите нации. Швајцарскиот федерален совет, исто така, ќе го известува Секретаријатот на Обединетите нации за сите ратификации, пристапувања и откази што ќе ги прими во врска со оваа Конвенција.

Во потврда на се ова, потписниците, откако ги депонираа своите полномоштва, ја потпишаа оваа Конвенција.

Работено во Женева, на 12 август 1949 година, на англиски и француски јазик. Оригиналот ќе биде депониран во Архивите на Швајцарската конфедерација. Швајцарскиот федерален совет ќе достави заверен препис од Конвенцијата од секоја држава потписничка, како и до државите што ќе пристапат кон Конвенцијата.

Прилог I

ОБРАЗЕЦ НА СПОГОДБА ЗА НЕПОСРЕДНО РЕПАТРИРАЊЕ И СМЕСТУВАЊЕ ВО НЕУТРАЛНА ЗЕМЈА НА РАНЕТИ И БОЛНИ ВОЕНИ ЗАРОБЕНИЦИ

(да се види членот 110)

I. ПРИНЦИПИ ЗА НЕПОСРЕДНО РЕПАТРИРАЊЕ И СМЕСТУВАЊЕ ВО НЕУТРАЛНИ ЗЕМЈИ

A. Непосредно репатрирање

Непосредно ќе бидат репатрирани:

- 1) Сите воени заробеници со следните оштетувања како резултат на повреда: загуба на еден екстремитет, парализа, оштетување на зглобовите или други оштетувања, кога инвалидитетот се состои од загуба најмалку на една дланка или едно стапало, или таа да е рамна на загубата на една дланка или на едно стапало.

Не исклучувајќи го воопшто поширокото толкување, следните случаи ќе се сметаат за рамни на загубата на една дланка или на едно стапало:

- (а) загубата на дланката или на сите прсти, или на палецот и показалецот на една рака; загуба на стапалото или на сите прсти и доножни коски на едното стапало;
- (б) вкочанетост на зглобот, загубата на коскеното ткиво, стврдување на лузните коишто ја оневозможуваат функцијата на еден од големите зглобови или на сите зглобови на прстите на една рака;
- в) лажен зглоб на долните коски;

- г) деформитети поради скршеници на коските или од други оштетувања кои повлекуваат сериозно намалување на работната способност и на способноста за носење на товар.
- (2) Сите ранети воени заробеници чијашто состојба станала хронична до таа мера што прогнозата го исклучува оздравувањето - и покрај лекувањето - во текот на една година од ранувањето, како на пример во случај на:
 - а) проектил в срце, дури и ако Мешовитата лекарска комисија, при својот преглед, не можела да утврди потешки нарушувања;
 - б) металко парче во мозокот или во белите дробови, дури и ако Мешовитата лекарска комисија, при својот преглед, не е во состојба да ја утврди локалната или општата реакција на организмот;
 - в) воспаление на коскената срцевина чиешто излекување не изгледа можно во текот на една година од ранувањето, а коешто веројатно ќе доведе до вкочанетост на некој зглоб или до други промени што се рамни на загубата на една дланка или на едно стапало;
 - г) длабоки и гнојни рани на некој од големите зглобови;
 - д) повреди на черепот со загуба или нарушување на коскеното ткиво;
 - ѓ) ранување или изгоретини на лицето со загуба на ткивото и со функционални оштетувања;
 - е) повреди на рбетниот мозок;
 - ж) оштетување на периферните нерви чиешто последици се рамни на загубата на една дланка или на едно стопало, а за чиешто излекување е потребно повеќе од една година на повредата, како на пример: повреда на брахијалниот или слабинско-крстниот нервен сплет, средишните или седалните нерви, како и комбинирана повреда на потколениот и лакотниот нерв или лиснестниот или голеничниот нерв, итк. Посебната повреда на потколениот, лакотниот, лиснестниот или голеничниот нерв самата по себе не го оправдува репатрирањето, освен во случај на контрактури или на сериозни невротрофични нарушувања;
 - з) повреда на уринарниот систем што сериозно го нарушува неговото функционирање.
- 3) Сите болни воени заробеници чијашто состојба станала хронична до тој степен што прогнозата го исклучува оздравувањето - и покрај лекувањето - во рок од една година од почетокот на болеста, како на пример во случај на:
 - а) прогресивна туберкулоза на кој и да е орган која според лекарските предвидувања не може да се лекува, или барем значително да се подобри, со лекување во неутрална земја;
 - б) воспаление на белодробната кошुлка со излив;
 - в) тешки заболување на дишните органи од нетуберкулозна природа што се сметаат за неизлечиви, на пример: тежок емфизам на белите дробови, со или без бронхитис; хронична астма; хроничен бронхитис што во заробеништвото трае повеќе од една година, бронхиектазии*;
 - г) тешки хронични оштетувања на крвотокот, на пример: оштету-

вање на срцевите залистоци и срцевиот мускул коишто во текот на заробеништвото покажувале знаци на декомпензација, дури и ако Мешовитата лекарска комисија не може да утврди ни еден од тие знаци при својот преглед; заболувања на срцевата обвивка и крвните садови (Биргеровата болест, аневризма на големите крвни садови);

- д) тешки хронични заболувања на органите за варење, на пример: чир на желудникот или на дванаестопалачно црево; последици од хируршка интервенција на желудникот извршена во заробеништвото; хронично воспаление на слузокожата на желудникот, тенкото или дебелото црево, што трае подолго од една година и потешко ја нарушува општата состојба на организмот; цироза на црниот дроб; хронично заболување на жолчното кесе;
- ѓ) тешки хронични заболување на гениталните и уринарните органи, на пример: хронични заболувања на бубрезите со последични нарушувања на функциите; изваден туберкулозен бубрег; хронично воспаление на бубрежната карлица или хроничен циститис; хидронефроза или пионефроза; потешки хронични гинеколошки состојби; нормална бременост или породилни нарушувања, кога е невозможно сместување во неутрална земја;
- е) тешки хронични заболувања на централниот и периферниот нервен систем, на пример: сите видови психози и психонефрози, како што се тешка хистерија, тешка логорска психонефроза итн, утврдени на пропишан начин од специјалист; секоја епилепсија утврдена прописно од логорскиот лекар; мозочна артериосклероза; хронично воспаление на нервите што трае подолго од една година;
- ж) тешки хронични заболувања на невровегетативниот систем со значително опаѓање на интелектуалните и телесните способности, значителна загуба на тежината и општа телесна слабост;
- з) слепило на двете очи, или слепило на едното око кога видот на другото око е под 1 и покрај употребата на корективни стакла; намалување на острината на видот кога е невозможно да се поправи за 1/2 барем на едното око; други тешки очни заболувања, на пример: глауком, воспаление на должицата, воспаление на садовниците, трахом;
- с) нарушување на слухот како што е потполна еднострана глувост, ако другото уво не слуша обичен говор на растојание од 1 метар;
- и) тешки заболување на метаболизмот, на пример: дијабетис што бара лекување со инсулин;
- ј) тешки нарушувања на жлездите со внатрешно лачење, на пример: тиреотоксикоза; хипотиреоза; Адисонова болест;
- к) тешки хронични заболувања на органите на крвотокот;
- л) тешки хронични труења, на пример: труење со олово; жива; морфиум; кокаин; алкохолизам; труење со гасови или оштетување од зрачење;
- љ) хронични заболувања на органите за движење со изразени функционални нарушувања, на пример: деформативни артрози; при-

марен и секундарен прогресивен хроничен полиартрит; ревматизам со тешки клинички симптоми;

- м) тешки хронични заболувања на кожата што се отпорни на лекување;
 - н) сите малигни тумори;
 - њ) тешки хронични заразни болести, што траат една година од нивната појава, на пример: маларија со изразени органски оштетувања; амебна или бациларка дизентерија со значајни нарушувања; терцијален висцерален сифилис отпорен на лекување, лепра;
 - о) тешки авитаминози или тешка изнемоштеност од гладување.
- Б. Сместување во неутрални земји

За сместување во болници во неутрални земји ќе се предлагаат:

- (1) Сите ранети воени заробеници што не можат да се излекуват во заробеништво, но коишто би можеле да оздрават или чијашто состојба би можела значително да се подобри со сместување во неутрална земја.
- (2) Воени заробеници заболени од која било форма на туберкулоза, или на кој било орган, чиешто лекување во неутрална земја веројатно би довело до излекување или барем до значително подобрување, со исклучок на примарната туберкулоза излекувана пред заробеништвото.
- (3) Воени заробеници заболени од болести што бараат лекување на органите за дишење, органите на крвотокот, за варење, на нервите, сетилата, половуринарните органи, кожата, органите за движење итн, ако таквото лекување би дало очигледно подобри резултати во неутрална земја отколку во заробеништво.
- (4) Воени заробеници на коишто во заробеништвото оперативно им е отстранет бубрег поради нетуберкулозно заболување на бубрегот, во случај на остеомиелит кој е на пат за излекување или е латентен; дијабетис што не бара лекување со инсулин.
- (5) Воени заробеници што боледуваат од неврози предизвикани од војната или од заробеништвото. Ќе бидат репатрирани случаите на неврози како последица на заробеништвото, коишто не се излекувани по три месеци од болничкото лекување во неутрална земја, или коишто по овој рок не се на пат кон конечно оздравување.
- (6) Сите воени заробеници што боледуваат од хронични труења (газови, метали, алколоиди, итн.) а за коишто изгледите за оздравување во неутрална земја се посебно поволни.
- (7) Сите жени воени заробеници кои се бремени или мајки со деца, и мали деца.

Следните случаи се исклучени од сместување во неутрална земја:

- (1) Сите прописко утврдени душевни заболувања.
- (2) Сите органски или функционарни нервни заболувања за коишто

се смета дека се неизлечиви.

- (3) Сите заразни заболувања во периодот додека се пренесливи на други, освен туберкулозата.

II. ОПШТИ ЗАБЕЛЕШКИ

- (1) Наведените услови, начелно, треба да се интерпретираат и применуваат во што е можно поширока смисла.

Душевните и нервните заболувања предизвикани од војната или заробеништвото, како и случаите на туберкулоза во сите стадиуми на заболување, ќе имаат целосна корист од таквата широка интерпретација. Воените заробеници што здобиле повеќе рани, од коишто ниедна, гледана посебно, не ја оправдува репатријацијата, ќе бидат прегледани во истиот дух, водејќи сметка за душевните трауми предизвикани од бројот на раните.

- (2) Сите несомнени случаи што даваат право на директна репатријација (ампутација, целосно слепило или целосна глувост, отворена туберкулоза на белите дробови, ментално заболување, малигни тумори, итн.) ќе бидат прегледани и репатрирани што е можно побрзо од страна на логорските лекари или комисиите на воени лекари определени од Силата што ги држи воените заробеници.
- (3) Повреди и болести што постоеле пред војната, а што не се влошиле, како и воените повреди што не го спречиле повторното вршење на воената служба, не даваат право на директна репатријација.
- (4) Одредбите од овој Прилог ќе се интерпретираат и применуваат на сличен начин во сите држави учеснички во судирот. Заинтересираните Сили и власти ќе им ги даваат на Мешовитите лекарски комисии сите олеснувања потребни за извршување на нивната задача.
- (5) Примерите наведени горе под број (1) претставуваат само типични случаи. Оние случаи кои не одговараат целосно на тие одредби ќе се решаваат во духот на одредбите на членот 110 од оваа Конвенција, како и на принципите содржани во оваа Спогодба.

Прилог II ПРАВИЛНИК ЗА МЕШОВИТИТЕ ЛЕКАРСКИ КОМИСИИ

(Да се види членот 112)

Член 1

Мешовитите лекарски комисии, предвидени со членот 112 од Конвенцијата ќе бидат составени од по три члена, од кои двајца припаѓаат на неутрална земја, додека третиот го определува Силата што ги држи воените заробеници. Со Комисијата претседава еден од неутралните членови.

Член 2

Двата неутрални членови ги определува Меѓународниот комитет на Црвениот крст, во согласност со Силата заштитничка, на барање на Силата што ги држи воените заробеници. Тие можат да бидат жители како од земјата на потеклото, од некоја друга неутрална земја, така и од територијата на Силата што ги држи воените заробеници.

Член 3

Неутралните членови ќе бидат одобрени од заинтересираните Страни во судирот, кои таа согласност ќе ја нотификуваат кај Меѓународниот комитет на Црвениот крст и кај Силата заштитничка. Од моментот на таа нотификација ќе се смета дека неутралните членови се полноважно именувани.

Член 4

Исто така ќе бидат именувани во доволен број и заменици членови за да ги заменат редовните членови во случај на потреба. Тие ќе бидат именувани во исто време со редовните членови, или барем во најкус можен рок.

Член 5

Ако поради каква и да е причина Меѓународниот комитет на Црвениот крст не може да пристапи кон именување на неутрални членови, именувањето ќе го изврши Силата заштитничка.

Член 6

Во границите на можностите едниот од двата неутрални членови треба да биде хирург, а вториот лекар.

Член 7

Неутралните членови ќе уживаат целосна независност од Страните во судирот, коишто ќе им ги обезбедат сите олеснувања за извршување на нивните должности.

Член 8

Преку спогодба со Силата што ги држи воените заробеници, Меѓународниот комитет на Црвениот крст ќе ги утврди условите за работа на именуваните кога ќе ги назначи според членовите 2 и 4 од овој Правилник.

Член 9

Мешовитите лекарски комисии ќе ја започнат својата работа што е можно побрзо, откако неутралните членови бидат одобрени, но во секој случај во рок од три месеци од денот на тоа одобрување.

Член 10

Мешовитите лекарски комисии ќе ги прегледат сите заробеници наведени во членот 113 од Конвенциите. Тие ќе предложат репатријација,

одбивање на репатријацијата или ќе упатат на подоцнежнo разгледување. Нивните одлуки се донесуваат со мнозинство на гласови.

Член 11

Одлуките донесени од Мешовитите лекарски комисиии за секој конкретен случај ќе бидат соопштени, во текот на месецот кој следува по прегледот, на Силата што ги држи воените заробеници, на Силата заштитничка и на Меѓународниот комитет на Црвениот крст. Мешовитите лекарски комисиии исто така ќе го известат секој воен заробеник кој бил на преглед за донесената одлука, а на оние за коишто ќе биде предложена репатријација, ќе им издаде уверенија според моделот приложен кон оваа Конвенција.

Член 12

Силата што држи воени заробеници ќе биде должна да ги изврши одлуките на Мешовитите лекарски комисиии во рок од три месеци откако ќе биде за нив уредно известеха.

Член 13

Ако нема ниеден неутрален лекар во земјата во којашто постои потреба за работа на една Мешовита лекарска комисија, и ако поради какви и да е причини е невозможно да се определат неутрални лекари кои живеат во некоја друга земја, Силата што држи воени заробеници, постапувајќи договорно со Силата заштитничка, ќе определи Лекарска комисија која ќе ги преземе истите должности како и Мешовитата лекарска комисија, согласно одредбите на членовите 1, 2, 3, 4, 5 и 8 од овој Правилник.

Член 14

Мешовитите лекарски комисиии ќе работат постојано и ќе го посетуваат секој логор во периоди што не смеат да бидат подолги од шест месеци.

Прилог III

ПРАВИЛНИК ЗА КОЛЕКТИВНА ПОМОШ

(Да се види членот 73)

Член 1

Поверениците се овластени да ги делат пратките за колективна помош за кои се одговорни, на сите воени заробеници администрирани од нивниот логор, подразбирајќи ги тука и заробениците кои се во болниците, или во затворите или во други поправни установи.

Член 2

Поделбата на пратките за колективна помош ќе се врши според упатствата на работодаците и согласно планот што ќе го утврдат поверениците. Меѓутоа, поделбата на санитетските резерви ќе се врши, првенствено, во согласност со главните лекари и овие ќе можат, во болниците и во просто-

риите за издржување на карантин, да отстапат од дадените упатства, доколку тоа го бараат потребите на нивните пациенти. Со овие ограничувања, поделбата треба секогаш да се изврши праведно.

Член 3

Поверениците или нивните помошници се овластени да одат до местата во близина на нивниот логор каде пристигнуваат пратките со помош, за да можат да го проверат квалитетот и количината на примената стока, и да подготват деталки извештаи за работодавците.

Член 4

На поверениците ќе им се дадат олеснувања потребни за проверување дали поделбата на колективната помош во сите подгрупи и анекси на нивните логори е извршена согласно нивните упатства.

Член 5

Поверениците се овластени да пополнат, како и да им наложат на поверениците на работните единици или на главните лекари во карантин и во болниците, обрасци или прашалници наменети за работодавците, а коишто се однесуваат на колективната помош (на распределбата, потребите, количините итн.). Овие обрасци и прашалници, пополнети уредно, треба без одлагање да им се достават на работодавците.

Член 6

За да обезбедат редовна распределба на колективната помош на воените заробеници во својот логор, како и да ги задоволат потребите предизвикани од доаѓањето на новите континенти на заробеници, поверениците се овластени да изградат и да одржуваат адекватни складишта за залихи на колективна помош. За таа цел ќе им бидат ставени на располагање соодветни складишта; секое складиште ќе има две брави, при што повереникот ќе има клучеви од едната, а командантот на логорот клучеви од другата брава.

Член 7

Кога пристигнуваат колективни пратки со облека, секој воен заробеник ќе добие барем по еден комплет облека. Ако еден заробеник има повеќе од еден комплет облека, повереникот е овластен да им ја одземе облеката на оние што имаат најголем број комплекти, или одредени прекубројни парчиња, ако тоа е потребно за да се снабдат заробениците кои се полошо обезбедени. Тие, меѓутоа, не можат да го одземат вториот комплет долна облека, чорапи или кондури, освен ако нема друг начин да го скабдат воениот заробеник кој ги нема истите.

Член 8

Високите страни договорнички, а особено Силите што ги држат воените заробеници, ќе ги дозволат, најмногу што е можно и доколку на тоа не им се спротивни прописите за снабдување на населението, сите купувања што се вршат на нивните територии за поделба на колективна помош на

воените заробеници. Тие слично ќе го олеснат преносот на пари и на други финансиски мерки од техничка или административна природа, преземени со цел да се извршат тие купувања.

Член 9

Горенаведените одредби нема да претставуваат пречка за правото на воените заробеници да примаат колективна помош пред своето доаѓање во логорот или во текот на преместувањето, како и за можноста претставниците на Силите заштитнички, Меѓународниот комитет на Црвениот крст или на некој а друга организација кој а дава помош на заробениците и којашто може да биде одговорна за доставување на таа помош, да ја обезбедува нејзината распределба на оние на кои им е испратена со сите средства што тие претставници сметаат дека се погодни.

П Р И Л О Г I V

А. ЛИЧНА КАРТА

(Да се види член 4)

ЗАБЕЛЕШКА Оваа лична карта им се издава на лицата што ги придружуваат вооружените сили иако непосредно не влистуваат во нивниот состав. Лицето на кого што му е издадена мора да ја носи во секое време. Ако лицето, носител на легитимацијата е заробено, тоа оваа лична карта ќе им ја предаде на властите коишто го држат, за да можат тие да го утврдат неговиниот идентитет.		Отисоци на прстите (факултативно) (десен показалец)		Евентуални други знаци за утврдување на идентитетот
(Печат на власта што ја издава личната карта)	Крвна група: Веројсност:	Отисоци на прстите (лево показалец) (лево показалец)		
Коса:	Очи:	Тежина:	Висина:	
Фотографија на носителот на личната карта (Означување на земјата и воените власти што ја издаваат оваа лична карта) ЛИЧНА КАРТА ЗА ЛИЦЕТО ШТО ГИ ПРИДРУЖУВА ВООРУЖЕНИТЕ СИЛИ Презиме: Име: Датум и место на раѓање: Ги придружува воените сили во својство на: Датум на издавањето на личната карта Своерачен потпис: 				

З а б е л е ш к и: Оваа лична карта би било најдобро да се издаде на два или на три јазици од коишто едниот е во меѓународна употреба. Димензиите на оваа лична карта, што се свиткува на линијата, означена со цртички, изнесува: 13 x 10 цм.

Б. КАРТА ЗА ЗАРОБУВАЊЕТО (Да се види член 70)

1. Предна
страна

ПОШТА ЗА ВОЕНИ ЗАРОБЕНИЦИ		Ослободено од поштарина
КАРТА ЗА ЗАРОБУВАЊЕТО НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ		
ВАЖНО! Оваа карта мора да ја исполни секој заробеник веднаш по заробувањето и секогаш кога ќе ја промени адресата поради упатување во болница или во некој друг логор. Оваа карта е независна од посебната дописна карта што заробеникот е овластен да ја испрати на своето семејство.		ЦЕНТРАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ВОЕНИ ЗАРОБЕНИЦИ МЕЃУНАРОДЕН КОМИТЕТ НА ЦРВЕН КРСТ ЖЕНЕВА (Швајцарија)

2. Задна
страна

Да се пишува јасно и со печатни букви	1. Сила на којашто е припадник воениот заробеник _____	
2. Презиме _____	2. Имиња (потполни) _____	4. Име на таткото _____
.....		
5. Дата на раѓање _____	6. Место на раѓање _____	
7. Чин _____		
8. Број на матрикулата _____		
9. Адреса на семејството _____		
*10. Заробен: (или) доаѓа од логор број) _____ болница итн. (_____)		
*11. а) Добро здравје - б) Не е ранет - в) Излекуван - г) Конвалесцентен - д) Болен - е) Лесно ранет - е) Тешко ранет.		
12. Мојата сегашна адреса: Број на заробеникот _____ Означување на логорот _____		
13. Дата _____		14. Потпис _____
* Непотрбното да се прецрта - Кон овие податоци да не се додава ништо. - Да се види објаснувањето на задната страна.		

З а б е л е ш к и: Овој образец би требало да биде составен на два или на три јазици, посебно на мајчиниот јазик на заробеникот и на јазикот на Силата што го држи. Димензиите на картата се: 15 x 10.5 цм на секој дел, на секоја страна.

1. Поштенска картичка

ПРЕПИСКА НА ВОЕНИ ЗАРОБЕНИЦИ ПОШТЕНСКА КАРТИЧКА G	Ослободено од поштарина
Испраќач: Презиме и име Дата и место на раѓање Број на заробеникот Ознака на логорот Земја од каде што се испраќа 	 Доставено место Улица Земја Општина

[illegible]

120

2. П и с м о

ПРЕПИСКА НА ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Ослободено од поштарина

Кому му се испраќа

Доставно место

Улица

Земја

Општина

Испраќач:
Презиме и имиња
Дата и место на раѓање
Број на заробеникот
Ознака на логорот
Замја од каде што се испраќа

З а б е л е ш к и: Овој образец би требало да биде составен на два или три јазици, особено на мајчиниот јазик на заробеникот и на јазикот на Силата што го држи. Тој се свиткува по линијата на испрекинатите цртички со тоа што горниот дел се вовлекува во прорезот (означен со ѕвездички), така што образецот се формира во вид на плико. Задната страна, со линиите како на грбот на поштенската картичка што се наоѓа на претходната страница (види го Прилогот IV С) е резервирана за преписка на заробеникот и може да содржи околу 250 зборови. Димензии ма растворениот образец: 29 x 15 см.

Г. ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА СМРТ (Да се види член 120)

(Ознака на надлеж- ната власт)	Сила на која ѝ припа- гал воениот заробеник
Презиме и име	
Име на таткото	
Место и дата на раѓање	
Место и дата на смртта	
Чин и број на матрикулата (записи од металната плочка и за идентитетот)	
Адреса на семејството	
Каде и кога е заробен	
Причина и околности за смртта	
Место на закопот	
Дали гробот е означен и дали семеј- ството подоцна ќе може да го најде?	
Дали предметите од заоставни- ната ги чува Силата што го држела заробеникот или тие се испратени во исто време со ова известување за смртта?	
Ако се доставени, со чие посре- дување?	
Дали лицето што му помагало на умрениот во текот на болеста или во неговите последни мо- менти (лекарот, лекарскиот по- мошник, свештеникот, друг за- робеник) би можело да даде ту- ка или во прилог некои подроб- ности за последните моменти и за погребот?	
*	
Дата, печат и потпис на надлежната власт	Потпис и адреса на два сведока

З а б е л е ш к и: Овој образец би требало да биде составен на два или на три јазици, особено на мајчиниот јазик на заробеникот и на јазикот на Силата што го држи. Димензии на образецот: 21 x 30 см.

Е. УВЕРЕНИЕ ЗА РЕПАТРИРАЊЕ

(Да се види прилог II, член 11)

УВЕРЕНИЕ ЗА РЕПАТРИРАЊЕ

Дата:

Логор:

Болница:

Презиме:

Имиња:

Дата на раѓање:

Чин:

Број на матрикулата:

Број на заробеникот:

Рана-болест:

Одлука на Комисијата:

Претседател,
на Мешовитата лекарска комисија:

A = непосредно репатрирање

B = сместување во неутрална земја

NC = нов преглед од страна на следната комисија

Прилог V
ОБРАЗЕЦ НА ПРАВИЛНИК ЗА ИСПЛАТИТЕ
ШТО ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ ГИ ПРАЌААТ
ВО СВОЈАТА ЗЕМЈА

(Да се види членот 63)

- (1) Известувањето споменато во членот 63, став 3, ќе ги содржи следните податоци:
 - (а) Бројот предвиден во членот 17, чинот, презимето и имињата на воениот заробеник кој ја врши исплатата;
 - (б) Името и адресата на корисникот на исплатата во земјата на потеклото;
 - (в) Паричниот износ кој треба да биде исплатен изразен во валутата на земјата во која тој е заробен.
- (2) Известувањето ќе биде потпишано од воениот заробеник или, ако тој не е писмен, со знак што ќе го потврди еден сведок, а ќе биде потпишано и од повереникот.
- (3) Командантот на логорот кон ова известување ќе додаде уверение дека воениот заробеник има износ не помал од износот што треба да биде исплатен.
- (4) Известувањето може да се даде во форма на списоци, од кои секој лист ќе биде заверен од повереникот и потврден од командантот на логорот.

IV (ЧЕТВРТА) ЖЕНЕВСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЦИВИЛНИТЕ ЛИЦА ЗА ВРЕМЕ НА ВОЈНА ОД 12 АВГУСТ 1949 ГОДИНА

Долупотпишаните полномошници на владите кои се застапени на Дипломатската конференција одржана во Женева од 21 април до 12 август 1949 година, со цел да се изработи Конвенција за заштита на цивилните лица за време на војна се согласија за следново:

ДЕЛ I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Почитување на Конвенцијата

Високите страни договорнички се обврзуваат да ја почитуваат и да обезбедат почитување на оваа Конвенција во секоја прилика.

Член 2

Примена на Конвенцијата

Освен одредбите што треба да бидат применети уште за време на мир, оваа Конвенција ќе се применува во сите случаи на објавена војна или на секој друг вооружен судир што ќе избие помеѓу две или повеќе од Високите страни договорнички, дури иако едната од нив не ја признала воената состојба.

Конвенцијата исто така ќе се применува во сите случаи на делумна или целосна окупација на територијата на Високата страна договорничка, дури и ако таа окупација не наиде на каков и да било вооружен отпор.

Иако една од Силите во судирот може да не биде потписник на оваа Конвенција, Силите кои се нејзини потписнички ќе останат обврзани со неа во своите меѓусебни односи. Тие, покрај тоа, ќе бидат обврзани со Конвенцијата кон таа Сила, ако таа ги прифаќа и применува нејзините одредби.

Член 3

Во случај да избие вооружен судир кој нема карактер на меѓународен судир на територијата на една од Високите страни договорнички, секоја од Страните во судирот ќе биде должна да ги применува, како минимум, следниве одредби:

- (1) Спрема лицата кои ќе учествуваат непосредно во нелријателствата, подразбирајќи ги тука и припадниците на вооружените сили

што го положило оружјето и лицата неспособни за борба поради болест, рани, лишување од слобода, или од која и да било друга причина, ќе се постапи во секоја прилика човечно, без какво и да е неповолно разликување засновано врз раса, боја на кожата, вера или убедување, пол, раѓање или имотна состојба, или на кое и да било друго слично мерило.

За таа цел се забранети и се забрануваат, во секое време и на секое место, кон горе наведените лица следниве постапки:

- а) повреди кои се нанесуваат на животот и телесниот интегритет, особено сите видови убиства, осакатувања, суровост и мачење;
 - б) земање на заложници;
 - в) повреди на личното достоинство, особено навредливи и понижувачки постапки;
 - г) изрекување и извршување на казни без претходно судење од страна на редовно востановен суд, придружени со сите судски гаранции кои цивилизираните народи ги признаваат за неопходни.
- (2) Ранетите и болните ќе бидат прифатени и негувани. Некоја непристрасна хуманитарна организација, како што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, може да им понуди свои услуги на Страните во судирот.

Страните во судирот ќе се трудат, по пат на посебни спогодби, да ги стават во сила целината, или еден дел, на одредбите од оваа Конвенција. Примената на претходните одредби нема да има влијание врз правната положба на Страните во судирот.

Член 4

Дефинирање на заштитени лица

Лицата заштитени со оваа Конвенција се оние кои, во кој и да е момент и на кој и да е начин, ќе се најдат во случај на судир или окупација, под власта на една Страна во судирот или на една окупаторска Сила чии државјани не се.

Конвенцијата не ги штити државјаните на државата која не е обврзана со неа. Државјаните на неутрална држава, кои се наоѓаат на територијата на една завојувана држава и државјаните на другата завојувана држава нема да се сметаат како заштитени лица, се додека државата чии државјани се тие има редовно дипломатско претставништво кај државата под чија власт се наоѓаат.

Сепак, одредбите на Делот II имаат поширока примена, што е определена во член 13.

Лицата заштитени со Женевската конвенција за подобрување на условите на ранетите и болните во вооружените сили во војна од 12 август 1949 година, или со Женевската конвенција за подобрување на условите на ранетите, болните и бродоломниците на вооружените поморски сили од 12 август 1949 година, или со Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година, нема да се сметаат како лица што се заштитени во смисла на оваа Конвенција.

Член 5

Дефинирање

Ако на територијата на една Страна во судирот, таа е уверена дека одредено заштитено лице е дефинитивно осомничено или вклучено во активности кои ја нарушуваат безбедноста на државата, тоа лице не може да се повикува на правата и повласгувањата кои ги дава оваа Конвенција, доколку истите, кога би се примениле во негова полза, би и нанеле штета на безбедноста на таа држава.

Ако на окупираната територија лице што е заштитено со оваа Конвенција е фатено како шпион или саботер или како лице под оправдано сомневање за активности непријателски за безбедноста на окупаторската Сила, тоа лице може, во оние случаи кога воената безбедност тоа апсолутно го бара, да биде лишено од правата на комуницирање предвидени со оваа Конвенција.

Во секој случај, со таквите лица сепак ќе се постапува човечно, и во случај на судско гонење тие нема да бидат лишени од правата на праведно и редовно судење, онака како што е предвидено со оваа Конвенција. Ним ќе им бидат признати, исто така, сите права и повластувања на лица заштитени во смисла на оваа Конвенција, кајрано што е можно, согласно со безбедноста на државата или окупаторската Сила, според тоа каков е случајот.

Член 6

Почеток и крај на примената

Оваа Конвенција ќе се применува штом отпочне судир или окупација што се спомнати во членот 2. На територијата на Страната во судир примената на Конвенцијата ќе престане со целосното завршување на воените операции.

На окупираната територија примената на оваа Конвенција ќе престане една година по целосното завршување на воените операции; меѓутоа, окупаторската Сила ќе биде обврзана за време на траењето на окупацијата, во оној степен во кој таа ги врши функциите на власт на таа територијата, со одредбите на следните членови на оваа Конвенција: 1 до 12, 27, 29 до 34, 47, 49, 51, 52, 53, 59, 61 до 77 и 143.

Заштитените лица, чие ослободување, репатријација или повторно настанување ќе се извршат после овие рокови во меѓувреме ќе продолжат да ја уживат користа од оваа Конвенција.

Член 7

Посебни спогодби

Покрај спогодбите што се експлицитно предвидени со членовите 11, 14, 15, 17, 36, 108, 109, 132, 133 и 149, Високите страни договорнички можат да склучуваат други специјални спогодби, по секое прашање за кое сметаат дека треба посебно да се уреди. Ниедна специјална спогодба не може да ја влоши положбата на заштитените лица, онака како што таа е уредена со оваа Конвенција, ниту да ги ограничи правата што им ги признава оваа Конвенција.

Заштитените лица ќе продолжат да имаат корист од овие спогодби се додека врз нив се применува Конвенцијата, освен кога изразува одредби

што се внесени во погоренаведените или подоцнежни спогодби, или кога поповолни мерки кон нив ќе преземе некоја од Страните во судирот.

Член 8

Неможност на откажување од правата

Заштитените лица не можат во никој случај да се откажат, делумно или во целина, од правата што им ги обезбедува оваа Конвенција или специјалните спогодби спомнати во претходниот член, доколку такви постојат.

Член 9

Сили заштитнички

Оваа Конвенција ќе се применува во соработка и под надзор на Силите заштитнички, чија должност е да ги штитат интересите на Страните во судир. За таа цел, Силите заштитничка можат да именуваат, покрај својот дипломатски или конзуларен персонал, делегати од редот на своите државјани или од државјаните на други неутрални сили. За овие делегати мора да се добие одобрување од Силата кај која тие треба да ги вршат своите должности.

Страните во судир ќе ја олеснуваат, во најголема можна мерка, задачата на претставниците или делегатите на Силите заштитнички.

Претставниците или делегатите на Силите заштитнички не смеат, во никој случај, да ја пречекорат својата мисија определена во оваа Конвенција. Тие особено ќе водат сметка за императивните потреби на безбедноста на државата во која ги вршат своите должности.

Член 10

Активности на Меѓународниот комитет на Црвениот крст

Одредбите на оваа Конвенција нема да претставуваат пречка за хуманитарните активности што Меѓународниот комитет на Црвениот крст, или секоја друга непристрасна хуманитарна организација, по одобрение на Страните во судирот, ги преземаат за заштита и помош на цивилните лица.

Член 11

Замена за Силите заштитнички

Државите договорнички можат во секое време да се согласат вршењето на должностите кои оваа Конвенција им ги дава на Силите заштитнички да и го доверат на една организација, која дава гаранции за непристрасност и ефикасност за спроведување на тие должности.

Ако лицата заштитени со оваа Конвенција не ги ползуваат или престанат да ги ползуваат, од која и да е причина, активностите на една Сила заштитничка или на една организација предвидени во првиот став, Силата која ги држи ќе побара неутрална држана или некоја таква организација, да ги прифати должностите кои врз основа на оваа Конвенција и припаѓаат на Силата заштитничка, определена од Страните во судирот.

Ако на тој начин не може да се обезбеди заштита, Силата која ги држи цивилните лица ќе побара или прифати, согласно одредбите на овој член, понуда на услугите од некоја хуманитарна организација, каква што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, да ги преземе хуманитарните должности

кои врз основа на оваа Конвенција треба да ги вршат Силите заштитнички.

Секоја неутрална Сила, или секоја организација поканета од заинтересираната Сила или која за погоре наведените цели ги понудила своите услуги, е должна да дејствува со чувство на одговорност кон Страната во судир чии припадници се лицата заштитени со оваа Конвенција, и е должна да даде доволни гаранции дека е во состојба да ги преземе соодветните должности и истите да ги врши непристрасно.

Претходниве одредби не можат да се стават вон сила со посебни спогодби меѓу Силите од кои едната, макар и привремено, била ограничена во слободата на преговарање со другата Сила или со нејзините Сојузници, поради воените настани, особено во случај на окупација на целокупната нејзина територија или на еден поважен нејзин дел.

Секогаш кога во оваа Конвенција се спомнува Силата заштитничка, тој израз ги означува и организациите што ја заменуваат во смисла на овој член.

Одредбите на овој член ќе се протегнат и прилагодат и на случаи на државјани на една неутрална држава, кои се наоѓаат на окупираната територија или на територијата на една завојувана држава, во која државата чии државјани се тие нема редовно дипломатско претставништво.

Член 12

Постапка на помирување

Во сите случаи кога тие сметаат дека е во интерес на заштитените лица, а особено во случај на несогласување помеѓу Страните во судир во врска со применувањето или толкувањето на одредбите на оваа Конвенција, Силите заштитнички ќе понудат добри услуги за решавање на несогласувањето.

За таа цел секоја од Силите заштитнички, на повик на една Страна или по своја иницијатива, може да им предложи на Страните во судир состанок на нивните претставници, а особено на властите одговорни за заштитените лица, по можност на погодно избрана неутрална територија. Страните во судирот ќе бидат обврзани да ги спроведат предлозите што за таа цел ќе им бидат дадени. Силите заштитнички можат, ако е неопходно, да предложат на одобрување до Страните во судирот, личност која е припадник на една неутрална Сила, или делегирана од Меѓународниот комитет на Црвениот крст, која ќе биде поканета да учествува на тој состанок.

Дел II

ОПШТА ЗАШТИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРОТИВ НЕКОИ ПОСЛЕДИЦИ ОД ВОЈНАТА

Член 13

Поле на примена на Делот II

Одредбите на Делот II се однесуваат на целокупното население на земјите во судир, без никакво неповолно разликување врз основа особено на расата, националноста, вероисповеста или политичкото убедување, и целта им е да се ублажат страдањата кои ги носи војната.

Член 14

Санитетски и безбедносни зони и места

Уште во време на мирот Високите страни договорнички, а Страните во судирот по започнувањето на непријателствата, можат да основаат на својата сопствена територија и, ако за тоа постои потреба, во окупираните зони, санитарски и безбедносни зони и места, организирани на начин што ќе ги заштитат од ефектите на војната ранетите, болните и старите лица, децата под петнаесет години, бремените жени и мајки со деца под седум години.

Штом започне судирот и додека траат непријателствата, заинтересираните Страни можат да склучат спогодби за заемно признавање на зоните и местата што ќе ги основаат. Тие за таа цел можат да ги применат одредбите од Нацрт спогодбата приложена кон оваа Конвенција, внесувајќи во неа евентуални амандмани што ги сметат за потребни.

Силите заштитнички и Меѓународниот комитет на Црвениот крст се покануваат да дадат свои добри услуги со цел да се олесни востановувањето и признавањето ка тие санитарски и безбедносни зони и места.

Член 15

Неутрализирани зони

Секоја Страна во судирот може, било непосредно или со посредување на некоја неутрална држава или хуманитарна организација, да и предложи на противничката Страна основање на подрачја на кои се водат борбите, неутрализирани зони со цел да ги заштитат од ефектите на војната, без никакво разликување, следниве лица:

- (а) ранети и болни борци или неборци;
- (б) цивилни лица кои не учествуваат во непријателствата и кои немаат никаква дејност од воен карактер, за време на својот престој во тие зони.

Штом Страните во судир се согласат за географската положба, управувањето, снабдувањето со храна и контролата на предвидените неутрализирани зони, ќе се склучи и потпише писмена спогодба од претставници на Страните во судирот. Таа спогодба ќе го определи почетокот и траењето на неутрализирањето на зоната.

Член 16

Ранетите и болните

Ранетите и болните, како и немоќните и бремените жени, ќе бидат предмет на особена заштита и внимание.

Доколку тоа воените потреби го дозволуваат, секоја Страна во судирот ќе ги олесни чекорите што се преземаат за барање на загинатите и ранетите, за помош на бродоломниците и другите лица кои се изложени на сериозна опасност, и за нивна заштита од ограбување и лошо постапување.

Член 17

I. Евакуација

Страните во судирот ќе се потрудат да склучат локални спогодби за евакуација од запоседнати 11 опкружени зони на ранети, болни, немоќни,

стари лица, деца и бремени жени, и за премин на свештеници од сите веро-исповеди, на санитарскиот персонал и медицинската опрема наменети за тие зони.

Член 18

III. Заштита на болните

Цивилните болници организирани за лекување на ранети, болни, немоќни и бремени жени, не можат во никој случај да бидат предмет на напади, туку во секое време ќе бидат почитувани и заштитени од Страните во судирот.

Државите што се Страни во судирот се должни да им издадат на сите цивилни болници документи со кои се потврдува нивното својство на цивилни болници и дека зградите што тие ги користат не се употребени за цели кои би можеле да ги лишат од заштита во смисла на членот 19.

Цивилните болници ќе бидат обележани со амблемот предвиден во членот 38 на Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните во вооружените сили во војна од 12 август 1949 година, но само ако за тоа ги овласти државата.

Страните во судирот, колку што тоа го дозволуваат воените потреби, ќе преземат потребни мерки да ги направат јасно видливи посебните амблеми со кои се обележани цивилните болници на непријателските сувоземни, воздухопловни и поморски сили, за да се отстрани можноста за секоја непријателска акција.

Со оглед на опасноста на која болниците може да бидат изложени поради близината на воените објекти, се препорачува тие болници од нив да бидат оддалечени колку што е можно повеќе.

Член 19

IV. Престанок на заштитата на болниците

Заштитата што ја користат цивилните болници може да престане единствено ако тие се употребени, надвор од нивните хуманитарни должности, за вршење на дејства што се штетни за непријателот. Меѓутоа, заштитата престанува само откако биде упатено задолжително предупредување, кое во сите погодни случаи ќе остави разумен рок, и дури откако предупредувањето ќе остане без дејство.

Фактот што во тие болници се лекуваат ранети и болни членови на вооружените сили, или што во нив се наоѓа лично оружје и муниција одземени од тие борци, а кои уште ќе се предадени на соодветните власти, нема да се сметаат како акти штетни за непријателот.

Член 20

V. Болнички персонал

Лицата кои редовно и единствено се ангажирани во работата или во управата на цивилните болници, подразбирајќи го тука и персоналот ангажиран да бара, преместува и транспортира, и лекува ранети и болни цивили, немоќни и родилки, ќе бидат почитувани и заштитени.

На окупираните територии и во зоните на воените операции тој персонал ќе се распознава преку лична карта која го потврдува неговиот статус, со фотографија на носителот и сув печат на одговорните власти, а исто така со водоотпорна рачна лента со печат, која ја носи на левата рака додека е на служба. Таа лента ја издава државата и го содржи амблемот предвиден во членот 38 на Женевската конвенција за подобрување на условите на ранетите и болните во вооружените сили во војна од 12 август 1949 година.

Другиот персонал ангажиран во работењето и администрацијата на цивилните болници, ќе биде почитуван и заштитен и ќе носи лента, како што е предвидено погоре и под условите предвидени во овој член, додека се наоѓа на служба. Нивната лична карта ќе ги означува должностите што им се доверени.

Управата на секоја болница ќе има во секое време на располагање на на-
длежните домашни или окупаторски власти, ажурен список на тој персонал.

Член 21

VI. Сувоземен и поморски транспорт

Конвоите возила или болнички возови на копно или посебно подготвените бродови на море, кои ги пренесуваат ранетите и болните цивилни лица, немоќните и родилките, ќе бидат почитувани и заштитени на ист начин како и болниците за кои станува збор во членот 18 и ќе бидат одбележани, со одобрение на државата, со истакнување на посебниот амблем предвиден во членот 38 на Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните во вооружените сили во војната од 12 август 1949 година.

Член 22

VII. Воздушен транспорт

Воздухопловите што се употребуваат исклучиво за пренесување на ранети и болни цивили, немоќни и родилки, или за превоз на санитарски персонал и опрема, не смеат да бидат нападнати, туку ќе се почитуваат додека летаат на височина, во време и според маршрута што посебно се договорени меѓу сите заинтересирани Страни во судирот.

Тие може да бидат обележани со посебниот амблем предвиден во членот 38 на Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните во вооружените сили во војна од 12 август 1949 година.

Доколку не е договорено поинаку, забрането е надлетувањето на непријателски или од непријателот окупирани територии.

Овие воздухоплови се должни да ја исполнат секоја наредба за спуштање. Во случај на така наметнато спуштање, воздухопловот и оние кои се наоѓаат во него можат, по евентуалниот преглед, да го продолжат својот лет.

Член 23

Пратки на санитарски материјал, храна и облека

Секоја Страна договорничка ќе дозволи слободен премин на сите пратки на лекови и санитарски материјал, и на предмети потребни за религиозна служба, наменети само за цивили на другата Висока страна договорничка, дури и таа

да е противничка. Таа, исто така, ќе дозволи слободен премин на сите пратки со неопходни прехранбени продукти, облека и средства за зајакнување, наменети за деца помлади од петнаесет години, бремени жени и родилки.

Обврската на Високата страна договорничка да дозволи слободен премин на пратки што се наведени во претходниот став е условена со тоа таа Страна да биде уверена дека нема сериозни причини за стравување:

- (а) дека пратките можат да бидат пренасочени од нивната дестинација,
- (б) дека контролата може да биде неефективна, или
- (в) дека непријателот може од нив да извлече очигледна полза за своите воени потреби или за своето стопанство, заменувајќи ги тие пратки со стоки кои на друг начин би ги набавил или произвел, или ослободувајќи такви материјали, услуги или олеснувања, кои инаку би ги употребил за производство на такви стоки.

Силата која дозволува премин на пратки назначени во првиот став на овој член, може таквата дозвола да ја услови со тоа што распределбата на корисниците да се врши под локален надзор на Силата заштитничка.

Овие пратки ќе бидат испратени колку е можно побрзо, а државата која го дозволува нивниот слободен премин има право да ги определи техничките услови под кои тој премин ќе биде дозволен.

Член 24

Мерки во однос на детската благосостојба

Страните во судирот ќе преземат потребни мерки да обезбедат децата помлади од петнаесет години, кои како резултат на војната останале сираци или се одвоени од нивните семејства, да не бидат оставени сами на себе и во секој случај да се олесни нивното издржување, вршењето верска служба и образование. Образованието ќе биде, колку што е можно, доверено на лица со слична културна традиција.

Страните во судирот ќе го олеснат приемот на тие деца во неутрална земја за времетраењето на судирот, со согласност на Силата заштитничка, ако таква постои, и ако им е дадена гаранција дека начелата истакнати во првиот член ќе бидат почитувани.

Покрај тоа, тие ќе се погрижат да обезбедат сите деца помлади од дваесет години да бидат идентификувани, со тоа што ќе носат плочка за идентификување, или на некој друг начин.

Член 25

Семејни вести

Сите лица на територијата на една Страна во судир, или на територија што таа ја окупира, ќе можат да им праќаат вести од строго семејна природа на членовите на своите семејства, каде и да се наоѓаат тие, и да примаат такви вести од нив. Оваа преписка ќе се испраќа брзо и без неоправдано одлагање.

Ако, како резултат на околностите, размената на семејната преписка по редовен поштенски пат е отежната или оневозможена, заинтересираните

Страни во судирот ќе се обратат до некој неутрален посредник, како што е Централната агенција предвидена во членот 140, и ќе одлучат во консултација со него како да го обезбедат исполнувањето на нивните у обврски под најдобри можни услови, особено во соработка со националните друштва на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце).

Ако Страните во судирот сметаат за потребно да ја ограничат семејната преписка, таквите рестрикции можат да се применат преку задолжителна употреба на стандардни обрасци, кои содржат дваесет и пет слободно избрани зборови, и преку ограничувањето на нивното испраќање на еден образец месечно.

Член 26

Разделени семејства

Секоја Страна во судирот ќе ја помага потрагата што ја преземаат членовите на семејствата што војната ги разделила, заради обновување на нивните контакти и, доколку е можно, нивно среќавање. Таа особено ќе ја поттикне работата на организациите кои се посветуваат на таа задача, под услов тие да се прифатливи за неа и да се придржуваат кон нејзините мерки за безбедност.

ДЕЛ III

СТАТУСОТ И ТРЕТМАНОТ НА ЗАШТИТЕНИТЕ ЛИЦА

ОДДЕЛ I

ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ ЗА ТЕРИТОРИИТЕ НА СТРАНИТЕ ВО СУДИР И ЗА ОКУПИРАНИТЕ ТЕРИТОРИИ

Член 27

Постапнување I. Општи забелешки

Заштитените лица имаат право, во секоја прилика, на почитување на нивната личност, чест, семејни права, религиозни убедувања и служба, и нивните навики и обичаи. Со нив, во секое време, ќе се постапува човечно и тие особено ќе бидат заштитени од сите акти на насилство или закани со него, од навреди и јавно лубопитство.

Жените ќе бидат особено заштитени од секаков напад на својата чест, а особено од силување, принудување на проституција или од секаков вид на непристоен напад.

Водејќи сметка за одредбите кои се однесуваат на состојбата на здравјето, на возраста и на полот, со сите заштитени лица ќе се постапува со исти обсири од Страните во судирот во чија власт се наоѓаат тие, без никакво неповолно разликување, засновано особено на расата, вероисповеста, или на политичкото убедување.

Меѓутоа, Страните во судирот можат да преземаат мерки за контрола и безбедност во однос на заштитените лица, што се потребни како резултат на војната.

Член 28

II. Опасни зони

Присуството на заштитеното лице не смее да се употреби за извесни места или области да се стават вон воените операции.

Член 29

III. Одговорности

Страната во судир во чии раце се наоѓаат заштитените лица, е одговорна за постапувањето кое кон нив го применуваат нејзините службеници, независно од поединечната одговорност до која може да дојде.

Член 30

Обраќање до Силите заштитнички и организациите за помош

На заштитените лица ќе им се дадат сите олеснувања да се обраќаат до Силите заштитнички, Меѓународниот комитет на Црвениот крст, националните друштва на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце) на државата во која се наоѓаат, како и на секоја организација која би можела да им помогне.

Властите ќе им ги дадат за таа цел на тие организации сите олеснувања, во границите определени од воените или безбедносните потреби.

Покрај посетите на делегатите на Силите заштитнички и на Меѓународниот комитет на Црвениот крст, предвидени со членот 143, Силите под чија власт се наоѓаат заштитените лица или окупаторските Сили ќе ги олеснат колку што е можно посетите на заштитените лица од претставници на други организации, чија цел е на тие лица да им даваат духовна или материјална помош.

Член 31

Забрана на принуда

Кон заштитените лица не може да се врши никаква физичка или морална принуда, особено за од нив или од трети лица да се добијат известувања.

Член 32

Забрана на телесните казнувања, мачењето и др.

Високите страни договорнички посебно се согласуваат дека за секоја од нив е забрането преземањето на сите мерки кои можат да предизвикаат физичко страдање или истребување на заштитените лица кои се наоѓаат под нивна власт.

Оваа забрана се однесува не само на убиството, мачењето, телесните казни, осакатувања и медицински и научни експерименти, што не ги бара лекувањето на заштитеното лице, туку и на сите други мерки на суровост, било да ги вршат цивилни или воени службеници.

Член 33

Лична одговорност, колективни казни, пљачкосување и репресалии

Ниедно заштитено лице не може да биде казнето за дело кое лично не го извршило.

Колективните казни, како и сите мерки за застрашување или тероризам, се забранети.

Пљачкосувањето е забрането.

Забранети се мерките на одмазда кон заштитените лица и нивниот имот.

Член 34

Заложници

Забрането е земањето заложници.

ОДДЕЛ II

СТРАНЦИ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА ЕДНА СТРАНА ВО СУДИРОТ

Член 35

Право на напуштање на територијата

Сите заштитени лица кои сакаат да ја напуштат територијата на почетокот или во текот на вооружениот судир, имаат право тоа да го сторат, доколку нивното заминување не е спротивно на националните интереси на државата. За барањата на овие лица ќе се решава согласно редовно востановена постапка и одлуката ќе се донесе во најкус можен рок. Лицата на кои ќе им се дозволи заминување можат да се снабдат со потребните средства за пат и со себе да понесат разумно количество добра и предмети за лична употреба.

Лицето на кое не му е дадена дозвола да ја напушти територијата ќе има право таквото одбивање во најкус можен рок да биде повторно разгледано од надлежен суд или административно тело, востановено за таа цел од Силата под чија власт се наоѓа заштитеното лице.

Ако тоа е побарано, а доколку безбедносните причини не се пречка за остварување на истото, или доколку заинтересираните лица не дадат приговор, на претставниците на Силата заштитничка ќе им се соопштат причините за одбивање на секое барање за дозвола да ја напуштат територијата како и, што е можно побрзо, имињата на сите оние лица на кои не им е издадена таква дозвола.

Член 36

Методи на репатријација

Заминувањата дозволени во смисла на претходниот член ќе се извршат под услови што ги задоволуваат барањата на безбедноста, хигиената, здравјето и исхраната. Сите трошоци во врска со тоа, почнувајќи од напуштањето на територијата на Силата во чија власт се наоѓало заштитеното лице, ќе ги покрие земјата во која тоа заминува или, во случај на сместување во неутрална држава, Силата чии државјани се заштитените лица.

Практичните детали за овие преместувања ако е потребно ќе се утврдат со посебни спогодби меѓу заинтересираните Сили.

Претходно наведеното не се однесува на посебните спогодби што мо-

жат да бидат склучени меѓу Страните во судирот во врска со размена и репатријација на нивните државјани кои паднале во власт на непријателот.

Член 37

Лица во затвор

Со заштитените лица кои се наоѓаат во притвор или на издржување казна лишување од слобода, ќе се постапува, додека се затворени, човечно.

Штом ќе бидат пуштени на слобода, овие лица можат да побараат да ја напуштат територијата, во согласност со претходните членови.

Член 38

Нерепатрирани лица I. Општи забелешки

Со исклучок на специјалните мерки овозможени со оваа Конвенција, особено со членовите 27 и 41, положбата на заштитените лица ќе продолжи да биде регулирана, во принцип, со одредбите кои се однесуваат на странците во мирно време. Во секој случај тие ги имаат следниве права:

- (1) тие ќе можат да примаат поединечна или колективна помош што може да им биде испратена.
- (2) ако тоа го бара состојбата на нивното здравје, тие ќе добиваат лекарска грижа и болнички третман, во ист обем како и државјаните на заинтересираната држава.
- (3) ќе им биде дозволено да ги вршат своите верски обреди и да примаат духовна помош од свештеници од нивната вероисповед.
- (4) ако престојуваат во област што е особено изложена на воени опасности, ќе им биде дозволено да се преместат од таа област, во иста мера како и на државјаните на заинтересираната држава.
- (5) децата помлади од петнаесет години, бремените жени и мајките со деца помлади од седум години ќе ја користат секоја повластена постапка, во иста мера како и државјаните на заинтересираната држава.

Член 39

II. Средства за издржување

На заштитените лица кои, како резултат на војната, ја изгубиле нивната доходна работа, ќе им се овозможи да најдат платено вработување. Таа можност ќе биде, водејќи сметка за безбедноста и за одредбите на членот 40, еднаква со онаа што ја уживаат државјаните на Силата на чија територија се наоѓаат.

Ако една Страна во судирот го стави некое заштитено лице под контрола, што му оневозможува да си обезбеди издршка, особено кога тоа лице не може од причини на безбедноста да најде платено вработување под разумни услови, спомнатата Страна ќе ја обезбеди неговата издршка, како и на оние лица за кои тој се грижел.

Заштитените лица можат, во секој случај, да примаат парична помош од земјата на нивното потекло, од Силата заштитничка или од друштвата за помош наведени во членот 30.

Член 40

III. Вработување

Заштитените лица можат да бидат принудени на работа само во онаа иста мера во која и државјаните на Страната во судир на чија територија тие се наоѓаат.

Ако заштитените лица се државјани на непријателска земја, тие можат да бидат принудени само на оние работи кои во нормална прилика се потребни да се обезбеди исхрана, засолниште, облекување, превоз и здравје на луѓето, и кои не се во непосредна врска со водењето воени операции.

Во случаите спомнати во претходните два става, заштитените лица кои се принудени на работа ќе имаат корист од истите работни услови и истите мерки на заштита како и домашните работници, особено во поглед на надницата, должината на работното време, облеката и опремата, претходната обука и надоместот за несреќни случаи и заболувања на работа.

Во случај на кршење на погорните одредби, заштитените лица се овластени да го употребат правото на жалба, согласно членот 30.

Член 41

IV. Принуден престој

Ако Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица смета дека мерките на контрола предвидени во оваа Конвенција не се соодветни, таа не смее да примени други мерки на контрола построги од упатување на принуден престој или интернирање, во согласност со одредбите на членовите 42 и 43.

При применувањето на одредбите од членот 39, став два, врз случаите на лица кои се принудени да ги напуштаат своите редовни места на престој врз основа на одлука што ги разместува на принуден престој во некое друго место, Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица ќе се придржува колку што тоа е можно до стандардите за благосостојба поместени во Делот III, Оддел IV на оваа Конвенција.

Член 42

V. Основи за интернирање или принуден престој. Доброволно интернирање

Интернирање или упатување на принуден престој на заштитените лица може да се нареди единствено ако тоа апсолутно е неопходно за безбедноста на Силата под чија власт се наоѓаат тие лица.

Ако едно лице, со посредување на претставници на Силата заштитничка, побара доброволно да биде интернирано, и ако неговата состојба го прави тој чекор неопходен, тој ќе биде интерниран од Силата под чија власт се наоѓа.

Член 43

VI. Постапка

Секое заштитено лице кое е интернирано или упатено на принуден престој има право да бара таквата одлука повторно да се разгледа, што е можно побрзо, од страна на соодветен суд или надлежно управно тело, определено за таа цел од Силата во чија власт се наоѓа лицето. Ако интернирањето или упатувањето на принуден престој останало во сила, судот или

управното тело периодично, а најмалку два пати годишно, ќе го разгледува случајот на тоа лице, заради поволно дополнување на првобитната одлука, ако околностите тоа го дозволуваат.

Доколку заштитените лица не се противат, Силата во чија власт тие се наоѓаат ќе и ги соопшти, што е можно побрзо, на Силата заштитничка имињата на заштитените лица кои се интернирани или упатени на принуден престој, или кои се ослободени од интернирање, односно принуден престој. Одлуките на судовите или телата наведени во првиот став на овој член исто така, под истите услови, ќе и бидат соопштени што е можно побрзо на Силата заштитничка.

Член 44

VII. Бегалци

При примената на мерките на контрола што се предвидени со оваа Конвенција, Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица, со бегалците кои стварно не користат заштита од ниедна влада, нема да постапува како со непријатели странци единствено поради нивното *de jure* државјанство на една непријателска држава.

Член 45

VIII. Трансфер на друга Сила

Заштитените лица не можат да и се предаваат на некоја Сила која не е учесничка на оваа Конвенција. Оваа одредба по никаков начин нема да претставува пречка за репатријација на заштитените лица, или за нивното враќање во земјата на престојување по завршувањето на непријателствата.

Заштитените лица можат да бидат предадени од страна на Силата во чија власт се наоѓаат само на некоја Сила учесничка на Конвенцијата и откако Силата во чија власт се наоѓаат се увери во желбата и способноста на Силата на која ќе и бидат предадени да ја применува оваа Конвенција. Ако заштитените лица на тој начин бидат предадени, одговорноста за примена-та на оваа Конвенција паѓа на Силата која ги прифатила додека тие лица се наоѓаат кај неа. Сепак, ако таа Сила не ги применува одредбите на оваа Конвенција по кое и да е важно прашање, Силата која ги предала заштитените лица, откако за тоа биде известена од Силата заштитничка, ќе преземе ефективни мерки да ја промени таквата состојба, или ќе побара враќање на заштитените лица. По ова барање мора да се постапи.

Во никој случај заштитеното лице не може да и биде предадено на некоја земја каде што би можело да стравува од гонење за своите политички ставови или верски убедувања. Одредбите на овој член не претставуваат пречка за екстрадиција, врз основа на договори за екстрадиција склучени пред започнувањето на непријателствата, на заштитените лица обвинети за злосторства според општото кривично право.

Член 46

Укинување на рестриктивните мерки

Доколку не биле претходно повлечени, рестриктивните мерки преземени кон заштитените лица ќе бидат укинати согласно законот на Силата во чија

власт се наоѓаат, што е можно побрзо по завршувањето на непријателствата.

Рестриктивните мерки преземени кон нивниот имот ќе бидат укинати согласно законот на Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица, што е можно побрзо по завршувањето на непријателствата.

ОДДЕЛ III

ОКУПИРАНИ ТЕРИТОРИИ

Член 47

Неповредливост на правата

Заштитените лица кои се наоѓаат на окупираната територија не можат да бидат лишени, во никој случај и на никаков начин, од користа што ја имаат од оваа Конвенција, врз основа на каква и да е промена, која како резултат на окупацијата би се случила во установите или во управата на територијата што е во прашање, ниту со спогодба склучена помеѓу властите на окупираната територија и Окупаторската сила, како ни поради анексија што таа би ја извршила врз целата или врз дел од окупираната територија.

Член 48

Посебни случаи на репатријација

Заштитените лица кои не се државјани на Силата чија територија е окупирана, можат да се користат со правото да ја напуштат таа територија согласно одредбите на членот 35, а одлуките за тоа ќе се донесат според постапката што ќе ја востанови Окупаторската сила во согласност со тој член.

Член 49

Прогонства, преместувања, евакуации

Поединечни или масовни принудни преместувања, како и прогонства на заштитените лица од окупираната територија на територијата на Окупаторската сила или на територијата на која и да е друга држава, окупирана или не, се забрануваат, без оглед на нивните мотиви.

Сепак, Окупаторската сила може да пристапи кон целосна или делумна евакуација на определена област, ако тоа го бараат безбедноста на населението или императивните воени потреби. Овие евакуации не смеат да вклучат преместување на заштитените лица надвор од границите на окупираната територија, освен кога поради материјални причини е невозможно да се избегне таквото преместување. Лицата евакуирани на тој начин ќе бидат вратени во своите домови, штом на тоа подрачје ќе престанат непријателствата.

Окупаторската сила, пристапувајќи кон такви преместувања или евакуации, ќе обезбеди, во најголема можна мерка, соодветно сместување за заштитените лица, преместувањата да се вршат во задоволувачки услови во поглед на хигиената, здравјето, безбедноста и исхраната, како и членовите на исто семејство да не бидат раздвојувани.

Силата заштитничка ќе биде известена за преместувањата и евакуациите, штом до нив дојде.

Окупаторската сила нема да ги задржува заштитените лица во областа која особено е изложена на воени опасности, освен ако тоа го бараат безбедноста на населението или императивните воени потреби.

Окупаторската сила нема да пристапи кон прогонство или преместување на делови од своето цивилно население, на територијата што ја окупира.

Член 50

Деца

Окупаторската сила, во соработка на државните и локалните власти, ќе ја олесни правилната работа на сите установи посветени на грижата и образованието на децата.

Окупаторската сила ќе ги преземе сите потребни мерки да се олесни идентификувањето на децата и регистрирањето на нивните родители. Таа не смее во никој случај да го промени нивниот личен статус, ниту да ги зема во формации или организации што и се потчинети.

Ако локалните институции не се соодветни тоа да го сторат, Окупаторската сила ќе преземе мерки за издржување и образование, по можност од лица од нивна националност, јазик и вероисповед, на децата кои како резултат на војната останале без родители или се одвоени од родителите, и кои не можат да бидат адекватно згрижени од некој роднина или пријател.

Специјален оддел на Бирото основано согласно членот 136 ќе биде одговорен за преземање на сите потребни чекори да се идентификуваат децата чијшто идентитет е под сомнеж. Податоците за нивните родители или за други блиски роднини секогаш ќе бидат забележани, доколку се достапни.

Окупаторската сила нема да ја спречи примената на поповолни мерки во врска со храната, лекарската грижа и заштитата од последиците од војна, кои биле усвоени пред окупацијата, во полза на децата помлади од петнаесет години, бремените жени и мајките со деца помлади од седум години.

Член 51

Стапувањето во војска. Работа

Окупаторската сила не смее да ги принудува заштитените лица да служат во нејзините вооружени или помошни сили. Никаков притисок или пропаганда заради доброволно пристапување во вооружените сили не се дозволени.

Окупаторската сила не смее да ги принудува заштитените лица на работа ако не се постари од осумнаесет години, и тогаш само за работа што е неопходна за потребите на окупаторската војска, или за службите од јавен интерес, или за исхрана, засолниште, облекување, транспорт или за здравјето на населението на окупираната земја. Заштитените лица не смеат да се принудуваат на никаква работа која би ги обврзувала да учествуваат во воени операции. Окупаторската сила не смее да ги принудува заштитените лица да употребуваат присилни средства за да ја осигураат безбедноста на постројките во кои ја извршуваат принудната работа.

Работа може да се врши само на окупираната територија каде што се

наоѓаат лицата кои се упатуваат на работа. Секое такво лице, во границите на можноста, ќе се задржи во своето место на работење. За работата ќе се плати соодветен надомест и истата ќе се усогласи со физичките и интелектуалните способности на работникот. Законодавството што е во сила во окупираната земја, а кое се однесува на условите за работа и на мерките на заштита, особено во поглед надниците, должината на работното време, опремата, претходната обученост и надоместот на штета за несреќни случаи и заболувања на работа, ќе се применува на заштитените лица кои се наоѓаат на работа за која станува збор во овој член.

Реквизициите на работна сила не смеат, во никој случај, да доведат до мобилизација на работници во некоја организација од воен или полувоен карактер.

Член 52

Заштита на работниците

Никаков договор, спогодба или пропис не можат да го ограничат правото на ниеден работник, било тој да е на доброволна или принудна работа, и без оглед каде се наоѓа, да се обрати до претставниците на Силата заштитничка со цел да бара нејзина интервенција.

Забранети се сите мерки кои имаат за цел да се предизвика безработица или да се ограничат можностите што им се нудат на работниците на окупираната територија, а со цел тие да се натераат да работат за Окупаторската сила.

Член 53

Забрана за уништување

Забрането е секое уништување од страна на Окупаторската сила на недвижниот или подвижниот имот што поединечно или колективно им припаѓа на приватните лица, или на државата, или на други јавни власти, или на општествените организации или задругите, освен кога тоа уништување е апсолутно неопходно за изведување на воените операции.

Член 54

Судии и јавни службеници

Окупаторската сила не смее да го менува статусот на јавните службеници или судиите на окупираните територии, или да презема санкции или какви било мерки на принуда или дискриминација против нив, доколку тие од причина на совест се воздржале од вршењето на своите функции.

Оваа забрана не претставува пречка за примена на вториот став од членот 51. Таа не влијае врз правото на Окупаторската сила да ги отстрани јавните службеници од нивните должности.

Член 55

Храна и лекови за населението

Со сите средства со кои располага, Окупаторската сила е должна да го обезбеди снабдувањето на населението со храна и лекови; таа особено треба

да ги увезе потребните прехранбени продукти, медицински залихи и други предмети, кога ресурсите на окупираната територија не се доволни.

Окупаторската сила не смее да врши реквизиција на прехранбени продукти, предмети или лекарства што се наоѓаат на окупираната територија, освен за потребите на окупаторските сили и администрација, и тоа само кога потребите на цивилното население биле земени предвид. Доколку со одредбите на други меѓународни конвенции не е поинаку пропишано, Окупаторската сила ќе ги преземе потребните мерки секоја реквизиција да биде исплатена по е вистинската вредност.

Силата заштитничка, во секое време, ќе биде слободна да ја проверува состојбата на снабдувањето со храна и лекови на окупираните територии, освен во случај на привремени ограничувања, произлезени од императивните воени потреби.

Член 56

Хигиена и јавно здравство

Окупаторската сила е должна, со сите средства со кои располага, да ги обезбеди и сочува, во соработка со државните и локалните власти, медицинските и болничките установи и служби, јавното здравство и хигиената на окупираните територии, особено со усвојување и примена на потребните профилактични и превентивни мерки потребни да се спречи ширењето на заразни болести и епидемии. На медицинскиот персонал од сите категории ќе му биде дозволено да ја врши својата должност.

Ако на окупираната територија се подигнат нови болници и ако во нив не работат надлежните органи, окупаторските власти ќе ги признаат, доколку тоа е потребно, онака како што е предвидено во членот 18. Во слични околности, окупаторските власти исто така ќе ги признаат болничкиот персонал и превозните средства, согласно одредбите на членовите 20 и 21.

При прифаќањето на здравствените и хигиенските мерки, како и при нивното применување, Окупаторската сила ќе води сметка за моралните и етички чувства на населението на окупираната територија.

Член 57

Реквизиција на болници

Окупаторската сила може да врши реквизиција на цивилни болници само привремено и само во случаи на итни потреби за лекување на ранети и болни војници, и под услов на време да се преземат соодветни мерки за обезбедување грижа и лекување на пациентите и за потребите на цивилното население за сместување во болница.

Материјалот и резервите на цивилните болници не можат да бидат предмет на реквизиција се додека се неопходни за потребите на цивилното население.

Член 58

Духовна помош

Окупаторската сила ќе им дозволи на религиозните свештеници да им даваат духовна помош на членовите на своите верски заедници.

Окупаторската сила исто така ќе прифати испораки на книги и предмети за религиозни потреби и ќе ја олесни нивната дистрибуција на окупираната територија.

Член 59

Помош I. Колективна помош

Кога целината или дел од населението на окупираната територија се недоволно снабдени, Окупаторската сила ќе се согласи со плановите за помош во корист на тоа население и ќе ги олесни истите со сите средства што и стојат на располагање.

Овие планови, што можат да ги преземат држави, или непристрасни хуманитарни организации, како што е Меѓународниот комитет на Црвениот крст, ќе содржат особено одредби за испораки на прехранбени продукти, медицински материјали и облека.

Сите Страни договорнички ќе дозволат слободен премин за тие испораки и ќе ја гарантираат нивната заштита.

Силата која дозволува слободен премин на пратки упатени кон територијата окупирана од една противничка Страна учесничка во судирот, меѓутоа, има право истите да ги проверува, да го регулира нивниот премин по определено време и маршрута, како и од Силата заштитничка да бара разумни гаранции дека тие пратки ќе бидат употребени за помош на населението што е во нужда, а не во полза на Окупаторската сила.

Член 60

II. Одговорности за окупаторската сила

Испратената помош нема во никој случај да ја ослободи Окупаторската сила од некоја од нејзините одговорности според членовите 55, 56 и 59. Окупаторската сила не смее на никаков начин да ја промени определената намена на пратките со помош, освен во случаи на итни потреби, во интерес на населението на окупираната територија и со согласност на Силата заштитничка.

Член 61

III. Распределба

Распределбата на пратките со помош, за кои се зборува во претходните членови, ќе се врши во соработка и под надзор на Силата заштитничка. Таа должност може исто така да се пренесе, со спогодба помеѓу Окупаторската сила и Силата заштитничка, на некоја неутрална сила, на Меѓународниот комитет на Црвениот крст или на некое друго непристрасно хуманитарно тело.

Овие пратки ќе бидат ослободени на окупираната територија од сите давачки, даноци или царини, освен ако тие се потребни во интерес на стопанството на таа територија. Окупаторската сила ќе ја олесни брзата распределба на тие пратки.

Сите Страни договорнички ќе се погрижат да дозволат бесплатен премин и превоз на тие пратки со помош што се упатени до окупираните територии.

Член 62

IV. Индивидуална помош

Доколку на тоа не му пречат императивните причини на безбедноста, на заштитените лица на окупираните територии им е дозволено да примаат индивидуални пратки што им се испраќаат.

Член 63

Национални друштва на Црвениот крст и други друштва за помош

Доколку не се во прашање привремени и исклучителни мерки наметнати поради итни безбедносни причини од Окупаторската сила:

а) признатите национални здруженија на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце) можат да ги продолжат своите активности согласно начелата на Црвениот крст што се определени од меѓународните конференции на Црвениот крст. На другите здруженија за помош ќе им биде дозволено да ги продолжат своите хуманитарни активности под слични услови;

б) Окупаторската сила не смее да бара никакви промени во персоналот или структурата на тие здруженија, што би можеле да бидат на штета на горенаведените активности.

Истите начела ќе се применуваат на активностите и персоналот на специјалните организации од невоен карактер, коишто веќе постојат или би биле основани, со цел да се обезбедат услови за живеење на цивилното население, со одржување на основните служби за јавни власти, со распределба на помошта и организација на спасувањата.

Член 64

Кривично законодавство I. Општи забелешки

Кривичните закони на окупираната територија ќе останат во сила, со исклучок дека можат да бидат укинати или суспендирани од Окупаторската сила, во случаи кога тие претставуваат опасност за нејзината безбедност или пречка за примената на оваа Конвенција. Со оглед на последнава причина и на потребата да се обезбеди ефективно вршење на правдата, судовите на окупираната територија ќе ја продолжат работата по сите дела што ги предвидуваат тие закони.

Меѓутоа, Окупаторската сила може населението на окупираната територија да го потчини на одредбите што се неопходни за таа да може да ги исполнува своите обврски според оваа Конвенција, да го обезбеди редовното управување на таа територија, како и безбедноста на Окупаторската сила, на членовите и имотот на окупаторските сили или управа, и на установите и сообраќајните линии што тие ги користат.

Член 65

II. Публикации

Казнените одредби донесени од Окупаторската сила нема да стапат во сила пред да бидат публикувани и соопштени на жителите на нивниот јазик. Дејството на овие казнени одредби нема да биде ретроактивно.

Член 66

III. Надлежни судови

Во случај на кршење на кривичните одредби што таа ги донесла врз основа на вториот став на членот 64, Окупаторската сила може да ги изведе обвинетите пред своите регуларно основани неполитички воени судови, под услов тие да заседаваат во окупираната земја. Жалбените судови ќе заседаваат првенствено во окупираната земја.

Член 67

IV. Применливи одредби

Судовите ќе ги применуваат само оние законски одредби што се донесени пред извршувањето на кривичното дело и што се во согласност со општите начела на правото, особено начелото дека казната ќе биде пропорционална на делото. Тие ќе водат сметка за фактот дека обвинетиот не е државјанин на Окупаторската сила.

Член 68

V. Казни. Смртна казна

Кога заштитените лица или ќе извршат некое дело единствено со намера да и наштетат на Окупаторската сила, но кое не претставува обид за повреда на животот или телесниот интегритет на членовите на окупаторските сили или управа, ниту предизвикува сериозна колективна опасност, ниту нанесува тешка штета врз имотот на окупаторските сили или управа или врз постројките со кои тие се служат, тие лица можат да бидат казнети со интернирање или со обичен затвор, под услов траењето на тоа интернирање односно затвор да биде пропорционално на тежината на извршеното дело. Покрај ова, интернирањето и затворот за тие кривични дела ќе претставуваат само мерка за одземање на слободата на заштитните лица. Судовите предвидени во членот 66 на оваа Конвенција можат по своја дискреција да ја претворат казната затвор во казна интернирање со исто траење.

Кривичните одредби што ги донесува Окупаторската сила согласно членовите 64 и 65 можат да предвидат смртна казна за заштитените лица само во случаите кога овие се виновни за шпионажа, сериозни дела на саботажа на воените постројки на Окупаторската сила или смислени дела што предизвикале смрт на едно или повеќе лица, под услов таквите дела да биле казниви со смртна казна според законодавството на окупираната територија коешто било во сила пред почетокот на окупацијата.

Смртната казна не смее да биде изречена против заштитеното лице, освен ако вниманието на судот било особено концентрирано на фактот дека обвинетиот не е државјанин на Окупаторската сила и дека како таков не е обврзан кон неа со никаква обврска на верност. Во секој случај, смртната казна не може да биде изречена против заштитеното лице кое во моментот на извршувањето на кривичното дело било помладо од осумнаесет години.

Член 69

VI. Пресметување на притворот во казната

Во сите случаи, времетраењето што обвинетото заштитено лице го поминува во притвор, чекајќи го, судењето или казната, ќе биде пресметано во казната затвор на која тоа би било осудено.

Член 70

VII. Дела извршени пред окупацијата

Заштитените лица нема да бидат апсени, прогонувани или осудувани од Окупаторската сила за дела извршени или за мислења изразени пред окупацијата, или за време на привремениот прекин на истата, со исклучок на кршењето на воените закони и обичаи.

Државјаните на Окупаторската сила кои пред почетокот на непријателствата побарале засолниште на територијата на окупираната држава не можат да бидат апсени, прогонувани, осудувани или депортирани од окупираната територија, освен за дела извршени по започнувањето на непријателствата, или за кривични дела според општото право извршени пред започнувањето на непријателствата кои, според правото на окупираната држава, би ја оправдувале екстрадицијата во мирно време.

Член 71

Кривична постапка I. Општи забелешки

Никаква пресуда не може да биде изречена од надлежните судови на Окупаторската сила, освен после редовно судење.

Обвинетите лица кои Окупаторската сила судски ги гони ќе бидат без одлагање известени по писмен пат, на јазик што го разбираат, за деталите на обвиненијата против нив и ќе им се суди најбрзо што е можно. Силата заштитничка ќе биде известена за секоја постапка што Окупаторската сила ќе ја води против заштитените лица во врска со обвиненијата кои вклучуваат смртна казна или казна затвор од две или повеќе години; таа ќе може во секое време да добива информации за текот на тие постапки. Покрај тоа, Силата заштитничка има право, на нејзино барање, да ги добие сите поединости за овие и за сите други постапки што Окупаторската сила ги презема против заштитените лица.

Нотификацијата до Силата заштитничка, како што е предвидена во вториот став на овој член, ќе биде испратена веднаш, и во секој случај ќе стигне кај Силата заштитничка три седмици пред денот на првиот претрес. Ако при отворањето на претресот не е поднесен доказ дека целосно е поставено по одредбите на овој член, судењето нема да се одржи.

Нотификацијата ќе ги содржи следните поединости:

- (а) опис на обвинетиот;
- (б) местото на престој или притвор;
- (в) спецификација на обвинувањето или обвинувањата (со наведување на кривичните одредби врз кои е засновано);
- (г) означување на судот кој ќе го води случајот;
- (д) местото и датумот на првиот претрес.

Член 72

II. Право на одбрана

Обвинетите лица имаат право да ги претстават доказите потребни за нивната одбрана и можат, особено, да определат сведоци. Тие имаат право на помош од стручен адвокат или советник по свој избор, кој ќе може

слободно да ги посетува и да ги ужива потребните олеснувања за подготвување на одбраната.

Ако обвинетиот не избрал, Силата заштитничка може да му избере адвокат или советник. Кога обвинетиот одговара поради некое тешко обвинение, а нема Сила заштитничка, адвокат или советник ќе му обезбеди Окупаторската сила, доколку за ова се согласи обвинетиот.

Обвинетите лица, освен ако тие слободно не се откажат од таквата помош, ќе имаат преведувач, како за време на прелиминарната истрага, така и за време на претресот пред судот. Тие ќе имаат право во секое време да му приговорат на преведувачот и да побараат негово сменување.

Член 73

III. Право на жалба

Обвинетото лице има право на жалба предвидено со законите што ги применува судот. Тоа ќе биде целосно известно за неговото право на жалба или петиција, како и за пропишаните рокови за нивното користење.

Кривичната постапка предвидена во овој Оддел ќе се применува, најмногу што е можно, и на жалбите. Ако законите што ги применува судот немаат одредби за жалби, обвинетото лице има право на петиција против пресудата и казната пред надлежната власт на Окупаторската сила.

Член 74

IV. Помош од Силата заштитничка

Претставниците на Силата заштитничка имаат право да присуствуваат на судењето на некое заштитено лице, освен ако претресот, како исклучителна мерка, мора да се одржи *in camera* во интерес на безбедноста на Окупаторската сила, која тогаш за ова ќе ја извести Силата заштитничка. Известувањето со назначување на датумот и местото на судењето ќе биде испратено до Силата заштитничка.

Сите донесени пресуди со изречена смртна казна или затвор од две или повеќе години, ќе им се соопштат на Силата заштитничка, со релевантните образложенија и што е можно побрзо. Соопштението ќе содржи повикување на нотификацијата извршена согласно членот 71 и, во случај на пресуди со изречена казна затвор, на името на местото каде што ќе се издржува казната. Записник од пресудите поинакви од горенаведените ќе има во судот и ќе биде отворен за разгледување од претставниците на Силата заштитничка. Во случај на пресуди со смртна казна, или затвор од две или повеќе години, роковите за поднесување на жалба почнуваат да течат дури од моментот кога Силата заштитничка ќе го прими известувањето за пресудата.

Член 75

V. Смртна казна

Лицата осудени на смрт во ниту еден случај не можат да бидат лишени од правото на петиција за помилување или за одложување на извршувањето на пресудата.

Ниедна смртна казна не може да се изврши пред да истекне рокот од најмалку шест месеци, од моментот кога Силата заштитничка го примила

соопштението за конечната пресуда, која ја потврдува смртната казна или одлуката со која се одбива помилувањето или одложувањето на извршувањето на пресудата.

Овој рок од шест месеци за суспендирање на смртната казна може да се скрати во поединечни случаи, во околности на голема и крајна нужда која вклучува организирана закана за безбедноста на Окупаторската сила или на нејзините сили, при што секогаш Силата заштитничка мора да биде известена за тоа скратување на рокот и да добие разумно време и можност да упати претставки до надлежните окупаторски власти во врска со тие смртни пресуди.

Член 76

Постапување со затвореници

Заштитените лица обвинети за злосторства ќе го издржуваат притворот во окупираната земја и, ако се осудени, тие ќе ги издржуваат своите казни во неа. Тие, ако е можно, ќе бидат одделени од другите затвореници и ќе користат такви услови на исхрана и хигиена кои се доволни за да се одржат во добра здравствена состојба и кои во најмала рака се еднакви со оние во затворите на окупираната земја.

Тие ќе добиваат лекарска грижа што ја бара состојбата на нивното здравје.

Тие, исто така, имаат право да добиваат духовна помош којашто ќе ја побараат.

Жените ќе бидат сместени во посебни простории и ставени под непосреден надзор на жени.

Ќе се води сметка за посебниот режим предвиден за малолетниците.

Заштитените лица кои се наѓаат во затвор имаат право да примаат посети од делегати на Силата заштитничка и на Меѓународниот комитет на Црвениот крст, согласно одредбите на членот 143.

Тие лица имаат право да примаат барем еден пакет со помош месечно.

Член 77

Предавање на затворениците по завршувањето на окупацијата

Заштитените лица обвинети за злосторства или осудени од судовите на окупирната територија ќе им бидат предадени, по завршувањето на окупацијата, на властите на ослободената територија, заедно со документите што се однесуваат на нив.

Член 78

Мерки за безбедност. Интернирање и принуден престој. Право на жалба

Ако окупаторската сила смета за потребно, од императивни причини на безбедноста, да преземе мерки на безбедност во однос на заштитените лица, таа може во краен случај да им определи принуден престој или да ги интернира.

Одлуките за тој принуден престој или интернирање ќе бидат донесени во редовна постапка утврдена од Окупаторската сила, во согласност со од-

редбите на оваа Конвенција. Таа постапка ќе го вклучи правото на жалба на заинтересираните страни. По жалбите ќе се одлучува во најкус можен рок. Во случај одлуките да останат на сила, тие ќе бидат предмет на повремено повторно разгледување, по можност на секои шест месеци, од страна на надлежен орган востановен од спомнатата Сила.

Заштитените лица упатени на принуден престој и поради тоа принудени да ги напуштат своите домови, ќе ја уживаат полната корист од членот 39 на оваа Конвенција.

ОДДЕЛ IV

ПРАВИЛА ЗА ПОСТАПУВАЊЕ СО ИНТЕРНИРАНИТЕ ЛИЦА

ГЛАВА I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 79

Случаи на интернирање и применливи одредби

Страните во судирот не можат да ги интернираат заштитените лица, освен во согласност со одредбите во членовите 41, 42, 43, 68 и 78.

Член 80

Граѓанска способност

Интернираните лица ќе ја задржат својата целосна граѓанска способност и ќе ги користат правата што произлегуваат од неа во мерка компатибилна со нивниот статус.

Член 81

Издршка

Страните во судирот кои држат во интернација заштитени лица должни се бесплатно да ги издржуваат, а исто така да им овозможат здравствена заштита што ја бара состојбата на нивното здравје.

Не е дозволено никакво одбивање од платите, надниците или побарувањата на интернираните лица со цел да се наплатат тие трошоци.

Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица ќе обезбеди помош на лицата кои се на товар на интернираните лица, ако тие немаат доволно средства за живеење или не се способни сами да се издржуваат.

Член 82

Групирање на интернираните

Силата во чија власт се наоѓаат, најмногу што е можно, ќе ги групира интернираните лица кон нивната националност, јазик и обичаи. Интернираните лица кои се државјани на иста земја нема да се одделуваат едни од други само затоа што зборуваат на различни јазици.

За целото времетраење на интернирањето, членови на исто семејство, а особено родителите и децата, ќе бидат сместени заедно во исто место на интернирање, освен кога разделување од привремен карактер е потребно од причини за вработување, здравје, или заради примена на одредбите на Главата IX од овој Оддел. Интернираните лица можат да бараат нивните деца, кои останале на слобода без родителски надзор, да бидат интернирани заедно со нив.

Интернираните членови на исто семејство, секогаш кога е можно, ќе бидат сместени во исти простории и одделно од другите интернирани лица, со олеснувања за водење на пристоен семеен живот.

ГЛАВА II

МЕСТА ЗА ИНТЕРНИРАЊЕ

Член 83

Положба на местата за интернирање. Означување на логорите

Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица нема да определува места за интернирање во подрачја кои особено се изложени на воени опасности.

Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица ќе им ги соопшти на непријателските Сили, со посредување на Силите заштитнички, сите корисни податоци за географската положба на местата за интернирање.

Секогаш кога тоа го дозволуваат воените услови, логорите за интернирање ќе бидат одбележани со буквите IC, така поставени што дење можат јасно да се видат од воздух. Заинтересираните Сили можат, меѓутоа, да се спогодат и за друг начин на одбележување. На тој начин нема да се одбележува ниедно друго место освен логор за интернирање.

Член 84

Одделно интернирање

Интернираните лица ќе бидат сместени и администрирани одделно од воените заробеници и од лицата лишени од слободата од која и да е друга причина.

Член 85

Сместување, хигиена

Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица е должна да ги преземе сите потребни и можни мерки да обезбеди заштитените лица уште од почетокот на интернирањето да бидат сместени во згради или простории што ги исполнуват сите хигиенски и здравствени услови и обезбедуваат ефикасна заштита против суровоста на климата и ефектите од војната. Во никој случај постојаните места за интернирање не можат да бидат сместени во нездрави зони или во области чија клима е штетна за интернираните лица. Во сите случаи кога областа во која заштитеното лице е привремено интернирано, е некоја нездрава зона, или има клима опасна за здравјето, тоа ќе биде преместено во попогодно место за интернирање, веднаш штом околностите тоа го дозволат.

Просториите ќе бидат целосно заштитени од влага, адекватно загреани и осветлени, особено меѓу стемнувањето и гасењето на светлото. Спалните ќе бидат доволно пространи и добро проветрени, а интернираните лица ќе имаат пристојни постели и покривки во доволен број, при што ќе се води сметка за климата, возраста, полот и здравствената состојба на интернираните лица.

Интернираните лица ќе имаат на располагање, дење и ноќе, санитарни погодности што одговараат на хигиенските правила и кои секогаш ќе се одржуваат чисти. Тие ќе бидат снабдени со доволно вода и сапун за секојдневно одржување на личната хигиена и за перење на долната облека; за таа цел ќе им се доделат потребните инсталации и олеснувања. Исто така ќе им бидат достапни тушеви или бањи. Ќе биде определено потребното време за перење и чистење.

Секогаш кога е потребно, како исклучителна и привремена мерка, интернирани жени кои не припаѓаат на една семејна заедница да бидат сместени во исто место за интернирање во кое се и мажите, одредбата за одделни спални и санитарни уреди за нивна употреба ќе биде задолжителна.

Член 86

Простории за верски служби

Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица ќе им стави на располагање на интернираните лица, без оглед на која вероисповед и припаѓаат, погодни простории за вршење на нивните верски служби.

Член 87

Кантини

Во сите места на интернирање ќе се отворат кантини, освен кога има на располагање други погодни олеснувања. Нивна цел ќе биде да им овозможат на интернираните лица да набавуваат, по цени не повисоки од локалните пазарни цени, прехранбени продукти и предмети за секојдневна употреба, подразбирајќи ги како такви и сапунот и тутунот, коишто можат да ја подобрат нивната лична благосостојба и удобност.

Добивката од кантините ќе се уплатува на посебен фонд за благосостојба, којшто ќе се создаде во секое место на интернирање, а со кој ќе се управува во корист на интернираните лица во тоа место на интернирање. Комитетот на интернираните лица, предвиден во членот 102, ќе има право на контрола над управувањето со кантината и со тој фонд.

Кога едно место на интернирање се расформира, салдото на фондот за благосостојба ќе се пренесе на фонд за благосостојба на некое друго место за интернирање на лица со исто државјанство или, ако такво место не постои, на централниот фонд за благосостојба со кој се управува во корист на сите интернирани лица кои остануваат под управа на истата Сила. Во случај на општо ослободување, таа добивка ќе остане на чување кај Силата во чија власт се наоѓале заштитените лица, доколку не се склучи поинаква спогодба меѓу заинтересираните Сили.

Член 88

Засолништа од воздушни напади. Заштитни мерки

Во сите места за интернирање изложени на воздушни напади и на дру-

ги воени опасности, ќе се изградат засолништа адекватни според бројот и структурата за обезбедување на потребната заштита. Во случај на тревога, интернираните лица ќе можат слободно да влезат во тие засолништа, колку е можно побрзо, освен оние од нив кои остануваат за заштитата на своите простории против горенаведените опасности. Секоја заштитна мерка што ќе биде преземена во корист на населението ќе се примени исто така и на нив.

Сите потреби мерки на претпазливост против опасност од пожар мораат да бидат преземени во местата на интернирање.

ГЛАВА III

ИСХРАНА И ОБЛЕКУВАЊЕ

Член 89

Исхрана

Основниот секојдневен оброк на интернираните лица ќе биде доволен по количество, квалитет и разновидност за да им обезбеди добра здравствена состојба и да ги спречи нарушувањата во исхраната. Ќе се води сметка исто така и за вообичаениот начин на исхраната на интернираните лица.

На интернираните лица, исто така, ќе им бидат дадени средства што ќе им овозможат сами да подготвуваат дополнителна храна со која располагаат.

Доволно количество на вода за пиење ќе им се обезбеди на интернираните лица. Употребата на тутун е дозволена.

Интернираните лица кои работат ќе добиваат дополнителни оброци храна, пропорционално на природата на работата што ја вршат.

Бремените жени и родилките, како и децата помлади од петнаесет години, ќе добиваат дополнителна храна, пропорционално на нивните физиолошки потреби.

Член 90

Облека

Во моментот на нивното затворање, на интернираните лица ќе им се дадат сите олеснувања за снабдување со потребната облека, чевли и промена на долната облека и подоцна ќе се обезбеди натамошно снабдување, ако тоа им е потребно. Ако интернираните лица немаат доволно облека, со оглед на климата, и не се во можност да ја набават, ќе им биде обезбедена без надомест од Силата во чија власт се наоѓаат.

Облеката со која интернираните лица ќе ги снабди Силата во чија власт се наоѓаат, и надворешните знаци коишто таа ќе ги стави на нивната облека, нема да бидат понижувачки, ниту ќе ги изложува на подбив.

Работниците ќе добијат погодна работничка облека, вклучително и заштитна облека, секогаш кога тоа го бара природата на нивната работа.

ГЛАВА IV

ХИГИЕНА И ЛЕКАРСКА ГРИЖА

Член 91

Лекарска грижа

Секое место за интернирање ќе има соодветна болница, под управа на стручен лекар, во која интернираните лица ќе добиваат потребна грижа, како и соодветна исхрана. За случаите на заразни или душевни болести ќе се определат простории за изолирање.

Родилките и интернираните лица со сериозни заболувања, или оние чија состојба бара специјално лекување, хируршка интервенција или сместување во болница, мораат да бидат примени во секоја установа во која ќе добијат адекватно лекување и грижа не послаба од онаа предвидена за другото население.

Интернираните лица ќе ги лекува првенствено лекарски персонал од нивна националност.

Интернираните лица нема да бидат спречени да излезат пред лекарските органи на преглед. Лекарските органи на Силата во чија власт тие се наоѓаат ќе издадат на секое лекувано интернирано лице, по негово барање, службена потврда со назначување на природата на неговата болест или неговите рани, траењето и природата на неговото лекување. Препис од оваа потврда ќе се испрати до Централната агенција предвидена во членот 140.

Лекувањето, вклучително одредбата за сите помагала потребни за одржување на интернираните лица во добра здравствена состојба, особено забни и други протези, како и очила, ќе биде бесплатно.

Член 92

Лекарски инспекции

Лекарски инспекции на интернираните лица ќе се вршат најмалку еднаш месечно. Нивната цел ќе биде особено да се контролира општата здравствена состојба, исхраната и чистотата на интернираните лица, како и да се откриваат заразните болести, особено туберкулозата, маларијата и венеричните болести. Тие инспекции особено ќе ја опфатат контролата на тежината на секое интернирано лице и радиоскопски преглед кој би се вршел најмалку еднаш годишно.

ГЛАВА V

РЕЛИГИЈА, ИНТЕЛЕКТУАЛНИ И ТЕЛЕСНИ АКТИВНОСТИ

Член 93

Религиозни должности

Интернираните лица ќе имаат најшироки можности за вршење на нивните религиозни должности, вклучително и присуствување на службите на нивната вероисповед, под услов да го почитуваат дисциплинскиот ред пропишан од властите под чија управа се наоѓаат.

На интернираните лица кои се свештеници од определена религија, ќе им биде дозволено слободно да ја вршат својата свештеничка професија меѓу членовите на нивната заедница. За таа цел, Силата во чија власт се наоѓаат ќе обезбеди интернираните лица на правилен начин да бидат распоредени во разни места за интернирање во кои интернираните лица зборуваат ист јазик и и припаѓаат на иста религија. Ако такви има премногу, таа ќе им обезбеди потребни олеснувања, вклучително превозни средства, за да можат да се движат од едно место во друго, и ќе ги овласти да ги посетуваат интернираните лица кои се во болница. Свештениците од одделни религии ќе имаат слобода на преписката за содржините во врска со нивната професија со религиозните власти на земјата во чија власт се наоѓаат и, во границите на можностите, со меѓународните религиозни организации од својата вероисповед. Таа преписка нема да се смета како дел од квотата за која зборува членот 107. Меѓутоа, таа ќе потпаѓа под одредбите на членот 112.

Кога интернираните лица немаат на располагање услуги на свештеници од нивната вероисповед, или кога овие ги нема во доволен број, локалните религиозни власти од иста вероисповед можат да определат, во согласност со Силата во чија власт се наоѓаат интернираните лица, свештеник од вероисповеста на која и припаѓаат интернираните лица или, во случаите кога тоа е можно од гледиште на односната вероисповед, свештеник од слична религија или квалификувано световно лице. Тоа ќе ги користи олеснувањата што ги има должноста чие вршење ја презело на себе. Лицата така определени ќе се придржуваат кон сите прописи што ги донела Силата која држи интернирани лица, во интерес на дисциплината и безбедноста.

Член 94

Рекреација, студирање, спорт и игри

Силата која држи интернирани лица ќе ги поттикнува интелектуалните, образовните и рекреативните занимања, спортовите и игрите кај интернираните лица, оставајќи им слобода во нив да учествуваат или не. Таа ќе ги презема сите потребни мерки да го обезбеди вршењето на тие занимања, посебно ставајќи им на располагање погодни простории.

Интернираните лица ќе ги добијат сите можни олеснувања за да ги продолжат своите студии или да започнат нови. Образованието на децата и младината ќе биде обезбедено; тие можат да одат во училишта било во самите места на интернирање, било вон нив.

На интернираните лица ќе им се даде можност за телесни вежби, спортови и за игри на свеж воздух. За таа цел во сите места на интернирање ќе биде обезбеден доволно отворен простор. Специјални игралишта ќе бидат определени за децата и младината.

Член 95

Услови за работа

Силата која држи интернирани лица не може истите да ги користи како работници, освен доколку тие тоа го сакаат. Вработувањето кое, ако е под принуда на заштитено лице кое не е интернирано, би претставувало кршење на членовите 41 и 51 на оваа Конвенција, како и вработувањето на работа со деградирачки или понижувачки карактер, се забранети во секој случај.

По истекот на работен период од шест недели, интернираните лица ќе можат да ја откажат работата во секој момент, по осум дена од соопштувањето.

Овие одредби не претставуваат пречка за правото на Силата која држи заштитени лица да ги вработи интернираните лекари, забележари и друг медицински персонал во нивниот професионален капацитет во корист на другите интернирани лица; или да ги вработи интернираните лица за административна и работа за одржување во местото на интернирање, и да ги определи тие лица за работа во кујните или други домашни работи, или да бара тие да преземат должности поврзани со заштита на интернираните лица против бомбардирања од воздух или од други воени опасности. Меѓутоа, од ниедно интернирано лице не може да се бара да врши работи за кои службениот лекар го прогласил за физички неспособен.

Силата која држи заштитени лица ќе ја преземе сета одговорност за сите услови за работата, за лекарска грижа, за плаќање на надници и за обезбедување сите вработени интернирани лица да добијат надомест на штетата за несреќни случаи и заболувања на работа. Стандардите пропишани за наведените услови за работата и надомест на штетата, ќе бидат во согласност со домашните закони и прописи и со постојната практика; тие во никој случај нема да бидат понеповолни од оние што се применуваат за работа од ист вид во истата област. Надниците за извршена работа ќе бидат определени на правичен начин со посебни спогодби помеѓу интернираните лица, Силата која ги држи и, ако е во прашање таков случај, со другите работодавачи, водејќи сметка притоа за обврските на Силата која ги држи да обезбеди бесплатно издржување на интернираните лица и лекарска грижа што ја бара состојбата на нивното здравје. На интернираните лица кои постојано се користат за категории на работа наведени во третиот став од овој член, ќе им бидат платени правични надници од Силата која ги држи. Условите за работата и скалата на надоместот за несреќни случаи и заболувања на работа на тие интернирани лица нема да бидат помалку поволни од оние што се применуваат за работа од ист вид во истата област.

Член 96

Издвоени работни единици

Сите издвоени работни единици ќе останат дел и ќе зависат од местото на интернирање. Надлежните власти на Силата која држи интернирани лица и командантот на местото на интернирање ќе бидат одговорни за придржување кон одредбите на оваа Конвенција во издвоените работни единици. Командантот ќе води ажурен список на издвоените работни единици под негова команда и ќе им го пренесе на делегатите на Силата заштитничка, на Меѓународниот комитет на Црвениот крст и на други хуманитарни организации кои можат да ги посетуваат местата на интернирање.

ГЛАВА VI

ЛИЧЕН ИМОТ И ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА

Член 97

Вредности и предмети за лична употреба

На интернираните лица ќе им биде дозволено ги задржат предметите за лична употреба. Парите, чековите, хартиите од вредност, итн, и нивните вредносни предмети, не смеат да им бидат одземени освен во согласност со востановена постапка. Во тој случај ќе им се издаде потврда со сите потребни поединости.

Паричните износи ќе се исплатат на сметката на секое интернирано лице на начин предвиден во членот 98. Тие не можат да се сменат во друга валута, освен ако тоа е го наложува законодавството на територијата на интернираниот сопственик, или ако за тоа даде согласност самото интернирано лице.

Предметите што имаат над се лична или сентиментална вредност не можат да им бидат одземени на интернираните лица.

Интернирана жена може да биде претресувана само од женско лице.

Во моментот на своето ослободување или репатрирање, на интернираните лица ќе им бидат дадени сите предмети, пари, или други вредносни предмети што им биле одземени за време на интернирањето, и ќе го примат во пари вишокот на побарувањата од својата сметка што е водена согласно членот 98, со исклучок на предметите или износите што ги задржала Силата која ги држи врз основа на законодавството што е во сила. Ако имотот на едно интернирано лице задржан на таков начин, сопственикот ќе прими потврда со сите потребни поединости.

Семејните или документите за идентитет што им припаѓаат на интернираните лица не можат да им се одземат без да им се даде потврда. Во ниеден момент интернираните лица нема да бидат оставени без документи за идентитетот. Ако немаат такви, ќе им бидат издадени посебни документи од властите што ги држат заштитните лица, кои ќе ги заменуваат личните карти се до крајот на интернирањето.

Интернираните лица можат да имаат со себе извесен износ пари, во готово или во вид на бонови за купување, за да можат да купуваат.

Член 98

Финансиски средства и поединечни сметки

Сите интернирани лица редовно ќе примаат исплати за да можат да купуваат продукти и предмети, како што се тутун, прибор за лична хигиена итн. Тие исплати можат да бидат во вид на кредити или бонови за купување.

Покрај ова, интернираните лица можат да примаат исплати од Силата чии припадници се, од Силата заштитничка, од организациите кои можат да им помагаат, или од своите семејства, како и доход од својот имот согласно законодавството на Силата што ги држи. Износот на исплатите што им ги дава Силата чии припадници се интернираните лица, ќе биде ист за сите категории интернирани лица (немоќни, болни, бремени жени, итн.), но не може да биде доделен од таа Сила, ниту да биде распределен од Силата што ги држи, врз основа на дискриминација меѓу интернираните лица, што е забранета со членот 27 од оваа Конвенција.

Силата што ги држи интернираните лица ќе отвори за секое од нив редовна сметка на која ќе ги внесува исплатите наведени во овој член, надниците заработени и паричните пратки добиени од интернираното лице, заедно со износите одземени од него, а со кои би можело да располага врз основа на законодавството што е во сила на територијата на која е интернирано. Интернираните лица ќе ги имаат сите олеснувања согласно законодавството што е во сила на таа територија, за да испратат парични пратки на своите семејства и на други лица што ги издржуваат. Тие можат од своите сметки да подигаат износи потребни за нивните лични трошоци, во границите определени од Силата во чија власт се наоѓаат. Во секое време ќе им бидат дадени разумни олеснувања за увид во, и за добивање извод од нивните сметки. Состојбите на сметките, по барање, ќе и бидат доставени на Силата заштитничка и ќе го придружуваат интернираното лице во случај на негово преместување.

ГЛАВА VII

АДМИНИСТРАЦИЈА И ДИСЦИПЛИНА

Член 99

Управување со логорот. Истакнување на Конвенцијата и на наредбите

Секое место за интернирање ќе биде ставено под власта на еден одговорен офицер, избран од редовните воени сили или редовната цивилна администрација на Силата која ги држи интернираните лица. Офицерот кој командува со местото на интернирање мора да има примерок од оваа Конвенција на официјалниот јазик, или на еден од официјалните јазици, на својата земја, и тој ќе биде одговорен за нејзиното применување. Надзорниот персонал ќе биде обучен за одредбите на оваа Конвенција и за административните мерки донесени за нејзиното применување.

Текстот на оваа Конвенција и текстовите на посебните спогодби склучени согласно оваа Конвенција, ќе бидат изложени во кругот на местото на интернирањето, на јазик што го разбираат интернираните лица, или ќе ги има Одборот на интернираните лица.

Правилниците, наредбите, соопштенијата и публикациите од секој вид ќе им бидат соопштени на интернираните лица и изложени ао кругот на местото на интернирањето, на јазик што тие го разбираат.

Секоја наредба и заповед што им се упатуваат поединечно на интернираните лица мораат, исто така, да бидат на јазик што тие го разбираат.

Член 100

Општа дисциплина

Дисциплинскиот режим во местата на интернирање ќе биде во согласност со хуманитарните принципи и во никој случај нема да содржи прописи што ги принудуваат интернираните лица на физичко напрегање опасно за нивното здравје или на физички и морални жртвувања. Забрането е идентификување преку тетовирање или ставање на телесни знаци и белези.

Особено се забранети продолженото стоене на прозивки, тешки казнени вежби, воени вежби и маневри или ограничувања на оброците со исхрана.

Член 101

Жалби и петиции

Интернираните лица имаат право да поднесат на властите во чии раце се наоѓаат секаква петиција во поглед на условите на интернирањето на кои се потчинети.

Тие исто така имаат право да се обратат, без ограничување, преку Одборот на интернираните лица или, ако тоа го сметаат за потребно, директно до претставниците на Силата заштитничка, за да им укажат на прашања на кои ќе се жалат во врска со условите на интернирањето.

Тие петиции и жалби ќе бидат пренесени итно и без измени, а дури и кога се сметаат за неосновани, тие не смеат да бидат повод за никакво казнување.

Периодични извештаи за состојбата во местата на интернирање и за потребите на интернираните лица можат да бидат испраќани од Одборите на интернираните лица до претставниците на Силата заштитничка.

Член 102

Одбори на интернираните лица I. Избирање на членови

Во секое место на интернирање, интернираните лица слободно и со тајно гласање, секои шест месеци, ќе избираат членови на Одбор, овластени да ги претставуваат пред Силата во чија власт се наоѓаат и Силата заштитничка, пред Меѓународниот комитет на Црвениот крст и секоја друга организација што може да им помага. Членовите на овој Одбор можат повторно да бидат избрани.

Избраните интернирани лица ќе ги преземат своите должности откако нивниот избор го одобрат властите во чии раце се наоѓаат. Причините за евентуалното нивно одбивање или сменување ќе им бидат соопштени на заинтересираните Сили заштитнички.

Член 103

II. Должности

Одборите на интернираните лица се должни да придонесуваат за физичката, духовната и интелектуалната благосостојба на интернираните.

Во случај интернираните лица да одлучат, особено, да организираат систем на заемно помагање, таа организација ќе биде во надлежност на Одборите, независно од посебните должности што им се доверени со други одредби на оваа Конвенција.

Член 104

III. Овластувања

Членовите Одборите на интернираните лица нема да бидат ангажирани за никаква друга работа, ако исполнувањето на нивните должности со тоа би било отежнато.

Членовите на Одборите на интернираните лица можат да изберат помеѓу интернираните лица помошници кои им се потребни. Ним ќе им бидат дадени сите олеснувања, а особено извесна слобода на движењето потребна за исполнување на нивните должности (посети на издвоените работни единици, прием на пратки, итн.).

На членовите на Одборите ќе им се дадат сите олеснувања потребни за одржување на поштенска и телеграфска врска со властите во чија раце се наоѓаат интернираните лица, со Силите заштитнички, со Меѓународниот комитет на Црвениот крст и нивните делегати, како и со организациите кои даваат помош на интернираните лица. Членовите на Одборот во издвоените работни единици ќе користат слични олеснувања за комуникација со Одборот на главното место на интернирање. Тие комуникации нема да бидат ограничувани, ниту ќе се сметаат како составен дел на квотата наведена во членот 107.

На членовите на Одборот на интернираните лица кои се преместуваат, ќе им биде оставено разумно време своите наследници да ги упатат во тековните работи.

ГЛАВА VIII

ОДНОСИ СО НАДВОРЕШНИОТ СВЕТ

Член 105

Известување за преземените мерки

Веднаш по интернирањето на заштитените лица, Силите во чија власт се тие лица ќе ги информираат нив, Силата чиј припадници се тие и Силата заштитничка за мерките преземени за извршување на одредбите на оваа Глава. Силите во чија власт се наоѓаат ќе ги известат и сите заинтересирани Страни за подоцнежните промени на тие мерки.

Член 106

Картичка за интернирањето

Штом ќе биде интернирано, или најдоцна една недела по неговото пристигнување во местото на интернирање, а исто така во случај на болест или преместување во друго место на интернирање или во болница, на секое интернирано лице ќе му биде овозможено непосредно да им испрати на своето семејство, од една страна, и на Централната агенција предвидена во членот 140, од друга страна, картичка за интернирање, слична по можност на образецот приложен кон оваа Конвенција, со која ќе ги извести роднините за своето интернирање, адресата и за состојбата на здравјето. Овие картички ќе се испратат што е можно побрзо, и тоа не може да се одлага од ниедна причина.

Член 107

Преписка

На интернираните лица им е дозволено да испраќаат и примаат писма и дописни картички. Ако Силата во чија власт се наоѓаат смета дека е потребно да го ограничи бројот на писмата и картичките што ги испраќа едно

интернирано лице, тој број не може да биде помал од две писма и четири картички месечно; тие ќе бидат оформени, колку што е можно повеќе, според обрасците приложени кон оваа Конвенција. Ако мораат да се извршат ограничувања на преписката адресирана до интернираните лица, тие можат да бидат воведени само од Силата чиј припадници се интернираните лица, евентуално на барање на Силата во чија власт се наоѓаат тие. Тие писма и картички мораат да бидат испорачувани во разумен рок; нивното испраќање не смее да биде одложувано или задржувано од дисциплински причини.

На интернираните лица кои долго време се без вести, или не се во можност да добијат вести од своите роднини, или ним да им испратат вести по редовен поштенски пат, како и на оние кои се на голема оддалеченост од своите домови, ќе им биде дозволено да испраќаат телеграми, со плаќање на трошоците од нивна страна, во валута со која располагаат. Тие со оваа одредба исто така ќе се користат во случаи што се признати како итни.

По правило, поштата на интернираните лица се пишува на нивниот јазик. Страните во судирот можат да дозволат и преписка на други јазици.

Член 108

Пратки за помош I. Општи начела

Интернираните лица се овластени да примаат, преку пошта или преку сите други средства, поединечни пакети или заеднички пратки, кои особено содржат прехранбени продукти, облека, лекови, како и книги и предмети од религиозен, образовен или рекреативен карактер кои можат да ги задоволуваат нивните потреби. Овие пратки во никој случај не ја ослободуваат Силата во чија власт се наоѓаат интернираните лица од обврските што за неа произлегуваат од оваа Конвенција.

Во случај кога воените потреби бараат да се ограничи количеството на тие пратки, за ова ќе бидат уредно известени Силата заштитничка и Меѓународниот комитет на Црвениот крст, како и секоја друга организација што им дава помош на интернираните лица и е одговорна за испраќање на тие пратки.

Условите за испраќање на поединечни пакети и заеднички пратки можат да бидат предмет, ако е потребно, на посебни спогодби меѓу заинтересираните Сили, кои во никој случај не смеат да го одлагаат приемот на испратената помош на интернираните лица. Пакетите со облека и храна не смеат да содржат книги. Залихите со медицинска помош ќе се испраќаат, по правило, во заеднички пратки.

Член 109

II. Колективна помош

Во отсуство на посебни спогодби меѓу Страните во судирот за условите на приемот и распределбата на пратките со колективна помош, ќе се применува Правилникот за колективна помош приложен кон оваа Конвенција.

Горенаведените посебни спогодби не можат во никој случај да го ограничат правото на Одборите на интернираните лица да ги преземаат пратките со колективна помош наменети за интернираните лица, да пристапат кон нивна распределба и со нив да располагаат во интерес на нивните приматели.

Тие спогодби не можат ниту да го ограничат правото на претставниците на Силите заштитнички, на Меѓународниот комитет на Црвениот крст, или на која и да е друга организација што дава помош на интернираните лица и е одговорна за доставувањето на колективните пратки, да ја контролираат нивната распределба на примателите.

Член 110

III. Ослободување од поштенски и сообраќајни давачки

Сите пратки за помош наменети за интернираните лица се ослободени од сите увозни давачки, царини и други такси.

Сите работи испратени по пошта, вклучително и пакети со помош и пратки на пари упатени од други земји до интернираните лица, или кои тие лица ги испраќаат по пошта, било непосредно или преку Информативното биро предвидено во членот 136 и Централната информативна агенција предвидена во членот 140, ќе бидат ослободени од сите поштенски такси, како во земјите на потекло и на прием така и во транзитните земји. За таа цел, особено, ослободувањето предвидено во Светската поштенска конвенција од 1947 година и во спогодбите на Светската поштенска унија во корист на цивилите со непријателско државјанство задржани во логорите или во цивилни затвори, ќе се прошират и на други интернирани лица заштитени со оваа Конвенција. Земјите кои не се потписнички на горенаведените спогодби се должни да одобрат ослободувања од давачките во исти околности.

Трошоците за превоз на пратките со помош наменети за интернирани лица кои, поради тежината или некоја друга причина, не можат да им бидат испратени преку пошта, ќе ги покрие Силата која држи интернирани лица на сите територии под нејзина управа. Другите Сили кои се Страни договорнички на Конвенцијата ќе ги покријат трошоците за превоз на своите територии.

Трошоците поврзани со превозот на овие пратки, кои не се покриени со претходните ставови, паѓаат на товар на испраќачите.

Високите страни договорнички ќе се потрудат да ги намалат, колку што тоа е можно, таксите за телеграми што ги испраќаат интернираните лица, или што се до нив адресирани.

Член 111

Посебни средства за превоз

Во случај кога воените операции би ги спречиле заинтересираните Сили да ја исполнат обврската да обезбедат превоз на пошта и пратки со помош, предвидени во членовите 106, 107, 108 и 113, заинтересираните Сили заштитнички, Меѓународниот комитет на Црвениот крст и секоја друга организација што ќе ја прифатат Страните во спорот, можат да го преземат превозот на овие пратки со соодветни средства (вагони, камиони, бродови или авиони итн.). За таа цел, Високите страни договорнички ќе настојуваат да им обезбедат такви превозни средства и да овозможат нивно движење, особено издавајќи им потребни дозволи.

Овие превозни ередства можат исто така да се употребат за испраќање:

а) преписки, списоци и извештаи што се разменуваат меѓу Централната агенција за информации предвидена во членот 140 и Националните бироа предвидени во членот 136;

6) преписки и извештаи што се однесуваат на интернираните лица што Силите заштитнички, Меѓународниот комитет на Црвениот крст или некоја друга организација што им помага на интернираните лица ги разменуваат, било со своите делегати или со Страните во судирот.

Овие одредби во ништо не го ограничуваат правото на секоја Страна во судирот да организира други средства за превоз ако тоа повеќе го сака, или да издава дозволи под заемно усогласени услови за тие средства за превоз.

Трошоците причинети со употреба на овие превозни средства ги покриваат Страните во судирот чии државјани ги користат тие услуги, пропорционално со важноста на пратките.

Член 112

Цензура и контрола

Цензурата на преписката адресирана до интернираните лица, или на онаа што тие ја испраќаат, ќе биде извршена во најкус можен рок.

Контролата на пратките упатени до интернираните лица нема да се врши под услови што ќе ги изложат на уништување на стоките содржани во пратката. Тоа ќе се изврши во присуство на приемот, или некое друго интернирано лице коешто тој ќе го определи. Испорачувањето на поединечните или колективните пратки на интернираните лица нема да се одлага под изговор на тешкотии во врска со цензурата.

Секоја забрана за преписка донесена од Страните во судирот, од воени или политички причини, ќе биде само привремена и што е можно пократка.

Член 113

Извршување и испраќање на правни документи

Силите кои држат интернирани лица ќе ги обезбедат сите разумни олеснувања за испраќање, преку Силата заштитничка или Централната агенција предвидена во членот 140, или ако се бара на друг начин, на тестаментите, полномоштвата, писмата со овластувања, или сите други документи упатени на интернираните лица или кои потекнуваат од нив.

Во сите случаи Силите кои ги држат интернираните лица ќе го олеснат извршувањето и автентификацијата во прописна правна форма на тие документи во име на интернираните лица, особено дозволувајќи им да консултираат правник.

Член 114

Управување со имотот

Силата која држи интернирани лица ќе им ги даде сите олеснувања, што не се спротивни на условите на интернирањето и законодавството кое е во сила, за да им овозможи да управуваат со својот имот. За таа цел, таа може и да им дозволи да го напуштат местото на интернирањето, во ургентни случаи и кога тоа околностите го дозволуваат.

Член 115

Олеснување и подготвување на водење на спорови

Во сите случаи кога едно интернирано лице е странка во постапката

во некој суд, Силата во чија власт се наоѓа, на негово барање, ќе го извести судот за неговото интернирање и, во законските рамки, ќе обезбеди да бидат преземеат и сите потребни чекори, да спречи тоа да биде на било кој начин оштетено поради сопственото интернирање, во врска со подготовката и водењето на неговиот случај или со извршувањето на некоја судска пресуда.

Член 116

Посети

На секое интернирано лице ќе му се дозволи, во определени интервали и колку што е можно почесто, да прима посети, особено од блиски роднини.

Најмногу што е можно, особено во случаи на смрт или тешка болест на роднини, на интернираните лица ќе им се дозволи да ги посетат нивните домови.

ГЛАВА IX

КРИВИЧНИ И ДИСЦИПЛИНСКИ САНКЦИИ

Член 117

Општи одредби, Применливо законодавство

Доколку со одредбите на оваа Глава не е поинаку определено, законите што се во сила на територијата на која се наоѓаат интернираните лица ќе продолжат да се применуваат врз оние од нив кои ги прекршат законите во текот на интернирањето.

Ако општите закони, уредбите или наредбите ги прогласуваат делата извршени од интернираните лица за казниви, додека истите дела не се казнуваат кога ќе ги извршат лица кои не се интернирани, за тие дела можат да се изрекуваат само дисциплински казни.

За исто дело или по иста основа ниедно интернирано лице не може да биде казнето повеќе од еднаш.

Член 118

Казни

Судовите или властите при донесувањето на пресудата ќе го земат предвид во најголема можна мерка фактот дека обвинетиот не е државјанин на Силата во чија власт се наоѓа. Тие ќе имаат можност да ја намалат казната предвидена за делото за кое се товари интернираното лице и нема да бидат обврзани, за таа цел, да применат минимум од донесената пресуда.

Забрането е затворањето во простории без дневна светлина и, воопшто, секој вид на свирепост без исклучок.

Со интернираните лица кои издржуваат дисциплински или судски казни не смее да се постапува различно од постапувањето со другите интернирани лица.

За времетраењето поминато во притвор од страна на интернираното лице, ќе се намали секоја дисциплинска или судска казна на лишување од слобода на која тоа е осудено.

Одборите на интернираните лица ќе бидат известени за сите судски постапки покренати против интернираните лица чии претставници се тие, како и за резултатите од тие постапки.

Член 119

Дисциплински казни

Дисциплинските казни што можат да се применуваат над интернираните лица се:

- (1) парична казна не поголема од 50% од платата што интернираното лице ја добива според одредбите на членот 95 и тоа за период не поголем од 30 дена;
- (2) укинување на повластувањата поголеми од постапките предвидени со оваа Конвенција;
- (3) Принудна работа поврзана со местото на интернирањето, која не може да биде подолга од два часа дневно;
- 4) затвор.

Дисциплинските казни во никој случај не смеат да бидат нечовечни, сурови или опасни за здравјето на интернираните лица. Мора да се води сметка за нивната возраст, пол и здравствена состојба.

Должината на една казна не смее во никој случај да го помине максимумот од триесет дена еднопосредно, дури и кога интернираното лице одговара за неколку дисциплински прекршоци кога му се суди, па било тие прекршоци да се поврзани или не.

Член 120

Бегства

Интернираните лица кои се повторно фатени откако побегнале или се обиделе да побегнат, можат за тоа дело да бидат само дисциплински казнети, дури и ако е во поврат.

По исклучок на третиот став на членот 118, интернираните лица казнети поради бегство или обид за бегство можат да бидат подведени под посебен надзор, под услов тој надзор да не биде штетен за состојбата на нивното здравје, да се врши во местото на интернирање и да не повлекува укинување на ниедна од заштитните мерки што ги дава оваа Конвенција.

Интернираните лица кои помагале и поттикнувале некое бегство, или обид за бегство, можат по таа основа да бидат само дисциплински казнети.

Член 121

Прекршоци поврзани со бегството

Бегството или обидот за бегство, дури и во поврат, нема да се сметаат како отежнувачка околност во случаи кога интернираното лице е изведено пред суд за злосторства извршени во текот на бегството.

Страните во судирот ќе обезбедат надлежните власти да бидат благонаклонети во одлучувањето дали казната досудена за еден прекршок ќе биде

дисциплинска или судска, особено кога се работи за дела извршени во врска со бегството, било успешно или не.

Член 122

Истраги, Притвор

Делата кои претставуваат дисциплински прекршоци ќе бидат истражувани по итна постапка. Ова правило ќе се примени, особено, во случаи на бегство или обид за бегство. Повторно фатеното интернирано лице ќе им биде предадено на надлежните власти колку што е можно побрзо.

Во случај на дисциплински прекршоци, притворот ќе биде сведен на најмала мерка за сите интернирани лица и тој не смее да биде подолг од четиринаесет дена. Времето поминато во притвор во секој случај ќе се одбие од секоја казна затвор.

Одредбите на членовите 124 и 125 ќе се применат на интернираните лица кои се наоѓаат во притвор поради дисциплински прекршоци.

Член 123

Надлежни власти, Постапка

Не навлегувајќи во надлежноста на судовите и повисоките власти, дисциплински казни може да изрекува само командантот на местото на интернирањето, или одговорниот офицер или службеник кој го заменува, или на кого тој му ја пренел својата дисциплинска власт.

Пред да се изрече дисциплинска казна, обвинетото интернирано лице ќе биде прецизно известено за прекршоците за кои е обвинето, и ќе му се даде можност да го објасни своето однесување и да се брани. Нему ќе му биде дозволено, особено, да повикува сведоци и да побара, ако е потребно, услуги од квалификуван преведувач. Одлуката ќе се соопшти во присуство на обвинетиот и на еден член на Одборот на интернираните лица.

Периодот меѓу изрекувањето на дисциплинската казна и нејзиното извршување не смее да изнесува повеќе од еден месец.

Кога на интернираното лице му е изречена нова дисциплинска казна, меѓу извршувањето на секоја од двете казни мора да измине период од најмалку три дена, штом должината на една од нив изнесува десет или повеќе денови.

Командантот на местото на интернирањето ќе води записник за изречените дисциплински казни, кој што ќе биде отворен за инспекција на претставниците на Силата заштитничка.

Член 124

Простории за дисциплинските казни

Интернираните лица не може во никој случај да се префрлуваат во казнени установи (затвори, казнено поправни домови, затвори за осуденици итн.) за таму да ги издржуваат дисциплинските казни.

Просториите во кои се издржуваат дисциплинските казни ќе одговараат на хигиенските барања, а во нив особено ќе има доволно кревети и постелнини. На интернираните лица кои издржуваат казна ќе им се овозможи да ја одржуваат својата чистота.

Интернираните жени кои издржуваат дисциплинска казна ќе бидат затворени во простории што се одделени од оние во кои се мажите и ќе бидат ставени под непосреден надзор на жени.

Член 125

Суштински мерки на заштита

На интернираните лица кои се казнети дисциплински ќе им биде дозволено да вежбаат и да поминуваат најмалку два часа дневно на чист воздух.

Ним ќе им се дозволи, по нивно барање, да се јавуваат ка редовни лекарски прегледи. Ќе им се укажува грижа што ја бара нивната здравствена состојба и, во случај на потреба, ќе бидат пренесени во болницата во местото на интернирање или во некоја постојана болница.

Тие ќе имаат дозвола да читаат и да пишуваат, како и да испраќаат и примаат писма. Меѓутоа, пакетите и паричните пратки може да им бидат одземени се до крајот на издржувањето на казната; дотогаш за нив ќе се грижи Одборот на интернираните лица, кој ќе и ги предаде на болницата оние прехранбени продукти содржани во пакетите што можат да се расипат.

Ниедно интернирано лице кое е дисциплински казнето не може да биде спречено да се користи со одредбите на членовите 107 и 143 ка оваа Конвенција.

Член 126

Одредбите на членовите од 71 до заклучно со 76 ќе се применуваат, по аналогија, и на постапките против интернираните лица кои се на државната територија на Силата во чија власт се наоѓаат.

ГЛАВА X

ПРЕМЕСТУВАЊА НА ИНТЕРНИРАНИТЕ ЛИЦА

Член 127

Услови

Преместувањето на интернираните лица секогаш ќе се врши човечно. Како општо правило, тоа ќе се врши со железница или со други превозни средства и во услови во најмала рака еднакви на оние што при своите преместувања ги имаат трупите на Силата во чија власт се наоѓаат. Кога, како исклучителна мерка, таквите преместувања мора да се извршат пеш, тие не смеат да се изведат се додека интернираните лица не се во поволна здравствена состојба и во никој случај не смеат да ги изложат на претерано заморување.

Силата во чија власт се наоѓаат интернираните лица ќе ги снабди за време на преместувањето со вода за пиење и храна, во доволно количество, квалитет и разновидност, за да ги одржи во добро здравје, како и со потребна облека, пристojно сместување и потребна лекарска грижа. Таа ќе ги преземе сите соодветни мерки на претпазливост да ја осигура нивната безбедност за време на преместувањето и ќе направи пред нивното заминување целосен список на интернираните лица кои се преместуваат.

Болните, ранетите или немоќните интернирани лица, како и родилките, нема да бидат преместувани ако патувањето би било штетно за нивното здравје, освен ако нивната безбедност тоа императивно го бара.

Ако борбената зона се доближува кон местото на интернирање, интернираните лица во тоа место нема да бидат преместени, освен ако нивното префрлување може да се изврши под доволно сигурни услови, или ако се изложени на многу поголема опасност останувајќи каде што се, отколку во случај на преместување.

Силата која држи интернирани лица, при донесувањето на одлуки за нивното преместување, ќе води сметка за нивните интереси, особено со тоа да не се зголемат тешкотиите за нивната репатријација или за враќање во нивните домови.

Член 128

Метода

Во случај на преместување, интернираните лица службено ќе бидат известени за нивното поаѓање и за новата поштенска адреса. Ова известување ќе им биде дадено навреме за да можат да го подготват својот багаж и да го известат своето семејство.

Ним ќе им биде дозволено со себе да ги понесат своите лични предмети, својата преписка и пакетите што стигнале за нив. Тежината на овој багаж може да се ограничи ако тоа го бараат условите на преместувањето, но во никој случај на помалку од дваесет и пет килограми за едно интернирано лице.

Поштата и пакетите што се упатени на нивното поранешно место на интернирање ќе им бидат доставени без одлагање.

Командантот на местото на интернирање, во спогодба со Одборот на интернираните лица, ќе ги преземе потребните мерки за да се обезбеди пренесувањето на заедничкиот имот на интернираните лица и на багажот што тие не можеле да го понесат со себе, како последица на ограничувањата донесени врз основа на вториот став на овој член.

ГЛАВА XI

СМРТ

Член 129

Тестаменти, Смртносници

Тестаментите на интернираните лица ќе бидат чувани на безбедно место од страна на одговорните власти; а во случај на смрт на интернирано лице неговиот тестамент без одлагање ќе му биде доставен на лицето кое тој претходно го определил.

Смртта на интернираните лица во секој случај ќе ја потврди лекар, и за тоа ќе се состави потврда, во која ќе се изнесат причините на смртта и условите под кои таа настапила.

Официјална смртovníца, уредно регистрирана, ќе се издаде согласно прописите што се на сила на територијата каде се наоѓа местото на интернирањето, а нејзиниот точен оверен препис ќе и биде доставен без одлагање на Силата заштитничка, како и на Централната агенција прецвидена во членот 140.

Член 130

Закоп. Кремирање

Властите во чии раце се наоѓаат интернираните лица ќе обезбедат оние од нив кои умреле во интернација да бидат пристojно погребани, ако е можно во согласност со обредите на религијата на која и припаѓале, и нивните гробови да бидат почитувани, уредно да се одржуваат и да бидат обележени на таков начин што секогаш да можат да бидат препознаени.

Умрените интернирани лица ќе бидат погребани во поединечни гробови, освен кога неизбежни околности бараат употреба на заеднички гробови. Труповите можат да бидат кремирани само ако тоа го бараат императивни причини на хигиената, поради религијата на покојникот или согласно неговата изразена желба во таа смисла. Во случај на кремирање, во смртовницата ќе бидат наведени тој факт и причината поради која трупот е спален. Властите на Силата во чии раце се наоѓаат интернираните лица ќе ја чуваат пепелта на безбедно место и ќе ја предадат што е можно побрзо на блиските роднини, на нивно барање.

Штом околностите тоа го дозволат, а најдоцна во моментот на крајот на непријателствата, Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица ќе им доставува списоци на гробовите на починатите интернирани лица на Силите чии припадници тие биле, преку Информативните бироа предвидени во членот 136. Тие списоци ќе ги содржат сите поединости потребни за идентификација на починатите интернирани лица, како и точната локација на нивните гробови.

Член 131

Интернирани лица загинати или ранети во посебни околности

За секоја смрт или сериозно ранување на интерирано лице кои се предизвикани, или за кои постои сомневање дека се предизвикани од некој стражар, друго интернирано лице или некое друго лице, како и за сите смртни случаи чија причина не е позната, веднаш ќе биде преземена официјална истрага од страна на Силата во чија власт се наоѓаат интернираните лица.

За тој случај веднаш ќе биде испратен извештај до Силата заштитничка. Ќе се добијат изјави од сведоците, и за нив ќе се состави извештај со тие изјави, кој ќе се достави на Силата заштитничка.

Ако истрагата утврди вина ка едно или повеќе лица, Силата во чија власт се наоѓаат интернираните лица ќе ги преземе сите потребни мерки за судско гонење на одговорното или одговорните лица.

ГЛАВА XII

ОСЛОБОДУВАЊЕ, РЕПАТРИЈАЦИЈА И СМЕСТУВАЊЕ ВО НЕУТРАЛНИ ЗЕМЈИ

Член 132

Во текот на непријателствата или окупација

Секое интернирано лице ќе биде ослободено од Силата која го држи штом престанат причините поради кои е интернирано.

Покрај ова, Страните во судирот ќе се погрижат за времетраењето

на непријателствата да склучат спогодби за ослободување, репатријација, враќање во местата на живеење или за сместување во неутрална земја на извесни категории интернирани лица, а особено деца, бремени жени и мајки со доенчиња и мали деца, ранети и болни, и интернирани лица кои веќе долго време се во интернација.

Член 133

По завршување на непријателствата

Интернирањето ќе престане најбрзо што е можно по завршувањето на непријателствата.

Интернираните лица на територијата на една Страна во судирот, против кои се води кривична постапка за дела коишто не повлекуваат само дисциплински казни, можат да бидат задржани до завршување на постапката и, ако околностите тоа го бараат, до извршување ка казната. Истото ќе се примени на интернираните лица кои порано биле осудени на казна лишување од слобода.

Со спогодба меѓу Силата која држи интернирани лица и заинтересираните Сили можат да се основаат комисији, по завршувањето на непријателствата или на окупацијата на териториите, за изнаоѓање на растурените интернирани лица.

Член 134

Репатријација и враќање на местото на последен престој

Високите страни договорнички ќе се погрижат, по завршувањето на непријателствата или окупацијата, да обезбедат враќање на сите интернирани лица во нивното последно место на престој, или да ја олеснат нивната репатријација.

Член 135

Трошоци

Силата која држи интернирани лица ќе ги покрие трошоците на враќањето на интернираните лица во местата каде што престојувале во моментот на нивното интернирање или, ако се фатени во текот на патување или на морската ширина, трошоците што се потребни за да го завршат своето патување, односно да се вратат во местото на поаѓање.

Ако силата која држи интернирани лица не му дозволи престој на својата територија на едно ослободено интернирано лице, кое порано таму имало постојано престојувалиште, таа е должна да ги плати трошоците на неговата репатријација. Ако, меѓутоа, интернираното лице избере да се врати во својата земја на своја одговорност, или во покорност кон владата на која и се обврзало на верност, Силата во чија власт се наоѓа не е должна да ги плати трошоците на неговиот пат вон местото на неговото поаѓање од нејзината територија. Силата која држи интернирани лица не е должна да ги плати трошоците на репатријацијата на лице кое е интернирано по свое лично барање.

Ако интернираните лица се предадени согласно членот 45, Силата која ги предава и Силата која ги прима ќе се спогодат за делот од трошоците што ќе го покрие секоја од нив.

Горенаведеното нема да биде на штета на посебните спогодби што можат да бидат склучени меѓу Страните во судирот во врска со размената и репатријацијата на нивните државјани кои се наоѓаат во непријателски раце.

ОДДЕЛ V

ИНФОРМАТИВНИ БИРОА И ЦЕНТРАЛНА АГЕНЦИЈА

Член 136

Национално биро

По започнувањето на конфликтот, и во сите случаи на окупација, секоја од Страните во судирот ќе основа едно службено Информативно биро, одговорно за прием и пренесување на известувања за заштитените лица кои се во нејзина власт.

Секоја од Страните во судирот во најкус можен рок ќе му достави на своето Биро известување за мерките што ги презела во врска со сите заштитени лица, кои се во затвор повеќе од две недели, на кои им е определен принуден престој или кои се интернирани. Таа, покрај ова, ќе ги задолжи своите разни служби кои работат со таа материја веднаш да му достават на наведеното Биро податоци за сите промени кои се однесуваат на заштитените лица, како, на пример, преместувања, ослободувања, репатријации, бегства, сместувања во болници, раѓања и смрти.

Член 137

Пренесување на информации

Секое национално Биро веднаш ќе ги испрати информациите за заштитените лица, по најбрз пат, на Силите чии државјани се горенаведените лица или на Силите на чија територија тие престојувале, со посредување на Силата заштитничка, како и преку Централната агенција предвидена во членот 140. Бирото, исто така, ќе одговори на сите прашања што ќе му бидат поставени во врска со заштитените лица.

Информативните бироа ќе ги пренесуваат известувањата за заштитеното лице, се додека нивното пренесување не е штетно за лицето или за неговите роднини. Дури и во таков случај, известувањето не може да биде скриено од Централната агенција која, откако ќе биде известена за околностите, ќе ги преземе потребните мерки на претпазливост наведени во членот 140.

Сите писмени соопштенија што ги дава Бирото ќе бидат официјално потврдени со потпис или печат.

Член 138

Барани поединости

Известувањата примени и пренесени од националното Биро ќе бидат од таков карактер што да овозможуваат точно идентификување на заштитеното лице и брзо известување на неговото семејство. Известувањата за секоје лице ќе ги содржат барем неговото презиме, име, местото и датумот на раѓање, државјанството, последното престојувалиште и посебните белези,

името на таткото и моминското презиме на мајката, датумот, местото и природата на мерката што е преземена во однос на поединецот, адресата на која може да му се упатува преписката, како и името и адресата на лицето кое треба да биде известно.

Исто така, известувања за состојбата на здравјето на интернираните лица кои се тешко болни или тешко ранети ќе бидат доставувани редовно, а по можност еднаш неделно.

Член 139

Испраќање на личните вредносни предмети

Секое национално Информативно биро, покрај и тоа, ќе биде одговорно да ги собира сите лични вредносни предмети оставени од заштитените лица наведени во членот 136, особено оние кои биле репатрирани или ослободени, или кои избегале или умреле; тоа ќе ги испраќа наведените вредносни предмети на заинтересираните, или директно или, ако е потребно, преку Централната агенција. Тие предмети ќе бидат испраќани од страна на Бирото во запечатени пакети, кон кои ќе се приклучат изјавите што даваат јасни податоци за целосниот идентитет на лицето на кое тие предмети му припаѓаат, како и целосен попис на содржината на пакетот. Детални записници ќе бидат направени за приемот и испраќањето на сите такви вредносни предмети.

Член 140

Централна агенција

Централна информативна агенција за заштитените лица, особено за интернираните лица, ќе биде основана во неутрална земја. Меѓународниот комитет на Црвениот крст ќе им даде предлог на заинтересираните Сили, ако тоа го смета за потребно, за организацијата на оваа Агенција, која може да биде иста како онаа што е предвидена со членот 123 на Женевската конвенција за постапувањето со воените заробеници од 12 август 1949 година.

Функцијата на оваа Агенција ќе биде да ги прибира сите информации од типот наведен во членот 136 до кои дошла по официјални или приватни канали и да ги пренесува најбрзо што е можно до земјите на потеклото или на престојот на односните лица, освен во случаите кога таквите пренесувања би можеле да им штетат на лицата за кои се однесуваат тие информации, или на нивните роднини. Таа ќе ги прима од Страните во судирот сите разумни олеснувања за вршење на тие пренесувања.

Од Високите страни договорнички, а особено од оние чии припадници ги користат услугите на Централната агенција, се бара на истата да и даваат финасиска помош што таа може да ја бара.

Наведените одредби не треба да се толкуваат како ограничувачки за хуманитарните активности на Меѓународниот комитет на Црвениот крст и на Друштвата за помош опишани во членот 142.

Член 141

Ослободување од такси

Националните информативни бироа и Централната информативна агенција ќе се користат со ослободување од сите поштенски такси, како и

со ослободувањето предвидено во членот 110 и натаму, во најголема можна мера, со ослободување од телеграфските такси или барем со значително намалени тарифи.

ДЕЛ IV

ИЗВРШУВАЊЕ НА КОНВЕНЦИЈАТА

ОДДЕЛ I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 142

Друштва за помош и други организации

Доколку не се во прашање мерки што Силите во чија власт се наоѓаат заштитените лица би ги сметале за неопходни за заштита на својата безбедност или за да одговорат на секоја друга оправдана потреба, претставниците на верските организации, друштвата за помош и на секоја друга организација што ги помага заштитените лица, ќе ги добиваат од овие Сили, за нив или за нивните уредно акредитирани претставници, сите потребни олеснувања за посетување на заштитените лица, за распределба на помошта и материјалот од секако потекло, наменет за образовни, рекреативни или религиозни цели, или за да им помага во организирањето на нивното слободно време во местата на интернирање. Наведените друштва или организации можат да бидат основани на територијата на Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица, или во некоја друга земја, или можат да имаат меѓународен карактер.

Силата во чија власт се наоѓаат заштитените лица може да го ограничи бројот на друштвата и организациите на чии претставници им дозволува да ги остваруваат своите активности на нејзината територија и под нејзин надзор, меѓутоа, под услов тоа ограничување да не претставува пречка за снабдување со вистинска и доволна помош на сите заштитени лица.

Посебната положба на Меѓународниот комитет на Црвениот крст во оваа област во секое време ќе биде призната и почитувана.

Член 143

Надзор

Претставниците или делегатите на Силите заштитнички се овластени да ги посетуваат сите места каде што се наоѓаат заштитените лица, особено местата на интернирање, на издржување на затворот или каде што тие работат.

Тие ќе имаат пристап во сите простории во кои престојуваат заштитените лица и ќе можат со нив да разговараат без присуство на сведоци, лично или со помош на преведувач.

Овие посети не можат да бидат забранети, освен од причини на императивна воена потреба, и тогаш само како исклучителна и привремена мерка. Траењето и зачестеноста на овие посети не можат да бидат ограничени.

Претставниците и делегатите на Силите заштитнички целосно ќе бидат слободни да ги изберат местата што сакаат да ги посетат. Силата во чија власт се наоѓаат или Окупаторската сила, Силата заштитничка и, кога ќе се појави можност, Силата од која потекнуваат лицата кои треба да бидат посетени, можат да се согласат на сонародниците на интернираните лица да им се дозволи да учествуваат во посетите.

Делегатите на Меѓународниот комитет на Црвениот крст исто така ќе ги уживаат наведените предности. Именувањето на овие делегати ќе биде доставено на одобрување до Силата што управува со териториите на кои тие ќе ги остваруваат своите должности.

Член 144

Дисеминација на Конвенцијата

Високите страни договорнички се обврзуваат, за време на мир и за време на војна, да го шират текстот на оваа Конвенција колку што е можно повеќе во нивните земји, и особено да го вклучат нејзиното изучување во програмите за воена настава и, ако е можно, во цивилната настава, за да се запознае целото население со начелата на Конвенцијата.

Цивилните, воените, полициските или други власти коишто за време на војна имаат одговорност за заштитените лица, мораат да го имаат текстот на оваа Конвенција и да бидат посебно обучени во познавањето на нејзините одредби.

Член 145

Преводи. Правила за примена

Високите страни договорнички ќе ги испратат една на друга преку Швајцарскиот федерален совет, а за време на непријателствата преку Силите заштитнички, официјалните преводи на оваа Конвенција, како и на законите и уредбите што тие ги донеле за обезбедување на нејзината примена.

Член 146

Кривични санкции. I Општи забелешки

Високите страни договорнички се обврзуваат дека ќе донесат законодавство потребно да обезбеди ефективни казни санкции за лицата кои извршиле, или кои дале наредба да се изврши, некоја од тешките повреди на оваа Конвенција определени во следниот член.

Секоја Висока страна договорничка е обврзна да ги бара лицата кои се обвинети дека извршиле, или наредиле да се извршат, таквите тешки повреди, и да ги изведе пред своите судови, без оглед на нивното државјанство. Таа исто така може, ако тоа повеќе го сака, а во согласност со одредбите на нејзиното законодавство, да ги предаде таквите лица за судење на некоја друга Висока страна договорничка, доколку таа Страна договорничка има сигурни докази против нив.

Секоја Висока страна договорничка ќе ги преземе потребните мерки за спречување на сите дела спротивни на одредбите на оваа Конвенција, кои не претставуваат тешки повреди определени во следниот член.

Во сите околности, обвинетите лица ќе ги користат гаранциите на соодветно судење и одбрана, кои нема да бидат помалку поволни од оние

предвидени во Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година.

Член 147

II. Тешки повреди

Тешки повреди што се имаат предвид во претходниот член се повреди што опфаќаат едно од следниве дела, ако се извршени против лицата или имотот заштитени со оваа Конвенција: намерно убиство, тортура или нехумано постапување, вклучително биолошки експерименти, намерно предизвикување големи страдања или нанесување сериозни повреди на телото или здравјето, незаконито прогонство или преместување, или противзаконито затворање, присилување на заштитеното лице да служи во вооружените сили на непријателската Сила, или намерно лишување на заштитеното лице од правата на фер и регуларно судење според оваа Конвенција, земање на заложници и масивно уништување и присвојување на имот, што не е оправдано од воените потреби и што се врши незаконито и самоволно.

Член 148

III. Одговорности на Договорните страни

Ниедна Висока страна договорничка не може да се ослободи, или да ослободи друга Висока страна договорничка, од одговорноста што таа или друга Висока страна договорничка ја имаат во врска со повредите предвидени во претходниот член.

Член 149

Истражна постапка

По барање на една Страна во судирот ќе се отвори истрага, на начин што ќе го утврдат заинтересираните Страни, за секоја наводна повреда на Конвенцијата.

Ако не е постигната спогодба за постапката за истрага, Страните ќе се спогодат да изберат еден арбитар кој ќе одлучи каква постапка ќе се примени.

Штом повредата се устрои, Страните во судирот ќе ја отстранат и спречат во најкус можен рок.

ОДДЕЛ II ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 150

Јазици

Оваа Конвенција е составена на англиски и на француски јазик. Двата текста се еднакво автентични.

Швајцарскиот федерален совет ќе подготви официјални преводи на Конвенцијата на руски и шпански јазик.

Член 151

Потпишување

Оваа Конвенција, којашто ќе го носи датумот на денешниот ден, отворена е за потпишување до 12 февруари 1950 година, во име на Силите претставени на Конференцијата што отпочна со работа во Женева на 21 април 1949 година.

Член 152

Ратификација

Оваа Конвенција ќе биде ратификувана колку што е можно побрзо, а инструментите за ратификација ќе се депонираат во Берн.

За депонирањето на секој инструмент за ратификација ќе се состави записник, чијшто уверен препис Швајцарскиот федерален совет ќе им го достави на сите Сили во чие име Конвенцијата била потпишана, или чие пристапување било нотификувано.

Член 153

Стапување на сила

Оваа Конвенција ќе стапи во сила шест месеци по депонирањето на најмалку два инструменти за ратификација.

После тоа, таа ќе стапи во сила за секоја Висока страна договорничка по истекот на шест месеци од депонирањето на нејзиниот инструмент за ратификација.

Член 154

Однос кон Хашките конвенции

Во односите меѓу Силите обврзани со Хашките конвенции за законите и обичаите на копнената војна, било да се работи за Конвенцијата од 29 јули 1899 година или за онаа од 18 октомври 1907 година, а кои Сили учествуваат во оваа Конвенција, оваа последнава ќе ги дополнува Одделите II и III на Правилникот, што е приложен кон горенаведените Хашки конвенции.

Член 155

Пристапување

Од денот на нејзиното стапување во сила, пристапувањето кон оваа Конвенција ќе биде отворено за секоја Сила во чие име оваа Конвенција не е потпишана.

Член 156

Нотификација за пристапување

Пристапувањата ќе бидат писмено нотификувани кај Швајцарскиот федерален совет и ќе стапат во сила шест месеци по денот кога тие се примени.

Швајцарскиот федерален совет ќе ги извести за пристапувањата сите Сили во чие име Конвенцијата била потпишана, или чие пристапување било нотификувано.

Член 157

Непосреден ефект

Ситуациите предвидени во членовите 2 и 3 ќе им дадат непосреден ефект на депонираните ратификации и нотификуваните пристапувања што Страните во судирот ќе ги извршат пред или по започнувањето на непријателствата или окупацијата. Швајцарскиот федерален совет ќе ги соопшти по најбрз пат сите ратификации или пристапувања примени од Страните во судирот.

Член 158

Откажување

Секоја од Високите страни договорнички ќе биде слободна да ја откаже оваа Конвенција. Откажувањето по писмен пат ќе биде нотификувано до Швајцарскиот федерален совет, кој ќе им го пренесе на владите на сите Високи страни договорнички.

Откажувањето ќе почне да произведува дејство една година по неговата нотификација до Швајцарскиот федерален совет. Меѓутоа, откажувањето нотификувано истовремено додека Силата што го поднела е вклучена во судир, нема да има дејство се до склучувањето на мир и се додека не бидат завршени операциите поврзани со ослободувањето и репатрирањето на лицата заштитени со оваа Конвенција.

Откажувањето ќе важи само во однос на силата што го поднела. Тоа нема никакво дејство врз обврските што Страните во судирот остануваат должни да ги извршуваат врз основа на принципите на правото на народите, што произлегуваат од обичаите востановени меѓу цивилизираните народи, од законите на човечноста и од наложувањата на општата совест.

Член 159

Регистрација при Обединетите нации

Швајцарскиот федерален совет ќе ја регистрира оваа Конвенција во Секретаријатот на Обединетите нации. Швајцарскиот федерален совет исто така ќе го извести Секретаријатот на Обединетите нации за сите ратификации, пристапувања и откажувања што ќе ги прими во однос на оваа Конвенција.

ВО ПОТВРДА на ова потписниците, откако ги депонираа своите полномоштва, ја потпишаа оваа Конвенција.

РАБОТЕНО во Женева, на 12 август 1949 година, на англиски и француски јазик. Оригиналот ќе биде депониран во Архивите на Швајцарската конфедерација. Швајцарскиот федерален совет ќе им достави заверени примероци од оваа Конвенција на сите држави што ја потпишале, или пристапиле на Конвенцијата.

ПРИЛОГ I

НАЦРТ СПОГОДБА ЗА САНИТЕТСКИ И БЕЗБЕДНОСНИ ЗОНИ И МЕСТА

Член 1

Санитетските и безбедносните зони ќе бидат стриктно наменети за лицата наведени во членот 23 на Женевската конвенција за подобрување на положбата на ранетите и болните на вооружените сили на копно од 12 август 1949 година и во членот 14 на Женевската конвенција за заштитата на цивилните лица за време на војната од 12 август 1949 година, како и за персоналот чија должност е организирање и управување со тие зони и места и грижа за лицата кои се сместени во нив.

Меѓутоа, лицата кои постојано престојуват во овие зони ќе имаат право во нив да останат.

Член 2

Лицата кои било по која основа престојуваат во некоја санитарска и безбедносна зона не смеат да вршат никаква работа, како во самата таа зона, така и надвор од неа, која е во директна врска со воените операции или со производството на воен материјал.

Член 3

Силата која формира санитарска или безбедносна зона е должна да ги преземе сите потребни мерки да го забрани пристапот на сите лица кои немаат право да престојуваат или да влегуваат во неа.

Член 4

Санитетските и безбедносните зони мораат да ги исполнат следниве услови:

- (а) тие ќе опфаќаат само мал дел од територијата во власт на Силата која ги формирала;
- (б) тие ќе бидат ретко населени со можност за прием на население;
- (в) тие ќе бидат оддалечени и во нив ќе нема никакви воени цели, ниту големи индустриски постројки или административни установи;
- (г) тие нема да бидат сместени во области кои според секоја веројатност, можат да станат важни за водењето на војна.

Член 5

Санитетските и безбедносните зони подлежат на следниве обврски:

- (а) линиите за комуникација и превозните средства со кои тие располагаат нема да се употребуваат за превоз на воени лица или воен материјал, дури ни во транзит;

(6) тие во никој случај нема да се бранат со воени средства.

Член 6

Санитетските и безбедносните зони ќе бидат обележани со коси црвени линии врз бела основа, поставени на зградите и на надворешниот терен.

Зоните наменети исклучиво за ранети и болни можат да бидат обележани со амблемот на црвениот крст (црвената полумесечина, црвениот лав и сонце)врз бела основа.

Тие можат да бидат слично обележани ноќе, со соодветни светлосни знаци.

Член 7

Силите ќе им достават на сите Високи страни договорнички, во време на мирот или при отпочнување на непријателствата, список на, санитарските и безбедносните зони на териториите во нивна власт. Тие исто така ќе известат за секоја нова зона што ќе се востанови за време на непријателствата.

Штом противничката Страна ја прими горенаведената нотификација, зоната ќе биде уредно востановена.

Меѓутоа, ако противничката Страна смета дека условите поставени со оваа спогодба не се исполнети, таа може да го одбие признавањето на зоната, давајќи веднаш известување за тоа до Страната одговорна за таа зона, или своето признавање на таа зона да го услови со востановување на контрола предвидена во членот 8.

Член 8

Секоја Сила, признавајќи една или неколку санитарски и безбедносни зони востановени од противничката Страна, има право да бара контрола од една или повеќе Специјални комисии заради разјаснување дали зоните ги исполнуваат условите и обврските предвидени во оваа спогодба.

За таа цел, членовите на Специјалните комисии во секое време ќе имаат слободен пристап до разните зони и можат дури во нив постојано да престојуваат. Ним ќе им бидат дадени сите олеснувања за да ги вршат своите должности на инспекција.

Член 9

Во случај кога Специјалните комисии забележат факти за кои сметаат дека се спротивни ка одредбите на оваа спогодба, тие за ова веднаш ќе ја известат Силата која управува со таа зона и ќе определат рок од пет дена тоа да биде поправено. Тие за ова ќе ја известат Силата која ја признала зоната.

Ако по истекот на овој рок Силата која управува со зоната не постапи по предупредувањето, противничката Страна може да изјави дека веќе не е обврзана со спогодбата во поглед на таа зона.

Член 10

Силата која основала една или повеќе санитарски или безбедносни зони, и противничките Страни на кои нивното постоење им било нотификувано, ќе именуваат или именувале, преку Силите заштитнички или други

неутрални Сили, лица кои можат да бидат членови на Специјалните комисии спомнати во членовите 8 и 9.

Член 11

Во никој случај санитарските и безбедносните зони не смеат да бидат предмет на напад. Тие ќе бидат заштитени и почитувани во секое време од Страните во судирот.

Член 12

Во случај на окупација на една територија, санитарските и безбедносните зони што на неа се наоѓаат ќе продолжат да бидат почитувани и користени како такви.

Меѓутоа, окупаторската сила може да ја модификува нивната намена, под услов да ги преземе сите мерки за безбедноста на лицата што во нив се сместени.

Член 13

Оваа спогодба исто така ќе се применува на местата кои што Силите ќе ги користат за истите цели, како санитарски и безбедносни зони.

ПРИЛОГ II

НАЦРТ ПРАВИЛНИК ЗА КОЛЕКТИВНА ПОМОШ

Член 1

Одборите на интернираните лица се овластени да ги распределуваат пратките за колективна помош за кои се одговорни, на сите интернирани лица кои административно се поврзани со местото на интернирање на наведениот Одбор, вклучително и оние интернирани лица кои се во болниците, или во затворите или во други казнени установи.

Член 2

Распределбата на пратките со колективна помош ќе се врши согласно упатствата на дарителите и планот што ќе го утврдат Одборите на интернираните лица. Меѓутоа, прашањето за предимство во распределбата на медицинските залихи ќе се врши во согласност со главните лекари, а овие можат, во болниците и просториите за карантин, да отстапат од наведените упатства, ако тоа го бараат потребите на нивните пациенти. Во така определените рамки, оваа распределба ќе се врши секогаш праведно.

Член 3

Членовите на Одборите на интернираните лица се овластени да одат на железничките станици и во другите места на пристигнување на пратките

за помош близу до нивните места на интернирање, за да можат да го проверат количеството и квалитетот на примената стока и да подготват подробни извештаи за дарителите.

Член 4

На одборите на интернираните лица ќе им се дадат потребните олеснувања за проверување дали распределбата на колективната помош во сите и анекси во нивните места на интернирање е извршена според нивните упатства.

Член 5

Одборите на интернираните лица се овластени да ги пополнат, и да наложат да бидат пополнети од членовите на Одборите на интернираните лица во издвоените работни единици или од главните лекари на карантините и болниците, формуларите или прашалниците наменети за дарителите, што се однесуваат на колективната помош (распределба, потреби, количества итн.). Тие формулари и прашалници, уредно пополнети, ќе им бидат доставени на дарителите без одлагање.

Член 6

За да обезбедат редовна распределба на колективна помош на интернираните лица во нивното место на интернирање, и да ги задоволат потребите што може да ги предизвика доаѓањето на нови интернирани лица, Одборите на интернираните лица се овластени да формираат и одржуваат доволно резерви на залихи за колективна помош. За таа цел ќе им бидат ставени на располагање соодветни складови; секој склад ќе има по две брави, така што Одборот на интернираните лица ќе ги има клучевите од едната, а командантот на местото на интернирање клучевите од другата брава.

Член 7

Високите страни договорнички, а особено Силите кои држат заштитени лица, ќе ги дозаолат во најголема можна мера и согласно прописите за снабдување на населението со храна, сите купувања на стоки што се вршат на нивните територии за распределба на колективна помош на интернираните лица. Тие исто така ќе го олеснат преносот на пари и други финансиски мерки од техничка или административна природа што се преземаат за такви купувања.

Член 8

Претходните одредби нема да претставуваат пречка за правото на интернираните лица да примаат колективна помош пред пристигнувањето во местото на интернирањето или во текот на нивното преместување, ниту за можноста претставниците на Силата заштитничка, Меѓународниот комитет на Црвениот крст или некој а друга хуманитарна организација, да даваат помош на интернираните лица и на одговорните за испраќање на таа помош, обезбедувајќи ја нејзината распределба на примателите, со сите други средства коишто тие ги сметаат за погодни.

П р и л о г П П

I. ПОШТЕНСКА КАРТИЧКА ЗА ИНТЕРНИРАЊЕТО

	ПОШТА НА ИНТЕРНИРАНИТЕ ЦИВИЛНИ ЛИЦА	Ослободено од поштарина
	ПОШТЕНСКА КАРТИЧКА	
1. Предна страна	ВАЖНО Оваа картичка мора да ја пополни секое интернирано лице, штом ќе биде интернирано и секојпат кога ќе ја промени адресата, поради упатување во некое друго место на интернирање или во болница. Оваа картичка е независна од посебната картичка, што интернираното лице е овластено да ја испрати на своето семејство	ДО ЦЕНТРАЛНАТА ИНФОРМАТИВНА АГЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТЕНИТЕ ЛИЦА МЕЃУНАРОДЕН КОМИТЕТ НА ЦРВЕН КРСТ

	Да се пополни читливо и со големи букви	1. Државјанство
	2. Презиме	3. Имиња (иошйолно)
	4. Име на таткото	
	5. Датум на раѓање	6. Место на раѓање
	7. Занимање	
	8. Адреса пред интернирањето	
	9. Адреса на семејството	
2. Задгрбје	*10. Интерниран на ден: (или) Доаѓа од (болница итн) *11. Здравствена состојба	
	12. Сегашна адреса	14. Потпис
	13. Датум	
	* Непотребното да се прецрта - На овие податоци ништо да не се додава - Види го објаснувањето на другата страна на картичката.	

(Размер на картичката за интернирање: 10 x 15 см)

II. ПИСМО

ПОШТА НА ИНТЕРНИРАНИТЕ ЦИВИЛНИ ЛИЦА

Ослободено од поштарина

G.

Улица и број

Место на определувањето (со големи букви)

Покраина или округ

Земја (со големи букви)

Испраќач

Презиме и имиња

Датум и место на раѓање

Адреса на местото на интернирањето

(Размер на писмото: 29 x 15 cm)

III. КАРТИЧКА ЗА ДОПИШУВАЊЕ

1. Предна страна

ПОШТА НА ИНТЕРНИРАНИТЕ ЦИВИЛНИ ЛИЦА		Ослободено од поштарина
Испраќач	ПОШТЕНСКА КАРТИЧКА	
Презиме и имиња	До	
Датум и место на раѓање	Улица и број	
Адреса на местото на интернирањето	Место на определувањето (со големи букви)	
	Покраина или округ	
	Земја (со големи букви)	

2. Задна страна

Дата:

(Да се пишува на линиите и многу читливо)

(Размер на картичката за допишување: 10 x 15 cm)

ПРОТОКОЛ I

ДОПОЛНИТЕЛЕН ПРОТОКОЛ КОН ЖЕНЕВСКИТЕ КОНВЕНЦИИ ОД 12 АВГУСТ 1949 ГОДИНА, КОЈ СЕ ОДНЕСУВА НА ЗАШТИТА НА ЖРТВИТЕ ВО МЕЃУНАРОДНИ ВООРУЖЕНИ СУДИРИ ОД 8 ЈУНИ 1977 ГОДИНА

ПРЕАМБУЛА

Високите страни договорнички,

Прокламирајќи ја својата искрена желба мирот да завладее меѓу народите.

Потсетувајќи дека секоја држава е должна, во согласност со Повелбата на Обединетите нации, во своите меѓународни односи да се воздржува од закана или од употреба на сила против сувернитетот, територијалниот интегритет или политичката независност на секоја држава, или на кој и да било друг начин што не е во согласност со целите на Обединетите нации, Верувајќи дека и покрај тоа е потребно да се реafirмираат и развијат одредбите за заштита на жртвите во вооружените судири и да се дополнат мерките со кои се јакне нивната примена.

Изразувајќи го своето убедување дека ништо во овој Протокол или во Женевските конвенции од 12 август 1949 година не може да биде протолкувано дека го оправдува или одобрува кој и да било акт на агресија или друга употреба на сила што не е во согласност со Повелбата на Обединетите нации.

Потврдувајќи понатаму дека одредбите на Женевските конвенции од 12 август 1949 година и на овој Протокол мора целосно да бидат применети во сите околности врз сите лица што се заштитени со тие инструменти, без никаква дискриминација заснована врз природата или потеклото на вооружениот судир или на причините што страните во судирот ги поставиле или им се припишуваат.

Се согласија за следното:

Дел I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Општи принципи и поле на примената

1. Високите страни договорнички се обврзуваат да го почитуваат и да обезбедат на овој Протокол во сите околности.
2. Во случаите што не се предвидени со овој Протокол или со други меѓународни спогодби, граѓанските лица и борците остануваат под заштита и дејство на принципите на меѓународното право што произлегуваат од востановените обичаи, од принципите на човечноста и од барањата на јавната совест.
3. Овој Протокол, со кој се дополнуваат Женевските конвенции од 12 август 1949 година за заштита на жртвите во војна, ќе се применува во ситуациите предвидени со членот 2 заеднички за тие конвенции.
4. Ситуациите предвидени во претходниот став ги вклучуваат вооружените судири во кои народите се борат против колонијална доминација и странска окупација и против расистичките режими, користејќи го правото на самоопределување, потврдено во Повелбата на Обединетите нации и во Декларацијата за принципите на меѓународното право што се однесуваат на пријателските односи и на соработката меѓу државите во согласност со Повелбата на Обединетите нации.

Член 2

Дефиниции

За целите на овој Протокол:

- (а) изразите “Прва конвенција”, “Втора конвенција”, “Трета конвенција” и “Четврта конвенција” означуваат редум: Женевската конвенција за подобрување на условите на ранетите и болните во вооружените сили во војна од 12 август 1949 година; Женевската конвенција за подобрување на условите на ранетите, болните и на бродоломниците членови на вооружените сили на море од 12 август 1949 година; Женевската конвенција за постапување со воените заробеници од 12 август 1949 година; Женевската конвенција за заштита на граѓанските лица за време на војна од 12 август 1949 година; изразот “Конвенции” ги подразбира четирите Женевски конвенции од 12 август 1949 година за заштита на жртвите во војна;
- (б) изразот “правила на меѓународното право применливи во вооружен судир” ги означува правилата применливи во вооружен судир содржани во меѓународните спогодби во кои учествуваат Страните во судирот, и општопризнатите принципи и правила на меѓуна-

родното право применливи на вооружен конфликт;

- (в) изразот “Сила заштитничка” означува неутрална или друга држава која не е Страна во судирот, определена од една страна во судирот и прифатена од противничката страна, која се согласила да ги врши функциите што и се доделени на Силата заштитничка според одредбите на Конвенциите и на овој Протокол;
- (г) изразот “супститут” означува организација која ја заменува силата заштитничка, во согласност со членот 5.

Член 3

Почеток и престанување на примената

Не навлегувајќи во одредбите што се применуваат во секое време:

- (а) Конвенциите и овој Протокол ќе се применуваат од почетокот на секоја ситуација предвидена во членот 1 на овој Протокол;
- (б) примената на Конвенциите и на овој Протокол ќе престане на територијата на страните во судирот со општото завршување на воените операции, а во случај на окупирани територии, по престанувањето на окупацијата освен, во обата случаи, за оние лица чиешто конечно ослободување, репатријација или повторно населување ќе настапи подоцна. Овие лица ќе продолжат да ги користат соодветните одредби на Конвенциите и на овој Протокол, се до нивното конечно ослободување, репатријација или повторно населување.

Член 4

Бправен статус на Страните во судир

Примената на Конвенциите и на овој Протокол, како и склучувањето на спогодбите предвидени во нив, ќе немаат дејство врз правниот статус на Страните во судирот. Ниту окупацијата на некоја територија, ниту примената на Конвенциите и на овој Протокол, нема да влијаат врз правниот статус на територијата што е во прашање.

Член 5

Определување на силите заштитнички и на нивните супститути

1. Должност на Страните во судир е од почетокот на тој судир да обезбедат почитување и примена на Конвенциите и на овој Протокол со примена на системот на Силите заштитнички, вклучувајќи го *inter alia* определувањето и прифаќањето на тие Сили, во согласност со подолу наведените ставови. Силите заштитнички ќе бидат задолжени да ги штитат интересите на Страните ио судирот.
2. Од почетокот на ситуацијата наведена во членот 1, секоја страна во судирот ќе определи, без одлагање, една Сила заштитничка, заради примена на Конвенциите и на овој Протокол и ќе ги дозволи, исто така без одлагање и за истата цел, активностите на Силата заштитничка која таа ја прифатила како таква откако била определена од противничката страна.

3. Ако една Сила заштитничка не била определена или прифатена од почетокот на ситуацијата наведена во членот 1, Меѓународниот комитет на Црвениот крст, без да наштети на правото на некоја друга непристрасна хуманитарна организација да го стори истото, ќе им ги понуди своите добри услуги на Страните во судирот, за определување без одлагање на една Сила заштитничка што е прифатлива за страните во судирот. За таа цел, тој може, *inter alia*, да бара од секоја страна да му поднесе листа од најмалку пет држави што таа страна ги смета за прифатливи да дејствуваат во нејзино име како Сила заштитничка во однос на противничката страна и ќе побара од секоја противничка страна да поднесе листа од најмалку пет држави кои таа би ги прифатила како Сила заштитничка на првата страна; овие листи ќе му бидат соопштени на Комитетот во рок од две недели по приемот на барањето; тој ќе ги спореди и ќе побара согласност од секоја држава чиешто име се наоѓа на обете листи.
4. Ако, и покрај погоре изнесеното, нема Сила заштитничка, страните во судирот ќе ја прифатат без одлагање понудата што може да ја направи Меѓународниот комитет на Црвениот крст или некоја друга организација која ги дава сите гаранции за непристрасност и ефикасност дека ќе дејствува како супститут, по соодветни консултации со наведените страни и водејќи сметка за резултатите на тие консултации. Функционирањето на таквиот супститут е подложно на согласноста на Страните во судирот; тие ќе го вложат секој напор за да ја олеснат работата на супститутот во вршењето на неговите задачи според Конвенциите и овој Протокол.
5. Во согласност со членот 4, определувањето и прифаќањето на Силите заштитнички заради примена ка Конвенциите и на овој Протокол ќе нема дејство врз правниот статус на Страните во судирот, ниту на која и да било територија, вклучувајќи ја окупираната територија.
6. Одржувањето на дипломатски односи помеѓу Страните во судирот или фактот дека на трета држава е доверена заштитата на интересите на една страна и на кејзините граѓани, во согласност со правилата на меѓународното право што се однесуваат на дипломатските односи, не се пречка за определување на Силите заштитнички заради примена на Конвенциите и на овој Протокол.
7. Секоташ кога понатаму во овој Протокол ќе се спомене Сила заштитничка, тоа се однесува исто така и на супститутот.

Член 6

Квалификуван персонал

1. Високите страни договорнички, исто така и во време на мир, ќе настојуваат, со помошта на националните друштва на Црвениот крст (на Црвената полумесечина, на Црвениот Лав и Сонце) да обучат квалификуван персонал за да ја олеснат примената на Конвенциите и на овој Протокол, а особено активностите на Силите заштитнички.
2. Регрутирањето и обуката на таквиот персонал е во домашна јурisdикција.

3. Меѓународниот комитет на Црвениот крст ќе им стави на располагање на Високите страни договорнички списоци на така обучените лица што Високите страни договорнички можат да ги утврдат и да му ги достават за таа цел.
4. Условите за користење на таквиот персонал вон националната територија, во секој одделен случај, ќе бидат предмет на посебни спогодби помеѓу заинтересираните страни.

Член 7

Депозитарот на овој Протокол ќе свика состанок на Високите страни договорнички, по барање на една или на повеќе од споменатите страни и со одобрение на мнозинството од споменатите страни, да ги разгледаат општите проблеми на примената на Конвенциите и на Протоколот.

Дел II

РАНЕТИ, БОЛНИ И БРОДОЛОМНИЦИ

Оддел I

ОПШТА ЗАШТИТА

Член 8

Терминологија

За целите на овој Протокол:

- (а) под изразот “ранети” и “болни” се подразбираат лица, воени или цивилни, на кои поради повреда, болест или други физички или ментални растројства или тешкотии, им е потребна лекарска помош или нега и кои се воздржуваат од секаков акт на непријателство. Овие изрази исто така се однесуваат на жени на пораѓање, новороденчиња и други лица на кои им е потребна непосредна лекарска помош или нега, како што се немоќни или трудници, и кои се воздржуваат од секаков акт на непријателство;
- (б) под изразот “бродоломници” се подразбираат лица, воени или цивили, кои се наоѓаат во опасност на море или во други води, како последица од несреќа што им се случила ним или на бродот или воздухопловот во кој се наоѓале, и кои се воздржуваат од секаков акт на непријателство. Овие лица, под услов да продолжат да се воздржуваат од секаков акт на непријателство, ќе продолжат да се сметаат за бродоломници за време на спасувањето се додека не стекнат некој друг статус врз основа на Конвенциите или на овој Протокол.
- в) под “санитетски персонал” се подразбираат оние лица кои една од Страните во судирот ги определила исклучиво за санитарски цели наброени во попчката (д), или за управување со санитарски

единици, или за функционирање или управување со санитарски транспорти. Таквото определување може да биде постојано или привремено. Изразот опфаќа:

- (I) санитарски персонал, воен или цивилен, на една Страна во судирот, вклучувајќи го оној што е наведен во I-та и II-та конвенција, и оној што им е доделен на организациите на цивилната заштита;
- (II) санитарскиот персонал на националните друштва на Црвениот крст (на Црвената полумесечина, на Црвениот лав и Сонце) и на други национални доброволни друштва за помош кои на соодветен начин ги признала и овластила една од Страните во судирот;
- (III) санитарскиот персонал на санитарските единици или санитарските транспорти наведени во членот 9 став 2;
- (г) под изразот “верски персонал” се подразбираат воени или цивилни лица, како што се свештеници, кои исклучиво се занимаваат со свештеничката служба и кои се придодадени кон:
 - (I) вооружените сили на една Страна во судирот;
 - (II) санитарските единици или санитарските транспорти на една од Страните во судирот;
 - (III) санитарските единици или санитарските транспорти наведени во членот 9 став 2; или
- (IV) организациите на цивилната заштита на една Страна во судирот. Верскиот персонал може да биде придодаден постојано или привремено, и врз него се применуваат соодветни одредби од попчката (и);
- (д) под изразот “санитарски единици” се подразбираат установи и други единици, воени или цивилни, организирани за санитарски цели, имено за барање, собирање, транспорт, за утврдување на дијагноза или лекување вклучувајќи укажување прва помош на ранети, болни и бродоломници, или за спречување на болести. Изразот опфаќа, на пример, болници и други слични единици, центри за трансфузија на крв, центри за превентивна медицина и институти, санитарски магацини и депоа на санитарски и фармацевтски материјали на тие единици. Санитарските единици можат да бидат недвижни или подвижни, постојани или привремени;
- (ѓ) под изразот “санитарски транспорт” се подразбира пренесување по копно, по вода или во воздух на ранети, болни, бродоломници, санитарски персонал, верски персонал, санитарска опрема или санитарски материјал заштитен со Конвенциите и со овој Протокол;
- (е) под изразот “санитарски транспорти” се подразбира секое транспортно средство, воено или цивилно, постојано или привремено, доделено исклучиво за вршење на санитарски транспорт и кое е под контрола на надлежните власти на една Страна во судирот;
- (ж) под изразот “санитарски возила” се подразбира секое средство на санитарски транспорт по копно;
- (з) под изразот “санитарски брод или пловен објект” се подразбира секое средство на санитарски транспорт по вода;
- (с) под изразот “санитарски воздухоплов” се подразбира секое средство на санитарскиот транспорт по воздушен пат;

- (и) под “постојан санитарски персонал”, “постојани санитарски единици” и “постојани средства на санитарски транспорт” се подразбираат оние што се определени исклучиво за санитарски цели на неопределено време. “Привремен санитарски персонал”, “привремени санитарски единици” и “привремени средства за санитарски транспорт”, се оние што се наменети исклучиво за санитарски цели за определен период, во текот на целото траење на тој период. Ако не е определено поинаку, под изразите “санитарски персонал”, “санитарски единици” и “средства за санитарски транспорт” се подразбираат како постојаните така и привремените категории;
- (ј) под изразот “карактеристичен амблем” се подразбира карактеристичниот амблем на црвениот крст, на црвената полумесечина или на црвениот лав и сонце врз бело поле, кога се употребува за заштита на санитарски единици и транспорти или на санитарски и на верски персонал, на опрема и материјали;
- (м) под изразот “карактеристичен сигнал” се подразбираат сигнали или пораки наменети исклучиво за идентификација на санитарски единици или транспорти, предвидени во Глава III од Прилогот I кон овој Протокол.

Член 9

Поле на примената

1. Овој дел, чиишто одредби имаат за цел да ја подобрат положбата на ранетите, болните и на бродоломниците, се применува врз сите оние кои се под дејство на ситуацијата спомната во членот 1, без никаква дискриминација заснована врз раса, боја на кожата, пол, јазик, вероисповед или убедување, политичко или друго мислење, врз национално или содијално потекло, богатство, раѓање или друг статус, или врз кој и да било друг сличен критериум.
2. Релевантните одредби на членовите 27 и 31 од Првата конвенција ќе се применуваат врз постојаните санитарски единици и врз средствата за санитарски транспорт (освен болничките бродови врз кои се применува членот 25 од Втората конвенција) и врз нивниот персонал што и е ставен на располагање на Страната во судир од хуманитарни причини:
 - (а) од страна на неутрална или на друга држава што не е Страна во тој судир;
 - (б) од страна на признато и овластено друштво за помош на таква држава;
 - (в) од страна на непристрасна меѓународна хуманитарна организација.

Член 10

Заштита и нега

1. Сите ранети, болни и бродоломци, на која и да било страна да и припаѓаат, ќе бидат почитувани и заштитени.
2. Во секоја прилика со нив ќе се постапува хумано и тие ќе добијат,

во најголема можна мера и во најкраток можен рок, медицинска нега и помош што ја бара нивната состојба. Нема да се прави разлика помеѓу нив, заснована врз кои и да било други критериуми, освен медицинските.

Член 11

Заштита на лица

1. Физичкото или менталното здравје и интегритет на лица што се во власт на противничката страна или што се интернирани, задржани во притвор или на друг начин лишени од слобода како последица од ситуацијата спомната во членот 1, нема да бидат загрозувани со какво и да било неоправдано дејствување или пропуст. Спрема тоа, забрането е споменатите лица во овој член да се подложуваат на каква и да било медицинска постапка што не е мотивирана од состојбата на здравјето на односното лице и што не е во согласност со општо усвоените медицински стандарди што, под слични медицински околности, страната што ја применува постапката би ги применила врз лица што се нејзини државјани и што на кој и да било начин не се лишени од слобода.
2. Особено е забрането врз тие лица да се врши, дури и со нивна согласност:
 - (а) физичко сакатење;
 - (б) медицински или научни експерименти;
 - (в) отстранување на ткиво или на органи заради трансплантација, освен ако таквите дејствија се оправдани во согласност со условите предвидени во ставот 1.
3. Исклучоди од забраната во ставот 2(в) можат да се направат само во случај на давање крв за трансфузија или кожа за пресадување, под услов да се дадени доброволно и без каква и да е принуда или наговарање, и тогаш само за терапевтски цели, под услови што се во согласност со општо усвоените медицински стандарди и контроли и во интерес како на давателот, така и на примателот.
4. Секое намерно дејствие или пропуст што сериозно го загрозува физичкото или менталното здравје или интегритет на кое и да било лице што е во власт на некоја друга страна, а не само на таа од која лицето зависи, и со што или се кршат забраните од ставовите 1 и 2 или не се почитуваат условите од ставот 3, претставува тешка повреда на овој Протокол.
5. Лицата споменати во ставот 1 имаат право да одбијат секаква хируршка интервенција. Во случај на одбивање, санитетскиот персонал ќе настојува да добие писмена изјава за тоа, што ја потпишал или ја признал пациентот.
6. Секоја страна во судирот ќе води медицинска евиденција за секое давање крв за трансфузија или кожа за пресадување од лицата спомнати во ставот 1, ако тоа давање е извршено под одговорност на таа страна. Покрај тоа, секоја страна во судирот ќе настојува да води евиденција за сите медицински постапки што се применети

врз секое лице што е интернирано, ставено во притвор или кое на друг начин е лишено од слобода како резултат на ситуација спомнатата во членот 1. Оваа евиденција во секое време ќе и биде достапна на Силата заштитничка заради надзор.

Член 12

Заштита на санитарски единици

1. Санитарските единици ќе бидат почитувани и и заштитени во секое време и нема да бидат предмет на напад.
2. Ставот 1 ќе се применува врз цивилните санитарски единици, под услов тие:
 - (а) да и припаѓаат на една од страните во судирот;
 - (б) да се признаени и овластени од надлежен орган на една од страните во судирот; или
 - (в) да се овластени во согласност со членот 9 став 2 ка овој Протокол или со членот 27 и Првата конвенција.
3. Страните во судирот се повикуваат меѓусебно да ја нотификуваат локацијата на своите недвижни санитарски единици. Отсуството на таква нотификација не ја ослободува ниедна страна од обврската да постапи во согласност со одредбите на ставот 1.
4. Под никој услов санитарските единици нема да бидат употребени во обид за заштита на воени цели од напад. Секогаш кога тоа е можно, страните во судирот ќе обезбедат санитарските единици да бидат поставени така што нападите врз воените цели да не ја загрозат нивната безбедност.

Член 13

Престанување на заштитата на цивилните санитарски единици

1. Заштитата на која имаат право цивилните санитарски единици може да престане само ако тие единици се употребени за извршување, вон нивната хуманитарна функција, на дејствија штетни за непријателот. Меѓутоа, заштитата може да престане само по предупредување со кое, секогаш кога тоа е погодно, е утврден разумен рок, и откако тој рок не биде запазен.
2. Следните дејствија нема да се сметаат како штетни за непријателот:
 - (а) ако персоналот на единицата е снабден со лесно лично оружје за самоодбрана, или за одбрана на ранетите и болните за кои се грижи;
 - (б) ако единицата е чувана од патрола, стража или вооружена придружба;
 - (в) ако во единицата се наоѓаат лесно оружје и муниција одземени од ранетите и болните, но кои уште не и се предадени на надлежната служба;
 - (г) ако припадниците на вооружените сили или други борци се наоѓаат во единицата од медицински причини.

Член 14

Ограничување на реквизиција на цивилните санитарски единици

1. Окупаторската сила е должна на окупираните територии да обезбеди и понатаму успешно да се задоволуваат медицинските потреби на цивилното население.
2. Според тоа, окупаторската сила не може да реквизира цивилни санитарски единици, нивна опрема, материјал или персонал, се додека овие ресурси се потребни за давање адекватни медицински услуги на цивилното население и за продолжување на медицинската нега на ранетите и болните кои веќе се лекуваат.
3. Под услов да продолжи да го почитува општото правило во ставот 2, окупаторската сила може да ги реквизира напред спомнатите ресурси, придржувајќи се кон следните посебни услови:
 - (а) ресурсите да се потребни за обезбедување адекватно и непосредно медицинско лекување на ранетите и болните припадници на вооружените сили на окупаторската сила или на воените заробеници;
 - (б) реквизицијата да се одвива само додека постои таква потреба; и
 - (в) да се преземат непосредни мерки за да се обезбеди и натаму да се задоволуваат медицинските потреби на цивилното население, како и на оние ранети и болни на лекување што би биле погодени со реквизицијата.

Член 15

Заштита на цивилниот санитарски и верски персонал

1. Цивилниот санитарски персонал ќе биде почитуван и заштитен.
2. Во случај на потреба, на цивилниот санитарски персонал ќе му се даде секоја можна помош на оние подрачја на кои цивилните санитарски служби се дезорганизирани поради воени дејства.
3. Окупаторската сила ќе му даде секаков вид помош на цивилниот санитарски персонал на окупираните територии за да му овозможи, најдобро што е можно, тој да ги извршува своите хуманитарни должности. Окупаторската сила не може да бара од овој персонал во извршувањето на своите должности да дава предност на лекувањето на кое и да било лице, освен од медицински причини. Овој персонал не може да се принудува да извршува задачи што се во спротивност со неговата хуманитарна мисија.
4. Цивилниот санитарски персонал ќе има пристап во секое место каде што се неопходни неговите услуги, а страната во судир има право да преземе мерки на контрола и безбедност за кои смета дека се неопходни.
5. Цивилниот верски персонал ќе биде почитуван и заштитен. Одредбите на Конвенциите и на овој Протокол што се однесуваат на заштитата и на идентификувањето на санитарскиот персонал ќе се применуваат и врз овој персонал.

Член 16

Општа заштита на медицинските должности

1. Никој не може да биде казнет за извршување на активности од медицински карактер што се во согласност со медицинската етика, без оглед на околностите под кои се извршуваат и на лицата кои ги користат.
2. Лицата кои се занимаваат со активности од медицински карактер не може да бидат принудени да дејствуваат или да извршуваат работи во спротивност со правилата на медицинската етика или со други медицински правила што се во корист на ранетите и болните, или со одредбите од Конвенциите или од овој Протокол, ниту можат да се откажат од дејствувањето или вршењето на работите предвидени со тие правила и одредби.
3. Ниедно лице кое извршува медицински активности не може да биде принудено да му дава на кое и да е лице, било тоа да и припаѓа на противничката или на неговата сопствена страна, податоци за ранетите и болните што ги лекува или ги лекувало, освен она што се бара со законот на неговата земја, ако според негово мислење таквите податоци би можеле да имаат штетни последици за пациентите или за нивните семејства. Прописите за задолжителна пријава на заразните заболувања, меѓутоа, ќе бидат почитувани.

Член 17

Улога на цивилното население и на друштвата за помош

1. Цивилното население ќе ги почитува ранетите, болните и бродоломниците, дури и кога тие и припаѓаат на противничката страна, и не смее да изврши никаков акт на насилство против нив. Цивилното население и друштвата за помош, како што се националните друштва на Црвениот крст (на Црвената полумесечина и на Црвениот Лав и Сонце) се овластени, дури и на своја иницијатива, да ги собираат и да се грижат за ранетите, болните и бродоломниците, дури и во запоседнатите или окупираните територии. Никој не може да биде оштетен, прогонуван, осудуван или казнуван поради такви хуманитарни дела.
2. Страните во судирот можат да го повикаат цивилното население и друштвата за помош спомнати во ставот 1, да собираат ранети, болни и бродоломници и за нив да се грижат, и да пронаоѓаат мртви и да известуваат за нивната локација; тие ќе им дадат заштита и потребни олеснувања на оние што ќе одговорат на овој повик. Ако противничката страна ја заземе или повторно воспостави контрола врз односната област, таа е должна да ги овозможи истата заштита и олеснувања се додека тие се потребни.

Член 18

Идентификување

1. Секоја страна во судирот ќе настојува да обезбеди санитарскиот и верскиот персонал, како и санитарските единици и транспортни средства, да можат да се идентификуваат.

2. Секоја страна во судирот, исто така, ќе настојува да донесе и да ги примени методите и постапките што ќе овозможат препознавање на санитарските единици и на транспортните средства кои употребуваат карактеристичен амблем и карактеристични сигнали.
3. На окупираните територии и во зоните во кои се одвиваат борбени дејства, или каде што е веројатно дека ќе се одвиваат, цивилниот санитарски персонал и цивилниот верски персонал треба да бидат препознатливи по карактеристичниот амблем и врз основа на посебна лична карта, кои го потврдуваат нивниот статус.
4. По одобрение на надлежната власт, санитарските единици и санитарските транспортни средства ќе бидат обележани со карактеристичен амблем. Бродовите и пловилата, спомнати во членот 22 од овој Протокол, се обележуваат според одредбите на Втората конвенција.
5. Освен карактеристичниот амблем, страната во судирот може, според одредбите на Главата II од Прилогот I на овој Протокол, да одобри употреба и на други карактеристични сигнали за распознавање на санитарските единици и на средствата на санитарскиот транспорт. По исклучок, во посебни случаи предвидени во споменатата Глава, средствата на санитарскиот транспорт можат да користат карактеристични сигнали без истакнување на карактеристичниот амблем.
6. Примената на одредбите предвидени со ставовите 1 до 5 на овој Протокол е регулирана со Главите I до II од Прилогот I на овој Протокол. Сигналите опишани во Главата I од Прилогот, за исклучива употреба од страна на санитарските единици и на средствата на санитарскиот транспорт нема, освен како што е предвидено таму, да бидат употребени за која било цел поинаква од идентификувањето на санитарските единици и на средствата на санитарскиот транспорт определени во таа Глава.
7. Со овој член не се одобрува користење на карактеристичниот амблем во време на мир пошироко од предвиденото со членот 44 од Првата конвенција.
8. Одредбите на Конвенциите и на овој Протокол што се однесуваат на контрола на употребата на карактеристичниот амблем и на спречувањето в сузбивањето на неговата злоупотреба, ќе се применуваат на карактеристичните сигнали.

Член 19

Неутрални и други држави што не се страни на судирот

Неутралните и други држави што не се страни во судирот ќе ги применуваат релевантните одредби на овој Протокол врз заштитените лица со овој Дел од Протоколот кои можат да бидат прифатени или интернирани на нивни територии, како и врз мртви кои им припаѓаат на страните во тој судир, кои тие можат да ги најдат.

Член 20

Забрана на репресалии

Забранети се репресалиите против лицата и објектите заштитени со овој Дел од Протоколот.

Оддел II

САНИТЕТСКИ ТРАНСПОРТИ

Член 21

Санитетски возила

Санитетските возила треба да бидат почитувани и заштитени на истиот начин што со Конвенциите и со овој Протокол е предвиден за подвижните санитетски единици.

Член 22

Болнички бродови и крајбрежни пловила на спасување

1. Одредбите на Конвенциите што се однесуваат на:
 - (а) бродовите наведени во членовите 22, 24, 25 и 27 од Втората конвенција;
 - (б) нивните чамци за спасување и нивните помали пловила;
 - (в) нивниот персонал и опрема;
 - (г) ранетите, болните и бродоломниците што се каоѓаат на нив, ќе се применуваат исто така кога овие бродови превезуваат цивилни ранети, болни и бродоломници, што не и припаѓаат на ниедна од категориите спомнати во членот 13 од Втората конвенција. Овие цивили не можат, меѓутоа, да и бидат предадени на ниедна странска земја, ниту заробени на море. Ако се најдат во власт на некоја страна во судирот што не е нивна, врз нив ќе се применуваат Четвртата конвенција и овој Протокол.
2. Заштитата што со Конвенциите им се предвидува на бродовите наведени во членот 25 на Втората конвенција се однесува и на болничките бродови ставени на располагање за хуманитарни цели на една страна во судирот од страна на:
 - (а) некоја неутрална држава или држава кој не е страна во судирот, или
 - (б) некоја непристрасна меѓународна хуманитарна организација, под услов во обата случаи да се почитуваат условите пропишани во тој член.
3. Помалите пловила наведени во членот 27 од Втората конвенција ќе бидат заштитени дури и кога не е извршена нотификацијата предвидена со истиот член. Страните во судирот, сепак, се повикани меѓусебно да се известуваат за сите подробности за овие помали пловила што ќе ја олеснат нивната идентификација и препознавање.

Член 23

Други санитарски бродови и пловила

1. Санитарските бродови и пловила, освен наведените во членот 22 од овој Протокол и во членот 38 од Втората конвенција, било на море или во други води, ќе бидат почитувани и заштитени на истиот начин што е предвиден со Конвенциите и со овој Протокол во однос на подвижните санитарски единици. Бидејќи оваа заштита може да биде ефективна само ако тие можат да се идентификуваат и препознаваат како санитарски бродови и пловила, таквите пловни објекти ќе бидат обележани со карактеристичен амблем и што е можно повеќе ќе се прилагодат кон одредбите на членот 43 став 2 на Втората конвенција.
2. Бродовите и пловилата наведени во ставот 1 остануваат подложни на военото право. Секој воен брод што плови на површината, а има можност веднаш да се изврши неговата команда, може да им нареди да запрат, да се оддалечат или да пловат по определен курс, а тие се должни да се покорат на секоја таква команда. Таквите бродови и пловила не можат на никаков друг начин да бидат пренасочени од нивната санитарска мисија се додека се потребни за ранетите, болните и бродоломниците што се наоѓаат на нив.
3. Заштитата предвидена во ставот 1 може да престане само под условите предвидени во членовите 34 и 35 од Втората конвенција. Јасното одбивање да се почитува командата добиена согласно ставот 2, ќе претставува акт штетен за непријателот според членот 34 од Втората конвенција.
4. Страната во судирот ќе ја извести противничката страна, што е можно порано пред поаѓањето, за името, карактеристиките, предвидениот час на поаѓање, насоката на движењето и проденетата брзина на санитарскиот брод или пловилото, а особено кога се работи за бродови со над 2.000 бруто регистарски тони, а треба да ги достави и сите други податоци што би ги олесниле идентификацијата и препознавањето. Противничката страна ќе го потврди приемот на тие податоци.
5. Одредбите на членот 37 од Втората конвенција ќе се применуваат и врз санитарскиот и верскиот пресонал што се наоѓа во овие бродови и пловила.
6. Одредбите на Втората конвенција ќе се применуваат врз ранетите, болните и бродоломниците кои се наоѓаат на овие санитарски бродови и пловила, а им припаѓаат на категориите предвидени во членот 13 на Втората конвенција и во членот 44 од овој Протокол. Цивилните лица ракети, болни и бродоломници, кои не припаѓаат на ниедна категорија предвидена во членот 13 од Втората конвенција нема да бидат, кога се на море, ниту предадени на страна што не е нивна, ниту преместени од тие бродови или пловила; ако сепак се најдат во власт на страна на судирот што не е нивна, врз нив ќе се применуваат Четвртата конвенција и овој Протокол.

Член 24

Заштита на санитарски воздухоплови

Санитарските воздухоплови ќе бидат почитувани и заштитени во согласност со одредбите на овој Дел.

Член 25

Санитарски воздухоплови во зони што не ги контролира противничката страна

Во и над зоните на копно во кои стварна власт имаат пријателски сили, или во и над поморски зони во кои противничката страна нема стварна власт, почитувањето и заштитата на санитарските воздухоплови на една страна во судирот не зависи од спогодба со противничката страна. За поголема безбедност, страната во судирот која ги користи санитарските воздухоплови во овие зони ќе може, меѓутоа, на противничката страна да и упати нотификација предвидена со членот 29, особено кога овие воздухоплови при летовите доаѓаат на дострел на системите на оружјето земја-воздух на противничката страна.

Член 26

Санитарски воздухоплови во зоните на допир или слични зони

1. Во и над оние делови на зоните на допир кои се стварно контролирани од пријателски сили, и во и над оние зони во кои не е јасно изразена ничија стварна контрола, заштитата на санитарските воздухоплови може да биде целосно ефективна, само ако е постигната претходна спогодба помеѓу надлежните воени власти на страните во судирот, како што е предвидено во членот 29. Во отсуство на таква спогодба, санитарските воздухоплови ќе летаат на сопствен ризик, иако ќе бидат почитувани кога ќе бидат препознаени како такви.
2. Под изразот “зона на допир” се подразбира секоја копнена зона во која се утврдени деловите на противничките сили во допир едни со други, а особено таму каде што тие се изложени на директен оган од земја.

Член 27

Санитарски воздухоплови во зони контролирани од противничката страна

1. Санитарските воздухоплови на страна во судирот ќе продолжат да бидат заштитени додека летаат над копнени или поморски зони стварно контролирани од противничката страна, под услов да има претходна согласност за таквите летови од надлежната власт на таа противничка страна.
2. Санитарски воздухоплов кој лета над зона стварно контролирана противничка страна без согласност предвидена со ставот 1, или ако истиот ги наруши одредбите на ставот 1 поради грешка во навигацијата или поради непредвиден случај што ја загрозува безбедноста на летот, е должен да преземе секаков напор за да биде

идентификуван и да ја извести противничката страна за околностите. Штом противничката страна ќе го препознае таквиот санитарски воздухоплов, таа треба да ги преземе сите разумни напори за да му нареди да се спушти на земја или на море, согласно членот 30, став 1, или да преземе други мерки за обезбедување на сопствените интереси и, во обата случаи, да му даде време на воздухопловот да ја изврши наредбата, пред да преземе напад против него.

Член 28

Ограничување на употреба на санитарски воздухоплови

1. На страните во судирот им е забрането да користат свои санитарски воздухоплови во обид да постигнат воена предност над противничката страна. Присуството на санитарски воздухоплови нема да се користи во обид да се направат воените објекти отпорни на напад.
2. Санитарските воздухоплови нема да се користат за собирање или за пренесување на разузнавачки податоци и нема да пренесуваат опрема наменета за овие цели. Ним им е забрането да превезуваат лица или товари што не се опфатени со дефиницијата во членот 8, параграф (г). Превозот на лични предмети на оние што се наоѓаат во воздухопловите или на опрема наменета исклучиво за олеснување на навигацијата, комуникацијата или идентификацијата, нема да се смета за забранет.
3. Санитарските воздухоплови нема да превезуваат вооружување, освен од мал калибар и муниција одземена од ранетите, болните и бродоломниците што во нив се наоѓаат, а уште не се предадени на надлежната служба, како и лесно лично оружје потребно за самоодбрана на санитарскиот персонал во воздухопловот и за одбрана на ранетите, болните или бродоломниците за кои се грижат.
4. За време на летовите предвидени во членовите 26 и 27, санитарските воздухоплови не смеат да бидат користени, освен ако тоа не е предвидено со претходна спогодба со противничката страна, за пронаоѓање на ранети, болни и бродоломници.

Член 29

Нотификации и спогодби во врска со санитарски воздухоплови

1. Нотификациите предвидени со членот 25, или барањата за претходна спогодба предвидени со членовите 26, 27, 28 (став 4), или 31 ќе го содржат предложениот број на санитарскиот воздухоплов, плановите на летот и средствата за идентификација, и ќе се смета дека значат оти секој лет ќе се изврши во согласност со членот 28.
2. Страната која ќе прими нотификација пропишана со членот 25 е должна без одлагање да го потврди приемот.
3. Страната која ќе прими барање за склучување претходна спогодба во смисла на членовите 26, 27, 28 (став 4), или на членот 31, е должна што е можно побрзо да ја извести страната што го упатила барањето:

- (а) дека го прифаќа барањето;
 - (б) дека го одбива барањето; или
 - (в) за разумни алтернативни предлози на барањето. Таа исто така може да предложи забрана или ограничување на други летови во таа зона за утврдено време. Ако страната која упатила барање ги прифати алтернативните предлози, таа ќе ја извести другата страна за таквото прифаќање.
4. Страните ќе преземат потребни мерки за да се обезбеди брзо сочинување на нотификациите и спогодбите.
 5. Страните, исто така, ќе преземат потребни мерки за брза дисеминација на суштината на овие нотификации и спогодби до заинтересираните воени единици и ќе ги обучат овие единици за средствата за идентификација што ќе ги користат санитарските воздухоплови што се во прашање.

Член 30

Атерирање и преглед на санитарски воздухоплови

1. Санитарските воздухоплови што надлетуваат зони над кои стварна контрола има противничката страна, или зони над кои никој јасно не воспоставил стварна контрола, можат да бидат принудени да се спуштат на земја или на вода, според тоа над кој простор летаат, заради преглед предвиден со следните ставови од овој Протокол. Санитарските воздухоплови се должни да и се покоруваат на секоја таква наредба.
2. Ако санитарски воздухоплов се спушти на земја или на вода, по наредба или од други причини, тој може да биде подложен на преглед само заради определување на прашањата наведени во ставовите 3 и 4. Кон таков преглед мора да се пристапи без одлагање и тој мора да биде брзо завршен. Страната која врши преглед не може да бара ранетите и болните да бидат изнесени од воздухопловот, освен ако тоа е неопходно за прегледот. Таа во секој случај ќе обезбеди овој преглед или преместување на ранетите и на болните да не ја влоши нивната состојба.
3. Ако со прегледот се утврди дека воздухопловот:
 - (а) е санитарски воздухоплов во смисла на членот 8, параграф (s);
 - (б) не ги крши условите пропишани во членот 28, и
 - (в) не лета без спогодба или не прекршил претходна спогодба ако таа се бара, воздухопловот и оние што ги превезува, кои припаѓаат на противничката страна, или на неутрална или друга држава која не е страна во судирот, ќе биде овластен да го продолжи својот лет без задржување.
4. Ако со прегледот се утврди дека воздухопловот:
 - (а) не е санитарски воздухоплов во смисла на членот 8 параграф (s);
 - (б) ги крши условите пропишани во членот 28, или
 - (в) лета без спогодба или ја прекршил претходната спогодба ако таа се бара, воздухопловот може да биде заробен. Сите што тој ги превезува ќе бидат третирани во согласност со релевантните одред-

би на Конвенциите и на овој Протокол. Воздухопловот кој при заробувањето бил претоварен во постојан санитарски воздухоплов, пододна може да се користи само како санитарски воздухоплов.

Член 31

Неутрални или други држави кои не се страни на судирот

1. На санитарски воздухоплови не им е дозволено да надлетуваат, ниту да се спуштаат на територијата на неутрална или друга држава која не е страна во судирот, освен ако тоа не е предвидено со претходна спогодба. Меѓутоа, ако постои таква спогодба, тие ќе бидат почитувани во текот на целиот лет, како и за време на слетувањата на територијата. Сепак, тие ќе се покоруваат на секој повик да се спуштат на земја или на вода, според тоа над кој простор летаат.
2. Санитарските воздухоплови што, во недостиг на спогодба или кршејќи ги одредбите на спогодбата, надлетуваат територија на неутрална или друга држава која не е страна во судирот, било поради грешка во курсот на летањето, или поради непредвиден случај што се однесува на безбедноста на летот, треба да го направат секој напор да известат за летот и да се идентификуваат. Штом оваа држава ќе го препознае таквиот санитарски воздухоплов, таа ќе ги вложи сите разумни напори да издаде наредба за спуштање на земја или на вода, како што е предвидено во членот 30, став 1, или да преземе други мерки за заштита на своите интереси и, во секој случај, да му овозможи на воздухопловот време за согласност, пред да прибегне кон напад против него.
3. Ако санитарскиот воздухоплов, било со спогодба, или во околности наведени во ставот 2, се спушти на земја или на вода на територијата на неутрална или друга држава која не е страна во судирот, било по наредба или од други причини, воздухопловот може да биде подложен на преглед заради утврдување дали навистина е санитарски воздухоплов. Кон прегледот мора да се пристапи без одлагање и тој мора брзо да се изврши. Страната која го врши прегледот не може да бара ранетите и болните на страната што го користи воздухопловот да бидат истоварени од него, освен ако тоа е неопходно за прегледот. Таа во секој ќе обезбеди да не се влоши состојбата на ранетите и болните со прегледот или со истоварувањето. Ако со прегледот се утврди дека навистина е во прашање санитарски воздухоплов, воздухопловот со оние што ги превезува, со исклучок на оние што мораат да бидат задржани, согласно правилата на меѓународното право што се применуваат во вооружен судир, ќе биде овластен да го продолжи летот и ќе ги ужива сите разумни олеснувања. Ако со прегледот се утврди дека воздухопловот не е санитарски воздухоплов, тој ќе биде заробен, а со оние што ги превезува ќе се постапува согласно ставот 4.
4. Ранетите, болните и бродоломниците истоварени, но не привремено, од санитарскиот воздухоплов со согласност на месните власти на територијата на неутрална или друга држава која не е страна во судирот, ќе бидат, ако не е договорено поинаку помеѓу

таа држава и страните во судирот, задржани од таа држава кога тоа го бараат правилата на меѓународното право што се применуваат во вооружени судири, на таков начин што не можат повторно да учествуваат во непријателствата. Трошоците за болничко лекување и интернирање ќе ги покрие државата на која и припаѓаат овие лица.

5. Неутралните или други држави кои не се страни во судирот ќе ги применуваат условите и ограничувањата за прелетувањето или спуштањето на санитарските воздухоплови на нивната територија подеднакво на сите страни во судирот.

Оддел III

ИСЧЕЗНАТИ И УМРЕНИ ЛИЦА

Член 32

Општо начело

Во примената на овој Оддел, активностите на Високите страни договорнички, на страните во судирот и на меѓународните хуманитарни организации наведени во Конвенциите и во овој Протокол, се засновани во прв ред на правото на семејствата да знаат за судбината на своите членови.

Член 33

Исчезнати лица

1. Штом околностите ќе дозволат, а најдодна по престанувањето на активните непријателства, секоја страна во судирот треба да ги бара лицата чие исчезнување го објавила противничката страна. Таа противничка страна ќе ги достави сите релевантни податоци за овие лица за да го олесни нивното пронаоѓање.
2. За да го олесни собирањето на податоците предвидени во претходниот став, за лица кои не би уживале потполен третман според Конвенциите и овој Протокол, секоја страна во судирот треба:
 - (а) да ги собере податоците предвидени во членот 138 на Четвртата конвенција за оние лица што биле притворени, затворени или на друг начин лишени од слобода повеќе од две недели како резултат на непријателства или окупација, како и за оние што умреле во било кое време од нивното лишување од слобода;
 - (б) најмногу што е можно да го олесни и, ако е потребно, и самата да преземе барање и да ги евидентира податоците за оние лица што умреле под други околности како резултат на непријателства или окупација.
3. Податоците за лицата чие исчезнување е објавено со примената на ставот 1 и барањата за такви податоци, се составуваат било директно, или со посредство на Силата заштитничка, или на Централната агенција за барање на Меѓународниот комитет на Црвениот крст или на националните друштва на Црвениот крст (Црвената полумесечина и Црвениот лав и сонце). Во случаите кога

овие податоци не се доставуваат преку Меѓународниот комитет на Црвениот крст и неговата Централна агенција за барање, секоја страна во судирот ќе обезбеди тие податоци да се достават и до Централната агенција за барање.

4. Страните во судирот ќе настојуваат да се согласат за спогодбите за екипите за пронаоѓање, идентификација и отстранување на мртвите од зоните на војување, вклучително и за спогодбите, во случај на потреба, персоналот на противничката страна да ги придружува екипите додека ги вршат своите задачи во зоните под контрола на таа противничка страна. Персоналот на овие екипи ќе ужива почитување и заштита кога ги извршува исклучиво овие должности.

Член 34

Посмртни останки на умрените лица

1. Посмртните останки на лица што умреле од причини поврзани со окупација или во затвор како резултат на окупацијата или непријателствата, како и на оние лица што не биле државјани на земјата во која умреле како резултат на непријателствата, ќе бидат почитувани, и гробовите на сите овие лица ќе бидат почитувани, одржувани и обележувани, како што е предвидено во членот 130 на Четвртата конвенција, се додека посмртните останки или гробови не добијат поповолен третман во смисла на Конвенциите и на овој Протокол.
2. Кога околностите и односите меѓу противничките страни ќе дозволат, Високите страни договорнички на чии територии се наоѓаат гробовите, а по потреба и на други места во кои се наоѓаат посмртни останки на лица умрени како резултат на непријателства, за време на окупација или во затвор, ќе склучат спогодби со цел:
 - (а) на роднините на умрените лица и на официјалните претставници на Службата за гробовите да им го олеснат пристапот до гробовите и да се донесат практични спогодби во врска со овој пристап;
 - (б) постојано да ги заштитат и одржуваат овие гробови;
 - (в) да се олесни враќањето на посмртните останки на умрените лица и нивните лични предмети во земјата на потеклото, на нејзино барање или на барање од семејството, ако таа земја не му се противи на тоа.
3. Во отсуство на спогодби предвидени во ставовите 2(б) или (в), и ако земјата на потеклото на овие умрени лица не е волна да обезбеди одржување на овие гробови на свој трошок, Високата страна договорничка на чија територија се наоѓаат овие гробови може да понуди да го олесни враќањето на посмртните останки во земјата на потеклото. Ако оваа понуда не биде прифатена, Високата страна договорничка може, во рок од пет години од денот кога понудата е направена и откако за тоа прописно ќе ја извести земјата на потеклото, да усвои спогодби предвидени во своите закони во врска со гробиштата и гробовите.
4. Високата страна договорничка на чија територија се наоѓаат гробовите за кои станува збор во овој член, е овластена да врши

ексхумација на посмртните останки единствено:

- (а) во согласност со ставовите 2(в) и 3, или
- (б) кога ексхумацијата ја наложуваат јавните интереси, подразбирајќи ги случаите на санитарска или истражна неопходност, при што Високата страна договорничка во секое време ќе ги почитува посмртните останки и ќе ја извести земјата на потеклото за намерата да ги ексхумира, давајќи притоа точни известувања за предвиденото место за повторен погреб.

Дел III

МЕТОДИ И СРЕДСТВА ЗА ВОЈУВАЊЕ. СТАТУС НА БОРЦИТЕ И ВОЕНИТЕ ЗАРОБЕНИЦИ

Оддел I

МЕТОДИ И СРЕДСТВА ЗА ВОЈУВАЊЕ

Член 35

Основни правила

1. Во секој вооружен судир, правото на страните во судирот да избираат методи и средства за војување не е неограничено.
2. Забрането е да се употребува оружје, проектили и материјал и методи за војување кои предизвикуваат претерани повреди или непотребни страдања.
3. Забрането е да се применуваат методи или средства за војување што се наменети, или од кои може да се очекува, дека ќе предизвикаат широко распространети долготрајни и сериозни оштетувања на природната околина.

Член 36

Нови оружја

Во проучувањето, развојот, набавувањето или прифаќањето на ново оружје, на средства или методи за војување, Високата страна договорничка е должна да утврди дали неговата примена, во некои или во сите околности, е забранета со овој Протокол или со некое друго правило на меѓународното право применливо врз Високата страна договорничка.

Член 37

Забрана на перфидни постапки

1. Забрането е да се убива, ранува или да се заробува противник прибегнувајќи кон перфидни постапки. Актите со кои му се влева доверба на противникот за да се наведе да верува дека му следува, или дека е должен да прифати, заштита според правилата на меѓународното право кои се применуваат во воо-

ружен судир, со намера да се изневери таа доверба, претставуваат перфидни постапки. Следните дејствија се примери на перфидни постапки:

- (а) преправање дека се има намера за преговарање под знамето на примирје или предавање;
 - (б) преправање дека некој е неспособен поради рани или болест;
 - (в) преправање дека некој е цивил, дека има статус на неборец; и
 - (г) преправање дека се има заштитен статус со користење на знаците, амблемите или униформите на Обединетите нации или на неутрални и други држави кои не се страни во судирот.
2. Воеките итрини не се забранети. Такви итрини се дејствија што се наменети да го измамат противникот или да го наведат да се однесува безгрижно, но кои не кршат ниедно правило на меѓународното право кое се применува во вооружен судир и кои не се перфидни, бидејќи не влеваат доверба на противникот во поглед на заштита според тоа право. Примери за такви итрини се: користењето камуфлажа, мамки, лажни операции и погрешни информации.

Член 38

Признати амблеми

1. Забрането е неправилно да се користи карактеристичниот амблем на Црвениот крст, Црвената полумесечина или Црвениот лав и сонце или други амблеми, знаци или сигнали определени со Конвенциите или со овој Протокол. Исто така е забрането намерно да се злоупотребуваат во вооружен судир други меѓународни признати заштитни амблеми, знаци или сигнали, вклучувајќи го знамето за примирје и заштитниот амблем за културна сопственост.
2. Забрането е да се користи карактеристичниот амблем на Обединетите нации, освен како што е одобрено од таа Организација.

Член 39

Национални амблеми

1. Забрането е да се користат во вооружен судир знамиња или воени амблеми, ознаки или униформи на неутрални или други држави кои не се страни во судирот.
2. Забрането е да се користат знамиња или воени амблеми, ознаки или униформи на противнички страни за време за напади, или за да се бранат, попикнуваат, заштитат или да се попречат воените операции.
3. Ниедна одредба на овој член или на членот 37 став 1 (г) не влијае врз постојните општопризнати правила на меѓународното право кои се применуваат врз шпионажа или врз користење на знамиња во водењето на вооружен судир на море.

Член 40

Милост

Забрането е да се нареди дека не смее да има преживеани, да му се заканува на противникот во таа смисла или да се водат непријателства врз таа основа.

Член 41

Зачтита на непријателот неспособен за борба

1. Лицето кое е признато, или кое во дадени услови треба да биде признато како онеспособено за борба, не смее да биде предмет на напад.
2. Лицето е онеспособено за борба доколку:
 - (а) е во власт на противничката страна;
 - (б) јасно ја изразило намерата да се предаде; или
 - (в) е во бесвесна состојба или поинаку онеспособено поради рани или болест и според тоа не е во можност да се брани; под услов во секој од овие случаи да се воздржува од секаков непријателски акт и да не се обидува да побегне.
3. Кога лицата што имаат право на заштита како воени заробеници ќе се најдат во власт на противничката страна под невообичаени услови на борба, кои ја оневозможуваат нивната евакуација предвидена во Делот III, Оддел I на Третата конвенција, тие ќе бидат ослободени и ќе се преземат сите можни мерки на претпазливост за да се обезбеди нивната сигурност.

Член 42

Лица кои се наоѓаат во воздухоплов

1. Ниедно лице кое се спушта со падобран од воздухоплов во неволја не смее да биде предмет на напад за време на спуштањето.
2. По спуштањето на земјата на територијата што ја контролира противничката страна, лицето кое се спуштило со падобран од воздухоплов во неволја ќе има можност да се предаде пред да стане цел на напад, доколку не е очигледно дека презема акт на непријателство.
3. Воздушните трупи што се превезуваат со воздухоплов не се заштитени со овој член.

Оддел II

СТАТУС НА БОРЦИ И ВОЕНИ ЗАРОБЕНИЦИ

Член 43

Вооружени сили

1. Вооружените сили на страната во судир се состојат од сите организирани вооружени сили, групи и единици ставени под команда одговорна на таа страна за раководењето со своите потчинети, дури кога таа страна е застапена од влада или од некоја власт што противничката страна не ја признава. Вакви вооружени сили подлежат на интерен систем на дисциплина кој, меѓу другото, обез-

бедува почитување на правилата на меѓународното право кои се применуваат во вооружени судири.

2. Припадниците на вооружените сили на страната во судир (освен медицинскиот персонал и свештениците опфатени со членот 33 на Третата конвенција) се борци, што значи дека имаат право директно да учествуваат во непријателствата.
3. Секогаш кога страната во судир ќе вклучи паравоена или агенција за извршување на военото право во своите вооружени сили, таа е должна за тоа да ги извести другите страни во судирот.

Член 44

Борци и воени заробеници

1. Секој борец во смисла на членот 43 кога ќе се најде во власта на противничката страна, станува воен заробеник.
2. Иако сите борци се должни да се придржуваат кон правилата на меѓународното право што се применуваат во вооружен судир, кршењето на овие правила нема да го лиши борецот од неговото право да биде борец или, ако се најде во власта на противничката страна, од правото да биде воен заробеник, освен во случаите предвидени во ставовите 3 и 4.
3. За да ја унапредат заштитата на цивилното население од ефектите на непријателствата, борците се должни да се разликуваат од цивилното население додека се ангажирани во напад или во воена операција која подготвува напад. Меѓутоа, признавајќи дека постојат ситуации во вооружените судири кога, поради природата на непријателствата, вооружениот борец не може да се разликува од цивилното население, тој ќе го задржи својот статус на борец, под услов во такви ситуации отворено да го носи своето оружје:
 - (а) за време на секое воено ангажирање, и
 - (б) во текот на времето кога противникот може да го види додека е ангажиран во военото распоредување кое му претходи на преземањето на напад во кој тој ќе учествува.
- Дејствијата што им одговараат на барањата во овој став нема да се сметаат за перфидни во смисла на членот 37 став 1 (в).
4. Борец што ќе се најде во власта на противничката страна, кога ќе ги пренабегне барањата поставени во втората реченица на ставот 3, ќе биде лишен од правото да биде воен заробеник, но сепак ќе ужива заштита еднакви во секој поглед со оние што им се даваат на воените заробеници врз основа на Третата конвенција и на овој Протокол. Оваа заштита ги опфаќа заштитите еднакви на оние што им се признаваат на воените заробеници според Третата конвенција, во случај кога тоа лице е изведено пред суд и осудено поради прекршодите што ги сторило.
5. Секој борец што се најде во власта на противничката страна, кога не е ангажиран во напад или во воена операција која подготвува напад, нема да биде лишен од своите права да биде борец и воен заробеник поради своите поранешни активности.

6. Овој член не засега во правото на некое лице да биде воен заробеник согласно членот 4 од Третата конвенција.
7. Овој член нема за цел да ја измени општо прифатената практика на државите во поглед на носење униформа на борците пропишана за редовните униформирани вооружени единици на страната во судир.
8. Покрај категориите на лицата спомнати во членот 13 на Првата и Втората конвенција, сите припадници на вооружените сили на страната во судир, како што е дефинирано во членот 43 на овој Протокол, имаат право на заштита врз основа на тие Конвенции ако се ранети или болни или, во случај на Втората конвенција, ако претрпеле бродолом на море или во други води.

Член 45

Заштита на лица кои учествувале во непријателства

1. За лицето кое учествува во непријателствата и ќе се најде во власта на противничката страна се согласно тоа, претпоставува дека е воен заробеник и, согласно тоа ќе биде заштитено со Третата конвенција ако бара статус на воен заробеник, или ако изгледа дека има право на тој статус, или ако страната на која и припаѓа бара таков статус во негово име со нотификација до силата во чија власт се наоѓа или до силата заштитничка. Ако се појави какво и да е сомневање дали тоа лице има право на статусот на воен заробеник, тоа ќе продолжи да има таков статус и, според тоа, ќе биде заштитено со Третата конвенција и со овој Протокол, се додека неговиот статус не го определи надлежниот суд.
2. Ако лицето кое се нашло во власта на противничката страна не е третирано како воен заробеник и таа страна треба да му суди за прекршок кој произлегува од непријателствата, тоа лице ќе има право да го брани својот статус на воен заробеник пред суд и да бара за тоа прашање да се донесе пресуда. Секогаш кога е можно, според применливата постапка, оваа пресуда треба да се донесе пред судењето за прекршокот. Преставниците на силата заштитничка се овластени да присуствуваат на судската постапка на која ќе се реши ова прашање доколку, по исклучок, постапката не се води in camera, во интерес на државната безбедност. Во тој случај, силата која го држи тоа лице ќе ја извести за тоа силата заштитничка.
3. Секое лице што учествувало во непријателствата, а нема право на статус на воен заробеник и не ужива поповолен третман според Четвртата конвенција, ќе има право во секое време на заштита според членот 75 на овој Протокол. Секое такво лице на окупирана територија, доколку не се држи како шпион, исто така може да ги користи, без оглед на членот 5 од Четвртата конвенција, своите права на комуницирање врз основа на таа Конвенција.

Член 46

Шпиони

1. Без оглед на секоја друга одредба на Конвенциите или на овој Протокол, ниеден припадник на вооружените сили на страната во судир што ќе се најде во власта на противничката страна, додека е ангажиран во шпионажа, нема право на статусот на воен заробеник и може да биде третиран како шпион.
2. Припадник на вооружените сили на страната во судир кој, во името на таа страна и на територијата што ја контролира противничката страна, собира или се обидува да собере известувања, нема да се смета дека е ангажиран во шпионажа ако при тоа е во униформа на своите вооружени сили.
3. Припадник на вооружените сили на страната во судир кој живее на територијата окупирана од противничката страна и кој, во името на страната на која и припаѓа, собира или се обидува да собере известувања од воено значење на таа територија, нема да се смета дека се занимава со шпионажа, доколку не го прави тоа претставувајќи се лажно или свесно и на таен начин. Уште повеќе, такво лице нема да го загуби правото на статус на воен заробеник и нема да биде третирано како шпион, доколку не е фатено додека се занимавало со шпионажа.
4. Припадник на вооружените сили на страната во судир кој не живее на територијата што ја окупира противничката страна и кој се занимава со шпионажа на таа територија, нема да го загуби правото на статус на воен заробеник и нема да биде третиран како шпион, доколку не е фатен пред да се придружи кон вооружените сили на кои им припаѓа.

Член 47

Платеници

1. Платеник нема право да биде борец или воен заробеник.
2. Платеник е секое лице кое:
 - (а) е специјално регрутирано локално или во странство, за да се бори во вооружен судир;
 - (б) навистина директно учествува во непријателствата;
 - (в) е мотивирано да учествува во непријателства главно со желба за лична корист и кому, всушност, од страна во судирот или во нејзино име, му е ветен материјален надомест значително поголем од оној што им е ветен или платен на борци од сличен ранг или функција во вооружените сили на таа страна;
 - (г) не е државјанин на страната во судирот ниту жител на територијата контролирана од страна во судирот;
 - (д) не е припадник на вооружени сили на страната во судир; и
 - (ѓ) не е испратено од државата која не е страна во судирот по официјална должност како припадник на нејзините вооружени сили.

Дел IV

ЦИВИЛНО НАСЕЛЕНИЕ

Оддел I

ОПШТА ЗАШТИТА ОД НЕПРИЈАТЕЛСКИ ДЕЈСТВА

Глава I

ОСНОВНО ПРАВИЛО И ПОЛЕ НА ПРИМЕНА

Член 48

Основно правило

За да се обезбедат почитување и заштита на цивилното население и на цивилните објекти, страните во судир во секое време ќе прават разлика помеѓу цивилното население и борците и помеѓу цивилните објекти и воените објекти и, согласно со тоа, ќе ги насочат своите операции само против воени цели.

Член 49

Дефиниција на нападите и подрачје на примената

1. Под изразот “напади” се подразбираат акти на насилство против противникот, било да се офан- зивни или дефанзивни.
2. Одредбите на овој Протокол во поглед на нападите се применуваат врз сите напади, на било која територија да се преземаат, вклучувајќи ја националната територија која и припаѓа на страната во судир, но која е под контрола на противничката страна.
3. Одредбите на Овој оддел се применуваат врз копнено, воздушно или поморско војување што може да влијае врз цивилното население, поединци цивили или цивилни објекти на копно. Тие, пона- таму, се применуваат врз сите напади од море или од воздух про- тив цели на копно, но кои инаку не ги повредуваат правилата на меѓународното право што се применуваат во вооружените судири на море или во воздух.
4. Со одредбите на овој Оддел се дополнуваат правилата за хума- нитарната заштита содржани во Четвртата конвенција, особено во Делот II на таа Конвенција, и во други меѓународни спогодби што ги обврзуваат Високите страни договорнички, како и други правила на меѓународното право кои се однесуваат на заштитата на цивили копно, море или во воздух на цивилни објекти на дух од непријателски дејства.

Глава II

ЦИВИЛИ И ЦИВИЛНО НАСЕЛЕНИЕ

Член 50

Дефиниција на цивилите и на цивилното население

1. Цивил е секое лице кое не припаѓа на една од (3) категориите на лица наведени во членот 4 А (1), (2), и (6) на Третата конвенција и во членот 43 на овој Протокол. Во случај на сомневање дали некое лице е цивил, тоа лице ќе се смета за цивил.
2. Под цивилно население се подразбираат сите лица кои се цивили.
3. Присуството меѓу цивилното население на лица кои не се опфатени со дефиницијата на цивилии, не го лишува населението од неговиот цивилен карактер.

Член 51

Заштита на цивилното население

1. Цивилното население и цивилите поединци уживаат општа заштита од опасностите што произлегуваат од воени операции. За да се спроведе таа заштита, ќе се почитуваат во сите околности следните правила, кои се дополнителни на другите применливи правила на меѓународното право.
2. Цивилното население како такво, како и цивилите поединци, нема да бидат цел на напад. Забранети се акти или закани со насилство чија главна цел е да шират терор меѓу цивилното население.
3. Цивилите ќе уживаат заштита предвидена во овој Оддел доколку, и за времето додека, не земаат директно учество во непријателствата.
4. Забранети се напади вршени без избор на цели. Напади без избор на цели се:
 - (а) оние што не се насочени кон определена воена цел;
 - (б) оние кои применуваат метода или средства за борба кои не можат да бидат насочени кон определена воена цел; или
 - (в) оние кои применуваат метода или средства за борба чии ефекти не можат да се ограничат како што е предвидено со овој Протокол; па, како последица, во секој таков случај, ги погодуваат воените цели, цивилите или цивилните објекти без разликување.
5. Помеѓу другите, следните видови напади се сметаат дека се извршени без избор на цели:
 - (а) напад со бомбардирање со кои било методи или средства кои третираат како единствена воена цел бројни јасно одделени и различни воени цели во некој град, село или во друга зона која содржи слична концентрација на цивили или цивилни објекти; и
 - (б) напад од кој може да се очекува да предизвика попатни загуби на цивилни животи, повреди на цивили, штети на цивилни објекти, или комбинација на овие дејства, што би биле несразмерно голе-

ми во однос на конкретната и непосредна воена предност која се предвидува.

6. Напади против цивилното население или цивилите преку репресалии се забранети.
7. Присуството или движењата на цивилното население или на цивилите поединци нема да се користат за извесни точки или подрачја да се направат имуни од воени операции, особено не како обид да се заштитат воени објекти од напади или да се штитат, фаворизираат или отежнат воените операции. Страните во судирот нема да го насочат движењето на цивилното население или на цивилите поединци за обиди да ги заштитат воените цели од напади или да ги штитат воените операции.
8. Ниедна повреда на овие забрани не ги ослободува страните во судир од нивните правни обврски во поглед на цивилното население и цивилите поединци, вклучувајќи ја обврската за преземање на мерки за претпазливост предвидени во членот 57.

Глава III

ЦИВИЛНИ ОБЈЕКТИ

Член 52

Општа заштита на цивилни објекти

1. Цивилни објекти нема да бидат предмет на напад или репресалии. Цивилни објекти се сите објекти што не се воени цели дефинирани во ставот 2.
2. Нападите ќе бидат ограничени строго на воени цели. Што се однесува до објектите, воените цели се ограничени на оние објекти кои по својата природа, локација, намена или користење ефективно придонесуваат за воената акција, и чие целосно или целумно уништување, заземање или неутрализација, во околностите што владеат во тоа време, даваат определена воена предност.
3. Во случаи на сомневање дали некој објект што е нормално наменет за цивилни цели, како што е храм, кука или друго живеалиште или училиште, се користи за да даде ефективен придонес во воена акција, ќе се смета дека не се користи на тој начин.

Член 53

Заштита на културни објекти и храмови

Не навлегувајќи во одредбите на Хашката конвенција за заштита на културниот имот во случај на вооружен судир од 14 Мај 1954 година, и на други релевантни инструменти, забрането е:

- (а) да се вршат какви било непријателски акти насочен против историските споменици, уметнички дела или храмови кои преставуваат културно или духовно наследство на луѓето;
- (б) да се користат такви објекти за поддршка на воените напори;
- (в) такви објекти да бидат предмет на репресалии.

Член 54

Заштита на објекти неопходни за опстанок на цивилното население

1. Изгладнување на цивилите како метода за војување е забрането.
2. Забрането е да се нападнат, уништат, отстранат или да се направат некорисни објектите неопходни да преживее цивилното население, како што се прехранбени продукти, земјоделски области за производство на храна, жетва, жив добиток, инсталации за вода за пиење и резерви и постројки за наводнување, со посебна цел од нивната хранлива вредност да се лиши цивилното население или противничката страна, без оглед на мотивот, или да се изгладнуваат цивилите, тие да се натераат на иселување, или поради некој друг мотив.
3. Забраните од ставот 2 нема да се применуваат врз оние објекти што ги користи противничката страна:
 - (а) за одржување само на членови на нејзините вооружени сили; или
 - (б) ако не за одржување, тогаш како директна поддршка на воена акција под услов, меѓутоа, во никој случај против тие објекти да не бидат преземени акции за кои може да се очекува дека ќе го остават цивилното население со несоодветна храна или вода, што би предизвикало негово гладување или би го принудило на заминување.
4. Овие објекти не смеат да бидат предмет на репресалии.
5. Признавајќи ги виталните потреби на некоја страна во судирот во одбрана на нејзината национална територија од инвазија, отстапување од забраните содржани во ставот 2 може да и биде дозволено на страната во судир во рамките на таква територија која е под нејзина контрола, кога тоа го бара императивна воена потреба.

Член 55

Заштита на природната околина

1. Во војувањето ќе се обрне внимание да се заштити природната околина од обемно, долготрајно и сериозно оштетување. Оваа заштита ја опфаќа и забраната на користење на методи или средства за војување кои имаат намера или од кои може да се очекува да предизвикаат такво оштетување на природната околина со кое ќе му наштетат на здравјето или опстанокот на населението.
2. Напади врз природната околина преку репресалии се забранети.

Член 56

Заштита на градби и инсталации што содржат опасни сили

1. Градби или инсталации што содржат опасни сили, т.е. брани, насили и нуклеарни електрани за производство на енергија, не смеат да бидат предмет на напад, дури ни таму каде што овие објекти се воени цели, доколку таков напад би можел да предизвика ослободување на опасни сили и, како последица на тоа, сериозни загуби меѓу цивилното население. Другите воени цели лоцирани кај овие градби или инсталации или во нивна близина, не смеат да бидат

предмет на напад ако таков напад може да предизвика ослободување па опасни сили од градбите или инсталациите и да доведе до сериозни загуби меѓу цивилното население.

2. Посебната заштита од напад предвидена во ставот 1 престанува:
 - (а) за брани или насипи, само ако се користат за поинаква од нивната нормална намена и како редовна, значајна и директна поддршка на воените операции и ако таков напад е единствениот можен начин да се спречи таква поддршка;
 - (б) за нуклеарна централа за производство на електрична енергија, само ако таа, снабдувајќи со електрична енергија, дава редовна, значајна и директна поддршка на воените операции и ако таков напад е единствен можен начин да се спречи таква поддршка;
 - (в) за други воени цели лоцирани кај овие градби или инсталации или во нивна близина, само ако тие се користат како редовна, значајна и директна поддршка на воените операции и ако таков напад е единствен можен начин да се спречи таква поддршка.
3. Во сите случаи, цивилното население и одделни цивили и понатаму ќе ја имаат сета заштита според меѓународното право, вклучувајќи ја заштитата преку мерките на претпазливост предвидени во членот 57. Доколку заштитата престанува и некои од градбите, инсталациите или воените цели наведени во ставот 1 бидат нападени, ќе се преземат сите практични мерки на претпазливост за да се избегне ослободување на опасните сили.
4. Забрането е градбите, инсталациите или воените цели споменати во ставот 1 да бидат предмет на репресалии.
5. Страните во судирот ќе настојуваат да го избегнат поставувањето на воени цели во близина на градбите или инсталациите споменати во ставот 1. Сепак, инсталациите подигнати само заради одбрана на заштитените градби или инсталации од напад се дозволени и нема да бидат предмет на напад, под услов да не се користат во непријателствата, освен за одбранбени акции потребни да се одговори на нападите врз заштитени градби или инсталации, и нивното вооружување да е ограничено на оружје кое овозможува само да се одбие непријателската акција против заштитените градби или инсталации.
6. Високите страни договорнички и страните во судирот се повикуваат да склучат помеѓу себе и други спогодби за да обезбедат дополнителна заштита на објектите кои содржат опасни сили.
7. За да се олесни идентификацијата на објектите заштитени со овој член, страните во судирот можат да ги означат со специјален знак кој се состои од група на три светло портокалови кругови поставени на иста оска, како што е определено во членот 16 на Прилогот I од овој Протокол. Непостоењето на вакви знаци во никој случај не ја ослободува страната во судир од нејзините обврски според овој член.

Глава IV

МЕРКИ НА ПРЕТПАЗЛИВОСТ

Член 57

Претпазливост при напад

1. Во водењето на воените операции постојано мора да се води сметка за тоа да се поштедат цивилното население, цивилите и цивилните објекти.
2. Во врска со нападите мораат да се преземат следните мерки на претпазливост:
 - (а) оние кои го планираат или одлучуваат за нападот се должни:
 - (I) да преземат се што е можно за да проверат дека целите што ќе ги нападнаат не се ниту цивилни ниту цивилни објекти и не се опфатени со посебна заштита, туку се воени цели во смисла на членот 52 став 2 и дека не е забрането со одредбите на овој Протокол да се напаѓаат,
 - (II) да ги преземат сите можни мерки на претпазливост при изборот на средствата и методите за напад за да се избегнат, и во секој случај да се сведат на минимум, случајните загуби на животи на цивили, повреда на цивили и оштетување на цивилни објекти,
 - (III) да се воздржат од одлука да преземат некој напад од кој може да се очекува да предизвика случајни загуби на животи на цивили, повреда на цивили, оштетување на цивилни објекти, или комбинација на тоа, кои би биле несразмерно големи во однос на предвидената конкретна и директна воена предност;
 - (б) нападот ќе биде откажан или прекинат ако стане јасно дека целта не е воена или дека е опфатена со посебна заштита, или дека може да се очекува нападот да предизвика случајни загуби на животи на цивили, повреда на цивили, оштетување на цивилни објекти, или комбинација на тоа, кои би биле несразмерно големи во однос на предвидената конкретна и директна воена предност;
 - (в) ефективно предупредување ќе биде дадено пред нападите кои можат да го загрозат цивилното население, освен ако околностите не го допуштаат тоа.
3. Кога е возможен избор помеѓу неколку воени цели за добивање на слична воена предност, ќе се одбере онаа цел кај која се очекува нападот да предизвика најмала опасност за животите на цивилиите и за цивилните објекти.
4. Во водењето на воените операции на море или во воздух секоја страна во судирот, во согласност со своите права и должности според правилата на меѓународното право применливо во вооружен судир, ќе ги преземе сите разумни мерки на претпазливост за да се избегнат загубите на животи на цивилите и оштетување на цивилните објекти.
5. Ниедна одредба на овој член не може да се протолкува како одобрување на каков и да било напад врз цивилното население, цивилите или цивилните објекти.

Член 58

Претпазливост против ефектите од напади

Страните во судир во најголем можен степен се должни:

- (а) не засегајќи во членот 49 од Четвртата конвенција, да настојуваат да го отстранат цивилното население, цивилите поединци и цивилните објекти под нивна контрола од околината на воените цели;
- (б) да избегнуваат лоцирање на воени цели во рамките на, или близу до густо населени подрачја;
- (в) да ги преземат другите потребни мерки на претпазливост за да го заштитат цивилното население, цивилите поединци и цивилните објекти под нивната контрола од опасностите што произлегуваат од воени операции.

Глава V

МЕСТА И ЗОНИ ПОД ПОСЕБНА ЗАШТИТА

Член 59

Небранети места

1. На страните во судирот им е забрането со кои и да било средства да напаѓаат небранети места.
2. Соодветните власти на страната во судир можат да го прогласат како небрането место секое населено место близу или во зоната каде што вооружените сили се во допир, кое е отворено за окупација од противничката страна. Таквото место ќе ги исполнува следните услови:
 - (а) сите борци, како и подвижното оружје и подвижната воена опрема, мораат да бидат евакуирани;
 - (б) никакво непријателство нема да биде преземено против неподвижните воени инсталации или установи;
 - (в) никакви акти на непријателство нема да бидат водени од страна на властите или населението;
 - (г) никакви активности во поддршка на воените операции нема да бидат преземани.
3. Присуството на ова место на лица посебно заштитени со Конвенциите и со овој Протокол, и на полициските сили задржани исклучиво заради одржување на законот и редот, не е во спротивност со условите поставени во ставот 2.
4. Изјавата дадена врз основа на ставот 2 се упатува до противничката страна и во неа треба да се дефинираат и што попрецизно да се опишат границите на небранетото место. Страната во судирот до која е упатена изјавата треба да го потврди приемот и да го третира тоа место како небрането место, освен ако условите поставени во ставот 2 не се навистина исполнети, во кој случај за тоа веднаш ќе ја извести страната што ја дала изјавата. Дури и ако условите поставени во ставот 2 не се исполнети, местото ќе продолжи да

ужива заштита обезбедена со други одредби на овој Протокол и со други правила на меѓународното право што се применуваат во вооружен судир.

5. Страните во судир можат да се согласат за востановување на небранети места дури и ако таквите места не ги исполнуваат условите поставени во ставот 2. Со спогодба треба да се дефинираат и што попрецизно да се опишат границите на небранетото место; ако е потребно, таа може да ги утврди и методите на надзор.
6. Страната што го контролира местото кое е предмет на таква спогодба ќе го означи, колку што е тоа можно, со такви знаци со кои ќе може да се сложи другата страна, кои треба да се истакнат таму каде што се јасно видливи, особено на неговите периметри и граници и на автопатиштата.
7. Местото го губи својот статус на небрането место кога ќе престане да ги исполнува условите од ставот 2 или од спогодбата наведена во ставот 5. Во тој случај, местото ќе продолжи да ја ужива заштитата предвидена со други одредби на овој Протокол и со други правила на меѓународното право кои се применуваат во вооружен судир.

Член 60

Демилитаризирани зони

1. На страните во судир им е забрането да ги прошират своите воени операции на зони за кои се договориле со спогодба дека имаат статус на демилитаризирана зона, доколку е тоа во спротивност со одредбите на таа спогодба.
2. Спогодбата треба да биде изрична, може да биде склучена усно или писмено, директно или преку силата заштитничка или преку некоја непристрасна хуманитарна организација, и може да се состои од реципрочни и согласни изјави. Спогодбата може да се склучи во време на мир, како и по избивањето на непријателствата, и треба да ги дефинира и што е можно попрецизно да ги опише границите на демилитаризираната зона, а ако е тоа потребно, и да ги утврди начините на контрола.
3. Предмет на таква спогодба нормално ќе биде секоја зона што ги исполнува следните услови:
 - (а) сите борци, како и подвижното оружје и подвижната воена опрема, мораат да бидат евакуирани;
 - (б) неподвижните воени инсталации или установи не смеат да бидат непријателски употребувани; (
 - в) властите или населението не смеат да преземаат никакви непријателски акти; и
 - (г) секоја активност врзана за воени напори мора да престане.

Страните во судир ќе се согласат за толкувањето за условот содржан во потточката (г) и за лицата кои можат да се примат во демилитаризираната зона покрај оние што се спомнати во ставот 4.

4. Присуството во оваа зона на лица посебно заштитени со Конвенциите и со овој Протокол, и на полициски сили задржани исклучиво заради одржување на законот и редот, не е во спротивност со условите содржани во ставот 3.
5. Страната што ја контролира таквата зона мора да ја означи, колку што е тоа можно, со такви знаци со кои ќе може да се сложи другата страна, кои ќе бидат истакнати таму каде што се јасно видливи, особено на нејзините периметри и граници и на автопатиштата.
6. Ако борбата се приближи до демилитаризираната зона, и ако страните во судир така се спогодат, ниедна од нив не може да ја користи таа зона за целите врзани за водење на воени операции или еднострано да го укине нејзиниот статус.
7. Ако една од страните во судир изврши материјална повреда на одредбите од ставовите 3 или 6, другата страна ќе биде ослободена од своите обврски од спогодбата со која на зоната и се дава статус на демилитаризирана зона. Во тој случај зоната го губи својот статус, но ќе продолжи да ја ужива заштитата обезбедена со други одредби на овој Протокол и со други правила на меѓународното право кои се применуваат во вооружен судир.

Глава VI

ЦИВИЛНА ЗАШТИТА

Член 61

Дефиниција и поле на примената

Во смисла на овој Протокол:

- (a) под изразот “цивилна заштита” се подразбира вршење на некои или на сите долунаведени хуманитарни задачи со цел цивилното население да се заштити од опасностите, и да му се помогне да го совлада непосредното дејство од непријателствата или несреќите, како и да се обезбедат услови потребни за неговиот опстанок. Тие задачи се следните:
 - (I) служба за тревожење;
 - (II) евакуација;
 - (III) организирање на засолништа;
 - (IV) организирање на мерки за затемнување;
 - (V) спасување;
 - (VI) санитарски служби, вклучувајќи ја првата помош и верската помош;
 - (VII) борба против пожари;
 - (VIII) откривање и означување на опасни зони;
 - (IX) деконтаминација и други слични мерки за заштита;
 - (X) одредба за итно сместување и снабдување;
 - (XI) итна помош во воспоставувањето и одржувањето на редот во настраданите зони;
 - (XII) итно воспоставување на неопходни служби од јавен интерес;

- (XIII) итно погребување;
- (XIV) помош за зачувување на објектите суштествени за опстанок;
- (XV) дополнителни активности потребни за вршење на горенаведените задачи, вклучувајќи, но не ограничувајќи се, на планирањето и организацијата.
- (б) под изразот “организации на цивилната заштита” се подразбираат оние установи и други единици што ги организирале или ополномоштиле надлежните власти на страната во судир да вршат некои од задачите наведени во потточката (а), а кои исклучиво се наменети и се користат за тие задачи;
- (в) под изразот “персонал” на организациите на цивилната заштита се подразбираат лица кои страната во судир ги определила исклучиво за вршење на задачите наведени во потточката (а), вклучувајќи го и персоналот што надлежната власт на таа страна го определила исклучиво за управување со тие организации;
- (г) под изразот “материјал” на организациите на цивилната заштита се подразбираат опремата, снабдувањето и средствата за транспорт што овие организации ги користат за вршење на задачите наведени во потточката (а).

Член 62

Општа заштита

1. Цивилните организации на цивилната заштита и нивниот персонал ќе бидат почитувани и заштитени во согласност со одредбите на овој Протокол, особено со одредбите на овој Оддел. Тие имаат право да вршат задачи на цивилната заштита освен во случај на императивна воена потреба.
2. Одредбите на ставот 1 исто така се применуваат врз цивили кои, иако не се членови на организациите на цивилната заштита, одговараат на апелот од надлежните власти и вршат задачи на цивилната заштита под нивна контрола.
3. Зградите и материјалот што се користат за целите на цивилната заштита и засолништата наменети за цивилното население се опфатени во членот 52. Објектите што се користат за целите на цивилната заштита не можат да бидат уништени или пренаменети, освен од страната на која и припаѓаат.

Член 63

Цивилната заштита на окупирани територии

1. На окупираните територии, организациите на цивилната заштита ќе добијат од властите олеснувања што се потребни за вршење на нивните задачи. Во никакви околности нивниот персонал нема да биде присилен да врши активности кои би го попречувале правилното вршење на тие задачи. Окупационата сила нема да ја менува структурата или персоналот на тие организации на начин кој би можел да го загрози ефикасното вршење на нивната мисија. Од овие организации нема да се бара да им даваат првенство на

граѓаните или на интересите на таа сила.

2. Окупационата сила не може да ги натера, да ги присили или да ги наведе цивилните организации на цивилната заштита да ги вршат своите задачи на кој и да е начин кој е штетен за интересите на цивилното население.
3. Окупационата сила може да го разоружа персоналот на цивилната заштита од причини на безбедност.
4. Окупационата сила не може да ги пренамени од нивната правилна употреба ниту да ги реквизира зградите или материјалот што им припаѓа или го користат организациите на цивилната заштита ако таа пренамена или реквизиција би биле штетни за цивилното население.
5. Окупационата сила може да ги реквизира или пренамени тие ресурси под услов да продолжи почитувањето на општото правило од ставот 4, и да се исполнети следните посебни услови:
 - (а) зградите или материјалот да се потребни за други потреби на цивилното население; и
 - (б) реквизицијата или пренамената да трае само додека постои таква потреба.
6. Окупационата сила не може да ги пренамени ниту да ги реквизира засолништата предвидени за употреба од цивилното население или за потребите на таквото население.

Член 64

Цивилни организации на цивилната заштита на неутрални или други држави што не се страни во судирот и на меѓународни координативни организации

1. Членовите 62, 63, 65 и 66, исто така, ќе се применуваат врз персоналот и материјалот на цивилните организации на цивилната заштита на неутрални или на други држави што не се страни во судирот, што вршат задачи на цивилна заштита наведени во членот 61 на територијата на страна во судирот, со согласност и под контрола на таа страна. Нотификација за таквата помош ќе и се даде што е можно побрзо на заинтересираната противничка страна. Под никакви околности таквата активност нема да се смета како мешање во судирот. Меѓутоа, оваа активност ќе биде вршена водејќи во полна мера сметка за интересите на безбедноста на заинтересираните страни во судирот.
2. Страните во судир што примаат помош за која станува збор во ставот 1, и високите страни договорнички што ја даваат помошта, треба да ја олеснат меѓународната координација на такви акции на цивилната заштита кога тоа е потребно. Во тој случај одредбите од оваа Глава се применуваат на релевантните меѓународни организации.
3. На окупираните територии окупаторската сила може да ги исклучи или да ги ограничи активностите на цивилните организации на цивилната заштита на неутралните или на други држави што не се страни во судирот и на меѓународните координативни ор-

ганизации, ако може да обезбеди соодветно вршење на задачите на цивилната заштита од сопствени средства или од средства на окупираната територија.

Член 65

Престанување на заштитата

1. Заштитата на која имаат право цивилните организации на цивилната заштита, нивниот персонал, зградите, засолништата и материјалот може да престане само ако извршат или ако се користат за извршување на акти штетни за непријателот, што се надвор од нивните задачи. Меѓутоа, заштитата може да престане само по упатување на опомена со која, секогаш кога е можно, се остава разумен рок, или кога опомената ќе остане без дејство.
2. Нема да се сметаат како акти штетни за непријателот:
 - (а) кога задачите на цивилната заштита се вршат под управа или контрола на воени власти;
 - (б) кога цивилниот персонал на цивилната заштита соработува со воен персонал во вршењето на задачите на цивилната заштита, или кога воен персонал е додаден кон организациите на цивилната заштита;
 - (в) кога вршењето на задачите на цивилната заштита може попатно да им користи на воените жртви, особено на оние што се онеспособени за борба.
3. Исто така, нема да се сметаат како акти штетни за непријателот кога цивилниот персонал на цивилната заштита носи лесно лично оружје заради одржување на ред или за самоодбрана. Меѓутоа, во подрачјата каде што се води копнена борба или каде што се очекува дека ќе се води, страните во судирот ќе преземат соодветни мерки да го ограничат ова оружје на рачно, како што се пиштоли или револвери, за да се помогне со тоа да се разликува персоналот на цивилната заштита од борците. Иако персоналот на цивилната заштита носи друго лесно лично оружје во тие зони, тоа сепак ќе биде почитувано и заштитено штом ќе биде препознаено како такво.
4. Формирањето на цивилните организации на цивилната заштита долж воените линии и задолжителната служба во нив, не ги лишува истите од заштитата што ја дава оваа Глава.

Член 66

Идентификување

1. Секоја страна во судирот ќе настојува да обезбеди нејзините организации на цивилната заштита, нивниот персонал, зградите и материјалот да можат да се идентификуваат додека исклучиво се ангажирани во вршењето на задачите на цивилната заштита. Засолништата обезбедени за цивилното население ќе се идентификуваат на сличен начин.
2. Секоја страна во судирот ќе настојува, исто така, да ги усвои и

да ги применува методите и постапките што ќе овозможат да се препознаат цивилните засолништа, како и персоналот, зградите и материјалот на цивилната заштита, што носат меѓународен знак за распознавање на цивилната заштита.

3. На окупираните територии и во подрачјата каде што се водат борби или каде што се очекува дека можат да се водат борби, цивилниот персонал на цивилната заштита ќе биде препознатлив преку меѓународниот знак за распознавање на цивилната заштита и со лична карта што го потврдува нивниот статус.
4. Меѓународниот знак за распознавање на цивилната заштита е рамнокрак син триаголник на портокалово поле, кога се употребува за заштита на организациите на цивилна заштита, на нивниот персонал, згради и материјал и за цивилни засолништа.
5. Покрај знакот за распознавање, страните во судир можат да се согласат за употребата на сигналите за распознавање што служат за идентификација на цивилната заштита.
6. Примената на одредбите од ставовите 1 до 4 е регулирана со Главата V од Прилогот I кон овој Протокол.
7. Во време на мир, знакот опишан во ставот 4 може, со согласност на надлежните национални власти, да биде користен за идентификување на цивилната заштита.
8. Високите страни договорнички и страните во судир ќе преземаат мерки потребни да се контролира користењето на меѓународниот знак за распознавање на цивилната заштита и да се спречат и отстранат сите негови злоупотреби.
9. Идентификувањето на санитетскиот и верскиот персонал на цивилната заштита, на санитетските единици и санитетските транспорти е регулирано со членот 18.

Член 67

Припадници на вооружените сили и воени единици доделени на организациите на цивилната заштита

1. Припадници на вооружените сили и воени единици доделени на организациите на цивилната заштита ќе бидат почитувани и заштитени, под услов:
 - (а) тој персонал и тие единици постојано да се доделени и исклучиво да се занимаваат со вршење на задачите наведени во членот 61;
 - (б) ако така е определено, тој персонал да не врши никакви други воени должности за време на судирот;
 - (в) тој персонал јасно да се разликува од другите припадници на вооружените сили со истакнување, на видлив начин, на меѓународниот знак за распознавање на цивилната заштита, што треба да е колку што е можно поголем, и таквиот персонал да биде снабден со лична карта предвидена во Главата V на Прилогот I кон овој Протокол, што го потврдува неговиот статус;
 - (г) тој персонал и тие единици да се снабдени само со лесно лично оружје за одржување на ред и самоодбрана. Одредбите на членот

65 став 3, исто така, ќе се применуваат во овој случај;

- (д) тој персонал да не учествува директно во непријателствата и вон од своите задачи на цивилната заштита да не врши, или да не се користи за вршење, на акти штетни за противничката страна;
- (ѓ) тој персонал и тие единици да ги вршат своите задачи на цивилна заштита само во рамките на националната територија на својата страна.

Непочитувањето на условите изнесени во (д) од страна на кој и да е припадник на вооружените сили за задолжителни условите пропишани во (а) и (б) забрането.

- 2. Членовите на воениот персонал кои служат во рамките на организациите на цивилната заштита, ако се најдат во власта на противничката страна, ќе станат воени заробеници. На окупираните територии тие можат, но само во интерес на цивилното население на таа територија, да бидат употребени за задачи на цивилната заштита доколку е тоа потребно, меѓутоа под услов доброволно да се јават за такви задачи, ако таа работа е опасна.
- 3. Зградите и покрупните делови на опрема и средствата за транспорт на воените единици доделени на организациите на цивилната заштита ќе бидат јасно означени со меѓународниот знак за распознавање на цивилната заштита. Овој знак ќе биде што е можно поголем.
- 4. Материјалот и зградите на воените единици постојано доделени на организациите на цивилната заштита и исклучиво наменети за вршење на задачите на цивилната заштита, ако паднат во рацете на противничката страна, ќе останат подложени на законите на војна. Тие не можат да бидат пренаменети од нивните цели на цивилна заштита се додека се потребни за вршење на задачите на цивилната заштита, освен во случај на императивна воена потреба, и ако претходно се лреземени мерки за адекватни одредби за потребите на цивилното население.

Оддел II

ПОМОШ ВО КОРИСТ НА ЦИВИЛНОТО НАСЕЛЕНИЕ

Член 68

Поле на примена

Одредбите на овој Оддел се применуваат на цивилното население како што е дефинирано во овој Протокол и претставуваат дополнување на членовите 23, 55, 59, 60, 61 и 62 и на други соодветни одредби од Четвртата конвенција.

Член 69

Основни потреби на окупираниите територии

- 1. Покрај должностите специфицирани во членот 55 од Четвртата конвенција што се однесуваат на снабдување со храна и лекови,

окупаторската сила во полн обем на средствата со кои располага и без каква и да е неповолна разлика, ќе обезбеди исто така снабдување со облека, постелнина, со средства за засолнување, со други предмети на снабдувањето потребни за опстанокот на цивилното население на окупираната територија и со објекти потребни за верски обреди.

2. Акциите за помош во корист на цивилното население на окупираните територии се регулирани со членовите 59, 60, 61, 62, 108, 109, 110 и 111 од Четвртата конвенција и со членот 71 на овој Протокол и ќе бидат применети без одлагање.

Член 70

Акции за помош

1. Ако цивилното население на која и да е територија што е под контрола на страната во судир, освен на окупираната територија, не е адекватно снабдено со продукти наведени во членот 69, ќе се преземат акции за помош од хуманитарен и непристрасен карактер, без каква и да е неповолна разлика, зависно од спогодбата на страните заинтересирани за такви акции за помош. Понудите за таква помош нема да се сметаат како мешање во вооружениот судир или како непријателски акти. При распределбата на пратките за помош, приоритет ќе им се дава на лицата како што се деца, трудници, жени на пораѓање и мајки доилки кои, според Четвртата конвенција или според овој Протокол, треба да имаат повластен третман или посебна заштита.
2. Страните во судирот и секоја висока страна договорничка ќе одобрат и ќе олеснат брз и непречен премин на сите пратки за помош, на опрема и на персонал како што е предвидено во овој Оддел, дури и кога таква помош е наменета за цивилното население на противничката страна.
3. Страните во судир и секоја висока страна договорничка што ќе одобри премин на пратка за помош, опрема и персонал во согласност со ставот 2:
 - (а) имаат право да пропишат технички аранжмани, вклучувајќи и преглед, под кои таквиот премин се одобрува;
 - (б) можат давањето дозвола да го условат со тоа што распределбата на оваа помош да се врши под локален надзор на силата заштитничка;
 - (в) на никој начин нема да ги пренасочат пратките за помош од целта за која се наменети, ниту ќе го одложуваат нивното испраќање, освен во случаи на итна потреба во интерес на цивилното население кое е во прашање.
4. Страните во судир ќе ги штитат пратките за помош и ќе ја олеснуваат нивната брза распределба.
5. Страните во судирот и секоја Висока страна договорничка што е во прашање ќе ја поттикнуват и олеснуваат ефективната меѓународна координација на акциите за помош за кои станува збор во ставот 1.

Член 71

Персонал што учествува во акциите за помош

1. Таму каде што е потребно, персоналот за давање помош може да претставува дел од помошта што се дава со секоја акција за помош, особено при транспорт и распределба на пратките за помош; учеството на таквиот персонал е условено со добивање согласност од страната на чија територија тој ги врши своите должности.
2. Таквиот персонал ќе биде почитуван и заштитен.
3. Секоја страна која прима пратки за помош, во најголем практичен можеен обем, ќе му помага на персоналот за давање помош, наведен во ставот 1, во вршењето на неговата мисија за помош. Само во случај на императивна воена потреба активностите на персоналот за давање помош можат да бидат ограничени или неговото движење да биде привремено ограничено.
4. Под никакви околности персоналот за давање помош не смее да ги пречекори границите на својата мисија според овој Протокол. Тој посебно ќе ги има предвид барањата за безбедност на страната на чија територија ги врши своите должности. Мисијата на член од персоналот кој не ги почитува овие услови може да биде запрена.

Оддел III

ПОСТАПКА СО ЛИЦАТА ВО ВЛАСТ НА СТРАНАТА ВО СУДИР

Глава I

ПОЛЕ НА ПРИМЕНА И ЗАШТИТА НА ЛИЦА И ПРЕДМЕТИ

Член 72

Поле на примена

Одредбите на овој Оддел се дополнување на правилата за хуманитарна заштита на цивилите и цивилните објекти што се во власт на страната во судир, содржани во Четвртата конвенција, особено во Деловите I и III, како и на други применливи правила од меѓународното право што се однесуваат на заштитата на основните права на човекот за време на меѓународен вооружен судир.

Член 73

Бегалци и лица без државјанство

Лица кои пред почетокот на непријателствата се сметале како лица без државјанство или како бегалци, во согласност со соодветни меѓународни инструменти прифатени од страните кои се во прашање, или во согласност со националното законодавство на државата во која избегале или на државата во која престојуваат, ќе бидат заштитени лица во смисла на Деловите I и III од Четвртата конвенција, во сите околности и без никаква неповолна разлика.

Член 74

Повторно спојување на растурените семејства

Високите страни договорнички и страните во судир на секој можеен начин ќе го олеснат повторното спојување на семејствата што се растурени како резултат на вооружените судири и особено ќе ја поттикнуваат работата на хуманитарните организации ангажирани во оваа задача, во согласност со одредбите на Конвенциите и на овој Протокол, и во согласност со своите прописи за безбедност.

Член 75

Основни гаранции

1. Доколку се погодени од ситуацијата наведена во членот 1 од овој Протокол, со лицата што се во власт на страната во судир и што не уживаат поповолен третман во согласност со Конвенциите или со овој Протокол, ќе се постапува хумано во сите околности и тие ќе ја уживаат, како минимум, заштитата предвидена со овој член, без никаква неповолна разлика заснована врз расата, бојата, полот, јазикот, верата или убедувањето, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, богатство, раѓање или врз друг статус, или кој и да е друг сличен критериум. Секоја страна ќе ја почитува личноста, честа, убедувањата и верските обреди на сите такви лица.
2. Следните дела се и остануваат забранети во секое време и на секое место, било да ги сториле цивилни или воени претставници:
 - (а) насилство над жените, здравјето или физичката или менталната благосостојба на луѓето особено:
 - (I) убиство;
 - (II) мачење од секој вид, физичко или ментално;
 - (III) телесна казна, и
 - (IV) сакатење.
 - (б) навредување на човековото достоинство, особено понижувачка и деградирачка постапка, присилна проституција и секоја форма на недоличен напад;
 - (в) земање заложници;
 - (г) колективни казни; и
 - (д) закани со извршување на некое од горе споменатите дела.
3. Секое лице што е уапсено, притворено или интернирано поради акции во врска со вооружен судир, ќе биде известно веднаш, на јазикот што го разбира, за причините зошто се преземени тие мерки. Освен во случаи на апсење или притвор поради казниви дела, такви лица ќе бидат пуштени во најкраток можеен рок, а во секој случај штом ќе престанат да постојат околностите што ги оправдуваат апсењето, притворот или интернирањето.
4. Донесување на каква и да е пресуда и извршување на каква и да е казна над лице за кое ќе се утврди дека е виновно за кривично дело во врска со вооружен судир, може да се изврши само по пре-

суда донесена од непристрасен и редовно востановен суд, којшто ги почитува општо признатите принципи на редовната судска постапка, што го содржат следното:

- (а) со постапката ќе се обезбеди обвинетиот да биде известен без одлагање за деталите на прекршокот што наводно го сторил, и на обвинетиот ќе му се обезбедат пред и за време на судењето сите потребни права и средства на одбрана;
 - (б) никој не може да биде прогласен за виновен за прекршок освен врз основа на лична кривична одговорност;
 - (в) никој не може да биде обвинет или осуден за кривично дело за некој акт или пропуст што не претставуваат кривично дело според националното и меѓународното право под кои тој потпаѓал во моментот на стореното дело; не може да се изрече потешка казна од онаа што била применлива во време кога кривичното дело било извршено; ако по извршениот прекршок во законот се предвиди одредба за полесна казна, прекршителот ќе го користи тоа;
 - (г) секој што е обвинет за прекршок ќе се смета како невин, додека не се докаже вината во согласност со закон;
 - (д) секој што е обвинет за прекршок ќе има право да присуствува на своето судење;
 - (ѓ) никој нема да биде присилен да сведочи против себе или да признае вина;
 - (е) секој што е обвинет за прекршок ќе има право да ги испита, или да бара да се испитаат, сведоците против него и да обезбеди присуство и испитување на сведоци коишто сведочат во негова корист, под исти услови како и сведоците против него;
 - (ж) никој нема да биде прогонет или казнет од иста страна за прекршок за кој веќе била донесена конечна пресуда, било да е ослободен од вина, било да е осуден, според истиот закон и судска постапка;
 - (з) секој што е прогонет за прекршок има право да бара пресудата да се објави јавно; и
 - (с) лице што е осудено ќе биде известно при донесувањето на пресудата за правните и други лекови и за роковите до кои можат да се користат тие.
5. Жените чијашто слобода е ограничена од причини во врска со вооружен судир, ќе бидат држани во лосебни одделенија од одделенијата за машки. Тие ќе бидат под непосреден надзор на жени. Меѓутоа, во случаи кога им се притворени или интернирани семејствата тие, секогаш кога е тоа можно, ќе бидат држани на исто место и смесени како семејни заедници.
6. Лица коишто се уапсени, притворени, иди интернирани од причини во врска со вооружен судир ќе уживаат заштита предвидена со овој член до конечното ослободување, репатријација или повторно настанување, дури и по завршетокот на вооружениот судир.
7. За да се избегне секое сомневање во врска со гонење и судење на лицата обвинети за воени злосторства или злосторства против човештвото, ќе се применат следните принципи:

- (а) лица коишто се обвинети за такви злосторства ќе бидат гонети и судени во согласност со применливите прописи на меѓународното право; и
 - (б) сите оние лица коишто не користат поповолен третман според Конвенциите или овој Протокол, ќе имаат право на третман што е предвиден со овој член, без оглед на тоа дали злосторствата за кои се обвинети претставуваат тешки повреди на Конвенциите или на овој Протокол.
8. Ниедна одредба од овој член не може да се толкува така што да ги ограничува или крши кои и да било други поповолни одредби што даваат поголема заштита, по кои и да било применливи правила на меѓународното право за лицата опфатени со ставот 1.

Глава II

МЕРКИ ВО КОРИСТ НА ЖЕНИ И ДЕЦА

Член 76

Заштита на жени

1. Со жените ќе се постапува со посебен респект и тие ќе бидат заштитени особено од силување, принудна проституција и секоја друга форма на недоличен напад.
2. Трудниците и мајките со мали деца што зависат од нив, а кои се уапсени, притворени или интернирани од причини во врска со вооружениот судир, ќе уживаат најголем приоритет при разгледувањето на нивните случаи.
3. Страните во судир, во најголема можна мера, ќе настојуваат да го избегнат изрекувањето смртна казна над трудници или мајки со мали деца што зависат од нив за прекршоци во врска со вооружениот судир. Смртна казна за такви прекршоци нема да се извршува над такви жени.

Член 77

Заштита на деца

1. Кон децата ќе се постапува со посебен респект и ќе бидат заштитени од секаква форма на недоличен напад. Страните во судир ќе се грижат за нив и ќе им дадат помош која им е потребна, било поради нивната возраст, или од други причини.
2. Страните во судир ќе ги преземат сите можни мерки, децата кои не наполниле 15 години да не учествуваат директно во непријателствата и тие, особено, ќе се воздржуваат од нивно регрутирање во своите вооружени сили. При регрутирањето на оние лица што наполниле 15 години, но не наполниле 18 години, страните во судир ќе настојуваат да им дадат приоритет на оние што се најстари.
3. Ако во исклучителни случаи, наспроти одредбите од ставот 2, деца

што не наполниле 15 години учествуваат директно во непријателствата и се најдат во власта на противничката страна, тие ќе продолжат да користат посебна заштита според овој член, без оглед на тоа дали се воени заробеници.

4. Ако бидат уапсени, притворени или интернирани од причини во врска со вооружен судир, децата ќе бидат сместени во посебни одделенија одвоени од одделенијата за возрасни, освен во случаи кога семејства се сместени како семејни заедници, како што е предвидено во членот 75 став 5.
5. Смртна казна за прекршок во врска со вооружен судир нема да се извршува над лица коишто не наполниле 18 години возраст во време кога е извршен прекршокот.

Член 78

Евакуација на деца

1. Ниедна страна во судирот нема да преземе евакуација на деца, кои не се нејзини граѓани, во странска земја освен ако станува збор за привремена евакуација кога тоа го бараат здравствените причини или причините за лекување на децата или, со исклучок на окупираната територија, од причини на нивната безбедност. Ако родителите или законските старатели можат да се пронајдат, за евакуација на децата ќе биде потребна нивна писмена согласност. Ако таквите лица не можат да се пронајдат, за евакуација ќе биде потребна писмена согласност од лицата што според закон или обичај се првенствено одговорни за грижа за децата. Секоја таква евакуација ќе ја надгледува силата заштитничка во согласност со заинтересираните страни, имено страната што ја презема евакуацијата, страната што ги прима децата и сите страни чиешто држави се евакуираат. Во секој случај, сите страни во судирот ќе ги преземат сите можни мерки на претпазливост за да се избегне загрозување на евакуацијата.
2. Секогаш кога ќе дојде до евакуација согласно ставот 1, ќе се обезбеди образование за секое дете, вклучувајќи го и неговото верско и морално образование според желба на родителите, со најголем можен континуитет, додека тоа не се врати.
3. За да се олесни враќањето во нивните семејства и во земјата на децата евакуирани согласно со овој член, властите на страната што ја организира евакуацијата и, кога е тоа погодно, властите на земјата што ги прима, ќе востановат за секое дете картон со фотографии, што ќе го испратат до Централната агенција за барање на Меѓународниот комитет на Црвениот крст. Секој картон ќе ги содржи, секогаш кога е можно и кога тоа не повлекува никаков ризик или штета за детето, следните информации:
 - (а) презиме (-иња) на детето;
 - (б) име (-иња) на детето;
 - (в) пол на детето;

- (г) место и датум на раѓање (или, ако тој датум не е познат, приближна возраст);
- (д) целосно татково име;
- (ѓ) мајчино целосно име и нејзино моминско презиме;
- (е) најблиски роднини на детето;
- (ж) националност на детето;
- (з) мајчин јазик на детето и сите други јазици што тоа ги зборува;
- (с) адреса на семејството на детето;
- (и) број за идентификација на детето;
- (ј) здравствена состојба на детето;
- (к) крвна група на детето;
- (л) секој особен знак;
- (љ) датум кога и место каде е најдено детето;
- (м) датум кога и место од каде детето ја напуштило земјата;
- (н) вероисповед на детето, доколку ја има;
- (њ) сегашна адреса на детето во земјата која го примила;
- (о) во случај детето да умре пред своето враќање, датум, место и околности на смртта и место на погребот.

Глава III НОВИНАРИ

Член 79

1. Новинарите ангажирани во опасни професионални мисии во подрачја на вооружен судир ќе се сметаат како цивили во смисла на членот 50 став 1.
2. Тие ќе бидат заштитени како такви според Конвенциите и овој Протокол, под услов да не преземат никаква акција што ќе му наштети на нивниот статус на цивили, и без влијание врз правото на воени дописници акредитирани при вооружените сили со статусот предвиден во членот 4. А(4) на Третата конвенција.
3. Тие можат да добијат лична карта, слична на моделот во Прилогот II на овој Протокол. Оваа карта, што ќе ја издаде владата на државата чијшто граѓанин е новинарот или на чија територија тој престојува, или на која се наоѓа медиумот што го вработува, ќе го потврди неговиот статус на новинар.

Дел V

ИЗВРШУВАЊЕ НА КОНВЕНЦИИТЕ И НА ОВОЈ ПРОТОКОЛ

Оддел I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 80

Мерки на извршување

1. Високите страни договорнички и страните во судир без одлагање ќе ги преземат сите мерки потребни за извршување на своите обврски според Конвенциите и овој Протокол.
2. Високите страни договорнички и страните во судирот ќе дадат наредби и упатства за да обезбедат почитување на Конвенциите и на овој Протокол и ќе го надгледуваат нивното извршување.

Член 81

Активности на Црвениот крст и на други хуманитарни организации

1. Страните во судир ќе му ги дадат на Меѓународниот комитет на Црвениот крст сите олеснувања, во рамките на своите овластувања за да му овозможат да ги извршува хуманитарните функции што му се доверени со Конвенциите и со овој Протокол за обезбедување заштита и помош на жртвите на судирите; Меѓународниот комитет на Црвениот крст може, исто така, да ги презема сите други хуманитарни активности во корист на овие жртви, под услов да добие согласност од страните во судирот.
2. Страните во судирот ќе им дадат на своите соодветни организации на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце) олеснувања потребни за извршување на нивните хуманитарни активности во корист на жртвите на судирот, во согласност со одредбите на Конвенциите и на овој Протокол и со основните принципи на Црвениот крст формулирани на меѓународните конференции на Црвениот крст.
3. Високите страни договорнички и страните во судир на секој можен начин ќе ја олеснат помошта што организациите на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце) и Лигата на друштвата на Црвениот крст им ја даваат на жртвите на судирите во согласност со одредбите на Конвенциите и на овој Протокол, и со основните принципи на Црвениот крст формулирани на меѓународни конференции на Црвениот крст.
4. Високите страни договорнички и страните во судир ќе им даваат, колку што е можно, олеснувања слични на оние наведени во ставовите 2 и 3 на другите хуманитарни организации што се спомнуваат во Конвенциите и во овој Протокол, кои се прописно овластени од соодветните страни во судирот и кои ги вршат своите хуманитарни активности согласно одредбите на Конвенциите и на овој Протокол.

Член 82

Правни советници

Високите страни договорнички во секое време, а страните во судир во време на вооружениот судир, ќе обезбедат правните советници да бидат на располагање, кога е тоа потребно, за давање совети на воените команданти на соодветно ниво за примена на Конвенциите и на овој Протокол и за соодветни упатства што треба да им се даваат на вооружените сили за тоа прашање.

Член 83

Дисеминација

1. Високите страни договорнички преземаат врз себе, во време на мир и во време на вооружен судир, да вршат дисеминација на Конвенциите и на овој Протокол што е можно повеќе во своите земји, а особено да го вклучат нивното проучување во своите програми за воена настава и да го поттикнуваат тоа проучување меѓу цивилното население, за да им станат тие инструменти познати на вооружените сили и на цивилното население.
2. Сите воени или цивилни власти што во време на вооружен судир преземаат одговорности во поглед на примената на Конвенциите и на овој Протокол, ќе бидат во целост запознаени со нивниот текст.

Член 84

Правила за примената

Високите страни договорнички ќе достават една на друга, што е можно побргу, преку депозитарот и, кога е погодно, преку силите заштитнички, свои официјални преводи на овој Протокол, како и на законите и правилниците што евентуално ќе ги усвојат за да ја обезбедат нивната примена.

Оддел II

СПРЕЧУВАЊЕ НА ПОВРЕДИ НА КОНВЕНЦИИТЕ И НА ОВОЈ ПРОТОКОЛ

Член 85

Спречување на повреди на овој Протокол

1. Одредбите на Конвенциите што се однесуваат на спречувањето повреди и тешки повреди, дополнети со овој Оддел, ќе се применуваат во спречувањето на повреди и на тешки повреди на овој Протокол.
2. Дела опишани како тешки повреди на Конвенциите се тешки повреди на овој Протокол доколку се сторени против лица што се во власт на противничката страна, а кои ги штитат членовите 44, 45 и 73 од овој Протокол, или против ранети, болни и бродоломници

на противничката страна заштитени со овој Протокол или против оној медицински или верски персонал, санитарски единици или санитарски транспорти, што се под контрола на противничката страна и што ги штити овој Протокол.

3. Покрај тешките повреди дефинирани во членот 11, следните дела ќе се сметаат како тешки повреди на овој Протокол, кога се извршени намерно, со кршење на соодветни одредби на овој Протокол и кога предизвикале смрт или сериозни телесни или здравствени повреди:
 - (а) напад врз цивилно население или врз цивили поединци;
 - (б) преземање напад без избор на цели, што ги погодува цивилното население или цивилните објекти, со знаење дека таков напад ќе предизвика прекумерни загуби на животи, повреди на цивили или оштетување на цивилни објекти, дефинирани во членот 57 став 2 (а) (III);
 - (в) преземање напад врз градби или инсталации што содржат опасни сили, со знаење дека таков напад ќе предизвика прекумерни загуби на животи, повреди на цивили или оштетување на цивилни објекти дефинирани во членот 57 став 2(а) (III);
 - (г) кога небранети места и демилитаризирани зони се предмет на напад;
 - (д) кога предмет на напад е лице со знаење дека е тоа онеспособено за борба;
 - (ѓ) перфидно користење, со кршење на членот 37, на карактеристичниот амблем на Црвениот крст, Црвената полумесечина или Црвениот лав и сонце или на други заштитни знаци признати со Конвенциите или со овој Протокол.
4. Покрај тешките повреди дефинирани во претходните ставови и во Конвенциите, следните дејствија ќе се сметаат како тешки повреди на овој Протокол, кога се извршени намерно и со кршење на Конвенциите или на Протоколот:
 - (а) преместување на делови на солствено цивилно население од страна на окупационата сила на територијата што ја окупира таа, или депортирање или преместување на целокупното население или делови од населението од окупираната територија внатре или вон таа територија, со кршење на членот 49 од Четвртата конвенција.
 - (б) неоправдано одлагање на репатријацијата на воени заробеници или цивили;
 - (в) примена на апартхејд и други нехумани и деградирачки постапки што го навредуваат личното достоинство, врз основа на расна дискриминација;
 - (г) кога јасно видливи историски споменици, уметнички дела или места за верски обреди, што претставуваат културно или духовно наследство на народите и на кои им е дадена посебна заштита преку специјални аранжмани, на пример во рамките на надлежна меѓународна организација, се предмет на напад, што предизвикува нивно разурнување во големи размери, каде што нема докази за прекршок на членот 53 потточка (б) од противничката страна, и

- кога такви историски споменици, уметнички дела и места за верски обреди не се лоцирани во непосредна близина на воени цели;
- (д) лишување на лице заштитено со Конвенциите или на кое се однесува ставот 2 на овој член, од правата на правично и редовно судење.
5. Не засагајќи во примената на Конвенциите и на овој Протокол, тешки повреди на овие инструменти ќе се сметаат за воени злосторства.

Член 86

Непреземање мерки

1. Високите страни договорнички и страните во судир ќе спречуваат тешки повреди и ќе преземаат мерки потребни за отстранување на сите други повреди на Конвенциите или на овој Протокол, што се резултат на непреземање, кога имаат должност да ги преземаат.
2. Фактот дека повреда на Конвенциите или на овој Протокол извршил некој потчинет не ги ослободува неговите старешини од кривична или дисциплинска одговорност, веќе според случајот, доколку тие знаеле или имале информации што им овозможиле да заклучат, под околностите што владееле во тоа време, дека тој извршил или ќе изврши таква повреда и ако не ги презеле сите можни мерки во граници на својата моќ да ја спречат или отстранат повредата.

Член 87

Должност на командантите

1. Високите страни договорнички и страните во судир треба да им наложат на воените команданти, во поглед на припадниците на вооружените сили под нивна команда и на други лица под нивна контрола, да спречат и, таму каде што е потребно, да отстранат повреди на Конвенциите и на овој Протокол и за тоа да ги известат надлежните власти.
2. За да се спречат и отстранат повреди, високите страни договорнички и страните во судир ќе бараат од командантите, сразмерно на степенот на нивната одговорност, да обезбедат припадниците на вооружените сили под нивна команда да бидат запознаени со нивните обврски според Конвенциите и овој Протокол.
3. Високите страни договорнички и страните во судир ќе му наложат на секој командант кому му е познато дека неговите потчинети или други лица под негова контрола ќе извршат или извршиле повреда на Конвенциите или на овој Протокол, да преземе чекори потребни да се спречат такви повреди на Конвенциите или на овој Протокол и, ако е извршена повреда, да поведе дисциплинска или казнена постапка против извршителите.

Член 88

Взаемна помош во кривични предмети

1. Високите страни договорнички ќе даваат една на друга во најголема мера помош во врска со кривични постапки што се однесуваат на тешки повреди на Конвенциите или на овој Протокол.
2. Под услов на почитување на правата и обврските востановени со Конвенциите и со членот 85 став 1 од овој Протокол, и кога тоа околностите ќе го дозволат, високите страни договорнички ќе соработуваат по прашањето за екстрадиција. Тие ќе му посветат должно внимание на барањето на државата на чија територија е извршен прекршокот.
3. Законот на високата страна договорничка до која се упатува барањето ќе се применува во сите случаи. Меѓутоа, одредбите на претходните ставови нема да влијаат врз обврските што произлегуваат од одредбите на кој и да е друг договор од билатерална или мултилатерална природа со кој се регулира или ќе се регулира, во целост или делумно, заемната помош во кривични предмети.

Член 89

Соработка

Во ситуации на тешки повреди на Конвенциите или на овој Протокол, високите страни договорнички преземаат врз себе обврска да дејствуваат, заеднички или поединечно, во соработка со Обединетите нации и во согласност со Повелбата на Обединетите нации.

Член 90

Меѓународна комисија за утврдување на фактите

1. (а) Ќе се основа Меѓународна комисија за утврдување на фактите (во натамошниот текст: “Коми-сија”) која ќе се состои од 15 членови со висок морален углед и со признаена непристрасност.
- (б) Кога најмалку дваесет високи страни договорнички ќе се согласат да ја прифатат надлежноста на Комисијата во согласност со ставот 2, депозитарот тогаш, и во интервали од 5 години потоа, ќе свикува состанок на претставници на тие високи страни договорнички заради избор на членови на Комисијата. На состанокот претставниците ќе изберат членови на Комисијата со тајно гласање од листата на лица на која секоја од тие високи страни договорнички може да именува едно лице.
- (в) Членовите на Комисијата ќе служат во нивно лично својство, а мандатот ќе им трае до изборот на нови членови на наредниот состанок.
- (г) При изборот, високите страни договорнички ќе обезбедат лицата што ќе бидат избрани во Комисијата поединечно да ги поседуваат бараните квалификации и во Комисијата како целина да биде обезбедена праведна географска застапеност.
- (д) Во случај неочекувано да се упразни едно место, самата Комисија ќе го пополни истото, посветувајќи им должно внимание на од-

редбите од претходните потточки.

- (ѓ) Депозиторот ќе и ги стави на располагање на Комисијата потребните административни олеснувања за вршење на нејзините функции.
2. (а) Високите страни договорнички, во време на потпишувањето, ратификувањето или пристапувањето кон Протоколот, или во кое и да е време потоа, можат да изјават дека ја признаваат *ipso facto* и без посебна спогодба, во однос на која и да е друга висока страна договорничка што ја прифаќа истата обврска, надлежноста на Комисијата да ги испитува наводите на таква друга страна, како што ја овластува овој член.
- (б) Горенаведените изјави ќе бидат депонирани кај депозиторот, кој ќе достави нивни копии до високите страни договорнички.
 - (в) Комисијата ќе биде надлежна:
 - (I) да ги испитува сите факти за кои се тврди дека претставуваат тешки повреди дефинирани во Конвенциите и во овој Протокол или други сериозни повреди на Конвенциите или овој Протокол повреди на Конвенциите
 - (II) Да го олесни, преку своите добри услуги повторното воспоставување на почитување на Конвенциите и на овој Протокол.
 - (г) Во други ситуации Комисијата ќе започне истрага на барање на страна во судирот само со согласност на другата страна или страните што се во прашање.
 - (д) Под услов на горенаведените одредби на овој став, одредбите на членот 52 од Првата конвенција, членот 53 од Втората конвенција, членот 132 од Третата конвенција и членот 149 од Четвртата конвенција, ќе продолжат да се применуваат врз секоја наводна повреда на Конвенциите и ќе се прошират врз секоја наводна повреда на овој Протокол.
3. (а) Доколку заинтересираните страни не се договориле поинаку, сите истраги ќе ги преземе Комората која се состои од 7 членови именувани на следниот начин:
- (I) пет членови на Комисијата кои не се државјани на ниедна од страните во судир, што ги назначува претседателот на Комисијата врз принцип на правична застапеност на географските подрачја, по консултација со страните во судир;
 - (II) два *ad hoc* члена кои не се државјани на ниедна страна во судирот, со тоа што секоја страна именува по еден.
 - (б) По приемот на барање за истрага, претседателот на Комисијата ќе определи соодветен временски рок за формирање на Комората. Ако кој и да е *ad hoc* член не биде именуван во дадениот рок, претседателот веднаш ќе именува дополнителен член или членови на Комисијата колку се потребни за да се пополни членството на Комората.
4. (а) Комората формирана според ставот 3 за да преземе истрага ќе ги покани страните во судирот да и помогнат и да поднесат докази. Комората може исто така да побара и други такви докази што ги смета за соодветни и може да ја испитува ситуацијата *in loco*.
- (б) Сите докази ќе им бидат целосно соопштени на страните, кои имаат право да ги коментираат пред Комисијата.

- (в) Секоја страна има право да ги оспори таквите докази.
5. (а) Комисијата ќе поднесе до страните извештај за резултатите на истрагата на Комората, со препораки што ги смета за соодветни.
- (б) Ако Комората не биде во можност да обезбеди доволно докази за фактички и непристрасни наоди, Комисијата ќе ги наведе причините за таквата неможност.
- (в) Комисијата нема јавно да ги објави своите наоди доколку сите страни во судир не барале од Комисијата да го стори тоа.
6. Комисијата ќе востанови свои сопствени правила, вклучувајќи ги и правилата за претседавање со Комисијата и претседавање со Комората. Со тие правила ќе се обезбеди функциите на претседателот на Комисијата да се извршуваат во секое време и, во случај на истрага, да ги врши лице кое не е државјанин на една од страните во судирот.
7. Административните трошоци на Комисијата ќе се покриваат од придонесите на високите страни договорнички што дале изјави согласно ставот 2 и од доброволни придонеси. Страната или страните во судир што бараат истрага треба да дадат потребна аконтација за покрите на трошоците на Комората, која ќе им ја надомести страната или страните против кои се поднесени обвиненијата, во износ од 50% од трошоците на Комората. Во случај кога до Комората се поднесени противобвиненија, секоја страна ќе положи аконтација од 50% од потребниот износ.

Член 91

Одговорност

Страната во судир која ги крши одредбите на Конвенциите или на овој Протокол ќе биде, во зависност од случајот, должна да плати обештетување. Таа ќе биде одговорна за сите дела што ќе ги сторат лица кои се дел од нејзините вооружени сили.

Дел VI

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 92

Потпис

Овој Протокол ќе биде отворен за потпишување за страните учеснички во Конвенциите шест месеци по потпишувањето на Завршниот акт и ќе остане отворен за време од 12 месеци.

Член 93

Ратификација

Овој Протокол ќе биде ратификуван што е можно побрзо. Ратификационите инструменти ќе бидат депонирани кај Швајцарскиот федерален совет, кој е депозитор на Конвенциите.

Член 94

Пристапување

Овој Протокол ќе биде отворен за пристапување за секоја страна учесничка во Конвенциите која не го потпишала. Инструментите за потпишување ќе бидат депонирани кај депозиторот.

Член 95

Влегување во сила

1. Овој Протокол влегува во сила шест месеци по депонирањето на два инструменти за ратификација или пристапување.
2. За секоја страна членка на Конвенциите која потоа ќе го ратификува овој Протокол или ќе му пристапи, Протоколот ќе стапи сила шест месеци по депонирањето на инструментот за ратификација или за пристапување на таа страна.

Член 96

Договорни односи по влегувањето во сила на овој Протокол

1. Кога страните членки на Конвенцијата се наедно и страни членки на овој Протокол, Конвенциите ќе се применуваат дополнети со овој Протокол.
2. Кога една од страните во судир не е обврзана со овој Протокол, страните членки на Протоколот остануваат обврзани со него во своите меѓусебни односи. Тие понатаму ќе бидат обврзани со овој Протокол во однос на секоја од страните кои не се обврзани со него, ако овие последните ги прифатат и ги применуваат неговите одредби.
3. Власта која го претставува народот ангажиран против висока страна договорничка во вооружен судир од типот што е наведен во членот 1 став 4, може да се обврзе дека ќе ги применува Конвенциите и овој Протокол во однос на тој судир со еднострана изјава упатена до депозиторот. Таквата изјава, откако депозиторот ќе ја прими, ќе ги има следните ефекти во однос на тој судир:
 - (а) Конвенциите и овој Протокол влегуваат во сила за споменатата власт како страна во судирот со моментно дејство;
 - (б) споменатата власт ги презема истите права и обврски што ги презела високата страна договорничка согласно Конвенциите и овој Протокол; и
 - (в) Конвенциите и овој Протокол се еднакво задолжителни за сите страни во судирот.

Член 97

Амандман

1. Секоја висока страна договорничка може да предложи амандмани на овој Протокол. Текстот на секој предложен амандман ќе се достави до депозиторот кој ќе одлучи, по консултирање на сите високи страни договорнички и на Меѓународниот комитет на Цр-

вениот крст, дали треба да се свика конференција за разгледување на предложениот амандман.

2. Депозиторот ќе ги повика на таа конференција сите високи страни договорнички како и членките на Конвенциите, било тие да се потписнички на овој Протокол или да не се.

Член 98

Ревизија на Прилогот I

1. Најдоцна четири години по влегувањето во сила на овој Протокол, а потоа во интервали од најмалку четири години, Меѓународниот комитет на Црвениот крст ќе ги консултира високите страни договорнички за Прилогот I на овој Протокол I, ако смета за потребно, може да предложи состанок на технички експерти да го разгледаат Прилогот I и да предложат такви амандмани на Прилогот какви што евентуално ќе бидат пожелни. Доколку во рок од шест месеци од објавувањето на предлогот за таков состанок до високите страни договорнички, една третина од нив не стави приговор, Меѓународниот комитет на Црвениот крст ќе свика состанок, поканувајќи и посматрачи од соодветни меѓународни организации. Таков состанок Меѓународниот комитет на Црвениот крст исто така ќе свика во секое време на барање од една третина од високите страни договорнички.
2. Делозиторот ќе свика конференција на високите страни договорнички и на страните членки на Конвенциите за разгледување на амандманите предложени на состанокот на техничките стручњаци, ако по тој состанок Меѓународниот комитет на Црвениот крст или една третина од високите страни договорнички го бараат тоа.
3. Амандманите на Прилогот I можат да бидат усвоени на таква конференција со мнозинство гласови на две третини од високите страни договорнички, кои се присутни и гласаат.
4. Депозиторот ќе им го соопшти секој амандман кој е усвоен на таков начин на високите страни договорнички и на страните членки на Конвенциите. Ќе се смета дека амандманот е прифатен по истекот на периодот од една година од кога е соопштен, доколку во тој период на депозиторот не му биде доставена изјава за неприфаќање на амандманот од страна на најмалку една третина од високите страни договорнички.
5. Амандманот кој се смета како прифатен во согласност со ставот 4 ќе стапи на сила три месеци по неговото прифаќање за сите високи страни договорнички, освен за оние кои дале изјави за неприфаќање во согласност со тој став. Секоја страна која дала таква изјава, може во секое време да ја повлече, а амандманот во тој случај ќе стапи на сила за таа страна по три месеци.
6. Депозиторот ќе ги извести високите страни договорнички и членките на Конвенциите за влегувањето во сила на секој таков амандман, за страните што ги обврзува тој, за датумот на неговото влегување во сила во однос на секоја страна, за изјавите за неприфаќање дадени во согласност со ставот 4 и за повлекувањето на таквите изјави.

Член 99

Откажување

1. Во случај висока страна договорничка да го откаже овој Протокол, откажувањето ќе стапи на сила една година по приемот на инструментот за отказ. Ако, меѓутоа, по истекот на таа година страната која дала отказ е ангажирана во една од ситуациите наведени во членот 1, отказот нема да има дејство пред завршувањето на вооружениот судир или окупацијата, а во никој случај пред да завршат операциите во врска со конечното ослободување, со репатријацијата или со повторното населување на лицата заштитени со Конвенциите или овој Протокол.
2. Откажувањето ќе се нотификува по писмен пат до депозиторот, кој ќе го проследи до сите високи страни договорнички.
3. Отказот ќе има дејство само во однос на страната којд дала отказ.
4. Ниеден отказ, според ставот 1, нема да влијае врз обврските што, поради вооружениот судир, согласно овој Протокол, веќе ги презела страната која дала отказ во врска со кое и да било дело сторено пред отказот да стапи на сила.

Член 100

Нотификација

Депозиторот ќе ги извести високите страни договорнички, како и членките на Конвенциите, без оглед дали тие се потписнички на овој Протокол, за:

- (а) потписите ставени на овој Протокол и за депонирањето на инструментите за ратификација и пристапување, согласно членовите 93 и 94;
- (б) датумот на стапувањето на сила на овој Протокол согласно членот 95;
- (в) соопштенијата и изјавите примени согласно членовите 84, 90 и 97;
- (г) изјавите примени согласно членот 96 став 3, кои ќе бидат проследени по најбрз пат; и
- (д) отказите согласно членот 99.

Член 101

Регистрација

1. По влегувањето на Протоколот во сила, депозиторот ќе го проследи до Секретаријатот на Обединетите нации заради регистрирање и објавување согласно членот 102 од Повелбата на Обединетите нации.
2. Депозиторот, исто така, ќе го извести Секретаријатот на Обединетите нации за сите ратификации, пристапувања и откази што ги примил во врска со овој Протокол.

Член 102

Веродостојност на текстовите

Оригиналот на овој Протокол, чии текстови на арапски, кинески, англиски, француски, руски и шпански јазик се еднакво веродостојни, ќе биде депонирани кај депозиторот, кој ќе достави негови заверени примероци до сите страни членки на Конвенциите.

ПРИЛОГ I

ПРАВИЛНИК ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈА

Член 1

1. Правилникот за идентификација во овој Прилог ги применува релевантните одредби од Женевските конвенции и од Протоколот; тие се со намера да го олеснат идентификувањето на персоналот, материјалот, единиците, транспортите и инсталациите заштитени според Женевските конвенции и Протоколот.
2. Овие правила во себе и сами по себе не го воспоставуваат правото на заштита. Ова право е регулирано со релевантните членови на Конвенциите и на Протоколот.
3. Надлежните власти можат, подложни на релевантните одредби на Женевските конвенции и Протоколот, во секое време да ја регулираат употребата, изложувањето, осветлувањето и откривањето на карактеристичните амблеми и сигнали.
4. Високите страни договорнички и особено страните во судирот се поканети во секое време да се согласат околу дополнителни или други сигнали, средства или системи кои ја зголемуваат можноста за идентификување и ги користат технолошките новитети на ова поле.

Глава I

ЛИЧНА КАРТА

Член 2

Лична карта за постојан цивилен санитетски и верски персонал

1. Личната карта за постојаниот цивилен санитетски и верски персонал кој се споменува во членот 18 став 3 од Протоколот треба да:
 - (а) содржи карактеристичен амблем и да биде во таква големина што да може да се носи в џеб;
 - (б) биде што е можно потрајна;
 - (в) биде напишана на националниот или официјалниот јазик и, како додаток каде што е можно, на локалниот јазик на соодветниот регион;
 - (г) содржи име, датум на раѓањето (или ако со тој датум не се распо-

лага, години на возраст во време на издавањето) и број на идентитетот на носителот на исправата, доколку постои;

- (д) посочи во кое својство носителот на исправата ужива заштита според Конвенциите и Протоколот;
 - (ѓ) содржи фотографија на носителот на исправата како и негов потпис или отпечаток од палецот, или и едното и другото;
 - (е) има печат и потпис на надлежната власт;
 - (ж) има датум на издавањето и датум на истекот на важноста на картата;
 - (з) ја определува, секогаш кога е можно, крвната група на носителот, на задната страна од картата.
2. Личната карта ќе биде еднообразна за целата територија на секоја висока страна договорничка и, колку што е тоа можно, од ист тип за сите страни во судирот. Страните во судирот можат да го земат за модел образецот на еден јазик прикажан на сликата 1. При започнувањето на непријателствата тие ќе достават една на друга мостра на образецот што го користат, доколку тој образец се разликува од образецот прикажан на сликата 1. Личната карта ќе биде издадена, ако е можно во дупликат, при што еден примерок ќе задржат властите што ја издават картата, кои треба да ги контролираат картите што ги издаде.
 3. Во никој случај постојаниот цивилен санитетски и верски персонал не може да биде лишен од своите лични карти. Во случај да се загуби картата, членовите на тој персонал имаат право да добијат дупликат.

Член 3

Лична карта за привремен цивилен санитетски или верски персонал

1. Личната карта за привремениот цивилен санитетски и верски персонал треба, секогаш кога е тоа можно, да биде слична на личната карта предвидена во членот 1 од овој Правилник. Страните во судирот можат да го земат за модел образецот прикажан на сликата 1.
2. Кога околностите ќе оневозможат привремен цивилен санитетски и верски персонал да добие лични карти слични на оние кои се опишани во членот 2 од овој Правилник, споменатиот персонал може да добие потврда потпишана од страна на надлежните власти со која се потврдува цела лицето на кое му е издадена потврда е определено на должност како член на привремениот персонал и во која се наведува, ако е можно, времетраењето на и неговото право да носи карактеристичен амблем. Во потврдата треба да се наведе името на носителот и датумот на раѓањето (или ако не се располага со тој датум, неговата возраст во времето на издавањето на потврдата), неговата функција и идентификациониот број, ако таков постои. Потврдата треба да носи негов потпис или отпечаток од неговиот палец, или и едното и другото.

FRONT

(Space reserved for the name
of the country and authority
issuing this card)

IDENTITY CARD

for **PERMANENT** civilian medical personnel
TEMPORARY civilian religious personnel

Name

Date of birth (or age)

Identity no. (if any)

The holder of this card is protected by the Geneva Conventions of 12 August 1949 and by the Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I) in his capacity as

Date of issue No of card

Signature of issuing
AUTHORITY

Date of expiry

REVERSE SIDE

Height	Eyes	Hair
OTHER DISTINGUISHING MARKS OR INFORMATION:		
PHOTO OF HOLDER		
STAMP		SIGNATURE OF HOLDER OR THUMBPRINT OR BOTH

Fig. 1. Model of identity card
(Format: 74 mm H 105 mm)

ПРЕДНА СТРАНА

(Простор резервиран за името
на земјата и за властите
што ја издаваат оваа карта)

ЛИЧНА КАРТА

за **ПОСТОЈАН** цивилен медицински персонал
ПРИВРЕМЕН цивилен религиозен персонал

ИМЕ

Датум на раѓањето (или година на возраст)

Број на идентитетот (доколку постои)

Носителот на оваа карта е заштитен со Женевските конвенции од 12 август 1949 година и со Дополнителниот протокол кон Женевските конвенции од 12 август 1949 година, кој се однесува на заштитата на жртвите од меѓународни вооружени судири (Протокол I) во својство на

Датум на издавањето Број на картата

Потпис на властите
што ја издаваат

Датум на истекот на важноста

ОПАЧИНА

Височина	Боја на очите	Боја на косата
ДРУГИ ОСОБЕНИ ЗНАЦИ ИЛИ ЗАБЕЛЕШКИ:		
ФОТОГРАФИЈА НА НОСИТЕЛОТ		
ПЕЧАТ		ПОТПИС НА НОСИТЕЛОТ ИЛИ ОТПЕЧАТОК ОД ПА- ЛЕЦОТ, ИЛИ И ЕДНОТО И ДРУГОТО

Слика 1: Образец за лична карта за персоналот на цивилната заштита

Глава II

КАРАКТЕРИСТИЧЕН АМБЛЕМ

Член 4

Форма

1. Карактеристичниот амблем (црвено на бело поле) ќе биде толку голем колку што е погодно, во согласност со околностите. За формите на кретот, полумесечината или лавот и сонцето..

Член 5

Употреба

1. Карактеристичниот амблем, секогаш кога е можно, ќе биде истакнат на рамна површина, на знамиња или на некој друг начин погоден да биде положен на земјата, така што да биде видлив од што е можно повеќе насоки и од што поголема оддалеченост, а особено од воздух.
2. Ноќе или при намалена видливост карактеристичниот амблем може да биде светол или осветлен.
3. Карактеристичниот амблем може да биде изработен од материјали кои овозможуваат да се препознае со помош на технички средства за забележување. Црвениот дел ќе биде ставен на врвот на црната основа за да се олесни идентификувањето, особено со инфрацрвени инструменти.
4. Санитетскиот и верскиот персонал што ги врши своите должности во подрачјето на борбите ќе носи, колку што е можно, капа и облека со карактеристичен амблем.

Глава III

КАРАКТЕРИСТИЧНИ СИГНАЛИ

Член 6

Употреба

1. Сите карактеристични сигнали специфицирани во оваа Глава можат да бидат употребени од санитарските единици или транспорти.
2. Овие сигнали, во исклучива употреба на санитарските единици и санитарските транспортни средства, нема да бидат користени за ни една друга намена, при што се резервира употребата на светлосниот сигнал (види го ставот 3 долу).
3. Во отсуство на посебна спогодба меѓу страните во судирот со која се резервира употребата на сини трепкави светла за идентификување на санитарските возила, бродови и пловила, употребата на

такви сигнали за други возила, бродови и пловила не е забранета.

4. Привремените санитарски воздухоплови кои не можат, поради краткоста на времето, или поради своите карактеристики, да бидат означени со карактеристичен амблем, можат да ги користат карактеристичните сигнали одобрени во оваа Глава.

Член 7

Светлосен сигнал

1. Светлосниот сигнал кој се состои од трепкава сина светлост, како што е дефинирано во Техничкиот водич за оспособеност за летање на Меѓународната организација за цивилна авијација (ИЦАО), док. 9051, е востановен за користење од страна на санитарските воздухоплови заради сигнализирање на нивниот идентитет. Ниеден друг воздухоплов не може да го користи овој сигнал. Санитарскиот воздухоплов што употребува трепкачко сино светло треба да ги изложи тие светла колку што е потребно за светлосниот сигнал да биде видлив од колку што е можно повеќе насоки.
2. Согласно одредбите на Главата XIV, став 4 на Меѓународниот законик за сигнали на Меѓународната поморска организација (ИМҚ), пловилата заштитени со Женевските конвенции од 1949 година и со Протоколот треба да имаат едно или повеќе трепкачки сини светла видливи од секоја насока.
3. Санитарските возила треба да имаат едно или повеќе трепкачки сини светла видливи од што е можно подалеку. Високите страни договорнички и, особено, страните во судирот кои употребуваат светла со други бои, треба да дадат известување за тоа.
4. Препорачаната сина боја се добива кога нејзината хроматичност е во рамките на границите на дијаграмот за хроматичност на Меѓународната комисија за осветлување (ИЦИ) одреден со следните равенки:

зелена граница $y = 0.065 + 0.805 x$

бела граница $y = 0.400 - x$

црвена граница $x = 0.133 + 0.600 y$

Препорачаната брзина на трепкањето на сината светлина е помеѓу 60 и 100 вртежи во минута.

Член 8

Радиосигнал

1. Радиосигналот ќе се состои од ургентен сигнал и карактеристичен сигнал како што е опишано во Правилникот за радио (РР членови 40 и Н40) на Меѓународната унија за телекомуникации (ИТУ).
2. Радиопораката на која и претходат ургентни и карактеристични сигнали наведени во ставот 1 ќе биде емитувана на англиски јазик во соодветни интервали на фреквенција или фреквенции определени за таа цел во Правилникот за радио, и ќе ги соопштува следните податоци кои се однесуваат на санитарските транспорти:

- (а) повикувачкиот знак или други признати средства за идентификување;
 - (б) позицијата;
 - (в) бројот и типот на возилата;
 - (г) предвидениот правец на движење;
 - (д) проценка на времето за пат и за тргнување и пристигнување, според случајот;
 - (ѓ) сите други информации, како што се височината на летањето, задржаните радиофреквенции, јазиците за употреба и начините и шифрите на секундарниот набљудувачки радар.
3. За да се олеснат комуникациите наведени во ставовите 1 и 2, како и комуникациите наведени во членовите 22, 23 и 25 до 31 од Протоколот, високите страни договорнички, страните во судир или една од страните во судир, кои дејствуваат спогодбено или поединечно, можат, во согласност со Табелата за распределба на фреквенциите во Правилникот за радио, приложена кон Меѓународната конвенција за телекомуникациите, да ги определат и да ги објават избраните национални фреквенции што тие ќе ги користат за такви комуникации. За овие фреквенции ќе биде известена Меѓународната унија за телекомуникации во согласност со постапката одобрена од Светската административна конференција за радио.

Член 9

Електронска идентификација

1. Системот на Секундарниот набљудувачки радар (ССР), специфициран во Прилогот 10 од Чикашката конвенција за меѓународното цивилно воздухопловство од 7 декември 1944 година, кој периодично се ажурира, може да се користи за идентификување и следење на правецот на санитетскиот воздухоплов. Начинот и шифрите на ССР кои се резервиваат исклучиво за употреба на санитетските воздухоплови и ќе ги востановат високите страни договорнички, страните во судир, или една од страните во судир, кои дејствуваат спогодбено или поединечно, во согласност со постапката препорачана од Меѓународната организација за цивилното воздухопловство.
 2. Заштитените санитетски транспорти можат, за нивно идентификување и лоцирање, да употребуваат стандардни асронаутички радартранспондери и/ или поморски радартранспондери за барање и спасување. Треба да се овозможи заштитените санитетски транспорти да бидат идентификувани од други бродови или авиони опремени со секундарен набљудувачки радар преку кодот емитиран од радарот транспондер, на пример во модалитетот 3/A, погоден за санитетски транспорти.
- Кодот емитиран од транспондер на санитетски транспорт треба да биде определен за тој транспорт од надлежните власти и соопштен на сите страни во судирот.
3. Треба да се овозможи санитетските транспорти да бидат идентификувани од подморниците преку соодветни подводни акустични

сигнали емитувани од санитарските транспорти.

Подводните акустични сигнали ќе се состојат од знак за повикување (или некои други признати начини за идентификување на санитарски транспорт) на бродот, на кој му претходи поединечна група SSS емитувања со Морзеова азбука на соодветна акустична фреквенција, на пример 5 кХз.

Страните во судир кои сакаат да го употребуваат гореопишаниот подводен акустичен сигнал за идентификување, ќе ги информираат заинтересираните страни за сигналот што е можно побрзо и, известувајќи за користењето на нивните болнички бродови, ќе ја потврдат фреквенцијата што ќе се употребува.

4. Страните во судир можат со посебна меѓусебна спогодба да востановат за своја употреба сличен електронски систем за идентификациј а на санитарски возила, санитарски бродови и пловила за спасување.

Глава IV

КОМУНИКАЦИИ

Член 10

Радиокомуникации

1. Ургентниот сигнал и карактеристичниот сигнал определени во членот 8 може да им претходат на соодветните радиокомуникации на санитарските единици и санитарските транспорти за примена на постапките предвидени со членовите 22, 23 и 25 до 31 од Протоколот.
2. Санитарските транспорти за кои се зборува во членовите 40 (Оддел II, број 3209) и број Н 40 (Оддел III, број 3214) од Правилникот за радио на ИТУ можат исто така да ги пренесуваат своите соопштениеја преку сателитски системи, согласно одредбите на членовите 37, Н 37 и 59 од Правилникот за радио на ИТУ за мобилни сателитски услуги.

Член 11

Употреба на меѓународни шифри

Санитарските единици и транспорти можат исто така да употребуваат шифри и сигнали што ги утврдиле Меѓународната унија за телекомуникации, Меѓународната организација за цивилно воздухопловство и Меѓународната поморска организација. Овие шифри и сигнали ќе се употребуваат во согласност со стандардите, практиката и постапката што ги установиле тие организации.

Член 12

Други средства за комуникации

Кога не е можна радиокомуникација во две насоки, можат да се употребуваат сигналите предвидени во Меѓународниот кодекс на сигнали, усвоен од Меѓународната поморска организација или во соодветниот Прилог

кон Чикашката конвенција за меѓународното цивилно воздухопловство од 7 декември 1944 година, со повремените измени.

Член 13

Планови на летање

Спогодбите и нотификациите кои се однесуваат на плановите за летање според членот 29 од Протоколот, што е можно повеќе ќе бидат формулирани во согласност со постапката пропишана од Меѓународната организација за цивилно воздухопловство.

Член 14

Сигнали и постапки за пресретнување на санитарски воздухоплови

Ако воздухоплов за пресретнување се користи за проверување на идентитетот на санитарски воздухоплов во лет или да бара од него да слета во согласност со членовите 30 и 31 од Протоколот, воздухопловот за пресретнување и санитарскиот воздухоплов ќе употребат стандардни визуелни и радио постапки за пресретнување, како што е пропишано во Прилогот 2 кон Чикашката конвенција за меѓународното цивилно воздухопловство од 7 декември 1944 година, со повремените измени.

Глава V

ЦИВИЛНА ЗАШТИТА

Член 15

Лична карта

1. Личната карта за персоналот на цивилната заштита предвидена со членот 66 став 3 од Протоколот, е регулирана со соодветните одредби од членот 2 на овој Правилник.
2. Личната карта за персоналот на цивилната заштита може да биде изработена според моделот прикажан на сликата 3.
3. Ако на персоналот на цивилната заштита му е дозволено да носи лесно лично оружје, тоа треба да биде внесено во наведената лична карта.

FRONT

(Space reserved for the name
of the country and authority
issuing this card)

IDENTITY CARD
for civil defence personnel

Name

Date of birth (or age)

Identity no. (if any)

The holder of this card is protected by the Geneva
Conventions of 12 August 1949 and by the Protocol
Additional to the Geneva Conventions of 12 August
1949, and relating to the Protection of Victims of
International Armed Conflicts (Protocol I) in his ca-
pacity as

Date of issue No of card

Signature of issuing
AUTHORITY

Date of expiry

REVERSE SIDE

Height	Eyes	Hair
OTHER DISTINGUISHING MARKS OR INFORMATION:		
Weapons		
PHOTO OF HOLDER		
STAMP		SIGNATURE OF HOLDER OR THUMBPRINT OR BOTH

Fig. 3. Model of identity card for civil defence personnel
(Format: 74 mm H 105 mm)

ПРЕДНА СТРАНА

(Простор резервиран за името
на земјата и за властите
што ја издаваат оваа карта)

ЛИЧНА КАРТА
за персоналот на цивилната заштита

ИМЕ

Датум на раѓањето (или година на возраст)

Број на идентитетот (доколку постои)

Носителот на оваа карта е заштитен со Женев-
ските конвенции од 12 август 1949 година и со
Дополнителниот протокол кон Женевските
конвенции од 12 август 1949 година, кој се одне-
сува на заштита на жртвите од меѓународни
вооружени судири (Протокол I) во својство на

Датум на издавањето Број на картата

Потпис на властите
што ја издаваат

Датум на истекот на важноста

ОПАЧИНА

Височина	Боја на очите	Боја на косата
ДРУГИ ОСОБЕНИ ЗНАЦИ ИЛИ ЗАБЕЛЕШКИ:		
Оружје		
ФОТОГРАФИЈА НА НОСИТЕЛОТ		
ПЕЧАТ		ПОТПИС НА НОСИТЕЛОТ ИЛИ ОТПЕЧАТОК ОД ПА- ЛЕЦОТ, ИЛИ И ЕДНОТО И ДРУГОТО

Слика 3: Образец за лична карта за персоналот на цивилната заштита

Член 16

Меѓународен знак за распознавање

1. Меѓународниот знак за распознавање на цивилната заштита, предвиден со членот 66 став 4 од Протоколот, е рамнокрак син триаголник на портокалово поле.
2. Се препорачува:
 - (а) ако синиот триаголник е на знаме или на лента за рака или на наметка, полето на триаголникот да биде портокалово знаме, лента за рака или наметка;
 - (б) еден од аглите на триаголникот да биде насочен вертикално нагоре;
 - (в) ниеден агол на триаголникот да не го допира работ на портокаловото поле.
3. Меѓународниот знак за распознавање ќе биде толку голем колку што тоа одговара на околностите. Знакот на распознавање, секаде каде што е можно, ќе биде истакнат на рамни површини или на знамиња видливи од што повеќе насоки и од што е можно подалеку. Во согласност со инструкциите на надлежните власти, персоналот на цивилната заштита, секогаш кога е можно, ќе носи капа и облека со меѓународен знак за распознавање. Ноќе или кога видливоста е намалена, знакот може да биде светол или осветлен; тој може исто така да биде изработен од материјали кои овозможуваат да се препознае со помош на технички средства за забележување.

Глава VI

ГРАДБИ И ИНСТАЛАЦИИ КОИ СОДРЖАТ ОПАСНИ СИЛИ

Член 17

Специјален меѓународен знак

1. Специјален меѓународен знак за градби и инсталации кои содржат опасни сили, како што е предвидено со членот 56 став 7 од Протоколот, ќе претставува група од три светло портокалови кругови со еднаква големина, поставени на иста оска, при што растојанието меѓу секој круг изнесува еден полупречник, согласно сликата 5 што е долу прикажана.
2. Знакот ќе биде онолку голем колку што тоа одговара на околностите. Кога се истакнува на некој а продолжена површина, тој може да се повторува онолку пати колку што тоа одговара на околностите. Тој, секогаш кога е можно, ќе биде истакнат на рамни површини или на знамиња за да биде видлив од што повеќе насоки и од што поголема оддалеченост.
3. На знамето, растојанието помеѓу надворешните граници на знакот и околните страни на знамето ќе изнесува еден полупречник на кругот. Знамето ќе биде правоаголно и ќе има бело поле.
4. Ноќе или кога видливоста е намалена, знакот може да биде светол или осветлен. Тој исто така може да биде изработен од материјали кои овозможуваат да се препознае со помош на технички средства за забележување.

ПРИЛОГ II
ЛИЧНА КАРТА ЗА НОВИНАРИ
НА ОПАСНА ПРОФЕСИОНАЛНА ЗАДАЧА

ПРЕДНА СТРАНА

ИЗВЕСТУВАЊЕ Оваа лична карта им се издава на новинари на опасни професионални должности во подрачјата на вооружени судири. Имателот на картата има право да биде третиран како цивил, според Женевските конвенции од 1 август 1949 година и нивниот дополнителен протокол I. Имателот мора картата секогаш да ја носи со себе. Доколку ќе биде притворен, тој веднаш ќе им ја предаде на властите што го притвориле за да ја олесни својата идентификација.	 (Име на земјата што ја издава оваа карта) Лична карта за новинар на опасна професионална задача
--	---

ОПАЧИНА

Издадено (да се наведат надлежните власти) Фотографија на имателот Место Датум Официјален печат потпис на имателот Презиме Име Место и датум на раѓањето Дописник Професионална категорија Важност на картата	Височина Тежина Крвна група Боја на очите Боја на косата Rh фактор Вероисповед (незадолжително) Отпечаток на прстот (незадолжително) (Лев показалец) (Десен показалец) Посебни знаци за идентификација
--	---

ПРОТОКОЛ II

ДОПОЛНИТЕЛЕН ПРОТОКОЛ КОН ЖЕНЕВСКИТЕ КОНВЕНЦИИ ОД 12 АВГУСТ 1949 ГОДИНА ЗА ЗАШТИТА НА ЖРТВИТЕ ВО НЕМЕЃУНАРОДНИ ВООРУЖЕНИ СУДИРИ, ОД 8 ЈУНИ 1977 ГОДИНА

ПРЕАМБУЛА

Високите страни договорнички,

Потсетувајќи дека хуманитарните принципи содржани во членот 3, кој е заеднички за Женевските конвенции од 12 август 1949 година, претставуваат основа за почитување на човековата личност во случаи на вооружен судир кој не е од меѓународен карактер,

Потсетувајќи понатаму дека меѓународните инструменти што се однесуваат на правата на човекот нудат основна заштита на човековата личност,

Истакнувајќи ја потребата да се обезбеди подобра заштита за жртвите во овие вооружени судири,

Потсетувајќи дека, во случаите кои не се опфатени со важечкото право, човековата личност останува под заштита на принципите на хуманоста и барањата на јавна совест,

Се согласија за следното:

ДЕЛ I

ОПСЕГ НА ОВОЈ ПРОТОКОЛ

Член 1

Материјално поле на примената

1. Овој Протокол, со кој се развива и дополнува членот 3, кој е заеднички за Женевските конвенции од 12 август 1949 година, без да се менуваат неговите постојани услови за примена, ќе се применува врз сите вооружени судири кои не се опфатени со членот 1 од Дополнителниот протокол кон Женевската конвенција од 12 август 1949 година за заштита на жртвите на меѓународни вооружени судири (Протокол I) што се случуваат на територијата на високата страна договорничка помеѓу нејзините вооружени сили и отпадничките вооружени сили или други организирани вооружени групи кои, под одговорна команда, вршат таква контрола над дел од

нејзината територија која им овозможува да водат непрекинати и насочени воени операции и да го применуваат овој Протокол.

2. Овој Протокол нема да се применува во ситуациите на внатрешни немири и тензии, како што се бунтови, изолирани и спорадични акти на насилство и други акти од слична природа, бидејќи тоа не се вооружени судири.

Член 2

Лично поле на примената

1. Овој Протокол ќе се применува без никаква дискриминација заснована врз расата, бојата на кожата, полот, јазикот, верата или убедувањето, политичкото или друго мислење, националното или социјалното потекло, богатството, раѓањето или друг статус, или врз кој и да било друг сличен критериум (понатаму во текстот: дискриминација) на сите лица кои се погодени од вооружен судир како што е дефиниран во членот 1.
2. На крајот на вооружениот судир, сите лица кои биле лишени од слобода или чија слобода била ограничена од причини во врска со таквиот судир, како и лицата кои се лишени од слобода или чија слобода е ограничена по судирот од исти причини, ќе уживаат заштита согласно членовите 5 и 6 до крајот на таквото лишување или ограничување на слободата.

Член 3

Неинтервенција

1. Не може да се повикува на ниедна одредба од овој Протокол за да се загрози сувереноста на државата или одговорноста на владата, со сите законити средства, да одржува или повторно да воспостави закон и ред во државата или да го брани националното единство и територијалниот интегритет на државата.
2. Не може да се повикува на ниедна одредба од овој Протокол како оправдување за интервенција, директна или индиректна, од која и да било причина, во вооружен судир или во внатрешните или надворешните работи на високата страна договорничка на чија територија дошло до тој судир.

ДЕЛ II

ХУМАНО ПОСТАПУВАЊЕ

Член 4

Основни гаранции

1. Сите лица кои не учествуваат директно или кои престанале да учествуваат во непријателства, без оглед на тоа дали нивната слобода била ограничена или не, имаат право нивната личност, чест и убедување и верски обреди да бидат почитувани. Тие во сите

- околноста ќе бидат хумано третирали, без никаква дискриминација. Забрането е да се наредува дека не смее да има преживевани.
2. Не навлегувајќи во начелниот карактер на горенаведеното, следните дела против лицата спомнати во ставот 1 се и остануваат забранети во секое време и на секое место:
 - (а) насилство врз животот, здравјето и физичката или менталната благосостојба на луѓето, особено убиство и свирепо постапување како што се мачење, сакатење или која и да било форма на телесна казна;
 - (б) колективни казни;
 - (в) земање заложници;
 - (г) акти на тероризам;
 - (д) навредување на човековото достоинство, особено понижувачка и деградирачка постапка, силување, принудна проституција и секоја форма на недоличен напад;
 - (ѓ) ропство и трговија со робје во сите форми;
 - (е) грабеж;
 - (ж) заканување со извршување на кое и да било од горенаведените дела.
 3. На децата ќе им биде укажана нега и помош која им е потребна, а особено:
 - (а) ќе им биде обезбедено образование, вклучувајќи го верското и моралното образование, придржувајќи се кон желбите на нивните родители или, во случај на отсуство на родителите, на оние лица кои се одговорни да се грижат за нив;
 - (б) ќе се преземат сите соодветни чекори за да се олесни повторно спојување на семејствата кои биле привремено разделени;
 - (в) деца кои не навршиле 15-годишна возраст нема да бидат регрутирани во вооружените сили или во групи, ниту ќе им се дозволи да учествуваат во непријателства;
 - (г) посебна заштита предвидена со овој член за деца кои не навршиле 15-годишна возраст ќе се применува врз нив и ако учествуваат директно во непријателства, и покрај одредбите на потставот (в), и се заробени;
 - (д) ќе се преземат мерки, ако биде потребно и секогаш кога е можно, со согласност на нивните родители или лицата кои според законот или обичајот првенствено се одговорни да се грижат за нив, децата привремено да се засолнат од подрачјето во кое започнале непријателства во побезбедно подрачје, внатре земјата, и ќе се обезбеди тие да бидат придружувани од лица одговорни за нивната безбедност и благосостојба.

Член 5

Лица чија слобода била ограничена

1. Покрај одредбите од членот 4, следните одредби ќе се почитуваат како минимум во однос на лицата кои се лишени од слобода од причини во врска со вооружениот судир, било да се интернирани

или притворени:

- (а) ранетите и болните ќе се третираат во согласност со членот 7;
 - (б) лицата за кои се зборува во овој став, во ист обем како и локалното цивилно население, ќе бидат снабдени со храна и со вода за пиење, а ќе бидат заштитени во здравствен и хигиенски поглед и против суровоста на климата и опасностите од вооружениот судир;
 - (в) ќе им биде дозволено да примаат индивидуална или колективна помош;
 - (г) ќе им биде дозволено да ги вршат своите верски обреди и, ако бараат и ако биде погодно, да примаат духовна помош од лица, како што се свештеници, кои вршат верски функции;
 - (д) тие, ако бидат натерани да работат, ќе уживаат слични работни услови и обезбедување какви што има локалното цивилно население.
2. Оние кои се одговорни за интернирање или притворање на лицата спомнати во ставот 1 исто така, во границите на своите можности, ќе ги почитуваат следните одредби кои се однесуваат на таквите лица:
- (а) освен кога мажи и жени од едно семејство се сместени заедно, жените ќе бидат држани во одвоени одделенија од одделенијата за машки и ќе бидат под непосреден надзор на жени;
 - (б) на нив ќе им биде дозволено да испраќаат и примаат писма и картички, чиј број можат да го ограничат надлежните власти, доколку сметаат дека истото е потребно;
 - (в) местата за интернирање и притвор нема да се наоѓаат близу борбената зона. Лицата за кои се зборува во ставот 1 ќе бидат евакуирани, кога местата каде што тие се интернирани или притворени ќе станат посебно изложени на опасност од вооружениот судир, доколку нивната евакуација може да се изврши под соодветни услови на безбедност;
 - (г) тие ќе можат да користат лекарски прегледи;
 - (д) нивното физичко или ментално здравје и интегритет нема да бидат загрозувани со никаков неоправдан чин или пропуст. Согласно тоа, забрането е лицата спомнати во овој член да се подложуваат на медицинска постапка што не ја бара нивната здравствена состојба и која не е во согласност со општо прифатените медицински стандарди кои се применуваат врз слободни луѓе под слични медицински околности.
3. Лицата кои не се опфатени со ставот 1, но чија слобода била ограничена на кој и да било начин во врска со вооружениот судир, ќе бидат третирани на хуман начин во согласност со членот 4 и со ставовите 1 (а), (в) и (г) и 2(б) од овој член.
4. Доколку се донесе одлука да се ослободат лица кои се лишени од слобода, оние што ќе донесат таква одлука ќе преземат потребни мерки за да ја осигураат нивната безбедност.

Член 6

Кривично гонење

1. Овој член се применува врз гонењето и казнувањето за кривични дела во врска со вооружен судир.
2. Изрекување на каква и да било пресуда и извршување на каква и да било казна над лице за кое ќе се утврди дека е виновно за прекршок може да се изврши само по пресуда донесена од суд кој дава суштински гаранции за независност и непристрасност.

Особено:

- (а) постапката ќе обезбеди обвинетиот да биде известен без одлагање за деталите на прекршокот што наводно го сторил и ќе му ги обезбеди на обвинетиот, пред и за време на судењето, сите потребни права и средства за одбрана;
 - (б) никој не може да биде прогласен дека е виновен за прекршок освен врз основа на лична кривична одговорност;
 - (в) никој нема да биде прогласен за виновен за кое и да било кривично дело поради кое и да било дејствие или пропуст кои не претставуваат кривично дело според законот во моментот на стореното дело; ниту може да се изрече потешка казна од онаа што била применлива во времето кога кривичното дело било извршено; ако, по извршениот прекршок, со закон се предвиди полесна казна, виновникот тоа ќе го користи;
 - (г) секој кој е обвинет за прекршок ќе се смета како невин, се додека се докаже вината во согласност со законот;
 - (д) секој кој е обвинет за прекршок ќе има право да му се суди во негово присуство;
 - (ѓ) никој нема да биде присилен да сведочи против себе или да ја признае вината.
3. Лицето кое е осудено при донесувањето на пресудата ќе биде известно за правните и други лекови и за роковите во кои може да ги користи.
 4. Смртна казна нема да се изрекува над лица кои не навршиле 18 години во времето кога е извршена повредата и нема да се извршува над трудници или мајки со мали деца.
 5. По завршетокот на непријателствата, властите ќе настојуваат да ги амнестираат во најголема можна мерка лицата кои учествувале во вооружениот судир или оние кои се лишени од слобода од причини во врска со вооружениот судир, било да се интернирани или притворени.

Дел III

РАНЕТИ, БОЛНИ И БРОДОЛОМНИЦИ

Член 7

Заштита и нега

1. Сите ранети, болни и бродоломници, било да учествувале во вооружениот судир или не, ќе бидат почитувани и заштитени.
2. Во секоја прилика со нив ќе се постапува хумано и ќе им се укаже, во најголема можна мера и во најкраток рок, медицинска нега и помош што ја бара нивната состојба. Нема да се прави разлика помеѓу нив заснована врз некои други критериуми освен врз медицинските.

Член 8

Пронаоѓање

Секогаш кога приликите го дозволуваат тоа, особено по судирот, ќе се преземат сите можни мерки, без одлагање, за пронаоѓање и собирање на ранетите, болните и бродоломниците, за нивна заштита од грабеж и малтретирање, за обезбедување соодветна нега за нив, како и за пронаоѓање на мртви, спречување мртвите да бидат ограбени, и мерки тие да бидат погодно отстранети.

Член 9

Заштита на санитетскиот и верскиот персонал

1. Санитетскиот и верскиот персонал ќе биде почитуван и заштитен и ќе му се даде сета расположлива помош во вршењето на неговите должности. Тој персонал нема да биде присилен да извршува задачи кои не се во согласност со неговата хуманитарна мисија.
2. Од санитетскиот персонал не може да се бара во вршењето на неговите должности да му даде приоритет на кое и да било лице освен врз основа на медицински критериуми.

Член 10

Општа заштита на медицинскиот позив

1. Никој и под никакви услови не може да биде казнет за вршење на медицински активности, кои се во согласност со медицинската етика, без оглед на лицето кое го користи тоа.
2. Лицата кои се ангажирани за медицински активности не можат да бидат присилени да вршат работи кои се во спротивност со правилата на медицинската етика или со други правила, ниту да се воздржуваат од дела што ги бараат тие правила, кои се утврдени во корист на ранетите и болните, или во спротивност со овој Протокол.
3. Професионалните обврски на лицата кои се ангажирани за медицински активности, во поглед на информациите што тие можат да ги добијат за ранетите и болните што ги лекуваат, а согласно националниот закон, ќе бидат почитувани.

4. Под резерва на национален закон, ниедно лице кое е ангажирано за медицински активности ќе може да биде казнето на кој и да било начин поради одбивање да даде или поради недавање информации за ранетите и болните што ги лекува или што ги лекувало.

Член 11

Заштита на санитетските единици и транспорти

1. Санитетските единици и транспорти ќе бидат почитувани и заштитени во секое време и нема да бидат предмет на напад.
2. Заштитата на која имаат право санитетските единици и транспорти нема да пресане доколку тие не се користени за вршење на непријателски акти надвор од нивната хуманитарна функција. Меѓутоа, заштитата може да престане дури по опомена со која, секогаш кога е тоа погодно, е утврден разумен рок, и кога тој рок ќе помине без дејство.

Член 12

Карактеристичен амблем

Санитетскиот и верскиот персонал и санитетските единици ќе носат, под контрола на односната надлежна власт, карактеристичен амблем на црвениот крст, црвената полумесечина или црвениот лав и сонце на бело поле и тој ќе биде истакнат на санитетските транспорти. Тој ќе се почитува во сите околности. Тој нема да се користи неправилно.

Дел IV

ЦИВИЛНО НАСЕЛЕНИЕ

Член 13

Заштита на цивилното население

1. Цивилното население и поединци цивили уживаат општа заштита од опасности кои произлегуваат од воени операции. За да се спроведе таа заштита, следните правила ќе бидат почитувани во секоја прилика.
2. Цивилното население како такво, и поединци цивили, нема да бидат предмет на напад. Забранети се акти или закани со насилство, чија главна цел е да шират терор меѓу цивилното население.
3. Цивилите ќе ја уживаат заштитата предвидена со овој Дел, доколку не учествуваат и за време додека не учествуваат директно во непријателствата.

Член 14

Заштита на објекти неопходни за да преживее цивилното население

Забрането е изгладнување на цивилите, како метода на војување. Во таа смисла е забрането да се нападнат, уништат, отстранат или направат неупотребливи објектите неопходни за да преживее цивилното население, како што се прехранбени артикли, земјоделски области за производство на

храна, жетва, жив добиток, инсталации за вода за пиење и резерви и постројки за наводнување.

Член 15

Заштита на градби и инсталации кои содржат опасни сили

Градби или инсталации кои содржат опасни сили, имено брани, насипи и нуклеарни електрични централи, нема да бидат објекти на напад, дури ни ако се тоа воени објекти, доколку таквиот напад може да предизвика ослободување на опасни сили и, како последица, големи загуби меѓу цивилното население.

Член 16

Заштита на културни објекти и храмови

Без да се биде на штета на одредбите на Хашката конвенција за заштита на културниот имот во случај на вооружен судир од 14 мај 1954 година, забрането е да се вршат какви и да било непријателски акти насочени против историски споменици, уметнички дела, или храмови, кои претставуваат културно или духовно наследство на народите, како и истите да се користат за поддршка на воените акции.

Член 17

Забрана на принудно преместување на цивили

1. Не може да биде наредено преместување на цивилното население од причини произлезени од судирот, доколку тоа не го бараат причините за безбедност на цивилите или императивни воени причини. Доколку такво преместување мора да се изврши, ќе се преземат сите можни мерки за да може цивилното население да биде прифатено под задоволителни услови за сместување, хигиена, здравје, безбедност и исхрана.
2. Цивилите не смеат да бидат присилени да ја напуштат својата територија од причини кои се во врска со судирот.

Член 18

Друштва за помош и акции за помош

1. Друштвата за помош кои се наоѓаат на територијата на високата страна договорничка, како што се организациите на Црвениот крст (Црвената полумесечина, Црвениот лав и сонце) можат да понудат услуги за извршување на нивните традиционални функции во врска со жртвите од вооружен судир. Цивилното население може, дури и на своја иницијатива, да се понуди да собира и да негува ранети, болни и бродоломници.
2. Ако цивилното население е изложено на неоправдани страдања поради недостиг на предмети неопходни за живот, како што се храна и лекови, ќе се преземат акции за помош на цивилното население кои се исклучиво од хуманитарен и непристрасен карактер и кои се спроведуваат без дискриминација, под услов да се добие согласност од високата страна договорничка која е во прашање.

ДЕЛ V

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 19

Дисеминација

Дисеминацијата на овој Протокол ќе се врши што е можно пошироко.

Член 20

Потпишување

Овој Протокол ќе биде отворен за потпишување за страните учеснички на Конвенциите шест месеци по потпишувањето на Завршниот акт, и останува отворен за период од 12 месеци.

Член 21

Ратификација

Овој Протокол ќе биде ратификуван што е можно побрзо. Ратификационите инструменти ќе бидат депонирани кај Швајцарскиот федерален совет, кој е депозитор на Конвенциите.

Член 22

Пристапување

Овој Протокол ќе биде отворен за пристапување за секоја страна членка на Конвенциите која не го потпишала. Инструментите за пристапување ќе бидат депонирани кај депозиторот.

Член 23

Влегување во сила

1. Овој Протокол влегува во сила шест месеци по депонирањето на двата инструменти за ратификација или пристапување.
2. За секоја страна која е членка на Конвенциите и која потоа ќе го ратификува или ќе му пристапи на овој Протокол, тој ќе стапи на сила шест месеци по депонирањето на инструментите за ратификација или пристапување.

Член 24

Амандман

1. Секоја висока страна договорничка може да предложи амандмани на овој Протокол. Текстот на секој предложен амандман се доставува до депозиторот, кој ќе одлучи, по консултација со сите високи страни договорнички и со Меѓународниот комитет на Црвениот крст, дали треба да се свика конференција за разгледување на предложениот амандман.
2. Депозиторот ќе ги покани на таа конференција сите високи страни договорнички, како и страните членки на Конвенциите, без оглед дали се потписнички на овој Протокол.

Член 25

Откажување

1. Во случај некоја висока страна договорничка да го откаже овој Протокол, отказот влегува во сила дури шест месеци по приемот на инструментот за откажување. Меѓутоа, ако по истекот на шест месеци страната која дава отказ е ангажирана во ситуацијата наведена во членот 1, отказот ќе нема дејство пред завршувањето на вооружениот судир. Лицата кои биле лишени од слобода или чија слобода била ограничена, од причини во врска со судирот, сепак ќе продолжат да ги користат одредбите од овој Протокол се до своето конечно ослободување.
2. Отказот му се соопштува по писмен пат на депозиторот кој ќе го проследи до сите високи страни договорнички.

Член 26

Соопштенија

Депозиторот ги известува високите страни договорнички и страните членки на Конвенциите, без оглед дали тие се потписнички на овој Протокол, за:

- (а) потписите ставени на овој Протокол и депонирањето на инструментите за ратификација и пристапување според членовите 21 и 22;
- (б) датумот на стапувањето на сила на овој Протокол според членот 23; и
- (в) соопштенијата и изјавите примени според членот 24.

Член 27

Регистрација

1. По неговото стапување на сила, депозиторот го проследува овој Протокол до Секретаријатот на Обединетите нации за регистрација и објавување, во согласност со членот 102 од Повелбата на Обединетите нации.
2. Депозиторот исто така го известува Секретаријатот на Обединетите нации за сите ратификации и пристапувања што ги примил во врска со овој Протокол.

Член 28

Веродостојност на текстовите

Оригиналот на овој Протокол, чиешто текстови на арапски, кинески, англиски, француски, руски и шпански јазик се еднакво веродостојни, се депонира кај депозиторот, кој доставува заверени примероци од Протоколот до сите страни членки на Конвенциите.

